

RHYS BOWEN

Copilul din Toscana

„Copilul din Toscana este o poveste indusoșătoare de dragoste în vreme de război (...), care m-a pus în încercătură: pe de-o parte nu voiam să se termine, pe de alta n-am putut să o las din mână. Se potrivește perfect cu un pahar de Chianti, la gura sobei. Bravo, Rhys Bowen!” – Jacqueline Winspear

LITERA

blue
MOON

Credit foto © Douglas Sonders

RHYS BOWEN este autoarea a peste 40 de romane, dintre care multe bestselleruri *New York Times*.

Romanul *In Farleigh Field* a câștigat premiile Left Coast Crime și Agatha pentru cel mai bun roman istoric. De altfel, cărțile ei au primit peste 20 de aprecieri până acum, inclusiv mai multe premii Agatha, Anthony și Macavity, fiind traduse în mai multe limbi. De origine din Marea Britanie, Rhys își împarte timpul între California și Arizona.

În 1944, pilotul britanic de bombardiere Hugo Langley se parașutează din avionul lovit de un proiectil printre câmpurile verzi ale Toscanei ocupate de nemți. Grav rănit, el se refugiază printre ruinele unei mănăstiri și își găsește alinarea în brațele Sofiei Bartoli. Dar iubirea care se naște între ei este zdruncinată de o trădare ireversibilă.

După aproape 30 de ani, fiica lui Hugo, Joanna, cu care el nu mai ținuse legătura, se întoarce la casa lor de la țară din Anglia pentru a organiza înmormântarea tatălui ei. Printre efectele lui personale găsește și o scrisoare adresată Sofiei, dar neexpediată. Citind-o, face o descoperire importantă și, deși rănilor emoționale nu i s-au vindecat încă, pornește într-o călătorie inițiativă în Toscana, ca să înțeleagă mai bine povestea tatălui ei și poate povestea ei personală. Joanna află curând că unii ar prefera ca trecutul să nu fie tulburat, dar ea a descoperit deja multe dintre secretele tatălui ei.

„Pe lângă că acțiunea poveștii are un ritm antrenant, intensitate și farmec, Bowen aduce la viață un peisaj în care cititorul simte aromele bucatăriei italiene, vede minunatele crânguri de măsline și aude glasurile italianilor vorbind Crismesprece.”

„Romanul are o acțiune bine construită, iar de personaje de apropii imediat, recunoscând-le calitățile și greseliile, astfel încât cititorul se simte ca și cum ar sta în prezența cu ete la masă și ar bea un pahar de riggante.”

Historical Novel Society

„Fanteziile de nevădit alternative ale narativului fac povestea mai interesantă, iar peisajul bucolic este deosebit de promitor.”

Booklist

Tradiție din 1989

www.literra.ro

ISBN 978-606-33-6246-0

9 786063 362460

RHYS BOWEN

Copilul din Toscana

Traducere din limba engleză și note
ADINA PINTEA

LITERA

București
2020

The Tuscan Child

Rhys Bowen

Copyright © 2018 Janet Quin-Harkin, writing as Rhys Bowen

Toate drepturile rezervate

Editura Litera

O.P. 53; C.P. 212, sector 4, București, România

tel.: 021 319 63 93; 0752 101 777

Ne puteți vizita pe

 www.litera.ro

Copilul din Toscana

Rhys Bowen

Copyright © 2020 Grup Media Litera

pentru versiunea în limba română

Toate drepturile rezervate

Editor: Vidrașcu și fii

Redactor: Rodica Bogdan

Corector: Păunița Ana

Copertă: Faber Studio

Tehnoredactare și prepress: Anca Suciu

Seria de ficțiune a Editurii Litera este coordonată
de Cristina Vidrașcu Sturza.

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

BOWEN, RHYS

Copilul din Toscana / Rhys Bowen; trad. din lb. engleză: Adina Pinteș -
București: Litera, 2020

ISBN 978-606-33-6246-0

I. Pinteș A. (trad.)

821.111

Această carte le este dedicată lui Piero și Cajsiei Baldini, care au făcut ca recenta mea experiență în Toscana să fie minunată și care mi-au oferit observații pe care numai localnicii le-ar fi putut face. Mulțumiri, ca de obicei, străluciților mei agenți, Meg Ruley și Christina Hogrebe; întregii echipe a lui Jane Rotrosen; în special lui Danielle și întregii echipe de la Lake Union, care mi-au oferit șansa să scriu cartea la care am visat întotdeauna!

Și în cele din urmă, ca întotdeauna, lui John pentru dragostea și sprijinul său.

Capitolul 1

Hugo

Decembrie 1944

Avea să moară, era un lucru cât se putea de evident. Hugo Langley încercă să analizeze situația fără prea multă patimă. Aripa din partea stângă a bombardierului Blenheim luase foc și flăcările se întindeau lacome spre cabină. În spatele său, ofițerul responsabil cu navigația, locotenentul comandor Phipps, zăcea prăbușit peste instrumentele lui. Un firicel de sânge i se prelingea pe o parte a feței, scurgându-i-se de sub casca de aviator. Mitrăliorul Blackburn era deja mort, în coada aparatului de zbor, împușcat de primul val de avioane Messerschmitt. Hugo nu era sigur dacă fusese și el împușcat. Adrenalina îi pompa încă intens în vene, așa că îi era imposibil să își dea seama. Privi în jos spre pantalonii împrăștiați cu sânge, întrebându-se dacă sângele era al lui sau de la Phipps.

– La naiba! bombăni.

Nu-și dorise să se sfârșească totul atât de repede. Doar așteptase cu atâta nerăbdare să moștenească într-o bună zi Langley Hall și titlul nobiliar și să apuce să se bucure de noul lui statut. Sir Hugo Langley. Gândul îi zbură la soție și la fiul lor și constată că amintirile cu ei care îi veneau în minte îi stârneau puțină emoție.

Ei îi va fi bine fără el. Avea să-și vadă liniștită de viață în continuare împreună cu bătrânul până își va găsi pe altcineva, ceea ce cu siguranță va face. Fiul lui, acel băiat ciudat și liniștit, era prea mic ca să și-l amintească. Aveau să vorbească despre el ca despre un erou, când el, de fapt, nu fusese decât o afurisită de țintă ușoară.

Misiunea aceasta de bombardament nici nu ar fi trebuit să aibă loc. Nu era nici un secret că avioanele Blenheim erau deja depășite, mai lente decât avioanele inamice. Și, ca să ajungă în nord, la obiectivele din depourile din Milano, de la baza lui de lângă Roma, ar fi trebuit să survoleze aproape 150 de kilometri de teritoriu ocupat de nemți.

Încercă să evalueze situația rațional. Bombardierul nu avea să ajungă înapoi la bază nici dacă reușea să facă râșnița aceea să se rotească, ceea ce era puțin probabil să se întâmple cu un motor în flăcări și cu o aripă care acum nu-i mai servea la nimic. Știa sigur însă că nu avea să stea cu mâinile încrucișate și să se prăbușească în flăcări, ca un pui prăjit. Aruncă o privire prin parbriz și încercă să evalueze relieful de sub el, dar nu văzu nimic. Afară era întuneric beznă. Deasupra, plafon de nori. Nici lună. Nici stele. Nici o lumină dedesubt. Dar nu se vedea nici urmă de avioane inamice, asta dacă nu stăteau în coada lui. Bănuie că îl crezuseră terminat și că nu mai merita să îl urmărească. După ultima poziție raportată, presupuse că trebuia să fie deja demult deasupra Toscanei. Poate chiar la nord de Pisa, spre teritoriul controlat de nemți. Zonă deluroasă, sălbatică. S-ar fi putut furișa, să ajungă în siguranță pe coastă, dacă s-ar fi putut lansa din avion fără ca parașuta să ia foc. Oricum, era un risc pe care merita să și-l asume.

Încercă pe băjbăite să deschidă trapa de sticlă de la carlingă. Mânerul se deschisese, dar plafonul nu se urnea. Pentru o clipă îl copleși groaza că avea să rămână blocat acolo ca să fiarbă încet, ori o să se prăbușească fulgerător la pământ, ca o minge de foc, indiferent de ordinea în care aveau să se întâmple lucrurile. Împinse cu toată puterea și simți cum sticla începu să cedeze până la urmă, așa că se trase înapoi. Instantaneu, flăcările se întinseră lăcome înspre el.

– Haide, fă-o, se încurajă singur. Aruncă o privire în spate spre Phipps. Îmi pare rău, bătrâne, îi spuse, da nu te pot lua cu mine.

Degetele, prizoniere în mânușa grosolană de piele, refuzară să îl asculte când își scoase casca de zbor cu masca de oxigen atașată. Imediat simți cum respira tot mai anevoios, dar nu zbura atât de sus și se putea să fie doar panica. Se întinse după parașută și încercă să o strângă în curea. Parcă înghețase în timp, ca și cum viața îi fusese redusă doar la mișcări cu încetinitorul. Simți cum cureaua i se închise până la urmă cu un pocnet. Fără să facă mișcări bruște, încercă să se ridice, simțind o durere ascuțită traversându-i piciorul stâng. La naiba! Deci îl nimeriseră. Așadar, nu avea nici o șansă să mai fugă și să se ascundă. Oricum, era mai bine decât să ardă de viu sau să se prăbușească odată cu avionul. Cu puțin noroc, avea să aterizeze în teritoriul care nu mai era sub ocupația nemților. Fuseseră alungați dincolo de Linia Gotică, ce se întindea de-a lungul peninsulei, la nord de Pisa, iar italienii nu mai erau aliații lor. Hugo, care mai locuise în Italia și înainte, avea îndoieli mari că oamenii simpli fuseseră vreodată filogermani sau în favoarea războiului.

Se târî afară până ajunse să se ghemuiască pe aripa bună, de parte de flăcări, agățându-se din răsputeri, fără să se dea bătut în fața vântului care încerca să-l arunce în toate direcțiile. Totuși, ezită, imaginându-și cum unul dintre avioanele Messerschmitt stătea la pândă ca să-l agațe în timp ce se parașuta. Ascultă atent, dar nu auzi huruitul trădător al vreunui avion de vânătoare inamic, doar hodorogeala înfundată a motorului său drept. Cel stâng murise deja. Încercă să-și amintească sesiunea de antrenament de parașutism, care fusese demult și destul de sumară: cum să se arunce și câte secunde să numere până să tragă de mâner ca să nu i se agațe parașuta de avion. Mintea îi era un talmeș-balmeș confuz și incurabil.

Trase adânc aer în piept și se aruncă din avion. Pentru câteva secunde simți cum plonja spre pământ. Apoi trase de coardă și fu smuls în sus când parașuta i se deschise. Coborârea păru să dureze o veșnicie. Undeva, deasupra lui, se auzi zgomotul înfundat

și îndepărtat al unei bubuituri când explodează rezervorul avionului său. Privi cum aparatul de zbor Blenheim se prăbușește în spirală pe lângă el. Nu reuși să vadă exact când se izbi de pământ, dar auzi impactul. Apoi deveni tot mai atent la formele întunecate ale dealurilor din jurul său, în timp ce pământul îi venea cu repeziciune în întâmpinare. Din nou, încercă să-și recupereze amintirile vagi din timpul antrenamentului de parașutism. Să se proptească în pământ cu picioarele? Să se rostogolească? I se părea că se apropie de pământ înspăimântător de repede. Poate că parașuta nu i se deschisese complet. Poate fusese distrusă de flăcări. Aruncă o privire în sus și zări cupola ștearsă, alburie, ce plana deasupra sa. Părea să fie intactă. Apoi se uită în jos, încercând să-și dea seama cum era pământul de sub el. Putea doar să întrezărească forma terenului, liniile dealurilor, unele deja la același nivel cu el. Și copaci. Mulți copaci. La orizont se înfiripa vag răsăritul, conturând formele înnegurate ale dealurilor.

Nu se vedea nici un acoperiș, nici un oraș. Măcar asta era o veste bună. Era puțin probabil să fie zărit sau să fie capturat imediat. Era foarte probabil însă să se trezească prins între crengile unui copac, atârând neputincios până avea să fie găsit. Își auzea pur și simplu inima bătându-i în piept. Era atâta liniște în noapte încât era aproape sigur că sunetul se putea auzi de la kilometri depărtare, alertând pe oricine era treaz la acea oră matinală.

Apoi, pe măsură ce cobora tot mai mult, auzi sunete: foșnetul vântului printre frunze uscate, scârțâitul unei crengi și lătratul unui câine în depărtare. Așadar, în apropiere erau oameni. Și dacă erau țărani, aveau să se trezească în zori. Ultimele secunde ale coborârii i se părură o eternitate. Se simți neajutorat, îngrozitor de expus, imaginându-și jos soldați germani, așteptându-l lângă vehiculele lor, cu armele ațintite asupra lui, așteptând să le intre în bătaia puștilor.

Putea să întrezărească deja forme: în stânga lui era un deal oarecare, acoperit de stânci, ce se înălța deasupra peisajului lin. Și copaci, copaci desfrunziți care se întindeau peste dealuri și, dedesubt, mai mulți copaci, în șiruri uniforme, ordonate. Nicăieri

câmpii goale. Nici un loc care să garanteze o aterizare blândă. „Nici nu mai contează“, se gândi cu îndârjire. Nu avea îndemânarea să conducă parașuta acolo unde voia el.

Pământul se apropia acum cu repeziciune. Putea să deslușească șiruri de copaci ce se întindeau pe un deal, în fața lui. Erau niște copaci mici, îngrijiți, care mai aveau încă frunze și era limpede că fuseseră plantați. Un fel de livadă, cu spațiu între rânduri unde ar fi putut ateriza dacă putea să se alinieze corect. Inspiră o gură de aer înghețat. Crengile îl înșfăcau, hapsâne, schimbându-i traiectoria. Tălpile i se lipiră de pământ. Picioarele i se îndoiră sub el și se simți când azvârlit, când tras.

– Dă drumul parașutei, idiotule! strigă în sinea lui.

Încercă pe bâjbâite să desfacă hamul în timp ce fața i se izbi de pământul înghețat, apoi parașuta păru să i se fi agățat de ceva. Zăcu nemișcat, mirosind pământul argilos lipit de obrazul lui. Încercă să se ridice și să se miște, dar o durere mistuitoare în picior îl străfulgeră prin tot corpul. Ultimul lucru pe care îl auzi înainte să-și piardă cunoștința fu ciripitul unei păsări care întâmpina zorii.

Capitolul 2

Joanna

Surrey, Anglia, aprilie, 1973

Nu m-am gândit niciodată la tatăl meu altfel decât ca la un bătrân ursuz, distant și retras, o persoană care a renunțat de mult la lume și la tot ce era în jurul lui. Nu mi-l amintesc decât cu părul grizonant. Chipul îi era brăzdat adânc de riduri care-i dădeau un aer mereu încrunțat, chiar și atunci când era vesel, ceea ce evident nu se întâmpla foarte des și șchiopăta puțin când mergea. Așa că nu m-a surprins foarte tare să primesc o telegramă care mă anunța că a murit. Ce m-a șocat în schimb a fost să aflu că nu avea decât șaizeci și patru de ani.

Mă luptam cu sentimente contradictorii în timp ce mergeam pe aleea ce ducea spre Langley Hall. Natura se dezvăluia în toată splendoarea primăverii. Malurile râului erau presărate ici și colo cu primule. Mai încolo, spre pădure, apăruseră primii clopoței. Castanii porcești care străjuiau aleea de o parte și de cealaltă și-au scos la iveală mugurii primelor frunze de un verde aprins. M-am trezit că privesc în sus instinctiv și că mă gândesc la castane, la acele semințe brune și lucioase ce aveau să apară mai târziu. Când eram mică, băieții din sat obișnuiau să vină în acest loc cu bețe la ei ca să dea jos cele mai mari și mai bune castane în coaja lor verde

și țepoasă, treceau prin ele o sfoară și apoi le întăreau pentru lupte nesfârșite. Îi ajutam să culeagă castanele, dar nu-mi era îngăduit să mă lupt alături de ei. Tata nu era de acord să îmi fac de lucru cu copiii din sat, cu toate că stilul nostru de viață nu era cu nimic mai grandios decât al lor.

De sus am auzit cântecul unei mierle, iar în depărtare mi s-a părut că aud un cuc. Mi-am amintit cum ascultam în fiecare an primul cântat al cucului. Parcă așa era cântecul: „Ți-am plătit să cânți un an/ Nu mi-ai cântat nici de-un ban!“

În afară de ciripitul păsărelelor, lumea era cufundată într-o liniște absolută. Eram atentă la sunetul pașilor mei, ce răsună dinspre gardul viu ce mărginea aleea. După gălăgia constantă și agitația din Londra, era un adevărat șoc pentru mine să mă simt ca și cum aș fi fost singura persoană din tot universul. Brusc mi-am dat seama cât de mult timp trecuse de când venisem ultima dată acasă. Să fi fost mai bine de-un an? Nici măcar de Crăciun, fiindcă tata nu l-a acceptat pe Adrian și mi-a arătat cât a putut de clar că nu era bine-venit, iar eu eram prea încăpățânată să merg fără el. De fapt, nu era chiar împotriva lui Adrian. Cine ar putea găsi vreun cusur unui absolvent eminent de Drept al Universității din Londra, care a fost acceptat ca discipol într-unul dintre cele mai distinse cabinete de avocatură din Temple Bar și care avea toate șansele să devină un avocat de succes. Nu a văzut niciodată cu ochi buni faptul că eu și Adrian locuiam împreună. Tata era de modă veche, învățat de mic să facă ceea ce trebuie. Nu era acceptabil să locuiești împreună cu cineva de sex opus. Nunta ar fi trebuit să aibă loc cât mai curând, iar sexul era ceva ce trebuia să se întâmple doar în noaptea nunții. Așa se comporta fiul lordului de la Langley Hall, era un exemplu de moralitate și de trai cuviincios pentru țăranii din preajma lui. Îngrozitor de retrograd și anacronic în vremuri în care restul lumii se complăcea într-o nesfârșită orgie de libertate de exprimare, libertate de a purta ce haine dorea și iubire liberă.

– O prostie, am mormăit și nu eram deloc sigură dacă mă referisem la mine sau la tata.

Cu siguranță am dat și eu destul de mult măsura prostiei mele și, dacă aș fi ținut cont de admonestările tatei, nu aș mai fi fost acum în poziția în care eram. Păcat că a murit fără să mai apuce să spună „Ți-am zis eu!” I-ar fi făcut o deosebită plăcere acest lucru.

O pereche de porumbei și-a luat zborul de pe peticul de iarbă din fața mea, aripile lor foșnind ca niște rufe care flutură pe o sfoară la uscat, trezindu-mă brusc din propriile gânduri. Am identificat deja și alte sunete: motorul unui tractor care ara pe un câmp în depărtare, zumzetul albinelor din florile de măr de pe cealaltă parte a drumului și țâcănitul ritmic al unei mașini de tuns iarba. Erau sunetele copilăriei mele: liniștitoare și reconfortante. Cât de îndepărtate îmi păreau acele timpuri.

Era neobișnuit de cald și de însorit pentru luna aprilie și îmi părea rău că eram îmbrăcată cu haina mea bună, de iarnă. Era singurul lucru negru pe care îl aveam și mi s-a părut potrivit să îmi fac apariția în locurile natale îmbrăcată în doliu. Am îndepărtat cu mâna un strop de transpirație de pe frunte. Ar fi trebuit să mă grăbesc să găsesc un taxi la gară. Pe vremuri, cei trei kilometri nu mi se păreau atât de greu de parcurs pe jos. De la școala din sat până acasă era mai bine de un kilometru și jumătate. Mi-am amintit că, în studenție, venisem acasă în vacanță și reușisem să parcurg distanța cărându-mi geamantanul greu. Mi-am dat seama că eram încă destul de slăbită. De înțeles, până la urmă, ținând cont de faptul că nu ieșisem de mult timp din spital. Îmi spusese că va mai dura până când aveau să mi se vindece coastele rupte. Nu-mi spusese însă nimic despre cât timp îi va lua inimii.

Zidul înalt de cărămidă care înconjura domeniul Langley înlocuise pădurea deasă și, fără să-mi dau seama, am grăbit pasul, îndemnată de amintirile revenirii acasă. Mereu o luam la fugă pe ultimii metri când mă întorceam de la școala din sat. Dădeam buzna în bucătărie și mama își ridica privirea din oalele de pe soba unde mereu gătea ceva. Mirosul proaspăt de copt mă învăluia. Avea întotdeauna un șorț mare și alb, era roșie la față și plină de făină. Deschidea brațele și mă cuprindea într-o îmbrățișare caldă.

– Cum a fost la școală? obișnuia să mă întrebe. Ai fost fetiță cuminte și ai făcut ce ți-a spus profesorul?

– Întotdeauna sunt fetiță cuminte. Și mereu fac ce mi se spune, îi răspundeam, adăugând în ton o umbră de triumf. Și ghici ce? Am fost singura care a știut raționamentul împărțirii cu mai mulți termeni.

– Foarte bine!

Mă săruta pe creștet și ne ridicam privirea când intra tata.

– A fost singura care a știut cum să termine problema de aritmetică azi la școală, spunea mama cu mândrie în glas.

– După cum era de așteptat, răspundea el. Sunt copii din sat.

Și apoi se ducea mai departe în sufragerie, unde se așeza să citească ziarul. Mama se uita la mine și schimbam priviri pline de subînțeles.

Amintirea mamei mi-a adus pe neașteptate lacrimi în ochi. Trecuseră atâția ani și încă îmi era dor de ea. Dacă ar mai fi trăit, lucrurile ar fi stat cu totul altfel. Ar fi știut ce să facă și ce să spună. Ar fi fost alinarea mea. Mi-am șters lacrimile în grabă. Nu aveam de gând să las pe nimeni să mă vadă plângând.

În timp ce amintirea mi se derula în minte, zidul s-a terminat brusc și m-am trezit că am ajuns în fața porților masive din fier forjat care deschideau drumul spre Langley Hall. De cealaltă parte a porților începea drumul greblat ce conducea spre casă printre straturi de flori îngrijite cu migală. Cărămida roșie a fațadei în stil Tudor strălucea în lumina după-amiezii. Soarele îmi făcea cu ochiul din ferestrele cu armătură de plumb. Partea din față a casei era în stil Tudor pur, proprietatea fiindu-i dată lui Sir Edward Langley de însuși regele Henric al VIII-lea pentru că l-a ajutat să distrugă și să jefuiască mănăstirile. De fapt, chiar această proprietate fusese inițial o mănăstire până când strămoșul meu a distrus-o, a alungat călugării și și-a construit în locul ei o casă nouă și frumoasă. Presupun că ar fi trebuit să îmi dau seama că din cauza aceasta avea să ne ajungă vreun blestem în cele din urmă.

Casa era mai mare decât părea din față. Descendenții familiei Langley au adăugat două aripi rafinate în stil georgian, o tușă de

monstruoșitate victoriană la un turn din colț și o seră imensă în spate. Am rămas nemișcată, cu gura căscată ca un turist, cu mâinile încheștate de gratiile porții, de parcă o vedeam pentru prima dată și o admiram în toată splendoarea. Casa mea moștenită din moși-strămoși. Cămin al celor din familia Langley de peste patru sute de ani. Nu mi-am dat seama de ironia faptului că eu, una, nu locuisem niciodată în casa aceea, ci doar în casa înghesuită, întunecoasă și dărăpănată a îngrijitorului.

Pe placa de pe peretele de lângă poartă scria „Școala de Fete Langley Hall“. În loc să încerc să deschid vreuna dintre porți, am intrat pe o ușă mică din perete, așa cum făcusem dintotdeauna. Am luat-o pe poteca îngustă care ducea spre casa de serviciu și am încercat la ușă. Era încuiată. Nu știu pe cine mă așteptasem să găsesc acolo. Tata a trăit singur după ce am plecat eu la universitate. Am locuit împreună, doar noi doi, după ce a murit mama, când eu aveam unsprezece ani.

Am rămas în fașa ușii de la intrare și am observat vopseaua scorojită, geamurile murdare, bucata mică de teren acoperit de iarbă ce trebuia neapărat tunsă, straturile de flori lăsate de izbeliște, în care se arătau doar câteva narcise curajoase. Un fior de regret m-a cutremurat din cap până-n picioare. Ar fi trebuit să-mi reprim mândria și să mai vin în vizită. În loc să fac asta, l-am lăsat să moară singur cuc.

Am ezitat, neștiind ce să fac în continuare. Școala Langley Hall era închisă în vacanța de Paște, dar totuși trebuia să locuiesc cineva acolo atât timp cât telegrama fusese trimisă de la această adresă, indicând faptul că tata fusese găsit pe terenul din jurul școlii. Am presupus că fusese trimisă de directoarea școlii, domnișoara Honeywell. Avea un apartament în castel, unul care, după cum spunea tata, fusese cel mai bun dormitor pe vremuri. M-am îndepărtat de căsuță și am hotărât să continui drumul și să-mi înfrunt fostul inamic de pe vremea celor mai nefericiți ani pe care îi petrecusem în școala aceea. După ce tatăl meu fusese silit să vândă Langley Hall, care a fost transformată în școală cu internat, i se îngăduise să lucreze în continuare ca profesor de arte

plastice, cu dreptul de a folosi casa portarului. După ce a murit mama, am primit o bursă care-mi permitea să fac cursuri la zi la școala asta. Presupun că s-a dorit să fie un gest, mă rog, un gest de bunăvoință. Tata fusese încântat că, în sfârșit, îmi petreceam timpul alături de fetele potrivite și că primeam educația corectă. Aș fi preferat să merg la școala generală din sat, să fiu colegă cu cei mai deștepți copii de acolo, dar nimeni nu-l contrazicea pe tata când îi intra ceva în cap.

Așa că am căpătat o uniformă verde cu alb, cu o cravată în dungi, o pălărie panama pentru zilele fierbinți de vară și una din catifea cu boruri mari pentru iarnă și un sacou cu blazonul școlii, care era, de fapt, blazonul nostru, obținut odată cu clădirea. Am deschis un capitol care avea să însemne pentru mine o viață nefecită. Langley Hall nu putea fi considerat o instituție academică. În schimb, le atrăgea pe fiicele celor din înalta societate și pe ale celor care puteau plăti ca să fie considerați din înalta societate și le pregătea să se mărite bine. Bineînțeles, asta se petrecea în anii șaizeci, când nimeni nu trămbița astfel de noțiuni învechite. Fetele trebuiau să învețe lucruri folositoare, care să le ajute să-și găsească locuri de muncă potrivite, în relații publice, edituri, la BBC, poate să conducă galerii de artă, să creeze haine, până când își întâlneau soțul potrivit, cu banii potriviți.

Așa că, din capul locului, am fost o anomalie: puteam eu să tot am un tată cu titlu nobiliar, dar era profesor de arte plastice în școala noastră. Locuiam în casa mică și mergeam la școală datorită unei burse. Mai rău decât atât, eram deșteaptă și ambițioasă. Le puneam întrebări profesorilor și tânjeam după probleme mai dificile în orele de matematică. Unii profesori mă iubeau și-mi încurajau mintea ageră. Cei mai leneși și mai puțin calificați mă considerau o pacoste și o indisciplinată. Mă trimiteau la directoare și mă pedepseau în sala de detenție, unde trebuia să scriu de o sută de ori „Nu am voie să-mi întrerup profesorii” sau „Nu am voie să-i iau la întrebări pe profesorii mei”.

Mi-a revenit limpede în minte fața ca o tigvă a domnișoarei Honeywell, cu pomeții conturați și cu zâmbetul batjocoritor

ofilit. „Și crezi că știi mai bine decât domnișoara Snode, nu-i așa, Joanna?” sau „Dă-mi voie să-ți reamintesc că te afli aici doar datorită bunăvoinței mele, fiindcă tatăl tău nu mai este în stare să aibă grijă de tine așa cum trebuie“. Ultima afirmație era fără îndoială adevărată. Tatăl meu nu gătise niciodată și nici nu călcase vreo cămașă în viața lui. Mama avusese grijă de noi amândoi. Și așa, faptul că devenisem elevă la Langley Hall a început să însemne și mâncatul seara împreună cu fetele și pregătirea lecțiilor în sala de lectură, pentru că mergeam acasă doar ca să dorm. Eram bucuroasă și doar pentru această neînsemnată binecuvântare. Să împart un dormitor cu dușmanii mei ar fi fost ultima picătură.

Totuși, nu toate fetele erau împotriva mea. Mi-am făcut prietene: fete liniștite, silitoare ca mine. Citeam și făceam schimb de cărți, le discutam în timp ce ne plimbam prin grădinile din jurul castelului. În schimb, nucleul acela de fete populare care se mutaseră împreună, ca o haită de lupi, și cărora le plăcea la nebunie să se ia de oricine dădea impresia că era mai slab, lăsase clar să se înțeleagă că locul meu nu era acolo.

– Ne pare rău, nu e loc la masa aceasta, îmi spuneau când aveam nevoie să mă așez undeva cu tava pentru prânz.

Pantofii de sport îmi dispăreau mereu în mod misterios. Haita de lupi mă privea disprețuitor cum intram în bucluc din cauză că îmi pierdusem echipamentul. Spre deosebire de ele, eu nu primisem ore particulare de tenis și își băteau joc de tentativele mele amărâte să lovesc mingea. Povesteau zgomotos despre locurile în care aveau să meargă la schi sau dacă urmau să plece să stea într-o vilă, în Franța.

După ce am mai crescut, aceste farse se opriseră în cele din urmă, pe de-o parte fiindcă niciodată nu le lăsasem pe fete să vadă că mă necăjeau, dar și pentru că băieții și petrecerile deveniseră mult mai importante. Apoi povesteau tare despre petrecerile la care aveau de gând să meargă și care băieți primiseră mașini grozave cu ocazia majoratului și ar fi putut veni în vizită, oferindu-le fetelor un imbold să se strecoare afară la miezul nopții. Necazul era că toate făceau parte din același cerc social, erau toate

interconectate într-o rețea uriașă de familii sau afaceri. Eu mă număram printre cei câțiva nepoștiți.

Și așa am suportat până când am ajuns în clasa a șasea. Ambiționată de o dorință aprinsă și un plan de viitor. Voiam să merg la facultate, să devin avocată, să am un succes extraordinar. Să fac mulți bani și să cumpăr Langley Hall. Îmi imaginam cum l-aș fi luat pe tata de braț și l-aș fi condus până în fața ei. „Este din nou a noastră“, i-aș fi spus. „Poți să te întorci acolo unde îți este locul, stăpânul castelului.“ Iar domnișoarei Honeywell i-aș fi spus: „Îmi pare rău, dar trebuie să părăsiți locul acesta la sfârșitul trimestrului“. Și aș fi făcut o grimasă.

Am zâmbit din cauza optimismului meu naiv. Acum tata era mort. Eram ultima din familie. Titlul nobiliar avea să se piardă și nu mai avea nici un rost ca Langley Hall să reprimească strălucirea de odinioară. Am tras adânc aer în piept în timp ce urcam scările spre ușa de la intrare și am apăsât pe sonerie.

Capitolul 3

Joanna

Aprilie 1973

Am auzit soneria răsunând în foaier și apoi, după o perioadă destul de lungă de timp, ușa s-a deschis înfățișând-o pe însăși domnișoara Honeywell. Mă așteptam la un portar sau la o fată în casă și, involuntar, m-am tras un pas în spate când am văzut acel chip. Ca de obicei, fața ei era o mască perfectă de machiaj, sprâncenele pensate și conturate în forma unei linii subțiri de culoare maro, iar părul, acum mai grizonant decât mi-l aminteam, fusese făcut permanent și tuns în scări perfecte. Nu m-am așteptat să o văd îmbrăcată în pantaloni largi și o cămașă descheiată la gât. Îmi aminteam că în timpul școlii purta iarna un costum croit pe corp cu o broșă de aur pe rever, iar vara o rochie răcoroasă de bumbac la care asorta perle.

A părut la rândul ei nedumerită pentru o clipă, apoi a zâmbit.

– Joanna, draga mea. Nu te așteptam atât de curând.

– Am venit imediat cum am primit telegrama.

– Nu am fost sigură că o trimitem unde trebuie. Tatăl tău avea multe adrese unde să-ți scrie, dar ne-am gândit că firma de avocatură va da de tine.

– Mulțumesc. Da, m-au sunat când a ajuns telegrama.

– Ei bine, asta e o ușurare. Îmi pare rău că eu a trebuit să fiu cea care îți dă vestea atât de tristă. Haide, vino înăuntru!

S-a dat un pas înapoi ca să mă lase să intru în holul de la intrare cu lespezi de marmură albă și neagră. Înăuntru era minunat de răcoros. Domnișoara Honeywell a închis ușa de la intrare.

– Ar fi trebuit să fiu în Italia acum, dar am avut o întâlnire cu Consiliul de Administrație, așa că sunt blocată aici, mi-a spus în timp ce mergea înaintea mea, bocănind cu tocurele înalte pe podeaua de marmură. Dar se putea mai rău. Nu-i așa că avem parte de o vreme minunată de primăvară?

A făcut exact ce făceau toți englezii. Când riscau apariția unui subiect jenant sau sensibil, începeau să vorbească despre vreme. Un subiect de discuție lipsit de pericole.

– Ai de gând să pleci pe undeva anul acesta? a întrebat ea.

– Nu mi-am făcut nici un plan încă, i-am răspuns, nedorind, firește, să-i dezvălui situația mea financiară precară.

Am ajuns în fața ușii de la biroul ei. Mi-am amintit foarte bine cum stăteam și priveam lung plăcuța de alamă de pe ușa pe care scria „Domnișoara Honeywell, Director” și cum încercam să respir înainte să ciocănesc și să intru pentru a-mi înfrunta soarta. Acum a deschis ușa și mi-a zâmbit din nou.

– Te rog, intră, mi-a spus. Ia loc. Să văd dacă Alice e pe-aici ca să ne aducă un ceai. După cum vezi, locul e cam pustiu. Doar personalul de bază. Ceilalți au plecat în vacanța de Paște. De fapt, norocul face că mă plimb în fiecare dimineață, altfel, tatăl tău nu ar fi fost găsit zile întregi.

A pus mâna pe telefonul de pe birou și a format un număr. M-am uitat cum bătea nerăbdătoare cu unghiile lungi și roșii înainte să vorbească.

– Aha, Alice. Bine. Mai ești aici. Sunt cu domnișoara Langley și am vrea să bem un ceai. Da, în biroul meu. Minunat. A pus receptorul în furcă și m-a privit cu un zâmbet ce parcă voia să spună ce mare grozăvie făcuse. Unde rămăsesem?

– La tatăl meu, i-am spus. Ați spus că l-ați găsit zăcând pe jos, în împrejurimi.

– Așa este. A fost un șoc total, trebuie să recunosc. Am ieșit cu Bertie, cockerul meu spaniel, când mi-a luat-o înainte și a început să latre. El oricum are talentul să descopere chestii dezgustătoare, păsări moarte, de exemplu, așa că am strigat la el să plece de acolo, apoi, când am ajuns, am văzut că era un bărbat care zăcea cu fața în jos în iarbă. Deși am ezitat, l-am întors totuși și am văzut că era tatăl tău. Mort cu desăvârșire. Rece și înțepenit. Așa că am venit în fugă înapoi în casă și am sunat la Urgențe. L-au dus la morgă și cred că o să-i facă autopsie.

– Deci nu știi din ce cauză a murit? am întrebat cu jumătate de gură. Nu a fost... adică...

Nu am putut să pronunț cuvântul „omorât“.

– Vai, nu, a spus oripilată, nici vorbă de așa ceva. Nu avea nici o urmă pe corp. Cauze naturale, sunt sigură. De fapt, dacă nu ar fi fost atât de rece și de alb, ai fi putut crede că dormea. Inima, sigur a fost inima. Știi să fii avut inima slăbită?

– Nu știu, i-am răspuns. Sunt sigură că știți că tata era un tip foarte retras. Nu spunea nimic, cu atât mai puțin lucruri personale. Și trebuie să recunosc că nu am mai vorbit cu el de ceva timp. Dacă avea probleme de sănătate, nu ar fi spus nimănui.

– Am observat că în ultima vreme devenise și mai retras decât de obicei, a spus domnișoara Honeywell. Poate era deprimat. S-a oprit pentru o clipă. Mereu am spus că era un om nefericit. Nu a reușit să treacă niciodată cu adevărat peste faptul că și-a pierdut statutul și proprietatea, nu-i așa?

– Dumneavoastră ați fi putut? am întrebat-o, sărindu-mi muștarul. Cum v-ați fi simțit să fiți nevoită să trăiți în casa de serviciu a fostei dumneavoastră locuințe și să vedeți eleve alergându-se și bulucindu-se prin camerele în care ați copilărit?

– Nu era nevoie să rămână, a răspuns ea. Ar fi putut face atâtea lucruri. Am înțeles că era un artist talentat înainte de război. Care promitea.

– Tata? Un artist care promitea?

– Vai, da. A dat din cap. Am înțeles că ar fi avut o expoziție la Academia Regală. Dar eu nu i-am văzut de fapt nici un tablou,

în afară de niște afișe pe care le-a făcut pentru diverse evenimente ale școlii sau de scenografia pentru piesele noastre de teatru. Era competent, evident, un artist instruit, dar în nici un caz nu era extraordinar.

– Nici măcar n-am știut că picta, am spus. Știam că a studiat artele plastice, dar nu m-am gândit că era chiar un artist. Mă întreb de ce...

Am vrut să adaug că mă întrebam de ce se oprise, dar mi-am răspuns singură la propria întrebare înainte să mai spun cuvintele... fiindcă lumea lui se prăbușise și se trezise înconjurat de ruinele ei.

– Se spune că artiștii sunt temperamental, nu-i așa? m-a întrebat domnișoara Honeywell. Irascibili. Și evident provenea și dintr-o familie aristocrată. Consangvinizarea în rândul aristocraților produce instabilitate.

– Doar nu credeți că și-a luat viața? am întrebat-o pe un ton tăios, furioasă la insinuarea că tatăl meu ar fi fost cumva labil, luptându-mă cu propriile sentimente de vină ce amenințau să mă copleșească.

A zâmbit șters și irelevant.

– Dacă ar fi vrut să-și ia viața, nu ar fi avut nici un motiv să meargă în mijlocul pădurii să o facă. Ar fi putut foarte bine să termine treaba acasă. Nu ar fi fost nimeni acolo ca să-l oprească. Și-apoi, după cum am mai spus, nu erau deloc semne de violență. Nici un semn de otrăvă sau de rană provocată de armă. S-a oprit, uitându-se pe geam la un graur care se așezase pe o tufă detrandafiri. Mai curând bănuiesc că în ultima perioadă a început să bea mai mult. Și-a întors din nou atenția la mine. Vai, nu zic că bea în timpul serviciului, dar îngrijitorul a spus că a văzut la gunoi sticle goale de băutură, iar domnișoara Pritchard, profesoara de istorie, a dat nas în nas cu el la magazinul de băuturi de unde cumpăra scotch.

M-a mâncat limba să întreb ce căutase domnișoara Pritchard în magazinul de băuturi, dar am tăcut cumințe.

– Presupun că vom afla cauza de la doctorul care-i face autopsia, am spus. Nu că ar mai conta, nu-i așa? E mort. Nu-l mai aduce nimic înapoi.

– Îmi pare atât de rău, draga mea, a zis ea, aproape cu empatie. Cred că a fost un șoc teribil pentru tine. Nu era bătrân.

– Șaizeci și patru de ani, am răspuns mecanic. Nu era bătrân deloc.

– Era foarte mândru de tine, să știi.

Am reacționat surprinsă la asta.

– Mândru de mine?

– Oh, da! Vorbea des despre tine. Cât de bine te descurci la facultate și cum în curând urmează să intri în barou.

Chestia asta a fost complet neașteptată. Tata se împotrivise dorinței mele de a merge la facultate. Atitudinea lui față de femei aparținea erei de dinainte de război, unui timp când el era fiul lui Sir Toby Langley din Langley Hall, iar viața consta în petreceri organizate acasă, dansuri și vânători de vulpi. Fetelor li se găsea o partidă bună și deveneau astfel stăpânele propriilor domenii de la țară. Refuza să înțeleagă că, în era postbelică, fetele ca mine trebuiau să-și facă singure drum în viață și nu puteau să se aștepte la ajutor din partea familiilor. O carieră bună era esențială. Așa că, fără nici cel mai mic ajutor din partea lui am dat examene de admitere la Oxford și Cambridge și, ca rezervă, la University College din Londra. Am fost distrusă că nu am reușit să intru nici la Oxford, nici la Cambridge, dar am intrat la UCL. O alternativă bună, presupun. Nu mă gândisem la momentul acela că o recomandare de la directoarea școlii m-ar fi ajutat să intru într-o facultate Oxbridge și sunt convinsă că domnișoara Honeywell nu ar fi vorbit în termeni măgulitori despre mine în vreo scrisoare, asta dacă ar fi scris una.

O bursă de stat mi-a acoperit cheltuielile legate de studii, iar vara am lucrat într-un hotel de pe malul mării pe post de cameristă ca să-mi plătesc cazarea și masa. În timp ce alți colegi de generație puneau la cale mișcări pașnice de protest și scandau „faceți dragoste, nu război“, eu munceam pe brânci. Și așa mi-am

luat licența cu calificativul Bine, nu prima, așa cum mi-aș fi dorit, dar și așa, destul de bine. Apoi am sperat să ajung avocată.

Cred că domnișoara Honeywell mi-a citit gândurile.

– Presupun că lucrezi pentru firma de avocatură unde am trimis telegrama?

– Așa este. N-aveam nici un motiv să-i spun că nu lucram acolo deocamdată și nici motivul plecării mele. Am contract cu ei și speram să dau examenul pentru barou acum în vară, dar va trebui să amân pentru la iarnă. Nu mi-au spus dacă vor să rămân în continuare la ei după ce sunt calificată complet.

– Ai o activitate interesantă?

– Nu neapărat. Multe intermediari și testamente și alte activități de rutină care se dau începătorilor.

– Ar fi trebuit să-mi dau seama că avocatura e profesia potrivită pentru tine, mi-a zis, uitându-se la mine cu ochii ei mici și negri ca de vrabie. Mereu ți-a plăcut să-ți pledezi cauza și erai foarte convingătoare.

S-a oprit din vorbă când o servitoare în vârstă a intrat cu o tavă de ceai. Era așa cum trebuia să fie, cu un ceainic din porțelan cu flori, cu cană asortată și castronel pentru zahăr, două cești, două farfurioare și un platou cu fursecuri.

– Să torn, domnișoară Honeywell? a întrebat femeia, dar am observat că se uita la mine.

Când m-am uitat în ochii ei, a roșit și și-a întors privirea.

– Nu, mulțumesc, Alice. Sunt sigură că ne descurcăm, a răspuns domnișoara Honeywell, făcându-i discret semn să se ndepărteze. A luat sita de argint, a așezat-o peste o ceșcuță și a început să toarne. Ah, *lapsang souchong**, a spus. Știe ce-mi place. Preferi lapte sau lămâie?

Nu-mi place ceaiul chinezesc nicicum, dar i-am răspuns că doresc lămâie, fiindcă m-am gândit că acesta era răspunsul potrivit. Devenisem specialistă în a sesiza ce-și doreau oamenii să audă. M-am uitat cum turna lichidul auriu în ceștile de porțelan fin.

* Sortiment de ceai negru din China, cunoscut și drept ceai afumat, cu gust intens și picant

Cât de civilizată era totul! O viață atât de diferită de a mea, cu drumuri prin metrouri aglomerate și cine cu mâncare indiană luată la pachet atunci când îmi permiteam asta. Și în tot acest timp tatăl meu zăcea mort pe o lespede rece la morgă. Am hotărât că am suportat suficient timp conversația politicoasă. Mi-am pus în ceai o felie de lămâie și am luat o înghițitură. Era prea fierbinte ca să beau, așa că am pus cana jos.

– Referitor la tata, nu sunt sigură ce urmează acum, am spus. Ar trebui să vorbesc cu vicarul pentru înmormântare?

– Probabil va trebui să te duci mai întâi la morgă, a răspuns. Nu te vor lăsa să îl iei ca să-l îngropi până nu semnează certificatul de deces și, dacă fac autopsie sau sunt neclarități, atunci ar putea să mai dureze câteva zile.

A ridicat tava cu fursecuri ca să mă servească. Am refuzat biscuitul digestiv cu ciocolată ca să nu mă trezesc că mi se topește printre degete și am ales unul cu șarlotă. Am mușcat cu delicatețe în timp ce încercam să-mi pun gândurile în ordine. Nu luasem în calcul să stau aici câteva zile. De fapt, nu mă gândisem deloc, fiindcă m-am grăbit să iau primul tren din Waterloo, știind că trebuia să fiu alături de tata, chiar dacă nimic nu-l mai putea ajuta.

– Aș putea primi cheia de la casă? am întrebat. Mi se pare prea departe să mă tot duc și să mă întorc de la Londra.

– Sigur că da, a răspuns ea. Oricum vei vrea să te uiți prin lucrurile tatălui tău și așa vei avea mai mult timp. A deschis un sertar și a scos de acolo o cheie mare, de modă veche, pe care mi-a întins-o cu solemnitate, de parcă înmâna cuiva cheia orașului.

– Așa, și, Joanna, a adăugat ea, nu vreau să te zoresc, stai cât ai nevoie, dar ar trebui să precizez că tatălui tău i s-a îngăduit să locuiască în casa mică atât timp cât era angajatul școlii. Trimestrul acesta o să vină un profesor nou de educație fizică și antrenor de tenis. E bărbat, și aș vrea să-l cazez la o distanță adecvată de fete. Nu trebuie să le ispitim în nici un fel, iar el este chiar chipeș. S-a uitat la mine și a zâmbit. Știi și tu cum e când ai o mulțime de fete și un tânăr atrăgător.

N-am găsit nimic de zis sau vreun motiv să-i zâmbesc și eu. Nu voiam decât să evadez din camera aceea mică și perfectă, să fug de zâmbetul ei îngâmfat.

– Ceva perspective în direcția asta? a întrebat ea. Se aud clopote de nuntă?

Am remarcat că s-a uitat la mâna mea stângă.

– Nu, i-am răspuns. Fără clopote de nuntă.

– Văd că ai rămas aceeași femeie ambițioasă, de carieră. A zâmbit din nou. Așadar, dacă reușești să aranjezi să muți toate lucrurile tatălui tău din căsuță până în vară, când începe trimestrul, ar fi foarte bine.

Capitolul 4

Hugo

Decembrie 1944

Își veni în fire tresărind – îl gâdila ceva pe obraz. Se șterse speriat cu mâna, dar văzu că nu era decât un fir de iarbă, îndoit de vânt. Se ridică în capul oaselor, măsurând cu privirea pământul rece și umed din jurul lui, rândurile de măslini îngrijiți ce se întindeau în sus, pe dealuri. Tot nu se luminase încă de ziuă, dar din ce putu desluși, cerul era plumburiu, greu sub povara stropilor de ploaie ce amenințau să cadă. Deja cădea o ploaie mocnită, mărunță și păcloasă, acoperindu-l cu un strat de umezeală.

Simți o smucitură ce îl răsuci în sens invers și îi veni să strige de frică până își dădu seama că era încă agățat de parașuta care se zbătea acum de pământ ca o pasăre rănită. Încercă neîndemânatic să o tragă, dar mânușile făceau ca degetele să-i fie stângace și în cele din urmă simți că îi scăpă. Trase de pe el hamurile și încercă să se ridice în picioare. Încremenise de groază în timp ce se uita în jurul lui și încerca să-și forțeze mintea să-l asculte și să decidă ce să facă în continuare.

Parașuta se umflă, ridicată de vânt și amenință să scape. Nu se făcea așa ceva. Apucă corzile, încercă să se ridice în picioare clătănându-se și se prăbuși înapoi din cauza durerii. Piciorul pur și

simplu nu-l ajuta. Trase parașuta spre el, înfășurând-o, și se luptă cu vântul să o facă sul. Era surprinzător de ușoară și reuși să facă o treabă rezonabilă și să o înfunde înapoi în rucsacul ei.

Odată ce puse bine parașuta, se așează, strângând-o la piept, uitându-se în jur și evaluând situația. Dealurile din jur erau pline de șiruri de măslini. Copaci mici cu frunze ca niște pene. Nici o șansă să reușești să te ascunzi printre ei. Zona de pădure, deși desfrunzită în această perioadă a anului, era în vârful dealului, la o distanță de câteva sute de metri și nu avea cum să își dea seama dacă de acolo începea pădurea adevărată sau nu era decât o întindere subțire de la marginea altei ferme. Norii joși erau parcă agățați de vârful dealurilor, dar pe măsură ce se învolburau și se îndepărtau, observă dincolo de copaci o zonă dezvelită plină de bolovani din care se ridica ceea ce păreau să fie ruinele unei fortărețe vechi. Promitea să fie o ascunzătoare bună, cel puțin până își evalua rănila și se hotăra ce să facă în continuare.

Se răsuci ca să se uite în josul dealului. Rândurile de măslini se opreau într-o depresiune mică, iar pe partea cealaltă, terenul urca din nou, plantat de această dată cu ce părea să fie viță-de-vie, deși în perioada asta a anului erau doar bețe uscate, maro și răsucite. Mai sus, pe coama dealului, niște chiparoși negri stăteau aliniați ca niște soldați în poziție de drepti, abia ghiciți prin ceața ce atârna de dealuri. „Un drum“, se gândi el, amintindu-și de vremurile în care picta asemenea scene. Unde se termina șirul de chiparoși, pădurea acoperea vârful dealului ca o coroană, iar mai încolo putu zări acoperișurile de țiglă ale unui orașel. Turnul drept al bisericii se ridica deasupra acoperișurilor și, pe când privea, auzi un clopot bătând ora șase.

Se uită cu ochii pierduți la așezarea din vârful dealului, întrebindu-se de ce fel de primire ar avea parte dacă s-ar îndrepta în direcția aceea. După ce trăise în Italia, spera că localnicii nu îi prea aveau la inimă pe nemți. Pe de altă parte, era posibil ca nemții să fi ocupat orașul. Era un risc pe care nu și-l putea asuma, cel puțin nu până când nu știa mai multe.

Un țipăt ascuțit, îngrozitor, îl făcu să tresară, dar apoi își dădu seama că era un cocoș ce întâmpina zorii. Un al doilea îi ținu isonul. Un câine lătră. Satul se trezea la viață. Trebuia să facă ceva până să fie descoperit. Începu să se târască în față, folosindu-se de mâini și de piciorul sănătos, trăgând pe lângă el rucsacul cu parașuta. Nu îndrăznise să o lase acolo, l-ar fi dat de gol cu siguranță. Și-apoi, o parașută i-ar prinde bine, îl putea proteja la o adică în caz că avea să plouă sau să ningă. Se întrebă dacă nu cumva ar merge mai repede dacă s-ar ridica în picioare și-ar sări, sprijinindu-se în niște crengi. „O cârjă“, se gândi el. „Am nevoie de un băț ca să fac o cârjă sau ar fi mai bună o atelă dacă e osul rupt.“ Mersul lui era dureros de încet. Parcă măslinii nu se mai terminau. Se tot uita în urma lui să vadă dacă venea cineva. Fornăitul unui animal îl făcu să înghețe și să se arunce la pământ. În timp ce scrută orizontul, văzu un car tras de un cal ieșind din sat pe drumul principal. Auzi scârțâitul roților și calul fornăi din nou. Îi urmări cum trecură printre chiparoși, dar se îndepărtară de el, așa că oftă ușurat și se întoarse la activitatea sa istovitoare.

Vântul aspru se înteeți, foșnind crengile măslinilor și suspinând prin iarbă, acoperind sunetele îndepărtate. Îi era îngrozitor de sete, gura îi era arsă și uscată și își dori să fi avut prezența de spirit să-și ia gamela cu el. Sau sticluta plată de buzunar în care avea coniac, asta chiar i-ar fi prins bine. Pădurea era mai aproape acum, dar trebui să se oprească. Îl lăsară puterile și se așeză, sprijinindu-se de trunchiul unui măslin robust, ferit de sat, și închise ochii. Se simțea teribil de slăbit și își dădu seama că era posibil să fi pierdut mult sânge.

– Nu vreau să mor aici, își spuse șoptit.

Se forță să-și imagineze că era acasă. Ieșise să călărească la Langley Hall într-o zi minunată de vară. Castanii erau înfloriți. În aer plutea parfumul ierbii proaspăt tăiate și al trandafirilor înfloriți. Struni calul la trap când un îngrijitor îi ieși în întâmpinare.

– A fost o plimbare bună? îl întrebă când Hugo coborî ușor din șa și îi întinse hăturile.

– Extraordinară, mersi, Josh.

Urcă scările și intră pe ușa din față. Tatăl lui citea ziarul în camera în care luau micul dejun și ridică ochii, încruntat.

– Ai ieșit la călărie, nu-i așa? Pe vremea mea, ne schimbam de hainele de călărie înainte să coborâm la micul dejun.

– Iertare, tată, dar mi-e al naibii de foame. Cum te mai simți azi?

– Deloc rău, având în vedere toate cele. Încă găfai când urc scările. Totuși, e firesc, nu-i așa? Când ești gazat, plămânii au de suferit.

– Război afurisit! N-are nici un sens.

– Mă-ndoiesc că vreun război ar avea.

Hugo alungă imaginile din minte, iar amintirea acestei conversații și a acceselor de tuse ale tatălui său se șterseră treptat. „Gândește-te la soția ta, Brenda. Gândește-te la fiul tău.“ Încercă să și-i imagineze, dar deja imaginile erau încețoșate și neclare, ca niște fotografii vechi. Câți ani trecuseră de când nu-i mai văzuse? Patru. Aproape jumătate din viața lui Teddy. Când plecase, Teddy era un băiețel timid care se agăța de fusta lui Nanny. Acum ar fi trebuit să aibă nouă ani. Hugo n-avea nici cea mai mică idee cum mai arăta acum sau ce mai făcea. Scrisorile nu ajungeau decât după câteva luni și în cea mai mare parte a lor înnegrite de cenzură, astfel încât să nu afli mai nimic. „Teddy e bine și îl iubește pe tati“, lăsându-l pe Hugo să se întrebe dacă Teddy fusese deja trimis la școală, dacă îi plăcea să joace crichet, dacă devenise un călăreț bun...

Deschise ochii cât să vadă că cineva se uita la el. Se ridică speriat, încercând să-și găsească arma din dotare, dar își dădu seama că oricum nu era încărcată. De ce nu fusese prevăzător, pregătit să se apere?

Pe măsură ce reuși să vadă mai bine, se îngrozi. O siluetă subțire, cu glugă, fără chip, înveșmântată în negru. Doamna cea neîndurătoare cu coasa. Moartea venise după el. Când încercă să se ridice, silueta tresări cu răsuflarea întretăiată și se trase un pas înapoi. Apoi Hugo văzu că era o femeie îmbrăcată complet

în negru, cu capul și umerii acoperiți cu un șal. Avea un coș pe care acum îl ținea în față ca și cum ar fi vrut să se apere cu el.

– Ești neamț? îl întreabă în italiană, limba ei maternă, apoi adăugă, *Deutsch*?

– Nu. Nu sunt neamț, sunt englez, îi răspunse în italiană, recunoscător că anul în care învățase în Florența îl ajuta să fie fluent în italiană. Avionul meu tocmai s-a... Încercă să-și amintească un echivalent pentru „prăbușit“ sau „doborât“, dar nu găsi. Nu era chiar vocabularul pe care trebuise să îl folosească înainte de război. Avionul meu a căzut.

Accentuă cuvintele cu un gest care indică un avion prăbușindu-se. Femeia dădu din cap.

– Am auzit, spuse ea. Explozia. Nu am știut ce era. Ne-am temut că nemții aruncă din nou ceva în aer.

Îi era greu să o înțeleagă. Se temu că uitase toată italiana pe care o învățase, dar apoi își dădu seama că ea vorbea cu puternicul accent toscan pe care îl întâlnise printre oamenii de la țară. Iar gesturile pe care le făcea confirmau ceea ce spunea.

– Încă sunt nemți prin zonă? o întreabă el.

Ea aprobă din nou din cap, uitându-se în jurul ei, ca și cum se aștepta ca ei să apară dintr-un moment în altul.

– Ah, da. Și-au săpat găuri în deal, ca iepurii. Nu cred că oamenilor tăi le va fi ușor să-i scoată de acolo. Nu ești în siguranță dacă rămâi aici. Trebuie să o iei spre sud. Încolo. Îi arată cu degetul. Pe acolo avansează Aliații. Am auzit că deja sunt aproape de Lucca.

– Nu pot să merg, îi zise el. Cred că am fost împușcat în picior. Am nevoie de un loc în care să mă ascund până când îmi tratez rana și pot să mă gândesc ce să fac.

Femeia își ridică privirea.

– Nu te pot duce în satul meu, zise ea. Nemții mai vin din când în când. Ne cer să îi găzduim și ne iau mâncarea. N-ai fi în siguranță. S-ar duce vorba și mai sunt printre noi unii care ar da bucuroși orice informație la schimb pentru mâncare sau țigări.

– Nici nu mă gândesc să te pun în pericol, spuse el. De fapt, asta îşi dorise să-i iasă, dar tot ce putuse să scoată pe gură fusese: „N-o să fac pericol pentru tine.“

Ea deschise larg braţele.

– Dacă aş fi fost doar eu, aş fi spus da. Mi-aş fi asumat acest risc. Dar locuiesc împreună cu fiul meu, care e încă mic şi cu bunica soţului meu. Trebuie să-i protejez.

– Sigur că da. Înţeleg. Nu trebuie să ai pericol din partea mea. Îl privea deja încruntându-se.

– Cum se face că îmi vorbeşti limba?

– Am locuit în Florenţa mai demult, când eram mai tânăr. Am stat acolo un an ca să studiez artele plastice.

– Eşti artist? îl întreabă.

– Înainte de război, mi-am dorit să fiu pictor. Dar de cinci ani sunt pilot.

– Acest război ne-a luat tot ce ne era mai drag, îi răspunse ea, ferindu-şi privirea.

El aprobă din cap.

– Dacă ai putea să mă ajuţi puţin să mă ridic, o s-o iau din loc, zise el. Pot să fiu descoperit în orice moment şi ai putea avea probleme doar pentru că vorbeşti cu mine.

– Nu cred că vine cineva acum în direcţia asta. Se uită în jur cu precauţie în timp ce vorbea, de parcă nu-şi prea credea propriile cuvinte. Sezonul de cules măslinile s-a terminat. Eu am venit să văd dacă au mai rămas nişte măslinile printre pomi sau poate să găsesc în pădure ciuperci sau castane. Mâncăm ce găsim zilele astea. Nemţii ne iau tot ce avem.

Când îi pomeni pe nemţi se albi la faţă, iar teama îi reapăru pe chip. Îşi înfăşură şalul mai strâns pe umeri.

– Nu poţi să mergi chiar deloc?

– Aş putea încerca, dacă mă ajuţi să mă sprijin. Doar până la copacii de acolo. Acolo o să stau ascuns.

– La mănăstire, zise ea răspicat. Te duc la mănăstire. Vei fi în siguranţă acolo.

– La mănăstire? Hugo reacționează cu suspiciunea caracteristică protestantului față de tot ce este catolic, mai ales față de călugări. Ești sigură că e o idee bună?

– Sunt ruine, răspunse ea. Nimeni nu mai merge acolo. Dar e un loc în care poți să te adăpostești, dacă reușești să ajungi.

– Atunci să încercăm. Mă ajuți să mă ridic?

Ea își lăasă jos coșul și îl ridică de sub brațe. Era remarcabil de puternică față de cât de plăpândă părea. El se ridică în picioare, transpirând de durere când se lăasă pe piciorul rănit.

– Hai, zise ea. Pune-ți brațul pe după umărul meu. Te voi susține.

– Nu. N-aș putea. Nu e necesar, spuse el, văzându-și propria statură în comparație cu a ei, acum că stătea în picioare în fața ei.

– Nu te prosti. Nu poți să mergi fără ajutor. Haide!

Îi urmă sfatul, conștient de umerii ei fragili, peste măsură de slabi, care i se vedeau de sub șal, nedorind ca o ființă atât de delicată să-i suporte greutatea.

– Așa, spuse ea. Sprijină-te de mine.

Trase după el parașuta cu mâna cealaltă, în timp ce începură să înainteze spre șirurile de măslini. Vântul îi purtă cu sine, umflând șalul care le flutură peste fețe. Mersul era îngrozitor de dificil, pământul moale și noroios în unele locuri, pietros și înghețat în altele. Hugo strângea din dinți și înainta puțin câte puțin. În sfârșit, reușiră să ajungă în dreptul copacilor. Unii erau goi cu desăvârșire, pe când alții aveau încă frunze. Erau stejari de stâncă și printre ei câțiva pini înalți și negri. Hugo se opri și se sprijini recunoscător de trunchiul solid al unui copac.

– Trebuie să-mi recapăt răsuflarea, încercă să spună.

De fapt, zise: „Trebuie să aștept să respir mai bine“. Italiana lui nu era suficient de avansată pentru exprimarea idiomatică.

– Haide să mai mergem puțin spre pădure. Aici poți fi încă văzut. Nu știm niciodată pe unde pândesc nemții.

Îl sfătui să înainteze. Se poticniră printre copaci, alunecară pe frunze ude, împiedicându-se de rădăcini. Aici mirosul era intens și umed, iar lumea se opri în loc. Femeia îl lăasă în urmă, repezindu-se să înhațe o creangă care atârna.

– Vai, uite, castane! zise ea. Asta e bine. De obicei toate castanele sălbatice sunt deja culese la vremea asta. Și văd câteva ciuperci care cresc pe trunchiul ăla. O să le culeg când mă întorc acasă.

– Iar eu văd o creangă care atârnă în copacul acela, zise el. Dacă mi-ai lua-o aş putea să încerc să o folosesc în loc de cârjă.

– O idee bună. Ea ridică creanga grea, curățând-o de frunzele moarte. Dacă o rupem cam pe aici, zise în timp ce rupea creanga cu zgomot, ar trebui să fie numai bine.

El își fixă capătul mai gros sub braț.

– Da, cred că o să funcționeze.

Îi zâmbi plin de speranță femeii, iar ea îi răspunse tot cu un zâmbet.

– E bine atunci.

El observă cum i se lumina toată fața când zâmbea. Ascunsă sub șalul acela, ar fi putut fi o femeie de la țară de orice vârstă. Acum își dădu seama că nu era decât o tânără cu un zâmbet plăcut și cu ochi negri care scânteiau.

– Acum urmează partea dificilă, spuse ea. Sper că nu va fi prea mult pentru tine.

Capitolul 5

Joanna

Aprilie 1973

M-am despărțit prietenește de domnișoara Honeywell. Chiar m-a invitat să merg la ea la un pahar de sherry în seara aceea, dacă tot eram singură în casa mică. I-am mulțumit politicos, dar o parte din mine murea să strige la ea: „Babă ipocrită ce ești! Nu-ți mai amintești ce scârbă ai fost cu mine?” Bănuisem mereu că o irita faptul că tata avea titlu nobiliar și că, indiferent ce i se lua, ea tot trebuia să i se adreseze cu Sir Hugo. Sunt sigură că o otrăvea chestia asta.

Am mers agale pe drum, îmbătată de parfumul dulce al zambilelor și al narciselor înflorite și de o parte, și de cealaltă și de mirosul ierbii proaspăt tăiate ce se ridica din locul în care muncise cosașul. Am șovăit puțin afară, în fața ușii de la intrare în căbănuță, brusc nedorind să mai intru și să văd ce se alesese de viața tatălui meu.

Nu venisem de prea multe ori acasă după ce terminasem școala. Conversațiile ni se păreau ciudate și uneori degenerau în certuri, chiar dispute, așa că ne făcuserăm obiceiul să ne întâlnim și să mâncăm de amiază la un restaurant, undeva. Eram amândoi în

stare să fim veseli cât timp ne lua să mâncăm o friptură bună și o plăcintă cu mere.

Am potrivit cheia în broască și am întors-o. Ușa se deschise cu acel scârțâit pe care îl auzi deseori în piesele de la radio când se intră într-o casă bântuită. Am intrat, dându-mă imediat înapoi din cauza mirosului de stătut care plutea în aer: iz de mâncare stricată amestecat cu fum de țigară și miros de haine care trebuie spălate. Se vedea că ieșise din casă imediat după micul dejun. Pe masă erau resturile unui ou fiert, pâine prăjită pe grătarul de argint, o ceșcuță goală de ceai și o carafă de lapte. Ceea ce, de altfel, mi s-a părut reconfortant. Dacă ar fi avut de gând să se sinucidă, cu siguranță nu și-ar fi fiert mai întâi un ou la micul dejun. Nici nu ar fi lăsat laptele să se strice. Tatăl meu a fost întotdeauna o persoană dificilă. Starea în care era laptele m-a ajutat să-mi dau seama că nu murise exact în dimineața aceea, ci cel puțin cu o zi înainte, după ce domnișoara Honeywell își plimbase câinele ieri-dimineață. Ceea ce a dus la alte gânduri tulburătoare: și-a pierdut pur și simplu echilibrul și a căzut, murind pe loc? Zăcuse în iarbă, strigând după ajutor? Ar fi putut fi salvat dacă l-ar fi auzit cineva?

– Of, tati, am șoptit. Îmi pare atât de rău.

M-am trezit că îmi stăpânesc cu greu lacrimile. Toată viața mi-am dorit să mă iubească. Cred că m-a iubit, în felul lui, dar nu așa cum a făcut-o mama. Nici nu-mi amintesc să mă fi îmbrățișat vreodată. Când eram mică, mă lua pe genunchii lui și-mi citea, dar la asta se reducea apropierea noastră. Nu cred că a știut cum să fie un părinte iubitor. Ca toți băieții din înalta societate, fusese trimis la o școală cu internat când avea șapte ani și învățase să-și înăbușe sentimentele.

– Tati, am șoptit din nou, de parcă m-ar fi putut auzi. Te-am iubit. Măcar dacă...

M-am oprit în mijlocul propoziției. Din reflex, m-am apucat să strâng resturile de la micul dejun, am aruncat la gunoi cojile de ou și pâinea prăjită și am început să spăl farfuria și cana, de parcă

treaba m-ar fi ajutat să-mi stăpânesc sentimentele. Am pus apoi prăjitorul la locul lui și am șters masa. La sfârșit, bucătăria era curată și aranjată, la fel cum era când trăia mama. Dar pe vremea aceea atmosfera era plăcută și prietenoasă, cu perdele curate care fluturau în dreptul geamului deschis și cu aromele din atmosferă de la tot ce gătea: turte proaspăt făcute, plăcintă cu rinichi, rulouri cu cârnați și chec Victoria... mi s-a făcut poftă numai când m-am gândit la toate. Mamei îi plăcea să gătească. Adora să aibă grijă de tata și de mine. Mi-am stăpânit lacrimile, rușinată de mine și de slăbiciunea mea. După ce murise mama, nu mi-am mai îngăduit să plâng.

Indiferent de răutățile pe care mi le făcuseră fetele la școală, indiferent cât de oribil se purtase domnișoara Honeywell cu mine, le priveam mereu sfidător și cu dispreț. Doar de... de curând devenisem mai sentimentală și mai sensibilă.

Faptul că mi-am amintit cum gătea mama m-a făcut să-mi dau seama că mi-era foame. Nu mâncasem de amiază și câteva îmbucături din niște fursecuri cu cremă nu prea țineau de foame. M-am dus în cămară și m-am îngrozit când am văzut că era aproape goală. O bucată de brânză uscată, niște cartofi veștejiți, câteva conserve de fasole gătită și de supă. Mi-a trecut prin minte faptul că în timpul trimestrului mâncase mesele principale la școală, cu restul angajaților. În timpul vacanțelor se înfometase, fără exagerare. Am tăiat o felie de pâine și mi-am făcut un sendviș cald cu brânză. Mâncam și mă uitam în jurul meu. Cât de sumbru mi se părea totul. Nu era de mirare că tata căzuse în depresie.

Acum că mă simțeam mai bine după ce am mâncat, m-am ridicat de la masă și am plecat să inspectez restul casei. În afară de bucătărie mai erau o cameră de zi la parter și un birou mic, care era exclusiv domeniul tatălui meu. Sus erau două dormitoare și o baie. În timp ce mă plimbam, mi-am dat seama că toate aceste lucruri erau probabil ale mele acum. Eram singurul copil. Mă îndoiam că-și făcuse testament, la urma urmei nu mai avea nimic în afară de câteva bunuri. Titlul avea să dispară odată cu el, dacă nu cumva răsărea de pe undeva vreun văr de-a treia sau a patra

spiță. Nu că cineva ar fi ținut neapărat să moștenească un titlu care venea fără proprietăți, terenuri sau bani.

Nu mi-a luat mult să mă trec prin toate încăperile. Un lucru care mi-a atras cel mai mult atenția a fost că în nici o cameră nu am găsit ceva personal, de-al lui. Dacă venea cineva din afară în această casă, nu ar fi putut să ghicească ce fel de om a locuit aici. Pe vremea când trăia mama, pe masă erau flori în vază, reviste pentru femei și cărți de bucate, deschise pe masă. Erau poze cu mine, de când eram bebeluș. Pe canapea, un pulover pe care îl croșeta. Acum, însă, nu am văzut nici o fotografie, nici o invitație sau felicitare. Locul ar fi putut foarte bine să fie locuit chiar și de o stafie.

M-am plimbat prin camera care odată fusese dormitorul meu. Din nou, nici un lucru de-al meu. Mi le luasem pe toate când mă mutasem. M-am așezat pe pat, simțindu-mă brusc copleșită fizic și emoțional. Camera aceasta fusese sanctuarul meu. Înainte ca mama să moară, obișnuia să mă învelească în fiecare noapte. După ce a murit, obișnuiam să mă strâng ca un ghem în patul acesta, sub păturile trase până peste cap, scoțându-mi totul din minte, pe fetele răutăcioase, lipsa de iubire și faptul că nimeni nu mă va mai înveli niciodată înainte de culcare.

M-am uitat în jur. Era aici ceva ce mi-aș fi dorit? Nu credeam să fie. În celelalte încăperi din casă? Am mai făcut un tur rapid. Am văzut că tata salvase câteva lucruri de la Langley Hall: biroul din lemn satinat, cu intarsii, cu sertare mici și cu mânere din os sculptat din camera lui de studiu. Mereu am admirat piesa aceea. Și ceasul de perete care se presupunea că avea peste trei sute de ani și care a fost al bunicului. Cu siguranță nu și canapeaua lăsată sau fotoliul din piele ponosită în care stătea și se uita la televizor. Sus, în dormitorul principal, erau un scrin curbat elegant și un șifonier cu sertare jos, într-o parte, și cu umerase pentru agățat cămăși și pantaloni în cealaltă parte. Era o piesă deosebită, din lemn de mahon, dar din nou m-a surprins contrastul dintre mobila elegantă și cele câteva haine amărâte din ea. În afară de asta, câteva tablouri pe perete: o scenă de vânătoare și o reproducere înrămată cu Langley Hall din secolul al optsprezecelea cu siluete

elegante, desprinsă parcă din Jane Austen, plimbându-se agale. „Dacă m-aș fi născut într-un alt secol, aș fi fost o partidă bună pentru dl Bingley“, m-am gândit și mi-a venit să zâmbesc.

Poate că pe unele voi reuși să scot ceva bani la licitație. Era evident că nu aveam unde să pun mobila și nici nu-mi plăcea în mod deosebit vreunul dintre tablouri. Ar trebui să văd când o să devină legal ale mele. Știam câteva lucruri despre autentificarea testamentelor prin natura meseriei. Dacă o persoană nu lăsa nici o proprietate sau acțiuni sau alte bunuri materiale, atunci autentificarea nu era necesară. Dar ar trebui să obțin un certificat de deces și să aștept ca medicul legist să mă lase să iau corpul. M-am întrebat dacă el avea vreun avocat care ar fi putut să mă îndrume. Poate că exista o firmă de avocatură care se ocupase de vânzarea Langley Hall și de plata costurilor presupuse de deces. Ar trebui să mă uit în biroul lui sau, dacă așa nu găseam nimic, să văd dacă nu exista cumva o cutie de depozit în vreo bancă, pe care nu aveau să mă lase să o deschid până nu aveam certificatul de deces. Totul părea copleșitor și complicat și nu cred că m-am simțit vreodată mai singură. Să-ți dai seama că nu ai pe nimeni pe lume, asta da, trezire bruscă la realitate. Știam că mama fusese orfană, tata, singurul copil al unui copil singur la părinți. S-ar fi putut să am vreun văr îndepărtat pe undeva, dar cu siguranță nu l-am întâlnit niciodată.

„Nu rezolvi nimic dacă-ți plângi de milă“, mi-am spus.

Pentru că deocamdată nu eram încă în măsură să încep să împachetez lucrurile lui, am zis să dau o fugă până în sat să vorbesc cu vicarul despre înmormântare. Ar putea să îl sune el pe medicul legist și să afle când e totul gata.

Acum că aveam ceva constructiv de făcut, m-am spălat, m-am aranjat și m-am dus în sat. Ca de obicei în aprilie, ziua însorită se înnegura deja, ploaia dând de înțeles că se apropia în curând. O adiere rece de vânt s-a ivit dinspre vest și mi-am dat seama ce prostie făcusem să plec fără umbrelă. Aveam să fiu udă până la piele când ajungeam în sat. Drumul de un kilometru și jumătate părea să dureze o veșnicie. M-am sprijinit de gardul viu până când

am auzit hurelul motorului unei mașini care se apropia și mai că am ridicat degetul mare ca să-i fac semn să mă ia și pe mine. Întâmplarea a făcut să nu fie nevoie. Era o furgonetă pentru livrări și s-a oprit când a ajuns în dreptul meu. Șoferul s-a aplecat și a deschis ușa din dreptul pasagerului.

– *Nu mi se spune niciodată Jo*, nu-i așa? a strigat el. Vrei să te duc? M-am uitat lung la bărbatul cu o față care plesnea de sănătate, încercând să-mi dau seama cine ar fi putut fi. Când am ezitat, a spus:

– Sunt eu, Billy. Billy Overton.

Am văzut apoi logoul de pe furgonetă. „Brutăria Overton. Pâine de calitate superioară și produse de patiserie.” I-am zâmbit recunoscătoare și am urcat în mașină lângă el.

– Billy Overton, am zis. Nu te-am recunoscut.

A zâmbit din tot sufletul.

– Păi, trebuie să recunosc că m-am îngrășat câteva kilograme în ultimul timp. Eram un copil slăbănog când stăteam amândoi în bancă la școală, nu-i așa?

– Chiar erai. Și atât de timid că abia dacă scoteai o vorbă.

A izbucnit în râs când a auzit asta.

– Ai dreptate. Am prins glas doar de curând. A trebuit s-o fac, serios, de când lucrez cu oamenii tot timpul.

– Așadar, acum lucrezi cu tatăl tău, l-am întrebat când a ridicat piciorul de pe ambreiaj și am pornit la drum.

– Exact. Am intrat în afacere imediat după școală. Am mai deschis câteva magazine, unul în Whitley, încă unul în Hambledon, merge chiar bine de când am început și afacerea mare cu locuințele. Acum tata se concentrează pe brutărie, iar eu mă asigur că partea de imobiliare merge strună.

– Bravo ție! am zis.

– Tu? m-a întrebat. Cu ce te ocupi?

– Sunt avocată, i-am răspuns. Adică voi fi, după ce trec examenul pentru barou, spre sfârșitul anului.

– Avocată. Ca să vezi! A dat aprobator din cap. Întotdeauna am zis cu colegii că tu o să ajungi cineva. Erai cea mai deșteaptă din clasă.

– Și tu erai foarte deștept, am zis. Parcă îmi amintesc că aveam în fiecare săptămână un concurs în clasă pentru cine e cel mai bun la matematică.

– Am avut întotdeauna o înclinație spre aritmetică, trebuie să recunosc, a zis el. Îmi e de ajutor acum, dacă tot țin contabilitatea. Tata coace produsele, iar eu „coc” registrele, așa zice soția mea.

A început să râdă în hohote.

– Deci ești căsătorit?

– Căsătorit? Am un copil de trei ani și mâine-poimâine apare al doilea. Tu? Ești căsătorită?

– Nu. Nu am găsit încă bărbatul potrivit, i-am spus.

– Bănuiesc că nu. Ești prinsă cu cariera.

– Te-ai însurat cu o fată de-aici? l-am întrebat, întorcând subiectul la el.

– Pauline Hodgkiss, a răspuns el. Ți-o mai amintești?

– Dar nu ne-a plăcut niciodată de ea! am izbucnit până să-mi dau seama cât de lipsită de tact era reacția mea. Era tot timpul cu nasul pe sus și se lăuda întruna cu pepiniera tatălui ei și cu mașina frumoasă pe care o aveau.

– Cu vârsta s-a mai domolit, mi-a zis și s-a întors spre mine, zâmbind ștregărește. Și prinde bine să ai în familie o pepinieră și o grădină de legume. Avem căpșuni proaspete pentru tartele noastre. S-a oprit și a devenit serios. Presupun că ai venit aici din cauza situației cu tatăl tău, nu-i așa? Deci e adevărat că a murit? Am auzit un zvon, iar mama a văzut trecând ambulanța.

– Așa este, am zis. A fost găsit de directoarea școlii pe lângă castel. Ea crede că ar fi fost un infarct.

– Este înfiorător! mi-a zis. Îmi pare rău. Nu există nimic mai groaznic decât să-ți pierzi părinții. Îmi amintesc când ai pierdut-o pe mama ta și cât de greu ți-a fost.

Am dat din cap, terifiată de gândul că, dacă aș fi deschis gura, aș fi început să plâng.

– Părinților mei le-a părut mereu rău pentru tatăl tău, a continuat el. Spun că nu a fost corect că a trebuit să vândă casa așa, nu dacă a fost în familie de generații și a asigurat și locuri de muncă oamenilor din partea locului.

– Presupun că așa e peste tot, am spus eu. Nimeni nu-și mai permite să întrețină astfel de case mari. Sunt ca niște elefanți albi, nu-i așa? Mereu au nevoie de reparații, costă prea mult să le încălzești și nimeni nu mai vrea să fie servitor. M-am oprit și am căzut pe gânduri. Presupun că la urma urmei ar trebui să fiu bucuroasă că nu am moștenit Langley Hall, altfel ar fi trebuit să fac față și problemelor cu înmormântarea, dar și îndatoririi triste de a o vinde.

– Deci nu te mai leagă nimic de locul ăsta, a spus în timp ce am virat pe strada principală din sat. Nu mai nici un motiv să vii pe-aici.

Am simțit vorbele ca pe un pumn direct în stomac. Nu mă mai lega nimic de locul în care am crescut, unde familia mea locuise atâta timp... nu mai aveam rădăcini nicăieri. Mi-am îndreptat privirea spre geam ca el să nu-mi vadă disperarea de pe chip.

– Unde să te las? m-a întrebat el.

– La casa parohială, te rog. Trebuie să vorbesc pentru înmormântare.

– Dacă vrei prăjituri sau sendvișuri, spune-mi și ți le aduc. Din partea casei, spuse zâmbind.

– Îți mulțumesc. E drăguț din partea ta.

Am auzit cum îmi tremură vocea în timp ce rosteam cuvintele. A ocolit mașina ca să mă ajute să cobor din furgonetă.

– Stai în casuță sau te întorci la Londra?

– Nu, ar trebui să rămân aici până aranjez totul.

– Atunci să mă anunți dacă ai nevoie să te duc înapoi la Langley. O să fiu pe aici cam o oră.

– Mersi, Billy. Ai fost mereu un prieten bun.

S-a îmbujorat, iar asta m-a făcut să zâmbesc.

În timp ce mă îndepărtam, o mașină s-a oprit pe partea cealaltă a drumului. Cineva a coborât geamul și s-a auzit o voce.

– Domnișoara Langley?

M-am întors și l-am văzut pe doctorul Freeman. M-am îndreptat spre el.

– Îmi pare rău de tatăl dumneavoastră, a zis el. A fost un om bun.

– Dumneavoastră ați fost chemat la el ieri-dimineață?

– Da, într-adevăr. Sărmanul om! Probabil că era deja mort de ceva timp când l-au găsit. Un infarct masiv, mă tem. Nu se putea face nimic, chiar dacă ar fi fost cineva cu el.

Asta m-a făcut să mă simt puțin mai bine. Măcar nu zăcuse acolo, strigând după ajutor.

– Știți cumva, o să i se facă autopsie?

– Nu e nevoie. Am transmis deja raportul meu în care am spus că decesul a fost cauzat de un infarct miocardic... atac de cord. Nu au fost suspiciuni de omor. Nu era nevoie să îl supun unei ultime înjosiri.

– Mulțumesc, doctore. Deci pot să-i iau corpul pentru înmormântare?

– Se poate. A coborât din mașină. Acum te rog să mă ierți, dar am întârziat deja două ore la masa de prânz și soția mea nu va fi deloc încântată.

Mi-a făcut prietenește un semn din cap și s-a îndreptat spre ușa lui de la intrare.

Mi-am continuat drumul spre biserica Sfânta Maria, o clădire minunată din piatră de culoare cenușie, datând din secolul al paisprezecelea. Casa parohială nu era atât de veche și nici atât de încântătoare: era din cărămidă roșie, din timpuri victoriene. Am fost pe punctul de a mă îndrepta spre casa parohială, dar un impuls de moment m-a făcut să o iau în schimb în direcția opusă, să deschid ușa din stejar vechi și să intru în biserică.

Am fost pe loc învăluită de liniștea răcoroasă a acelui loc. Se simțea încă acel miros minunat pe care îl au bisericile: puțin de umezeală, puțin de cărți vechi de rugăciune și de urmele fumului de lumânări arse. Am rămas în picioare, în mijlocul bisericii, privind lung geamul din dreptul altarului care avea încă vitraliul

original care o înfățișa pe Fecioara Maria ținându-l în brațe pe Pruncul Iisus. Întotdeauna mi-a plăcut acel vitraliu, încă de când eram mică. Veșmântul Fecioarei era pictat în cel mai frumos albastru și, când soarele răzbătea prin geam, împrăștia raze albastre, albe și aurii peste jilțurile corului într-un fel care întotdeauna mi s-a părut magic.

Am privit și acum, încercând să re trăiesc sentimentul de pace pe care l-am simțit mereu în biserică, dar Fecioara privea dincolo de mine, cu bebelușul bucălat în siguranță în brațele ei și cu zâmbetul senin care parcă mă lua în râs.

– Uite ce am, parcă îmi spunea. Nu-i așa că e perfect?

Am închis ochii și m-am întors.

Am început să mă plimb, uitându-mă la pereți, studiind monumentele și plăcile comemorative ale morților din familia Langley de generații. Când eram o copilă, le știam numele pe dinafară: Edward Langley, baronet Josiah Langley. Eleanor Langley, în vârstă de douăzeci și doi de ani. Acum parcă le și simțeam prezența. „Nu-ți face griji“, păreau să spună. „Vei trece peste asta. Ești o Langley. Ești puternică!“

„A fost în regulă pentru voi“, m-am gândit eu. „Ați avut o casă în care să vă reîntoarceți.“

Un zgomot în spatele meu m-a făcut să tresar.

– Mi s-a părut mie că văd pe cineva intrând în biserică, a spus vicarul. Joanna, draga mea. Mă bucur să văd că-ți cauți alinare de la Dumnezeu.

De fapt, îmi căutam alinare de la strămoșii mei, dar l-am lăsat să se roage împreună cu mine înainte să mă conducă înapoi la casa parohială, unde soția lui m-a servit cu ceai și cu o bucată mare de chec cu fructe uscate.

Capitolul 6

Hugo

Decembrie 1944

Ieșiră din pădure ca să descopere că terenul se înălța abrupt în fața lor străpungând ceața, mai întâi o colină acoperită de iarbă, apoi un pisc stâncos în vârful căruia se afla ceva ce părea să fie o clădire veche, în ruină. Un șir de trepte vechi, mâncate de timp fusese tăiate prin iarbă, apoi un alt șir, mai abrupt, urca pe stâncă spre rămășițele unor construcții. Cel puțin cam asta era situația, o parte din stâncă fusese distrusă și scările atârnav acum șubred pe marginea unei pante abrupte. La picioarele scărilor era un indicator pe care erau inscripționate cuvintele „*Pericolo. Ingresso Vietato*“. Pericol. Intrarea interzisă!

– Nu par să mai fi venit călugării pe aici de ceva vreme, zise Hugo.

– De doi ani, deja.

Hugo se gândise că era o ruină mai veche.

– Doi ani?

– A fost bombardată de Aliți.

El reacționează îngrozit.

Ea dădu din cap.

– A fost necesar. Nemții o ocupaseră și o foloseau ca post de observație. Au adus aici artileria grea ca să tragă în avioanele care survolau și ca să controleze drumul din vale.

– Înțeleg. Așadar, călugării plecaseră deja?

– Da, au fost alungați când au venit nemții. A fost o capelă renumită, cu picturi frumoase. Nemții au prădat toate operele de artă, arde-i-ar focul iadului. Clădirile nu mai pot fi reparate și ni se interzice să mergem acolo.

– Atunci lasă-mă, nu mai veni cu mine. Nu vreau să ai probleme din cauza mea.

– Cine o să vadă? întrebă ea gesticulând foarte expresiv. Singurul motiv pentru care ar veni aici în perioada asta a anului e ca să caute ciuperci, ca mine, sau să pună capcane pentru iepuri. Îl bătu pe braț. Nu te îngrijora. Voi fi atentă. Când locul mișună de nemți, înveți să umbli nevăzut, ca o stafie. Haide. Încercăm să urcăm scările astea?

– Dacă nu te deranjează, o să urc de-a bușilea, ca un bebeluș, zise el. E mai sigur așa.

– Atunci dă-mi bățul și bagajul tău.

– E parașuta mea, spuse el.

– Parașută? Mătase de calitate. Ochii îi licăriră. După ce nu mai ai nevoie de ea, o pot folosi ca să-mi fac lenjerie nouă. N-am mai avut aici haine noi de ani buni.

El se amuză când auzi așa ceva.

– Bine. Așa facem.

– Ia-o tu înainte, spuse ea. Eu o să mă asigur că nu o să cazi.

„De parcă m-ar putea prinde, așa micuță și slăbuță“, gândi el. Se lăsă în genunchi și începu să se tragă în sus pe scări. Trebuia să-și lase greutatea pe piciorul rănit la fiecare pas, durerea săgetându-l în tot corpul. La un moment dat crezu că o să vomite, așa că se opri, respirând greu, în capătul primului șir de scări. Începuse să plouă de-a binelea acum, stropii rotunzi răpăind pe jacheta de aviator, din piele. În fața lui se-nălțau treptele surpate, incredibil de abrupte, pline de crăpături și periculoase. Se târî pe ele, una câte una, conștient de râpa de lângă el. Treptele erau ude

și alunecoase și avu o viziune cu el alunecând de pe ele fără să se poată prinde de nimic. Pe o margine era o balustradă de metal, dar el era prea aplecat ca să o poată folosi. Într-un sfârșit reuși să ajungă sus și se întinse gâfâind pe o piatră udă.

Ea veni și rămase în picioare lângă el.

– Foarte bine, *signor*. Haide! Mai sunt doar câțiva pași și îți găsim un loc uscat și sigur.

Îl ajută să se ridice în picioare și își trecu din nou brațul pe după umerii ei. Se gândi cât de absurdă era situația în care era: el, englezul integru care nu-și permitea familiarități cu femeile și cărora li se adresa cu o răceală politicoasă se sprijinea acum de o italiancă pe care abia o cunoscuse. Traversară cu pași mici pavajul alunecos al curții interioare, acum crăpat și denivelat. Ea se ținea cu putere de el, sprijinindu-l.

Acum putu să vadă că acele construcții din stânga lui deveniseră niște grămezi de pietroaie. Era greu să-ți dai seama ce fuseseră de fapt. Parcă erau deja una cu stânca. Vegetația începuse să crească printre bolovanii căzuți, un copăcel înmugurise deja printre lespezile crăpate, iar un soi de lujer de viță, acum uscat, stătea întins peste un morman de pietriș. Dar clădirea pe care o vedea direct în fața lor, cea spre care îl ducea tânăra, avea încă pereți ce stăteau în picioare, deși acoperișul nu mai exista. Trei trepte late, rotunjite, duceau spre ceea ce odată fusese o ușă de biserică, deși ușa atârna acum într-un unghi imposibil, legănându-se în bătaia vântului. Tânăra o împinse la o parte și intră.

– Ei bine, nu este foarte primitoare, dar e mai bine decât nimic. Se întoarce spre el. Cel puțin aici vei sta ferit de vânt. Putem să construim și un adăpost din lemnele astea căzute.

Se târî singur ultimii metri până în fosta capelă. În mijlocul dezastrului îngrozitor se mai puteau vedea semne că acolo fusese un lăcaș de rugăciune. Pereții, odată plini de fresce, purtau acum urme scorjite sau spălate de ploi și de vânt. Un sfânt fără cap zăcea într-un colț. Printre grămezile de pietriș se mai întrezărea pavajul din marmură albă și neagră. Observă că lemnele la care se referise ea erau grinzile tavanului căzut. „Incontestabil, e extrem

de optimistă“, își spuse Hugo. El nu credea că împreună cu ea ar fi fost în stare să mute asemenea grinzi, nici chiar dacă el ar fi fost în toate puterile și mobil. Dar remarcă stranele ce zăceau împrăștiate și dulapul spart dintr-un colț. Probabil că ar putea reconstrui ceva, în timp, cu blocurile de piatră căzute. Cu toate astea nu vedea să se întâmple asta, totuși. Mai era și problema mâncării, printre altele. Și nici nu se vedea făcându-și drum prin sat în halul în care era.

De parcă îi citise gândurile, ea îl ajută să ajungă la o piatră mai mare și să se așeze ușor pe ea. Apoi scoase niște găoace cu ghimpi din buzunar.

– Poftim. Castane. Mănâncă-le. Sunt mai bune decât nimic. O să încerc să mă întorc cu mâncare mai bună pentru tine.

– Nu, nu trebuie să te întorci. Este prea periculos. Nu vreau să-ți pui în pericol familia. Ai fost tare drăguță cu mine și îți mulțumesc.

– Cu plăcere. Îi zâmbi frumos, însă trist. Soțul meu e dispărut de trei ani. Sper și mă rog că dacă are nevoie de ajutor, așa cum ai și tu, cineva ar face tot ce poate pentru el.

– Aș putea să știu care este numele tău? întrebă el.

– Sofia. Sofia Bartoli. Al tău?

– Eu sunt Hugo. Hugo Langley.

– Ugo? Este un nume italianesc. Ai rădăcini italienești?

– Nu din câte știu, răspunse tresărind de durere când se mișcă.

– Lasă-mă să mă uit la piciorul tău, spuse ea, observându-i grimasa. Să vedem cât este de grav.

– Ah, nu. Te rog, nu îți face griji pentru asta. Pot să mă descurc și singur.

– Nu, nu te prosti. Insist. Unde este rana? Poți să îți rulezi pantalonul în sus?

– E chiar deasupra genunchiului. Serios. Pot să o fac și singur după ce pleci. Cred că am o trusă de prim ajutor în rucsacul pentru parașută.

Speră ca ea să înțeleagă în mare ce voise el să spună. Vorbise greoi, ca și cum își căuta cuvintele necunoscute. Ce spusese de fapt era „obiecte de ajutor făcute curat în sacul pentru parașută“.

– *Allora. Așa. Lasă-mă să văd. Trebuie să scoatem pantalonii, mă gândesc.*

Nu prea îl trăgea inima să-și dea jos pantalonii în fața unei femei necunoscute, dar ea deja îi ridică jacheta de piele și începu să-i deschidă cureaua.

– *Signora, nu.*

Încercă să-i dea mâinile la o parte.

– Englez tipic, râse ea. Mai degrabă ar sângera până moare decât să lase o femeie să-l vadă în chiloți.

– Ai mai întâlnit alți englezi? o întrebă amuzat de propria izbucnire.

– Nu, dar se spune că sunt reci, ca de piatră. Nu plini de pasiune ca bărbații noștri.

– Nu suntem toți ca de piatră, te asigur, spuse el. Doar că suntem învățați de mici să ne purtăm corect în orice ocazie.

Ea îl privi și zâmbi.

– În momentul ăsta nu prea îmi imaginez cum ai putea să-ți faci vreo iluzie nepotrivită dacă te văd fără pantaloni. Haide să începem. În curând trebuie să mă întorc acasă, altfel se vor îngrijora că s-a întâmplat ceva cu mine.

Îl ajută să-și dea jos ușor pantalonii și apoi îi văzu sub ei indispensabili. În locul de deasupra genunchiului i se lipiseră de piele cu sânge uscat.

– *Gesù Maria!* exclamă ea. Se lăsă în genunchi lângă el și încercă să dea la o parte materialul cât putu de ușor. Lui i se tăie respirația din cauza durerii neașteptate. Îmi pare rău, dar trebuie să fac asta, spuse ea. Ai un cuțit? Mă tem că trebuie să o tăiem.

El scoase cuțitul din gheată și o ajută să taie lenjeria de deasupra rănii.

– Apă, spuse. Am nevoie de apă ca să înmoi materialul și apoi să spăl rana, ca să vedem cât e de gravă.

Până să mai apuce să răspundă, ieși glonț din sanctuar, lăsându-l singur.

Hugo se îndreptă clătinându-se spre o strană răsturnată, o îndreptă cu mare efort și se așeză în ea cu piciorul întins în față.

În semiîntunericul din jurul său era greu să vadă cât de grav era rănit la picior. Scotoci prin rucsacul parașutei și găsi trusa micuță de prim ajutor în buzunarul din mijloc. Conținea comprese sterile, o rolă de pansament, un garou, iod și, spre marea lui încântare, o fiolă de morfină și o seringă. Tocmai desfăcuse un pachet de comprese sterile când Sofia se întoarce.

– Am găsit apă, zise ea, cu un aer victorios. Butoiul pentru apa de ploaie dădea pe dinafară și am pus puțină în cana asta de aluminiu pe care am găsit-o. Când văzu cât de neîncrezător o privi, adăugă imediat: Nu te îngrijora. Am spălat-o cât am putut de bine și am șters-o cu juponul meu. Văzu ce întinse el pe băncuță. Aha, ai găsit lucruri utile. Acum, dacă îmi dai voie, o să încerc să-ți curăț rana.

Începu să curețe zona, desprinzând bucata de material puțin câte puțin până când o îndepărtă cu totul. Compresa se umplu de sânge cu mult înainte ca rana să fie curățată.

– Mă tem că rana îți sângerează încă. Trebuie să apăsăm cu ceva ca să oprim sângerarea.

– Dar dacă glonțul mai e înăuntru? Nu ar trebui să încercăm să-l găsim mai întâi?

Ridică din umeri minunat de expresiv.

– La ce mai contează un glonț dacă sângerezi până mori. Luă rola de pansament, o desfăcu, o împături ca pe un tampon și o ținu apăsat pe rană. El țipă de durere.

– Într-adevăr, am uitat. E posibil ca osul să fie rupt. Poftim, ține asta fără să apeși prea tare.

El făcu așa cum îi ceruse, dar zise:

– Am morfină aici. Va ajuta să amortească durerea.

Ea se uită cum el își făcu injecția, dând din cap aprobator.

– Când mă întorc, o să aduc pansamente și o bucată de lemn pentru o atelă. Se uită la el. Ai grijă cum îți tragi pantalonii înapoi pe tine. Materialul acela din lână nu va fi deloc bun dacă se lipește de rană. Poate nu ar trebui să-i ridici. Ai parașuta să îți țină de cald. O să încerc să-și aduc și o pătură.

El o prinse de mână.

– *Signora* Bartoli, nu. Nu vreau să îmi mai aduci nimic din ce familia ta ar putea avea nevoie. Și nu vreau să riști pentru mine. Îmi va prinde sigur bine puțină mâncare și o atelă, dar apoi o să încerc să-mi continui drumul. Chiar dacă întâlnesc nemți pe drum, sunt pilot, voi fi luat prizonier de război și tratat corect.

Ea se uită la el, scutură din cap și râse.

– Tu crezi că animalele acelea te vor trata corect? Într-un sat de lângă noi au aliniat oamenii și i-au împușcat pentru că i-au ajutat pe partizani. Pe toți oamenii aceia. Bebeluși și copii și femei în vârstă. Poc, poc, poc. Morți cu toții. Plus că acum, nemților le e frică. Știu că pierd. Linia lor nu mai rezistă. În fiecare zi sunt împinși câte puțin înapoi spre nord. Nu ai fi decât o povară pentru ei. Nu, nu cred că te vor trata corect. Trebuie doar să ne rugăm ca Aliații să ajungă aici mai repede, continuă așezându-și mâna pe umărul lui. Ai curaj. Mă voi întoarce când pot. Nu ar trebui să încerci să faci focul. Fumul poate fi văzut. Se opri în dreptul ieșirii ca să se uite înapoi la el. Dumnezeu să te aibă în pază!

Apoi plecă.

Capitolul 7

Joanna

Aprilie 1973

Înmormântarea a avut loc într-o zi de marți ploioasă. Prognoza meteo a părut promițătoare în timpul weekendului, dar luni după-amiază s-a înnorat din nou și noaptea a început să plouă. În ziua înmormântării vremea era deja mohorâtă și vântul bătea cu putere. Nu mă așteptasem să vină nimeni, dar am fost surprinsă de numărul de localnici care au umplut stranele și care apoi au stat în picioare alături de mine în jurul mormântului în timp ce ploaia se prelingea de pe umbrelele noastre pe sicriu. A părut să fie un rămas-bun cum nu se putea mai potrivit pentru tata: să plângă cerurile pentru el.

Pentru ceea ce a urmat, soția vicarului și brutăria lui Billy Overton au pregătit o masă întinsă în holul bisericii. Oamenii au venit rând pe rând la mine ca să-și prezinte condoleanțele. Pe unii îi știam, alții îmi erau complet necunoscuți, dar toți aveau într-o măsură mai mare sau mai mică o legătură cu Langley Hall și cu familia mea.

– Și mama a lucrat la castel când era copil și mereu spunea cât de frumos s-a purtat cu ea bătrânul lord când a avut scarlatină.

Aceleași și aceleași povești, la nesfârșit, până când mi-am dat seama că toți cei de față erau indignați de pierderea castelului, la fel cum fusese și tata. Reprezenta apusul unui mod de viață din alte vremuri, al liniștii pe care ți-o dădea faptul că știai că aparții unui loc. M-a înduioșat puternic.

După ce mulțimea s-a mai împrăștiat, un tânăr a venit spre mine. Îl remarcasem și în cimitir. Era îmbrăcat într-un impermeabil Burberry, cu fața ascunsă sub o umbrelă mare și neagră. Acum era îmbrăcat cu un costum negru, bine croit.

– Domnișoara Langley? A spus bărbatul roșcat, care avea pistriul pe nas și arăta ridicol de tânăr. Eu sunt Nigel Barton. Știți, Barton și Holcroft, avocații familiei dumneavoastră?

– Ah, domnul Barton, am exclamat în timp ce îmi strângea mâna. Ce mai faceți? Îmi pare bine să vă cunosc. Chiar mă întrebam cu cine trebuie să iau legătura pentru aspectele formale și dacă tata a lăsat vreun testament.

– Nu avem nici un testament, domnișoară Langley. V-ați uitat prin actele lui?

– Am aruncat o privire prin birou, dar mi-a fost jenă să cotrobăi prin niște lucruri fără să fiu sigură că am dreptul să fac acest lucru.

– Sunteți fiica lui. Mi-a zâmbit. Cred că acest lucru vă dă toate drepturile. Poate doriți să veniți la noi la sediu, în Godalming, mâine și o să vedem cu ce vă putem ajuta?

Mi-a oferit cartea lui de vizită.

– Păreți extraordinar de tânăr ca să fiți partener într-o firmă de avocatură, am spus până să-mi dau seama că nu am dat dovadă de foarte mult tact.

A început să râdă.

– Nu sunt partener încă, îmi pare rău să spun. Numele de Barton în firmă e al străbunicului meu. Suntem avocații familiei dumneavoastră de câteva sute de ani. Eu am terminat pregătirea în domeniu de doar doi ani și acum sunt chiar pe poziția de început.

– Și eu trebuie să dau examenul pentru barou anul acesta, i-am zis.

– Bineînțeles. Am auzit că ați studiat dreptul. Vom avea multe de discutat. Pot să vă invit la prânz mâine? La Boar's Head, mai jos, pe strada noastră, au mâncare chiar bună.

Am ezitat. Un bărbat care să mă invite la masă? Nu eram sigură că sunt pregătită pentru așa ceva.

– Sunt sigură că nu e nevoie și nici nu intră în atribuțiile de serviciu, am spus și imediat i-am citit dezamăgirea pe chip.

– Așa este, dar e un pretext numai bun pentru o masă copioasă în locul sendvișului pe care îl mănânc în fiecare zi, mi-a răspuns zâmbind plin de speranță.

„De ce nu?“ mi-a șoptit o voce interioară. Pare inofensiv. Nu e ca și cum te-ar invita într-un club de noapte. Nu e o întâlnire. Sunt doar afaceri.

Am reușit să încropesc un zâmbet.

– Vă mulțumesc, domnule Barton. Este foarte frumos din partea dumneavoastră.

S-a luminat la față de parcă îi oferisem un cadou.

– Nu vă mai rețin atunci. Sunt sigur că toți oamenii aceștia așteaptă să vă vorbească. Rămâne atunci pe mâine, pe la unsprezece și jumătate, să zicem?

Și Billy Overton, și doctorul Freeman s-au oferit să mă conducă acasă, însă domnișoara Honeywell a apărut ca din senin și am plecat împreună cu ea.

– A fost o înmormântare acceptabilă, a spus în timp ce păraseam strada principală din sat și ne îndreptam spre alea înfrunzită. Cred că e o adevărată mângâiere să vezi câți oameni au venit și câtă venerație au față de familia Langley.

– Sunt impresionată și surprinsă, i-am răspuns. Mi-aș fi dorit ca tata să fi trăit și să audă toate acele lucruri frumoase care s-au spus despre el.

– Îmi pare rău că am întârziat puțin, s-a scuzat ea. Un telefon de ultim moment cu niște părinți care momentan sunt în Orientul Mijlociu. A trebuit să-i liniștesc din nou că fiica lor va fi protejată de grădinari și îngrijitori.

Am chicotit.

– Și i-ați liniștit?

– Nu sunt sigură. Fetele acestea din străinătate cresc cu atâtea restricții, că se aruncă în brațele oricărui bărbat.

A urmat o liniște incomodă.

– O să te întorci la Londra, înțeleg?

– Nu în următoarele zile, i-am zis. Mi-ați cerut să eliberez casa mică și nu am găsit încă nici un testament, așa că nu mă simt în largul meu să umblu prin lucrurile tatei.

– Nu cred că a lăsat prea multe lucruri, nu? a întrebat ea. Știu că avea unele piese bune de mobilier de la Langley Hall, dar în afară de ele... Ah, și cred că mai sunt câteva geamantane mari cu obiecte personale pe care ne-a întrebat dacă le poate ține în pod. Ar trebui să te uiți prin ele când ai timp. Cred că înăuntru sunt în special trofee vechi și albume cu fotografii. Și niște portrete de familie. Poate o să vrei să păstrezi câte ceva.

– Mulțumesc, da, mi-ar plăcea să mă uit prin ele.

– Vino când vrei. Ușa este deschisă în timpul zilei.

– Mă tem că nu știu cum se ajunge în pod, i-am spus.

A izbucnit în râs.

– Evident. Am mereu impresia că ai trăit la Langley Hall.

– M-am născut în casa mică a îngrijitorului, i-am răspuns.

– Nu-ți face griji. Cum văd pe vreunul dintre grădinari, o să-i spun să-ți aducă lucrurile tatălui tău.

Am ajuns în dreptul porților școlii. A oprit motorul mașinii ca să cobor la căsuță.

– Pe patronul tău nu-l deranjează că-ți iei atâta timp liber? a întrebat.

– Au fost foarte înțelegători, i-am răspuns, fără nici o intenție să ating subiectul sensibil al adevăratei situații.

I-am mulțumit și am intrat în casă. Din nou am resimțit atmosfera rece și umedă, de parcă însăși casa reverbera tristețea și disperarea tatălui meu. Mi-am zis că ar trebui să fac un inventar al tuturor lucrurilor, dar m-am simțit vlăguită după înmormântare. Mi-am dat seama că nu mâncasem nici unul dintre sendvișurile cu castraveți sau chifle cu cârnați, nici prăjiturile, și acum îmi

doream să fi luat măcar câteva la pachet ca să le mănânc mai târziu. Mi-am făcut un ceai și pâine prăjită, apoi m-am hotărât să o sun pe Scarlet, colega mea de cameră în facultate. În prezent îi ocupam canapeaua din apartament, pentru că trebuise să mă mut rapid din locul unde stăteam cu chirie. Era complet diferită de mine: pentru început, era londoneză cockney și tatăl ei avea o cârciumă. Nici măcar nu o chema Scarlet, numele ei era de fapt Beryl, dar nu-i plăcea deloc. Era de părere că Scarlet se potrivea mult mai bine cu personalitatea ei. Era adepta a tot ce însemnau anii șaptezeci: purta fuste vopsite în spirală, părul ei rebel îi acoperea fața pe jumătate, fuma iarbă și participa la marșuri de protest împotriva războiului și pentru drepturile femeilor. Eu fusesem întotdeauna fata cea bună, cea studioasă, concentrată pe studii, nu pe încheierea războiului din Vietnam. Surprinzător, însă, ne înțelegeam foarte bine. Era un om bun, cu care te puteai înțelege ușor și m-a primit cu brațele deschise atunci când nu am avut unde să mă duc. Acum lucra la teatru, asistent de regizor la Royal Court, teatru recunoscut pentru piesele sale avangardiste.

Nu am fost sigură că o s-o găsesc acasă în mijlocul după-amiezii, dar a răspuns după ce telefonul a sunat de câteva ori.

– Mda? Ce vrei? am auzit o voce morocănoasă.

– Îmi pare rău, am zis. Te-am trezit?

– Vai, Jo, tu ești, dragă. Nu-i nimic. Oricum trebuia să mă trezesc peste zece minute. În seara asta avem repetiție generală. O piesă nouă. Zece femei într-un tren care merge în Siberia. Al naibii de deprimantă, dacă mă întrebi pe mine. Toate ajung să se sinucidă. Apropo de deprimant, cum a fost înmormântarea?

– Foarte bine pentru o înmormântare.

– Și tu, cum te simți?

– Mă mențin pe linia de plutire, ca să zic așa. Casa este cel mai al naibii de deprimant loc la care te-ai putea gândi. Trebuie să mă uit prin lucrurile tatei și să eliberez totul până ajunge următorul chiriaș, așa că nu mă întorc prea curând.

– Nici o problemă. Nu mă gândeam să dau patul tău în chirie. N-am de gând nici să invit pe cineva în al meu. M-am săturat de bărbați.

– N-a ieșit cum ai vrut cu actorul acela tânăr? Am crezut că mergeți la cină.

– N-a ieșit nicicum, naiba să-l ia! Am mers împreună la cină. L-am invitat în apartament și a început să-mi arate fotografiile cu partenerul lui, Dennis.

Am început să râd.

– Of, Scarlet, crezi că suntem amândouă blestemate?

– Păcat că nu suntem una pe gustul celeilalte, nu-i așa? Crezi că te poți deprinde să fii lesbiană?

– Nu cred, am spus râzând în continuare. Mă bucur să-ți aud vocea. Toată ziua a trebuit să fiu politicoasă cu oameni pe care nu-i cunosc. Măine trebuie să iau masa cu un avocat foarte serios și tânăr.

– Iată. Cineva pe gustul tău.

– Nu mai vreau avocați, mulțumesc frumos. De fapt, nu mai vreau bărbați, mulțumesc frumos. Mi-am învățat lecția. De-acum înainte voi duce o viață liniștită. Fără bărbați. Fără sex. Studiu, lectură și, din când în când, o masă de una singură, la un restaurant bun.

– Și pisici. Nu uita de pisici.

Am râs când am auzit asta.

– Trebuie să mă întorc la Londra cât mai curând. Dacă avocatul îmi spune că pot face ce vreau cu lucrurile din casă, o să aranjez să vină cineva de la o casă de licitații și să ia tot ce merită vândut. Apoi, dau ce rămâne la un anticariat și adio, Langley Hall.

După ce am pus telefonul în furcă, mi-am dat seama cât de mare fusese efortul pe care-l făcusem să par atât de spirituală și de veselă. „Ocupă-ți timpul“, mi-am spus. Asta trebuia să fac. Așa că am luat un sac mare de gunoi și am început să-l umplu cu hainele tatălui meu. Nu credeam că ar fi vrut cineva batiste cu monogramă pe ele, dar nu se știe niciodată. Apoi am umplut o cutie cu cărți, lăsându-le deoparte pe cele care fuseseră preferatele mele

în copilărie, acelea pe care mi le citise tata. Până la sfârșitul zilei făcusem ordine în dormitor și în dulapul de lenjerie. Apoi m-am uitat în biroul tatălui meu, de data aceasta cu atenție, în caz că era totuși vreun testament sau vreo altă surpriză ascunsă în vreun sertar secret. Am găsit un carnet de economii de la oficiul poștal cu cinci sute de lire pe el. O chitanță pentru niște acțiuni la o societate de construcții. Un carnet de bancă. Cam asta a fost tot. Părea că toată averea tatei se ridica la puțin peste o mie de lire. Bine și-așa decât nimic.

Am desfăcut o conservă de supă pentru cină. În timp ce stăteam în dreptul sobei și amestecam în ea, mi-am adus aminte brusc de mama, care, stând și ea la aceeași sobă, amestecând într-o oală mare, mi-a zis odată cu fața numai un zâmbet: „Supă de pui cu găluște. Preferata tatălui tău. Cu siguranță asta îl va binedispune, o să vezi“.

Amintirea acelei bucătării pline de căldură și de armonie, cu mirosurile ei îmbietoare și cuvintele pline de blândețe a fost prea mult pentru mine. Am închis focul, am lăsat supa și m-am dus la culcare.

Capitolul 8

Joanna

Aprilie 1973

A doua zi mă pregăteam să plec ca să prind trenul spre Godalming când am auzit o bătaie în ușă. În prag stăteau doi bărbați solizi care cărau un geamantan mare.

– Unde vreți să-l punem? m-a întrebat unul dintre ei.

Văzându-mi surprinderea, celălalt a adăugat:

– Este din pod. Domnișoara Honeywell ne-a spus să vă aducem lucrurile.

– Aha, am înțeles. Vă mulțumesc. Pe aici, vă rog, m-am bălbăit. Le-am arătat pe unde să meargă spre sufragerie.

– Sunt și niște fotografii. Ne întoarcem, a spus cel care vorbise primul.

– Trebuie să plec acum ca să prind un tren, i-am spus. Puneți-le în sufragerie, unde e geamantanul, bine?

Am plecat. Birourile firmei Barton și Holcroft erau într-o clădire elegantă, în stil georgian, într-unul din capetele străzii principale din Godalming. Nigel Barton a apărut dintr-un birou din interior până să apuc să anunț că am sosit.

– Ne întoarcem peste o oră, Sandra, i-a spus secretarei.

M-a condus afară, pe stradă, spre Boar's Head. Era genul acela de cârciumă veche, cu geamuri plumbuite și murmurul liniștit al conversațiilor purtate de oamenii din jurul barului. Din bucătărie se simțeau arome îmbietoare. Nigel a găsit un separeu cu bănci din lemn de stejar, cu spătar înalt și a plecat să comande băuturile. S-a întors ca să-mi transmită că aveau friptură de miel și plăcintă cu pește. În mod normal aș fi ales ceva mai ușor pentru prânz, dar mi-am dat seama că eram ruptă de foame, astfel încât am acceptat friptura de miel. Așa cum anticipase, a fost excelentă. Brusc am realizat cât timp trecuse de când nu mai mâncasem o mâncare bună, nu chiar de când murise mama, și cât de mult îmi plăcuse.

După ce am golit farfuriile, Nigel le-a adunat într-un colț de masă.

– Și-acum să trecem la treabă, a spus. Înțeleg că nu ai găsit nici un testament.

Am încuviințat, dând ușor din cap.

– Am găsit un carnet de economii, o chitanță de la o societate de construcții pentru niște acțiuni și carnetul lui de la bancă. Cred că în total nu sunt nici o mie de lire.

El a clătinat din cap.

– Vei avea nevoie de certificatul de deces înainte ca să-ți dea ei banii aceia. Eu va trebui să redactez o scrisoare din partea avocatului. În afară de astea, nu sunt alte bunuri?

– Câteva piese de mobilier pe care s-ar putea să le scot la licitație. Cred că o să vreau să păstrez biroul, dar nu știu unde l-aș putea pune.

– Va trebui să dau de fratele tău înainte să faci ceva, a spus el. Am crezut că nu am auzit bine.

– Fratele meu? Sunt singurul copil.

– Fratele tău vitreg. Din prima căsătorie a tatălui tău. M-a privit cât eram de contrariată. Nu ai știut că tatăl tău a mai fost căsătorit înainte?

– Nu, nu mi s-a spus niciodată.

Știam că părinții mei se căsătoriseră destul de târziu și că eu am fost o surpriză în viața lor, dar nu am avut nici cea mai

vagă idee... Nu am fost în stare să termin propoziția, doar să mă obișnuiesc cu vestea primită.

– Când s-a întâmplat asta? l-am întrebat.

– Tatăl tău a fost căsătorit înainte de război și a avut un fiu. Căsătoria a fost dizolvată când s-a întors acasă după încheierea războiului. Soția lui se recăsătorise și luase copilul să locuiască în America. Dumnezeu știe cum voi reuși să dau de el acum. Cred că tatăl lui vitreg l-a adoptat, dar presupun că totuși ar mai moșteni titlul, dacă ar vrea să facă asta în America.

Eram încă în stare de șoc. Cum a putut tatăl meu să fi trăit cu mine în toți acești ani și să nu-și fi menționat niciodată fiul? Și mai mult de atât, de ce fiul său nu a luat niciodată legătura cu el de la sfârșitul războiului?

– O să iau legătura cu ambasada americană, a spus Nigel. Dar nu mi-aș face probleme. Cred că este destul de clar că tatăl tău ar fi vrut ca tu să moștenești titlul lăsat de el.

„Și dacă nu era chiar atât de clar? m-am gândit eu. „Dacă legea o să decidă că fiul mai mare ar trebui să moștenească totul?” O mie de lire sterline ar conta foarte mult pentru mine în acest moment, mai ales într-o perioadă de cumpănă ca aceea prin care treceam. Dacă firma mea de avocatură nu mă mai primea înapoi, puteam să supraviețuiesc cu banii aceia.

– Dacă tatăl lui vitreg l-a adoptat legal, atunci se presupune că nu ar mai avea nici o pretenție, am spus. Nu mai este un Langley.

– E o chestiune complicată, dacă luăm în considerare legea americană. Dar și așa, e mult mai interesant decât majoritatea cazurilor care îmi sunt date. Experiența ta la locul de muncă e mai interesantă decât a unui avocat de pe strada principală?

– Deloc, am răspuns. Presupun că nu e mare diferență. Multe cesiuni.

– Ai ales să fii avocat consultant, nu pledant? a întrebat el. Ți-ai dorit o viață comodă și liniștită, nu toată agitația?

Am privit în jos la masa tocită din lemn de stejar.

– De fapt, mi-ar fi plăcut tare mult să fiu avocat pledant, i-am zis. Am o diplomă bună, dar am avut parte de multe piedici. Banii,

pentru început. Birourile judecătorești unde am avut interviurile au fost chiar foarte interesate de mine când au auzit că sunt fata lui Sir Hugo Langley și au crezut că vin din comitat la pachet cu niște conexiuni bune. Și-au pierdut interesul când au aflat că s-au înșelat și că noi eram săraci. Apoi mai este și faptul că sunt femeie. Decanul de vârstă al birourilor mi-a spus direct în față că îmi pierd vremea. Dacă devin avocat pledant, nu aș primi nici măcar un caz interesant. Nici un avocat consultant mai competent nu ar vrea să-și dea cazul pe mâna unei femei, în condițiile în care majoritatea judecătorilor sunt bărbați, majoritatea juraților sunt bărbați și nici unul dintre ei nu ar lua în serios o femeie.

– Așa ceva este absurd, a spus Nigel.

– Dar adevărat.

El a dat aprobator din cap.

– Presupun că e adevărat. Totuși, sunt multe lucruri interesante de făcut odată ce te-ai calificat: drept corporatist, drept internațional, pe lângă dreptul penal.

– Așa este, i-am zis zâmbind larg. Nu m-am hotărât încă ce mi-ar plăcea să fac. Să trec odată examenul acela afurisit, nu?

– Sunt sigur că îl vei lua cu brio!

Zâmbetul lui mi s-a părut prea prietenos pentru gustul meu.

– Și ce urmează să facem? am întrebat. Mă refer în legătură cu averea tatălui meu.

– O să mă ocup de certificatul de deces, încerc să iau legătura cu fratele tău și, dacă vrei, aș putea să trimit un evaluator ca să vadă dacă ai ceva ce merită să fie vândut la licitație.

– Ești amabil.

– Nu, bunicul meu m-ar omorî dacă nu m-aș ocupa așa cum trebuie de un Langley.

A zâmbit și din nou mi s-a părut ridicol de tânăr. Un tânăr drăguț, plăcut și inofensiv. Și totuși, Adrian fusese și el la fel... Oamenii ar trebui să învețe din propriile greșeli.

Nigel m-a condus până la gară și am luat un taxi apoi până la Langley Hall. A fost cât pe ce să cad peste două geamantane și un pachet mare învelit în hârtie maro puse chiar în mijlocul

sufrageriei. A trebuit să recunosc că am fost extrem de curioasă. Cred că mereu mi-am imaginat că bijuteriile pierdute ale familiei Langley ar putea fi într-unul dintre ele! Am rupt hârtia de pe pachetul cel mare și m-am trezit că mă uitam practic în oglindă. Momentul a fost atât de năucitor că aproape am scăpat tabloul din mână. A fost și mai năucitor când am citit ce scria: „Joanna Langley. 1749–1823“.

Inima a început să-mi bată atât de repede că a trebuit să mă așez. M-am uitat cu atenție la portret și am observat diferențe subtile. Ochii ei erau căprui, ai mei, albaștri. Mai avea un fel de aluniță pe obrazul stâng și nasul puțin mai lung. Îmi priveam în ochi un strămoș. M-a încercat un sentiment special la gândul că existase cineva care avusese același nume ca al meu și care semăna cu mine. Pentru prima dată, am primit o confirmare că eram o Langley și că acea casă minunată din capătul aleii era dreptul meu din naștere.

Restul picturilor erau toate portrete ale mai multor strămoși din lungul șir de Langley. Majoritatea erau întunecate și posomorate și nu eram sigură că aveam să le păstrez pe toate. Probabil așa ar fi trebuit dat fiind că erau singurele mele legături cu trecutul. Cândva, când urma să devin un avocat corporatist, aveam să am și eu un loc al meu, un apartament cu vedere la Tamisa, complet din sticlă și cu mobilă modernă și aveam să pun aceste tablouri pe pereți doar ca să-i impresionez pe clienți. Mai întâi însă era nevoie să fie curățate. Erau îngrozitor de murdare după atâtea zeci de ani de fum de lumânare și neglijare.

M-am simțit chiar binedispusă când am deschis primul dintre geamantanele mari și am găsit mai multe tablouri, doar că de data asta mai luminoase, mai moderne. Mă uitam la fărâme de raze de soare italienească, clădiri vechi din piatră, chiparoși negri. Am citit semnătura din colțul unuia dintre ele: Hugo Langley. Deci tatăl meu chiar fusese pictor. Mai mult decât atât, fusese unul talentat. Ce, Doamne iartă-mă, îl făcuse să renunțe?

Am pus tablourile deoparte, cu intenția să i le arăt lui Nigel. Am deschis apoi cel de-al doilea geamantan. În el erau albume

vechi cu învelitoare de piele și cu încuietoare impresionante. Fotografii ale familiei Langley de demult, în rochii lungi și cu pălării caraghioase, persoane încremenite în timp pe când pozau în fața aparatului de fotografiat sau în grup, în fața Langley Hall cu rachete de tenis în mâini sau servind ceaiul pe peluza din fața castelului. Eram martora unui stil de viață pe care nu-l cunoscusem niciodată.

Am pus albumele la o parte și am cercetat mai adânc. O cupă de argint primită de Sir Robert Langley, ca Maestru de vânătoare. Una mai mică, primită de Hugo, care câștigase la săritura în înălțime în timpul unei zile sportive la Eton. Am găsit apoi o cutie mică, din piele, minunat finisată și imprimată cu aur. Am deschis-o așteptându-mă să găsesc acolo demult pierdutele bijuterii și aproape că am închis-o imediat când am văzut că înăuntru nu era decât un înger micuț, sculptat în lemn, ceva ce părea să fie un fel de pandantiv pe o panglică, un pachet de țigări, o pană de pasăre și un plic îndoit. Nu mi-am putut închipui motivul pentru care ar păstra cineva lucruri atât de lipsite de importanță într-o cutie atât de minunată. Probabil niște Langley din trecut se jucaseră și ei jocul rolurilor, așa cum mă jucasem și eu în copilărie.

Am scos pachetul de țigări ca să-l arunc când am zărit că fusese deschis. Pe partea din interior a cartonului era schița unui portret al unei femei frumoase. Era doar un crochiu, făcut în grabă și departe de a fi terminat, dar care reușise cumva să surprindă personalitatea femeii. Am reușit să întrezăresc sclipirea amuzată din ochii ei în timp ce îl privea pe cel care o desena, schițând un zâmbet. Am netezit desenul și l-am pus pe masă. Apoi am desfăcut plicul. Am recunoscut scrisul elegant al tatălui meu. Avea un timbru cu un animal și era adresat unei anumite *signora* Sofia Bartoli din San Salvatore, în Toscana. Data de pe timbru era aprilie 1945, dar nu fusese niciodată deschis. Pe un alt timbru de lângă adresă era scris în italiană, dar mi-am dat seama despre ce era vorba. „Adresă necunoscută. Returnat expeditorului.“

Nerăbdătoare peste măsură deja, am deschis cu grijă plicul. Spre marea mea supărare, scrisoarea era în italiană. Am reușit să citesc

„*Mia carissima Sofia*“. M-am uitat și nu mi-a venit să cred. Nu mi-aș fi imaginat niciodată că tatăl meu indiferent și distant ar fi putut numi vreodată pe cineva iubita lui. Cu siguranță nu arătase niciodată asemenea revărsare de afecțiune față de mama sau de mine. Am încercat să citesc mai departe, dar a fost peste puterile mele să înțeleg. Apoi mi-am amintit de un dicționar italian printre cărțile pe care le pusesem într-o cutie pe care voiam să o duc la un anticariat. M-am grăbit să îl recuperez, apoi m-am așezat la masa din bucătărie, încruntată de atâta concentrare, încercând să pătrund sensul acelor cuvinte. Noroc că ani întregi am studiat la școală franceza și latina, care acum mi-au fost de ajutor, dar după ce am terminat, nu mi-a venit să cred ce tradusesem. Eram mai mult decât convinsă că greșisem ceva. Am citit din nou.

Draga mea Sofia,

Cât de dor îmi e de tine în fiecare zi. Cât de lungi îmi par lunile de când am fost împreună. Tot timpul petrecut în spital fără să știu dacă ești în siguranță, dorindu-mi să-ți scriu, fără să îndrăznesc să o fac însă. Dar am vești bune. Dacă soțul tău este cu adevărat mort, atunci suntem liberi să ne căsătorim. Când în sfârșit mi s-a îngăduit să mă întorc acasă în Anglia am aflat că soția mea își găsisse pe altcineva și m-a părăsit pentru o viață mai bună în America. Imediat cum se termină războiul acesta îngrozitor, iar știrile ne spun că acest lucru se va întâmpla foarte curând, voi veni după tine, dragostea mea. Până atunci, vreau să știi că băiatul nostru frumos este în siguranță. Este ascuns acolo unde numai tu îl poți găsi.

M-am oprit uluită. Tatăl meu cel rezervat, care nu-și arăta sentimentele, a avut un copil în Italia. Un copil cu o italiancă pe nume Sofia. Dar ascuns unde numai Sofia îl putea găsi? M-am cutremurat. Scrisoarea nu a fost expediată niciodată. Un copil ascuns și niciodată găsit? Bineînțeles că acum, după douăzeci și opt de ani, a trebuit să sper că Sofia recuperase copilul și totul se terminase cu bine.

Capitolul 9

Joanna

Aprilie 1973

Nu știu cât timp am stat acolo uitându-mă fix la hârtia subțire de poștă *par avion*. Crescând singură la părinți, am fost șocată să descopăr într-o singură zi că aș putea avea doi frați în alte părți de lume. „Dacă acesta supraviețuise“, m-am gândit. Poate că fusese ascuns undeva la munte, la o familie binevoitoare, așteptând să revină lângă mama sa când încetau ostilitățile. Asta am încercat să cred. Dar acum muream de curiozitate să aflu mai multe. Tatăl meu nu a povestit niciodată despre experiențele sale din timpul războiului, dar știam de la mama că fusese pilot RAF și extraordinar de curajos, zburând în misiuni deasupra Europei ocupate până când a fost doborât și aproape a murit. Nici măcar nu am știu că acest lucru se întâmplase în Italia. Când te gândești la Italia, nu prea ți-o imaginezi ca pe o scenă a misiunilor de bombardamente.

Mi-am întors fața simțindu-mă frustrată. Măcar dacă aș fi știut despre asta înainte ca el să moară, l-aș fi putut întreba. Aș fi putut afla adevărul. Acum trebuia să-l descopăr singură.

Am terminat de căutat prin cele două geamantane și nu am găsit nimic ce ar fi putut avea vreo valoare pentru altcineva în afară de cei din familia Langley. Nici măcar o fotografie a primei

lui soții sau a fratelui meu vitreg, dar erau câteva instantanee în format mai mic cu tata, de pe vremea când era mai tânăr și mai sănătos, râzând cu prietenii într-o cafenea. Pe spatele uneia era scris „Florența, 1935“. Am pus geamantanele într-o parte și m-am întors la golitul dulapurilor, al cămării, al dulăpiorului din baie, adunând o grămadă de lucruri care să fie donate și o altă grămadă, la fel de mare, care să fie aruncate la gunoi. Am descoperit că nu mă încerca absolut nici o emoție că aruncam lucruri din copilăria mea, ci doar nerăbdarea de a termina mai repede cu asta ca să pot începe căutările.

A doua zi țaram afară saci și cutii pentru gunoier când a oprit o mașină și din ea a coborât Nigel, însoțit de un domn.

– Ți-l prezint pe domnul Aston-Smith, a spus Nigel. Este evaluator. M-am gândit să nu mai pierdem timpul și să evaluăm mobila.

I-am însoțit înăuntru, cerându-mi scuze pentru dezordine. Le-am arătat portretele de familie, cele câteva piese bune de mobilier. Am fost tentată să-i arăt lui Nigel și scrisoarea. Aveam nevoie să o arăt cuiva, dar nu m-am îndurat să o fac. Domnului Aston-Smith nu i-a luat prea mult să termine. S-a tot plimbat bâiguind în barbă și mâzgălind într-un caietel. După puțin timp s-a întors la mine.

– Mă tem că nu e mare lucru aici, mi-a zis. Biroul este o piesă frumoasă. Probabil că poți lua chiar cinci sute de lire la licitație. Pe scrinul de sus, poate mai puțin. Ceasul bunicului, și acela ar putea aduce o sumă frumoșică. Dulapul de haine, ei bine, lemnul este bun, dar nimeni nu mai vrea azi piese mari de mobilier ca acela.

– Și tablourile?

– De pe perete? Fotografii. Probabil valorează câte o sută fiecare.

– Mă refeream la celelalte tablouri. Opera tatălui meu.

– Sunt bune, recunosc asta, mi-a zis. Dar nu e cunoscut, nu-i așa? Totul depinde azi de renume în arta modernă la licitații. Mă tem că mai mult contează ce vor snobii, nu calitatea. Și ele vor aduce o sumă de câteva sute, mai degrabă, nu câteva mii.

– Și portretele de familie?

– Nu-ți pot spune prea multe. Toate au nevoie să fie bine curățate, după cum sunt sigur că ți-ai dat seama. Dacă vrei, pot să le duc la un restaurator de obiecte de artă cu care colaborez și putem să le facem o evaluare după ce sunt curățate.

– Ar costa foarte mult?

Eram conștientă că valoarea pe care urma să o moștenesc era departe de a fi o avere, mai ales dacă trebuia să o împart cu un frate descoperit recent.

– Nu îngrozitor de mult, depinde de cât de mult trebuie să se restaureze. O curățare simplă pentru început, apoi putem să decidem dacă să continuăm.

M-am uitat la Nigel. Mi-a oferit un zâmbet plin de speranță, așa cum o făcea el.

– Bine atunci, am zis. Vă rog să le luați.

În timp ce se îndreptau spre ușă, am luat o hotărâre.

– Și vreau să păstrez biroul, am spus, doar că nu am unde să-l pun momentan.

– Poate te vor lăsa să îl ții în podul școlii, cu celelalte obiecte mici și piese pe care o să le păstrezi, a sugerat Nigel.

– O idee excelentă, i-am zâmbit. Domnișoara Honeywell ar putea să fie înțelegătoare dacă tot mă grăbesc să eliberez locul. O s-o întreb.

– Cât crezi că vei mai sta pe aici? a întrebat Nigel.

– Sper să plec la sfârșitul săptămânii.

Am văzut cum s-a schimbat la față.

– Înțeleg. Probabil că trebuie să te întorci la lucru.

Bineînțeles că trebuia să mă întorc la lucru, dar nu mai eram sigură că mai aveam unde. Cu toate acestea, am zâmbit și am dat din cap.

– Te țin la curent, mi-a spus el, și o să te anunț când o să-ți fie transferate sumele din conturile acelea diferite.

M-am uitat la domnul Aston-Smith.

– Poate că persoana la care v-ați gândit ar trebui să nu înceapă restaurarea tablourilor până când știu că am moștenit legal banii.

– Foarte bine, a spus el. Le voi lua cu mine, dar aștept instrucțiunile dumneavoastră. Probabil ar trebui să procedez la fel și cu mobila pe care doriți să o scoateți la licitație. Nu vrem să vindem ceva ce nu este legal al dumneavoastră.

– Nu vă îngrijorați, a spus Nigel. Mă voi ocupa de asta. Tu întoarce-te la Londra. Îți dau telefon cum aflu noutăți.

Și așa au plecat cu portretele mele de familie. Am continuat curățenia. Mai târziu, când eram pe punctul să mă așez să beau o cană de ceai, am auzit din nou o bătaie în ușa de la intrare. De data aceasta în cadrul ușii stătea un bărbat bine făcut și roșu la față. S-a încruntat când m-a văzut.

– Ia zi, ce e cu școala de fete? m-a întrebat cu o voce joasă și cu un deslușit accent transatlantic. Când s-a vândut Langley Hall?

– Imediat după război, i-am zis.

– Păcat. Speram să pot arunca o privire prin locul acela vechi. Ești fiica îngrijitorului?

– Sunt Joanna Langley, am răspuns bătoasă. Fiica lui Sir Hugo Langley.

Sprâncenele i s-au arcuit brusc.

– Fără glumă. Deci bătrânul s-a recăsătorit? Ca să vezi!

Tocmai mi-am dat seama cine era. M-am uitat la chipul lui și nu am văzut nici o asemănare cu tatăl meu, care avusese întotdeauna înfățișarea subțire a unui poet romantic. Bărbatul acesta era bine hrănit și dolofan într-un mod nu deosebit de atractiv.

– Ești fiul lui Hugo? l-am întrebat.

– Exact. Teddy Langley, pe vremuri. Acum sunt Teddy Schulz, de Cleveland, Ohio.

Am făcut un efort să-i întind mâna.

– Îmi pare bine să te cunosc, Teddy. Până acum câteva zile nici nu știam că am un frate. A fost un șoc destul de mare.

– Da. Tocmai ce am avut și eu un șoc. Moartea bătrânului, vreau să zic. Un client s-a întors din Anglia și mi-a arătat ziarul în care era necrologul. „E rudă cu tine?” m-a întrebat. Așa că m-am gândit că ar fi mai bine să-mi pun coada pe spinare și să vin peste apă, dacă tot sunt fiul și moștenitorul, știi. Am presupus că moșia

îmi va reveni mie. Nu așa funcționează legislația engleză? Fiul cel mai mare primește totul?

Nu am știut ce să-i zic. Ca să spun drept, mă simțeam ca Alice alunecând în gol în vizuina iepurelui, care scotea la iveală surprize neplăcute, una după alta.

Teddy se uita în jur când a început să vorbească.

– Și cine ia mălaiul din vânzarea casei?

– Mălaiul? L-am fixat cu privirea. Banii din vânzare s-au dus pe cheltuielile de înmormântare când a murit bunicul meu și tatăl meu a moștenit totul. De atunci am locuit în casa mică și tata a fost profesor de arte plastice la școală.

– Deci bani, ioc? Păcat. Mereu mi-am închipuit că tati trăiește în lux în casa mare a copilăriei mele. Aruncă o privire prin căsuță. Cu siguranță nu așa. Atunci cum rămâne cu mobila și celelalte lucruri? Toate antichitățile acelea sinistre pe care mi le amintesc. Presupun că am dreptul la jumătate, în calitate de fiu.

Mi-a devenit antipatic pe loc.

– Moștenești titlul, din câte mi s-a spus. Dar cred că trebuie să revii la Teddy Langley.

– Sir Teddy. Ei, ca să vezi chestie! Și vine și cu alocație?

– Vine cu nimic. M-am forțat să fiu grațioasă și foarte britanică. Am scos din casă lucrurile tatălui meu și ești bine-venit să te uiți prin albumele cu fotografii vechi să vezi dacă sunt vreunele pe care le vrei. Sau niște piese de mobilier, dacă e vorba pe-așa.

– Sigur, în regulă.

Ochii i-au scânteiat. L-am condus înăuntru. S-a uitat la grămezile jalnice de lucruri care așteptau furgoneta de la anticariat.

– Asta e tot? m-a întrebat. Așa ați trăit?

– Asta e tot.

– Nici un ban?

Din nou a trebuit să mă lupt cu mine să fiu sinceră.

– Cred că e posibil să fi adunat până în o mie de lire sterline în mai multe conturi.

M-a privit sceptic.

– O mie de lire? Doar atât? Mai bine păstrează-i. Eu m-am descurcat destul de bine. Bătrânul meu, Schulz, a intrat în afaceri imobiliare imediat după război, iar eu m-am asociat cum am terminat facultatea. Malluri în aer liber, în principal. Câștig mai mult decât atât într-o săptămână. Este evident că tu ai mai multă nevoie de ei decât mine.

– Mulțumesc, i-am zis. Chiar am nevoie de ei. În prezent nu am unde să locuiesc.

– Nu ești măritată?

– Nu am decât douăzeci și cinci de ani, i-am răspuns. Am suficient timp pentru asta după ce mă calific.

– Drept ce?

– Avocată. Mă pregătesc să dau examenele anul acesta.

– Avocată, zici. Țștia fac mulți bani.

– Când și dacă mă calific, i-am răspuns. Uite ce e, dorești un ceai? Tocmai am făcut.

– Sigur. De ce nu? a răspuns el. Ceai. Asta a băut toată lumea în timpul războiului. Cade o bombă și toată lumea spune: „Nu-i nimic. Să bem un ceai“.

A început să râdă.

L-am servit cu un ceai și cu niște fursecuri râncede. Nu cred că i-au plăcut nici una, nici cealaltă.

– O să-ți dau numele avocatului care se ocupă de averea tatei, i-am zis. Intenționa să roage ambasada americană să-l ajute să te găsească. L-ai scutit acum de asta. Dar îți poate spune detaliile legate de titlu.

S-a ridicat, dând din cap.

– Nu știu la ce mi-ar folosi un titlu dacă nu vine cu proprietatea.

– Te-ar putea ajuta să vinzi mai multe proprietăți imobiliare, i-am zis pe un ton suav. Am vrut să sune sarcastic, dar el a crezut că vorbesc serios și a început să râdă, bătând din palme.

– S-ar putea să zici bine, surioară. Dă puțină clasă afacerii. S-a oprit puțin, luând o înghițitură de ceai. Știi, m-am tot gândit să vin aici și să-i fac o surpriză bătrânului. Voiam să-i aduc pe

nevastă-mea și pe copii ca să vadă ce am realizat. Niciodată nu a crezut că e ceva de capul meu. Păcat că nu a trăit ca să vadă.

Nu credeam că tata ar fi fost atât de încântat pe cât credea Teddy în mod evident că ar fi fost. Nu știam exact ce sunt acelea malluri în aer liber, dar nu păreau să fie ceva foarte respectabil. Teddy a scos ceva din portmoneu.

– Uite, cartea mea de vizită. Dacă ajungi vreodată în State, vino în vizită. Mama va fi interesată să te cunoască, sunt sigur. Iar copiii se vor da în vânt după mătușa lor din Anglia care vorbește așa cum vorbești tu.

– Mulțumesc, e drăguț din partea ta, i-am spus.

El s-a ridicat și s-a îndreptat spre ușă.

– Ești sigur că nu vrei nimic din lucruri înainte să le dau? am întrebat arătând în jurul meu.

El a continuat să râdă.

– Vechiturile astea? Pe naiba! Ia-le liniștită.

Ne-am spus la revedere apoi. M-am uitat cum a urcat în mașină și a plecat, întrebându-mă ce fel de băiețel fusese atunci când locuise la Langley Hall și gândindu-mă cât de bucuroasă eram că tata era mort. Nu credeam că ar fi fost foarte fericit să vadă ce devenise Teddy Schulz.

La sfârșitul zilei următoare, eram gata de plecare. Domnișoara Honeywell a fost de acord să depoziteze din nou biroul și scrinul în pod. Am promis să vin după ele imediat cum aveam un loc al meu în oraș. Iar ea se oferise cu generozitate să trimită una din angajatele ei să facă ordine și curățenie în căsuță pentru noul chiriaș. Ba chiar mi-a și strâns mâna cu afecțiune.

– Îți doresc numai bine, Joanna! Sunt sigură că vei deveni o avocată strălucită și vei face cinste numelui tău de familie.

Stăteam în fața ușii de la intrare, uitându-mă pentru ultima dată la tot ce reprezentase căminul meu când s-a oprit o mașină și din ea a coborât Nigel Barton.

– M-ai prins la timp, i-am zis. Eram pe punctul să plec.

S-a uitat la cele două valize ale mele.

– În cazul acesta, dă-mi voie să te conduc la gară. Sau ai chemat un taxi?

– Nu, aveam de gând să merg pe jos, așa că îți mulțumesc, i-am spus recunoscătoare.

M-am uitat în urmă, spre Langley Hall în timp ce ne îndepărtam.

– Fratele tău a trecut pe la mine, mi-a spus el. A fost chiar o surpriză.

– Și pentru mine a fost, am recunoscut. Cred că a fost îngrozitor de dezamăgit de moștenirea lui.

– Da, mi-a tot pus întrebări. Cred că a bănuț că îi ascunzi ceva sau că nu știai prea bine ce conține testamentul lui. Când l-am asigurat că nu e nimic în afară de titlu, a plecat. Nu e un individ tocmai plăcut.

– Tata ar fi fost oripilat, i-am spus.

Am oprit în curtea gării.

– Te sun, mi-a zis. Cred că sumele diferite de bani vor fi eliberate săptămâna viitoare, cel mai probabil. Iar obiectele o să fie scoase la licitație.

– Ți mulțumesc. Ai fost foarte amabil, i-am zis.

– Pentru nimic. A fost o plăcere. S-a oprit. Joanna, pot să-ți spun Joanna, pot da? Eu mai vin în oraș din când în când. Poate ieșim la un spectacol sau facem altceva.

Scarlet spusese odată că atunci când cazi de pe cal, cel mai bun lucru pe care-l poți face e să te urci din nou în șa. Însă a fost o cădere atât de gravă și devastatoare. Nu eram sigură că voiam să mai merg călare. „E doar un spectacol“, mi-a șoptit vocea mea interioară. „Nimic mai mult.“

– Mulțumesc, i-am răspuns. Mi-ar face plăcere.

S-a luminat la față.

Dar nu ne-am dus niciodată la acel spectacol pentru că în mai puțin de o lună am plecat în Italia.

Capitolul 10

Hugo

Decembrie 1944

După plecarea Sofiei, Hugo rămase așezat, apăsând pansamentul pe rană mult timp, până când, încet-încet, simți cum morfina începe să-și facă efectul. Mai era ceva apă în cana de aluminiu deformată și o bău recunoscător, apoi își aminti de castanele pe care i le lăsase. Le decoji de învelișul țepos și le mâncă fructul. Nu erau la fel de mulțumitoare precum cele coapte de acasă, dar erau comestibile.

Ploaia începu să curgă șiroaie pe el și Hugo își dădu seama că trebuie să-și încropească un adăpost până nu începea să plouă mai tare. Folosi ultimele feșe că să-și fixeze pansamentul pe rană și-și trase pantalonii înapoi pe el, în ciuda sfatului Sofiei. Doar nu era să cadă în mâinile nemților cu pantalonii în vine! Apoi se ridică în picioare, întinzându-se după bățul care-i ținea loc de cârjă. Morfina își făcea bine efectul pentru că simțea doar niște junghiuri slabe când înainta cu grijă. Primul lucru pe care-l făcu a fost să se ușureze. După aceea se simți destul de în putere ca să-și pescuiască pachetul de țigări și bricheta din geaca de aviator. Se cocoță pe strana ruptă, trăgând lung din țigară și oftând mulțumit. Avea un pachet aproape plin. Dacă era chibzuit, avea să-i ajungă mai multe zile.

Fumă țigara până la capăt, apoi o apăsă s-o stingă. Acum se simțea pregătit să se ocupe de ceea ce avea de făcut. Se duse în mijlocul capelei, evaluând situația. Un lucru sigur era că avea la-ndemână multe materiale de construcție. Acoperișul căzuse în întregime, dar în colțul îndepărtat era un fel de capelă laterală construită într-un ungher, al cărei altar era încă în picioare. Începu să șontăcăie trăgând după el bucăți de lemn rupt spre acel colț. Puse pe jos ceva ce părea să fi fost ușa unui dulap, apoi sprijini de altar mai multe planșe ca să facă un adăpost ce semăna cu un cort indian. Apoi își scoase parașuta. Nu se putu hotări dacă să o aranjeze peste toată construcția, ca pe un cort impermeabil sau să o folosească să se acopere cu ea înăuntru. Optă pentru ultima variantă, măcar sub plăcile acelea de lemn nu atrăgea atenția asupra lui, și o întinse pe jos. Se lăsă apoi în jos și intra prin deschizătură, învelindu-se în parașută.

Podeaua era îngrozitor de tare, dar mătasea fină a parașutei păru să-i păstreze căldura corpului. Își dori să-și fi făcut timp să ia pe el costumul obișnuit de zbor din pânză groasă de bumbac. Trebuia să îl îmbrace peste haine, dar piloții îl considerau de obicei voluminos. În misiuni ca aceasta nici măcar nu zbura la așa mare altitudine sau distanță ca să i se facă frig cu adevărat. Scoase revolverul din dotare și îl încărcă cu gloanțe, recuperă cuțitul și se asigură că le pune într-un loc de unde să le poată lua cu ușurință. Împături apoi rucsacul în care ținuse parașuta și trusa de prim ajutor, îl așează sub cap și se întinse. Nu mai era nimic de făcut decât să aștepte.

Îl luă somnul. Morfina îi dădu vise ciudate. Era pe vârful unui munte, norii se involburau dedesubt și îngerii și demonii se luptau pentru sufletul lui. Demonii aveau svastici tatuate pe frunțile lor și încercau să-l tragă în jos, într-un loc ce se afla sub nori. Apoi, unul dintre îngeri îl luă de mână, îl ridică și începu să zboare.

– Nu mă lăsa să cad, strigă, privind în sus spre înger.

– Sigur că nu te las. Cu mine ești în siguranță, spuse îngerul al cărui chip se transformă în cel al Sofiei Bartoli.

Hugo deschise ochii și își dădu seama că zâmbea. Apoi inima îi tresări când observă chipul unei femei care îl privea prin deschizătura dintre planșele de lemn. Nu era Sofia, ci o femeie cu păr deschis la culoare pe care purta o coroană. Se ridică, lovindu-se cu capul de masa de altar și înjurând. Se uită afară.

În timp ce dormise, ploaia se opri și razele de soare se strecurau în capelă. Razele soarelui înclinat de iarnă cădeau direct pe fresca de pe peretele opus. Unele bucăți de frescă erau cojite și distruse, dar partea aceea era încă intactă. Era un tablou al Fecioarei Maria. Nu-și dădu seama dacă îl ținea în brațe pe Pruncul Iisus, partea aceea de frescă fusese aruncată în aer. Îi zâmbea, iar acest lucru îi aduse alinare, parcă era un semn că cerul îl proteja.

Setea reveni și se simțea năuc din cauza morfinei. Se uită la ceas. Era doar ora unsprezece. Îl aștepta o zi lungă. Ieși cu grijă din adăpost și reuși să se ridice în picioare. Efectul morfinei începu să treacă, fiindcă durerea îl săgetă din nou și îl făcu să strige de durere. Tresări de frică din cauza unui zgomot puternic din apropiere, dar văzu că nu era decât un porumbel care bătu din aripi, luându-și zborul din peretele găurit de deasupra lui. „Porumbel“, se gândi el. „Mâncare pentru zilele următoare dacă trebuie să rămân mai mult pe-aici. Dar nu aș putea să-o gătesc aici. Poate îi ia Sofia acasă, îi gătește și... Oprește-te“, își spuse. Nu pot să o pun nici pe ea și nici familia ei în pericol. Îi povestise deja cum un sat întreg fusese executat pentru ajutor dat partizanilor. Cu siguranță avea să împărtășească aceeași soartă pentru ajutorul dat unui pilot britanic.

„Trebuie să fug de aici“, hotărî el. „Poate o să mă ascund câteva zile, doar până când se vindecă rana și îmi fac o atelă. Apoi merg spre sud.“

Luă cana de aluminiu turtită, apoi se îndreptă încet, sprijinindu-se de perete, spre ușa de la intrare.

I se tăie respirația. În fața ochilor i se așternu o întreagă priveliște: dealuri după dealuri, acoperite de păduri dese, ce dispăreau în pâclă albastră, în depărtare munți înalți, cu vârfurile acoperite deja de zăpadă. Nu se zărea nici un oraș mare, dar unele

dealuri, precum cel din fața lui, aveau în vârf un sat fortificat. Se distingeau acum clar în trei dimensiuni, evidențiate de ploaie, casele agățându-se una de cealaltă ca și cum le-ar fi fost frică să nu alunece la vale. Privi în zare copleșit de recunoștință, admirând obloanele ocru palid și verzi ale caselor, clopotnița elegantă, înălțându-se peste acoperișurile cu țiglă de teracotă, zidurile năruite construite ca să nu lase intrușii să pătrundă. Fuoare de fum se ridicau din hornuri în atmosfera liniștită.

Pe dealurile din apropiere era un amestec de culturi, șiruri drepte de măslini sau viță-de-vie în mijlocul zonei de pădure. „Sălbatic și îmblânzit“, gândi el. Asta ar cuprinde totul. Apoi privirea i se mută mai înspre vest. Acolo unde bucăți de piatră fuseseră aruncate în aer, putu vedea ceea ce mai rămase dintr-un drum ce șerpuia la deal spre mănăstire. Reuși să-l întrezărească printre copaci până acolo unde întâlni o șosea, mult mai jos, în vale. În timp ce se uita, observă trei camioane de armată venind spre nord. Reuși să observe svastica pe unul dintre ele.

„Sub nici o formă nu pot să scap acum“, își zise el. Se bucură că drumul fusese bombardat lângă vârf. Nici un camion nemțesc nu ar încerca să se întoarcă în acest punct. Liniștit, așadar, păși afară prin cadrul ușii și se merse cu grijă pe pietrele sparte și înclinate din curtea interioară. Găsi plin butoiul pentru apă de ploaie al Sofiei și îndrăzni să bea după pofta inimii, rugându-se ca ploaia să nu fi răscolit ce ar fi putut prinde viață în el. Apoi privi în jur la grămezile de moloz, întrebându-se dacă ar mai fi acolo ceva de folos.

Era clar că stătea lângă ceea ce fusese bucătăria. Pe jos erau împrăștiate cioburi de vase de ceramică, ici-colo câte o toartă sau curbura unui vas ce mai lăsa să se ghicească ce fusese odată. Nimic nu era întreg sau intact. În situația lui actuală nu îndrăzni să meargă mai departe, să răscolească printre ruine, dar zări o pernă, arsă și cu umplutura vărsându-se din ea. Bineînțeles că era udă learcă, dar o luă cu el victorios, sperând că avea să se usuce în curând.

Ajuns înăuntru, se simți epuizat și de-abia mai reuși să împrăstie fibrele de capoc din pernă pe una dintre bărnele căzute, până simți că trebuia să se așeze, altfel avea să leșine. Se lăsă pe vine de data aceasta cu mai multe gemete și înjurături ca să intre înapoi în adăpost, se întinse și nu mai știu de el.

Când deschise ochii din nou, era întuneric, acel întuneric absolut pe care îl găsești doar departe de civilizație. Nu-și putu vedea nici măcar mâna ținută în dreptul feței. „Nu o să vină acum“, gândi el. Sub nici un chip nu ar fi putut să vadă drumul prin pădure în întunericul acesta. Se luptă cu un sentiment absurd de dezamăgire. Evident că ea nu ar fi putut să-și părăsească familia de două ori într-o zi. Ar fi bătut prea tare la ochi. Apoi îndoielile începură să i se strecoare în suflet. Dacă fusese văzută? Dacă cineva din sat avea binoclu și o urmărise? Dacă fusese dată pe mâna nemților și acum aceștia veneau spre el ca să-l captureze?

Îl trecură transpirații reci. Trebui să se convingă singur cu multă severitate să-și controleze frica. Evident că nimeni din sat nu-i văzuse. Când urcaseră spre ruine, norii întârziaseră încă peste dealuri. El de-abia reușise să zărească satul. Nu era genul acela de zi în care să-ți iei binoclul și să te hotărăști să observi peisajul... doar dacă nu cumva erai santinela nemților la post, ca observator pe deal. Frica reveni. Știu că nu avea să se simtă în siguranță nici măcar pentru un minut și se simți copleșit de empatie pentru locuitorii aceluia sat, care nu știau când aveau să sosească nemții și să pretindă că ajutaseră un partizan, să-i alinieze în piața din mijlocul satului și să-i împuște pe toți.

„Ar trebui să încep să-mi fac o atelă“, gândi el, dar nu putu face nimic până când nu se luminează din nou de ziuă. Cu siguranță nu avea să-și folosească bricheta decât în cazuri de urgență. Și așa, rămase culcat, ascultând zgomotele nopții, scârțâitul și trosniturile crengilor din pădurea de mai jos, strigătul unei bufnițe, lătratul îndepărtat al unui câine. Avea să fie o noapte lungă.

Probabil că ațipise pentru că se trezi cât să observe o lumină tremurând în apropiere.

– *Signor? Ugo?*

Auzi șoapta și teama din vocea ei.

– Aici, *signora*. În colț.

Privi lumina care se apropia șovăielnic în timp ce se ridică și împinse o planșă la o parte. Era îmbrobodită ca și înainte într-un șal mare, negru și îi zări ochii în lumina felinarului cu lumânare pe care îl ținea în mână.

– Ah, ți-ai construit o casă, spuse ea zâmbindu-i. Ingenios. Când nu te-am văzut și nu mi-ai răspuns când am strigat prima dată m-am temut că poate ai...

Nu termină propoziția. Lăsă șalul să-i cadă pe umeri.

– N-am murit încă, zise el, încercând să pară volubil.

Ea începu să râdă.

– Mă bucur să aud asta, pentru că ți-am adus lucruri care să te ajute să-ți refaci puterile.

Se târî afară din adăpostul lui, gemând de durere în timp ce făcu asta. Ea veni lângă el, puse felinarul pe grinda din lemn și se lăsă pe genunchi.

– Vezi, ți-am adus de mâncare.

Desfăcu o traistă din cârpă pe care o adusese cu ea și scoase de acolo ceva ce părea să fie un prosop. Îl deznodă și scoase la iveală un castron.

– Supă, spuse ea. Sper că mai e fierbinte. Este bună. Plină de fasole, macaroane și legume.

Îi întinse vasul. Acesta era încă prea fierbinte ca să pui mâna pe el.

– E foarte cald. Probabil că ai venit repede.

– O, da. Nu-mi place să zăbovesc prea mult prin livada de măsline. Nu știi niciodată cine ar putea fi acolo. Dacă partizanii se întâlnesc, nu le-ar plăcea să fie văzuți de o femeie. Aș fi într-un pericol la fel de mare din partea lor, ca și din partea nemților.

– Uite ce e, te rog să nu mai vii, spuse el. Chiar nu-mi doresc să te pun în pericol.

– Nu îți face griji. Sunt atentă, zise ea. Nu am aprins felinarul decât când am fost foarte departe de sat. Poftim. Vei avea nevoie de asta.

Îi întinse o lingură și îl privi cum mănâncă.

– E foarte gustoasă, îi spuse el. Ar trebui să-mi păstrez puțină pentru mâine, doar dacă nu trebuie să-ți dau înapoi castronul acum.

– Nu va mai avea gust la fel de bun când e rece, zise ea. În plus, ți-am adus altceva pentru mâine-dimineață. Mă tem că nu e prea mult, dar te va ajuta să rezisti. Băgă din nou mâna în traistă. Niște mămăligă. Puțină brânză tare. O ceapă. Mămăligă avem. Nemților nu le place mălaiul.

– Nu-ți pot mulțumi îndeajuns.

– Nu e mare lucru. Îi zâmbi atât de dulce. Acum când lumea a înnebunit, trebuie să ne ajutăm unii pe ceilalți cum putem. Majoritatea vecinilor mei sunt oameni buni și împart puținul pe care îl au. Când Benito a prins în capcană un iepure, ne-a dat tuturor câte puțin din el ca să fac supa bună pe care o mănânci. Și când m-am întors acasă azi-dimineață, am trecut pe lângă *signora* Gucci și a văzut ciupercile pe care le-am găsit. „*Funghi di bosco!*” a exclamat ea. Îmi plac la nebunie *funghi di bosco*. Dacă îmi găsești și mie câteva, o să fac pâine și *biscotti* pentru ai tăi.” „Poftim, ia-le acum”, i-am zis și i le-am dat aproape pe toate. „O să merg în fiecare zi să-ți mai găsesc și altele.”

Sofia își ridică privirea spre Hugo. El îi văzu ochii lucind în lumina felinarului.

– E chiar bogată și are un fiu care îi aduce lucruri de pe piața neagră. Dacă pot să-i găsesc ciuperci, s-ar putea ca ea să ne asigure provizii. Și... acum am o scuză ca să vin aici, sus. E cam gură spartă. O să spună tuturor cu câtă sârguință caut pentru ea.

Zâmbi și el, la rândul lui.

– Dar cum ai reușit să scapi în seara asta? Bunica soțului tău nu a vrut să știe unde mergi? Cât e ceasul, apropo?

– E trecut de nouă, zise ea. Bătrâna și fiul meu dorm. Mă cred la mine în cameră, dar am ieșit pe geamul din spate, unde nu pot fi văzută.

– Câți ani are fiul tău?

– Trei ani. Făcu o pauză. Soțul meu nu l-a văzut niciodată. A fost recrutat și trimis în Africa înainte ca Renzo să se nască.

– Și nu știi dacă mai e în viață?

– Așa e. Își coborî ochii și își privi mâinile. Nu am primit confirmarea că a murit, așa că trebuie să cred că este undeva într-un lagăr de prizonieri. Trebuie să sper în continuare.

El întinse mâna și o așeză peste a ei, un gest pe care nu l-ar fi făcut niciodată acasă la el.

– Îmi pare atât de rău. Cred că este îngrozitor să nu știi. Pe de altă parte însă nici soția mea nu are vești despre mine și știe că sunt plecat în misiuni de bombardament. Cred că și ea își face griji.

– Ai copii?

– Un fiu. Presupun că a făcut nouă ani, dar nu l-am mai văzut de când avea cinci. Încerc să-mi imaginez cum arată acum mai mare, dar nu pot. Nu văd decât un băiețel care-și trage după el ursulețul peste tot. Un omuleț timid, care aleargă înapoi în brațele lui Nanny.

– Nanny? Bunica ta locuiește cu voi?

– Nu, bona lui.

– Bonă? Deci ești bogat?

Ezită să răspundă.

– Avem o casă mare. Nu prea mulți bani, dar pământ și servitori din plin.

– Ești un lord? Întrebă, privindu-l de data asta cu mirare.

– Tatăl meu este. Eu voi deveni după ce moare el. Nu chiar un lord. Un baronet. Un sir.

– Sir Ugo. Imaginează-ți numai ce ar zice prin sat dacă ar ști că am vorbit cu un lord.

Spuse asta, afectat, ca pe scenă, făcându-l să râdă.

– Asta pare atât de irelevant acum, nu-i așa? Lorzii și coșarii luptă unul lângă celălalt și mor unul lângă celălalt și nimănui nu-i mai pasă ce au fost ei odată.

– Atât de adevărat. Cred că ți-e tare dor de biata ta soție.

Ezită gândindu-se la asta. Chiar îi era dor de ea?

– Nu sunt sigur cât de dor îmi e de ea. Nu am fost niciodată prea apropiați. Îmi lipsește însă viața mea dinainte. Cât de ușor era totul, să am pe cineva care să-mi pregătească masa, să-mi spele hainele, să pună șaua pe cal pentru mine. Și am considerat că așa mi se cuvine. Tu, pe de altă parte, tu chiar îi duci dorul soțului tău.

– Vai, da. Îmi e groaznic de dor de Guido. Aveam doar optsprezece ani când l-am cunoscut. Am fost crescută într-un orfelinat în Lucca. Crescută fără iubire, știi? Și, când am împlinit optsprezece ani, am fost trimisă ca servitoare la o fermă mare. Guido lucra acolo pe câmp, angajat ca ajutor. *Gesù Maria!* Era atât de chipeș. Și felul în care îmi zâmbea... simțeam că mă topesc ca o lumânare. Ne-am îndrăgostit pe loc și când tatăl lui a murit ne-am căsătorit și m-a adus acasă la el în San Salvatore. Tatăl lui a avut ceva teren, nu mult, înțelegi, dar destul: măslinii pe lângă care am trecut și pajiștea pentru capre. Avem o turmă mică și am făcut brânză de capră pentru piață. Dar am stat acolo doar pentru un an, apoi a început războiul și Guido a fost luat.

– Și tu așteptai un copil.

– Da. A fost cea mai urâtă zi din viața mea când l-am privit cum se urcă în camion împreună cu ceilalți bărbați și au plecat. Mi-a făcut cu mâna și asta a fost ultima dată când l-am mai văzut.

– Îmi pare atât de rău.

Ea dădu din cap și el observă cât de tare se străduia să-și stăpânească lacrimile.

– Totuși, trebuie să merg mai departe de dragul fiului meu. Nu este ușor. Culegem măslinile, apoi nemții vin și ne iau aproape tot uleiul de măslinile. Cultivăm niște legume, iar ei vin și ni le iau și pe acelea.

– Și caprele?

– Ni le-au luat de mult. I-am implorat să-mi lase măcar una ca să am lapte pentru copilul meu, care nu era bine atunci, dar ei nu vorbeau italianește, iar eu nu le vorbeam limba, așa că a trebuit să văd cum îmi sunt urcate caprele într-un camion. Trase șalul mai strâns în jurul corpului din cauza rafalei de vânt rece care bătea prin deschizătura ușii. Nu ar trebui să mă plâng. Este la fel pentru

toată lumea. Iau tot ce avem: vaci, găini, chiar și legume. Totul dispare.

– Am auzit un cocoș cântând în sat, așa că cineva trebuie să mai aibă încă găini, zise el.

– Ăla e primarul nostru, *signor Pucci*. Pretinde că e prietenos și de ajutor și îl lasă să păstreze două găini. Unul dintre fermieri încă mai are câteva oi. Nemților nu le place gustul de miel. Îi zâmbi mai mult forțat. Și așa ne ducem existența. Sunt mai norocoasă decât alții. Am porumb și legume. Usuc fasolea din recolta de vară. Fac făină de mălai pentru măămăligă. Nu vom muri de foame, și nici tu, atât timp cât sunt eu aici.

Hugo își terminase supa. Simți cum căldura ei i se răspândește în corp.

– Nu-ți pot mulțumi îndeajuns, spuse el și îi înapoie castro-nul gol.

– Cu plăcere. Ți-am mai adus și alte lucruri.

Întinse mâna după traistă și începu să scoată de-acolo lucruri ca un prestidigitator. Pătură! Te va ajuta să te încălzești când va da frigul crâncen. Și un cearceaf vechi, curat. Îl poți rupe ca să faci feșe pentru rana ta, adăugă, ridicând o sticlă. Aici e *grappa*. Ține de cald. Și am găsit asta. Ridică ceva ce semăna cu o bară de lemn de la spătarul unui scaun de bucătărie. Asta ar putea ține loc de atelă până se vindecă osul.

– Ești uimitoare, spuse Hugo. Dar nu vor lipsi cuiva lucrurile astea?

– O să-ți spun un secret. Își duse degetul la buze, chiar dacă erau singuri în întuneric. Familia soțului meu a stat în casa aceea de generații întregi. Podul este plin de lucruri pe care nu le mai folosesc. Când o să am mai mult timp, o să văd ce mai găsesc.

– Trebuie să pleci acum, zise el. Voi fi mulțumit să am mâncare în stomac și o pătură. Iar mâine poate mă voi simți mai în putere.

– Să ne rugăm Fecioarei să fie așa. Nu știu care este sfântul picioarelor rupte sau al rănilor. Trebuie să îl întreb pe părintele Filippo. El va ști.

– Părintele Filippo?

- Preotul din parohia noastră. Este foarte înțelept. Știe tot.
- Să nu-i spui despre mine, zise el, pe un ton mai ridicat.
- Va trebui, la spovedanie. Dar secretul spovedaniei este sacru.

Nu are voie să spună nimănui. A făcut această promisiune în fața lui Dumnezeu. Deci nu te îngrijora.

Îl bătu ușor pe mână, puse bine castronul în traistă și își înfășură din nou șalul în jurul capului și al umerilor.

- Fie ca Fecioara să te ocrotească până mă întorc, Lord Ugo.

Urmări legănarea felinarului în întunericul capelei. În pragul ușii ea se întoarse și îi zâmbi. Îl stăpâni o dorință absurdă să îi întoarcă surâsul. Apoi îi auzi pașii coborând scările până când ecoul lor se topi în liniștea nopții.

Capitolul 11

Joanna

Iunie 1973

Era începutul lui iunie când am coborât din tren în Florența. Acasă, în Anglia, vremea fusese mohorâtă și plouase zile în șir. Oamenii bombăneau despre cât de târzie era vara anul acesta și la știri spuseseră despre recolte timpurii care fuseseră culcate la pământ de grindină. Aici cerul era strălucitor de albastru, albastrul pe care tatăl meu îl pictase cu atâția ani în urmă. Nuanțele de ocru și de teracotă ale clădirilor străluceau în lumina intensă. Am stat și m-am uitat în jurul meu, privind cu atenție oamenii, fețele lor atât de pline de viață, însuflețite, oameni care nu mergeau târșâindu-și picioarele și cu privirea în pământ, împotriva vântului, așa ca în Londra.

Domul catedralei era mai înalt decât orice altă clădire de acolo. Dincolo de el se înălțau dealurile înveșmântate în păduri. Era atât de frumos că aproape mi s-a tăiat respirația.

M-am simțit incredibil de liberă. Parcă eram un fluture care tocmai a ieșit din coconul său. Trebuie să recunosc că Scarlet nu s-a gândit că am luat-o complet razna când am anunțat-o că vreau să plec în Italia ca să aflu ce s-a întâmplat cu tatăl meu în timpul războiului.

– Da, bună idee! Scapă cât mai repede de toată mizeria și de ticălosul de Adrian. Dă-ți o șansă să te desprinzi de toate astea. Am apreciat că nu mi-a spus: Cum rămâne cu articolele tale? Crezi că avocatul tău te va mai lăsa să te întorci la ei? Cum rămâne cu examenul tău? Unde propui să îl dai acum?

Mă întrebasesem și eu același lucru, dar mi-am înăbușit vocea interioară sceptică. Am fost întotdeauna copilul bun, care încerca să fie pe placul tuturor, să reușească, să facă ceea ce trebuie și uite la ce mi-a folosit. Aveam puțini bani în buzunar (suficient pentru un avans la un apartament, mi-am reamintit) și eram pornită să fac ceva nesăbuit și neobișnuit. Mă simțeam extraordinar.

Mă văzusem încă o dată cu Nigel la Londra când a venit să-mi spună că puteam să retrag banii din conturile tatei și că persoana care curățase tablourile s-a gândit că acestea ar merita mai mult decât o curățare rapidă.

– Te anunț imediat cum obiectele tale sunt scoase la licitație, a spus Nigel. Când vom ști mai multe despre tablouri, te poți hotărî dacă vrei să le păstrezi sau să le scoți și pe ele la licitație.

– Ți mulțumesc, i-am zis. Ai fost tare amabil.

– Îmi fac doar datoria, după cum obișnuia să spună tata, a răspuns zâmbind. Deci te întorci la muncă acum, dar sunt sigur că durerea și doliul vor mai dura. Întotdeauna se întâmplă așa.

Am simțit cum lacrimile îmi usturau ochii.

– Nu am crezut că voi suferi așa, i-am zis. Tata nu a fost un om blând. Critica mereu și nu încuraja intimitatea. Dar acum mi-e tare dor de el și-mi doresc să mă fi strădui mai mult să-l cunosc. M-am gândit bine dacă să-i arăt scrisoarea și să-i spun de planurile mele. De fapt, tocmai ce am aflat că a fost în Italia în timpul războiului, i-am zis. Am știut mereu că supraviețuise după ce i se prăbușise avionul, dar nu am știut unde. M-am gândit că aș putea merge să văd locul cu ochii mei, să văd dacă localnicii își mai amintesc de el.

– Aha, o idee bună, acum ai și un venit disponibil, a spus el. Pe unde în Italia?

– Toscana, i-am răspuns. Satul se numea San Salvatore. Nu știu exact unde este.

El s-a încruntat.

– San Salvatore? Nu, nu mi-e cunoscut. Am fost în general în zonele turistice vizitate de toată lumea: Siena, Cortona, Florența, evident. Cunoști zona?

– Nu am fost niciodată în străinătate, exceptând o excursie de două zile la Paris, în timpul școlii, i-am mărturisit.

I s-a luminat fața, ceea ce l-a făcut să pară chiar atrăgător.

– O să-ți placă. Și mâncarea!

– Mâncarea e bună?

– Mâncarea este incredibilă. Au o grozăvie de sosuri consistente cu ierburi aromatice pentru paste. O să te îngrași, îți garantez, deși asta nu ar trebui să te îngrijoreze. Ești atât de subțirică.

„Subțirică“ nu era chiar cel mai potrivit cuvânt, „slăbănoagă“ mai degrabă. Slăbisem mult în ultima lună.

– Abia aștept, i-am zis. Mama a fost o gospodină desăvârșită, dar de atunci nu cred că m-am mai bucurat de vreo mâncare.

– Și vinurile din zonă! a adăugat el. Aș fi vrut să se apropie vreo sărbătoare. Te-ai fi trezit cu mine acolo.

– Mă gândesc că o să stau pe-acolo doar câteva zile, i-am spus nehotărâtă, pentru că iarăși părea prea dornic.

– Stai cât vrei. Simte-te bine, mi-a zis.

Am petrecut câteva săptămâni în Londra făcând un curs intensiv de italiană. Evident că nu eram fluentă încă, dar eram sigură că aveam să mă descurc. Aveam în poșetă un dicționar mic italian, încă un ghid de conversație, pentru orice eventualitate, și cutiuța tatălui meu. O purtasem cu mine peste tot, ca pe un talisman.

Doar în momentul în care a început să mă zgâlțâie și să-mi dau seama că nu pot să dorm în trenul de noapte care traversa Franța și apoi Alpii, îndoielile și neîncrederea au început să mă sâcăie din nou. Ce făceam? Ce speram să obțin? Femeia căreia tatăl meu îi scrisese nu mai fusese găsită la ultima ei adresă cunoscută. Asta însemna fie că se mutase de acolo, fie că murise. Dacă existase un copil și acel copil fusese ascuns într-un loc unde nu l-ar fi găsit

nimeni, atunci și el avea să fi murit de mult. Doar dacă, printr-un miracol, aș fi reușit să o localizez pe Sofia, nu aș face decât să retrezesc o durere veche, cauzând poate mai multă durere dacă avea soț sau familie. Problema era că trebuia să aflu. Eram o fire curioasă de felul meu, dar mai mult decât atât, am simțit că trebuia să fac acest lucru pentru tata. Aveam să umplu spațiile goale dintr-un puzzle al vieții lui. Poate aveam să aflu răspunsuri la întrebările de ce un pictor strălucit s-a oprit brusc să mai picteze și de ce pentru restul vieții sale a fost un bărbat cu sufletul gol, distant și deprimat.

Când trenul s-a apropiat de Florența, am adoptat o poziție mai optimistă. Eram într-o aventură. Indiferent ce se întâmpla, simțeam că fac ceea ce trebuie. Habar n-aveam cum o să găsesc satul San Salvatore. L-am căutat pe o hartă, dar nu l-am putut localiza. Era posibil să nu mai existe, evident. Multe locuri fuseseră bombardate și date uitării în timpul războiului, știam asta. Dar nu aveam de gând să renunț. Înainte să încep a doua parte a aventurii mele, am căutat o bancă și am schimbat câteva lire sterline în lire italiene. Mi s-a părut că sunt foarte multe și m-am întrebat dacă voi putea să țin socoteala cu atâtea mii. Apoi mi-am făcut cinste cu un cappuccino și o prăjitură nerușinată de-a dreptul, cu miere și migdale, într-o cafenea de pe trotuar înainte să mă întorc la gară de unde voiam să aflu cum să procedez în etapa următoare a călătoriei mele.

Până și bărbatul de la agenția de turism de la gară a trebuit să caute satul pe o hartă.

– San Salvatore, a spus. Numele îmi este cunoscut, dar... Apoi a pus degetul pe hartă. Aha, de aceea nu l-am putut găsi. Căutam în regiunea Chianti, dar de fapt este în partea de nord a Toscanei. Printre dealuri, mai sus de Lucca. Uite.

M-am uitat cu atenție peste umărul lui și am dat din cap. Un punct mic în mijlocul unei zone mari de verde.

– Și cum ajung acolo? Nu este tren?

– Este un tren pentru prima parte a drumului, a spus el. S-a uitat din nou cu atenție pe hartă. Va trebui să iei un tren spre

Lucca, mi-a zis, apoi să schimbi cu o linie ferată derivată care te va duce spre valea Serchio, într-un oraș care se numește Ponte a Moriano. Dar după aceea, poate să iei un autobuz spre un sat care se numește Orzala? Se opri și ridică foarte italienește din umeri. Poate ar fi mai simplu să închiriezi o mașină.

Nu am vrut să recunosc că încă nu aveam carnet de șofer.

– Nu cred că aș sta liniștită să știu că nu conduc pe partea bună a drumului sau pe drumuri de munte, i-am zis.

I-am mulțumit, m-am dus să-mi iau bilet și m-am asigurat că merg la peronul care trebuia. Am lăsat în urmă orașul și am trecut prin mai multe orașe mici, laolaltă cu întinderi industriale și teren arabil înainte să ajungem în vechiul oraș Lucca. Aici am coborât și a trebuit să mă interesez care tren mă va duce spre Ponte a Moriano. După ce mi s-a spus care este trenul de care am nevoie, a trebuit să aștept o oră pe un peron încins. Am ieșit din gară ca să arunc o privire împrejur, dar nu am văzut decât gazon cu care se întindea până la un zid impresionant de oraș, care nu lăsa să se vadă nimic din orașul propriu-zis, doar o întrezărire ispititoare a turnurilor și a acoperișurilor roșii de după zid. Am fost tentată să explorez, dar era mult de mers și nu am vrut să car după mine valiza pe o zi atât de călduroasă.

În cele din urmă au anunțat trenul. M-am luptat pentru locul meu în tren cu mulți alți pasageri. Trenul arăta ca și cum nu i-ar fi stricat puțină ferchezuială. Băncile erau din lemn, netapițate. Geamurile erau îngrozitor de murdare. Vagonul era plin de oameni care se vedea de la o poștă că sunt de la țară. Câteva dintre femei aveau șaluri înfășurate pe cap. Cele mai bătrâne erau îmbrăcate în negru, cu părul ascuns sub năframe negre. Una avea o găină vie în coș. Copii gălăgioși alergau de colo colo pe hol. Bebeluși plângeau. Un preot cu o pălărie lată și neagră mă privea dezaprobat, de parcă mi-ar fi citit păcatele din trecut. Mi-am întors fața, deoarece privirea lui insistentă mă făcea să nu mă simt în largul meu.

Drumul ne purta printre terenuri cultivate și ferme vechi. Din când în când mai surprindeam cu privirea un râu întins. M-am

uitat înainte și am văzut primul deal împădurit ridicându-se de o parte și de cealaltă a unei văi. Acum drumul feroviar se întindea aproape de râu și am văzut că era o apă care curgea foarte repede, traversată ici și colo de poduri antice. Ne-am oprit în câteva stații mici care păreau să fie în mijlocul pustietății. Am văzut viță-de-vie plantată pe dealuri și livezi mici de măslini. Mai devreme decât m-am așteptat am ajuns la Ponte a Moriano.

Un singur cuplu a mai coborât aici în afară de mine. Au fost întâmpinați de familia iubitoare cu multe îmbrățișări și cu săruturi pe amândoi obraji. Gara era o clădire simplă, cu pereți în formă pătrată, cu obloane galbene și verzi, cu vopseaua scorojită și sărită.

Am ieșit din gară și m-am trezit în mijlocul unei străzi goale, fără nici un indicator care să arate unde ar putea fi centrul orașului. Muștele bâzâiau. Era foarte cald și mi-era sete și foame. Am intrat înapoi în clădirea gării și, în italiana mea sigură, am întrebat unde aş putea găsi un autobuz care să mă ducă în San Salvatore. Bărbatul de la ghișeu de bilete a dezlănțuit un torent de italiană care mi-a fost complet de neînțeles. În cele din urmă, cu ajutorul gesturilor, mi s-a părut că am înțeles unde aş putea găsi autobuzul care să mă ducă spre dealuri. Era de cealaltă parte a râului. Mi-am luat de jos valiza și am pornit pe o stradă lungă, străjuită de copaci.

Și de o parte, și de cealaltă erau case cu grădini. Totuși, nu aveam nici cea mai mică idee unde ar fi putut fi centrul orașului. La capătul străzii era un pod peste râu. Am întrebat o femeie bătrână îmbrăcată toată în negru și care lucra în grădina ei unde aş putea găsi un autobuz și ea mi-a arătat că peste pod. Mi-am târât picioarele în direcția indicată, mult prea obosită și cu capsă pusă ca să mai admir dealurile care se înălțau de o parte și de alta a văii. Era evident că cealaltă parte era centrul orașului vechi. Am văzut magazine, dar toate erau închise pentru siesta de după-amiază și clădiri vechi, care stăteau să se dărâme. Și, într-o piață centrală mică, ce să vezi, bucurie mare, erau parcate două autobuze. Un bărbat stătea sprijinit de unul dintre ele, fumând. În cea mai

corectă limbă italiană de care eram în stare l-am întrebat unde aş putea găsi un autobuz spre San Salvatore.

– *Domani*, mi-a spus el. *Domani è sabato*.

Pentru moment mi s-a părut că nu am înţeles ce mi-a spus.

– Măine? Am întrebat? Măine e sărbătoare?

El a încuviinţat.

Aşadar, am fost pusă în situaţia de a petrece noaptea într-un loc unde nu voiam să fiu sau să găsesc un alt mod de a ajunge în sat.

– Şi dacă nu este autobuz astăzi? am continuat în dureros de corecta mea italiană. Cum ajung în San Salvatore?

– De ce vrei să te duci acolo? m-a întrebat el. Lucca, Pisa, Florenţa... astea sunt locurile care le plac turiştilor. Nu e nimic frumos în San Salvatore. Nu sunt clădiri istorice. Nu e nici un castel.

– Ştiu, am răspuns, străduindu-mă să-mi păstrez răbdarea. Mă duc în vizită la prieteni.

– Aaa, prieteni. A dat din cap ca şi cum acest lucru era aprobat. Ai prieteni în Italia. Asta e bine. Aşadar, poţi să iei autobuzul spre Orzala şi apoi mai ai, să zic, cinci kilometri şi poate găseşti pe cineva care merge în direcţia aceea şi te duce cu maşina.

– Bine, i-am zis. Şi autobuzul spre Orzala când pleacă?

– Când pornesc motorul, mi-a răspuns zâmbindu-mi cu toţi dinţii.

Au mai ajuns şi alţi pasageri şi ni s-au alăturat. Am plecat din micul oraş şi drumul a început să urce imediat, şerpuind în susul dealului într-o serie de schimbări bruşte de direcţie. În această perioadă a anului totul era verde, iarba de pe marginea drumului, frunzele din vie şi stejarii din pădure. Şi răspândite ici şi colo în atâta verde se vedeau pete strălucitoare de roşu. Macii erau pretutindeni, printre şirurile de viţă-de-vie, printre măslini. În mijlocul acestei abundenţe cromatice am văzut ferme vechi, fie construite din blocuri de piatră, fie cu tencuială roşie decolorată, cu obloane de un verde aprins şi cu acoperişurile din ţiglă. Din când în când mai zăream câte un turn sau o clopotniţă de biserică ori un castel. Am oprit într-un sătuc, apoi drumul a început să urce din

nou până când a ajuns pe o culme. De fiecare parte a noastră se întindeau văi adânci, pentru ca apoi terenul să se înalțe în culmi chiar mai înalte. Munții se întindeau la nesfârșit până se pierdeau în depărtările albastre.

Am poposit într-un sat care nu era mai mare decât un rând de case și câteva ogrăzi. Șoferul autobuzului s-a întors spre mine și mi-a spus că aici trebuia să cobor. M-am trezit singură în mijlocul drumului, în sunetul îndepărtat al unui clopot de biserică ce bătea miezul zilei. Nimeni nu părea să fie pe-afară cu excepția unei pisici tolănite pe pietrișul gălbui din fața casei. Soarele ardea deja și nu am văzut nicăieri, în preajmă, vreo cafenea sau un loc cu umbră. Clopotul bătea în continuare și m-am întrebat dacă nu era cumva vreo înmormântare.

Am rămas așa o vreme, încercând să mă hotărăsc ce să fac. Părea că mi-a fost destinat să merg pe jos ultimii cinci kilometri, dar n-aveam nici cea mai mică idee în ce direcție să o iau. Am auzit sunetul unui radio dintr-o casă, așa că am tras adânc aer în piept și am bătut la ușă.

Altă femeie îmbrăcată în negru, în mod evident uniforma obligatorie a femeilor peste o anumită vârstă, mi-a deschis și m-a străfulgerat cu privirea.

– *Buongiorno*, i-am zis în cea mai curată limbă italiană pe care o știam. Care este drumul spre San Salvatore?

A cuprins dintr-o privire înfățișarea mea care nu era din partea locului, blugii, geanta sport de pe umăr.

– *A destra*, mi-a zis. La dreapta. La deal.

Apoi a închis din nou ușa.

– Prietenoși localnici, am bombănit eu.

Oare așa ceva avea să mă aștepte? În cazul ăsta era puțin probabil să aflu prea multe despre tatăl meu. Am rămas uitându-mă în jur. Parcă m-aș fi aflat în vârful lumii cu vedere în toate direcțiile, doar că spre nord și spre vest se vedeau dealuri și mai înalte acoperite cu păduri dese. Nu se vedea nici un sat. Am oftat și am pornit la drum, apoi am zărit un drum mai mic, lăturalnic care urca spre deal, printre vița-de-vie și se pierdea apoi în pădure. Dealul

era abrupt și perspectiva de a-l lua pieptiș m-a dezarmat complet. Am mers cam jumătate de kilometru când am auzit motorul unei mașini care se apropie. M-am oprit și am făcut ceea ce nu mai făcusem decât o dată în viața mea: am ridicat degetul mare.

S-a apropiat o furgonetă, mergea în viteză. Când șoferul m-a văzut, s-a oprit frânând brusc. M-am dus grăbită spre el.

– Mergeți spre San Salvatore? am întrebat.

– Altfel nu mi-aș pierde timpul pe drumul ăsta, mi-a răspuns el. Nu merge mai departe de San Salvatore. Sari înăuntru.

Era un bărbat corpulent, de vârstă mijlocie, care părea inofensiv. M-am urcat în mașină și m-am așezat cu geanta de voiaj în brațe pentru că nu aveam unde altundeva să o așez. Interiorul furgonetei era plin cu tot soiul de unelte. Probabil tipul era instalator sau meșter bun la toate. Era îmbrăcat într-o salopetă nu foarte curată și mi-a zâmbit prietenește.

– Nemțoaică? m-a întrebat, observându-mi părul blond și înălțimea.

– Englezoaică, i-am răspuns.

– Aha, englezoaică. A dat din cap aprobator. Și vorbești italiana.

– Doar puțin, i-am zis. Sper să învăț mai mult.

– Și de ce mergi în San Salvatore? a întrebat el. Nu e mare lucru acolo. Nu sunt clădiri istorice. Nu sunt turnuri, ca în San Gimignano.

– Tata a fost acolo în timpul războiului, i-am zis. Am vrut să văd locul cu ochii mei.

Răspunsul meu l-a surprins.

– În San Salvatore? Mereu am crezut că americanii au fost cei care au eliberat partea aceasta de țară. Englezii au fost peste coastă.

– S-a prăbușit cu avionul, cred.

– Aha.

Am mers în liniște. Drumul era puțin mai bun decât o pistă de cros enduro. A urcat mai întâi prin pădurea deasă, apoi a ieșit pe o creastă de munte pe marginea căreia erau chiparoși. Priveliștea era spectaculoasă. În fața noastră am văzut un grup de clădiri, adunate grămadă pe vârful unui deal. De pe coaste, culturile de

viță-de-vie și de măslini se rostogoleau spre văi mici de unde urcau din nou numai ca să se piardă apoi spre pădure. Vârful dealului opus era acoperit de o pădure deasă, înfrunzită din care se ridica semeț un colț de stâncă în vârful căreia era o ruină antică. Era genul de scenă reprezentativă pe care o întâlnești de obicei în tablourile pictorilor romantici. Mai lipseau doar niște țărani veseli care să se întoarcă acasă cu uneltele de câmp pe umeri.

Am intrat în micul oraș și am urcat cu mașina pe o străduță îngustă mărginită de clădiri vechi, din piatră, majoritatea cu obloanele închise pentru a se ascunde de soarele amiezii. La parter, magazinele la stradă erau deschise: o măcelărie sau un magazin de delicatese cu munți de salam în vitrină, un magazin de încălțăminte, un negustor de vinuri cu butoaiele afară. Străduțe incredibil de înguste porneau din strada centrală, pe unele atârneau sfori de rufe, pe altele am văzut butoaie de vin așezate în pragurile caselor. Peste tot la geamuri erau jardiniere colorate pline de mușcate. Străzile erau pavate cu piatră cubică și ne cam zgâlțâiau.

Am ajuns într-o piață centrală. Într-o parte era o biserică impunătoare din piatră cenușie. În fața ei am văzut ceea ce păreau să fie clădiri municipale cu blazonul orașului deasupra ușilor, iar alături era o mică *trattoria*, cu mese afară. La una dintre aceste mese stătea un grup de bărbați la umbra unui sicomor, cu pahare de vin roșu și farfurii cu pâine și măslini în fața lor.

Șoferul meu a oprit mașina.

– Iată, mi-a zis. Acesta e San Salvatore. Trebuie să cobori aici. Eu merg la ferma care e chiar în afara satului.

I-am mulțumit și am coborât. Furgoneta s-a îndepărtat și am rămas uitându-mă în jur, conștientă de privirile acelor bărbați ațintite asupra mea. Nu părea să fie nimeni altcineva pe care să întreb, așa că mi-am făcut curaj să-i rog să-mi spună unde găseam un hotel în satul acela.

Au părut amuzați de această întrebare.

– Nu e nici un hotel, *signorina*. Dacă vrei cazare, cred că găsești o pensiune jos, în vale, la Borgo a Mazzano. Altfel, a întins sugestiv brațele, sunt hoteluri bune în Lucca.

Am încercat să nu reacționez din oboseală și frustrare. Nu reușisem să dorm aproape deloc toată noaptea în tren. Acum mi-era foarte cald și foame.

– Nu închiriază nimeni camere turiștilor în acest oraș? am întrebat.

S-au uitat unii la alții, mormăind și încercând să ajungă la un acord. Apoi unul dintre ei a spus:

– Paola. Și-a transformat vechiul hambar în casă de oaspeți, nu-i așa?

– Aha, Paola. Da. Sigur că da.

Au dat cu toții din cap. Apoi unul dintre ei mi s-a adresat.

– Ar trebui să mergi la *signora* Rossini, s-ar putea să aibă o cameră pentru tine.

– Mulțumesc, i-am răspuns, deși ideea unui hambar vechi nu mi-a surâs foarte tare. Și cum o găsesc pe *signora* Rossini?

Unul dintre bărbați s-a ridicat în picioare. Pentru o clipă am crezut că voia să mă însoțească, poate să se ofere să-mi ducă bagajul, care în momentul acela părea să cântărească o tonă. În schimb, el a venit de cealaltă parte a mea și a indicat ceva cu degetul.

– Vezi alea aceea acoperită? Mergi prin tunel. Apoi o ții tot înaintea, înțelegi. Tot înaintea. Și după ce treci de ultimele case din sat, e primul loc la care ajungi, pe stânga.

Le-am mulțumit din nou și am pornit la drum neliniștită. „O să rămân la noapte“, m-am gândit, „și mâine poate mă întorc cu autobuzul în vale și stau acolo la o pensiune ca lumea.“

Capitolul 12

Joanna

Iunie 1973

Într-o parte a pieței, o alee îngustă cobora între un aprozar, care etala afară un aranjament minunat de fructe și legume, și ceea ce părea un magazin de vinuri, pe partea cealaltă. Apoi am intrat într-un tunel. Am ezitat, întrebându-mă dacă nu cumva fusese un soi de glumă a localnicilor, imaginându-mi cine știe ce Dumnezeu avea să mă aștepte de partea cealaltă sau dacă într-adevăr era un drum care ducea undeva. Era cumva drumul spre o temniță? Spre o pivniță?

Simțeam încă ochii lor ațintiți asupra mea și nu voiam să le dau satisfacția să vadă că mi-era frică. Am mers înainte cu curaj. Drumul era din pietre mari de bazalt, pereții tăiați din piatra de pe deal. După ce drumul a cotit după tunel, am văzut că o parte avea deschidere spre peisaj, în timp ce pe cealaltă era ceea ce părea o pivniță de vinuri. Am trecut de tunel fără nici un incident și am urmat calea care cobora adânc în vale. Satul se termina dintr-odată după numai două rânduri de case și am luat-o pe partea care ducea în josul dealului. Drumul era brăzdat în noroi de roțile căruțelor și ale tractoarelor ce trecuseră pe acolo. Printre șirurile de noroi, macii își șteau capetele deasupra ierbii. După ce casele

s-au terminat, am mers pe un drum mărginit de o parte de viță înfrunzită, iar de cealaltă de grădini de zarzavaturi cu fasole pline de flori roșii ce se cățarau pe araci deasupra roșiilor sau altor legume pe care nu le-am recunoscut. Am coborât puțin, apoi, în stânga mea am văzut una din fermele pe care le admirasem în timpul călătoriei mele aici. Era construită din piatră în nuanțe șterse de roz, acoperișul de teracotă trimițând luciri calde de roșu aprins pe cerul uimitor de albastru. Deasupra ușii, o viță-de-vie răsucită și noduroasă s-a întins ca un pridvor umbros și lângă era un ghiveci mare de lut din care se revărsau crenguțe de rozmarin. Ușa de la intrare era deschisă. M-am apropiat și am căutat soneria. Am bătut în ușă cu ezitare, dar nu am primit nici un răspuns.

– Bună ziua! *Buongiorno*, am strigat.

Nu am primit nici un răspuns.

Am auzit din spatele casei voci de femei. Am mers înainte încetișor pe pardoseala cu dale, care s-a deschis spre o bucătărie mare și luminoasă din care veneau arome minunate de pâine coaptă și ierburi pe care nu le-am putut identifica. Vase de aramă atârnavu înșiruite în cuie. Lângă ele erau fire împletite de usturoi și plante aromatice puse la uscat. În centru era o masă din lemn rașchetat pe care erau mai multe legume și ierburi care fuseseră tăiate, iar pe peretele din dreapta era deschis un cuptor uriaș, vechi, din cărămidă în care puteai coace o duzină de pâini odată. Și lângă o sobă mai modernă stătea, cu spatele la mine, o femeie.

Când am văzut-o mi s-a tăiat respirația și am rămas încremenită. M-am simțit instantaneu transportată înapoi în timp. Aceasta era mama mea, aceeași constituție corpulentă, același păr răsucit în sus într-un coc, amestecând în ceva magic pe sobă în timp ce eu intram în casă de la școală.

Dintr-o clipă în alta avea să se întoarcă, să-mi zâmbească și să deschidă brațele ca să mă îmbrățișeze. În schimb, un câine a sărit de sub masa de pin și a venit spre mine, mârâind. Femeia s-a întors și a scos un țipăt scurt, luată fiind prin surprindere.

– Liniște, Bruno! a spus femeia. Culcat!

Câinele a ascultat-o, dar a rămas cu ochii ațintiți asupra mea, suspicios.

– *Scusi, signora*, am spus repede. Am bătut la ușă, dar nu m-ați auzit.

De fapt, cred că am spus că am bătut ușa, neavând cuvântul pentru „a ciocăni” în vocabularul meu limitat.

– Nu contează, a spus ea. Ești aici. Cu ce te pot ajuta?

– Am nevoie de o cameră pentru o noapte, i-am spus. Bărbații mi-au spus că aveți un loc?

Am exersat propozițiile acestea pe drum, la venire, așa că au ieșit fără probleme.

A dat din cap, cu fața strălucind de bucurie.

– Da. Sigur că da. Casa cea mică, din grădină. Mai demult a fost pentru animale. Acum e pentru oameni. E bine, nu?

I-am zâmbit și eu. Era greu să îți dai seama ce vârstă avea, cel mai probabil în jur de patruzeci de ani, dar chipul îi era remarcabil de neted, fără nici un rid, iar în păr nu se vedeau decât câteva firișoare subțiri, cărunte. Avea pe ea un șorț mare albastru cu galben peste o bluză albă cu mânecile suflecate până la coate.

Și-a șters mâinile de șorț și a venit spre mine.

– Eu sunt Paola Rossini, s-a prezentat ea. Bine-ai venit!

Am dat mâna cu ea.

– Îmi pare bine să vă cunosc, *signora* Rossini. Eu mă numesc Joanna Langley, i-am spus.

– De unde?

– Din Anglia?

– Da. A dat din cap aprobator. Arăți ca o englezoaică. Înaltă și elegantă. Ești studentă la italiană?

– Nu, am venit în vizită. Vreau să văd locurile prin care a umblat tatăl meu când a fost în Italia.

– Serios? Și a venit și în San Salvatore?

– Așa cred, i-am zis, nedorind să deschid subiectul în momentul acela.

S-a auzit dintr-odată un plâns puternic și pătrunzător și mi-am amintit că nu eram singure în încăpere. Întrerusesem o

conversație atunci când am intrat. Pe scaun, într-un colț, ședea o tânără. Părul i se revărsa pe umeri și mă urmărea cu curiozitate. În brațe ținea un copilăș nou-născut.

– Fiica mea, Angelina, a spus cu mândrie *signora* Rossini. Și, de curând, nepoata mea, Marcella. Are doar trei săptămâni. A fost născută mai devreme de termen și un timp ne-am temut că s-ar putea să o pierdem, dar cu multă grijă și cu laptele bun al mamei ei, acum e bine, nu-i așa, Angelina?

Fata din colț a dat din cap, zâmbindu-mi timid.

– Soțul Angelinei este steward pe vas, a spus *signora* Rossini. E plecat pe mare și nu și-a văzut încă fetița. Așa că ea stă cu bătrâna ei mamă unde știe că e bine îngrijită.

Nu mi-am putut lua ochii de la ființa fragilă și perfectă și nici nu mi-am putut opri mintea să zboare în locuri pe care nu voiam să le vizitez. Peste trei luni... Oprește-te! mi-am impus.

– Felicitările mele pentru fetiță! am spus, aceasta fiind singura propoziție pe care o învățasem la cursurile de italiană.

Angelina a zâmbit radiind toată de fericire.

– Ești căsătorită? m-a întrebat. Ai copii?

Am încercat să zâmbesc în continuare.

– Nu încă, i-am răspuns. Studiez să devin avocată.

– Ah, studiezi să devii avocată.

S-au uitat una la cealaltă și au clătinat din cap, impresionate.

Paola a pufnit și și-a dat seama că a lăsat pe sobă ceea ce gătise.

– *Un momento*, a spus și s-a repezit spre sobă ca să amestece cu sârg.

– Ce gătiți? am întrebat-o. Miroase minunat.

S-a întors spre mine și a ridicat din umeri cu modestie.

– Nu e nimic special. O mâncare de amiază care ne place nouă, toscanilor. Îi spunem *pappa al pomodoro*. Ești bine-venită să ni te alături. E suficient pentru toată lumea.

– Mi-ar plăcea, dacă sunteți sigură că nu e nici o problemă.

– Sigur că da. S-a întors spre fiica ei. Pune copilul să doarmă, Angelina, și mai amestecă aici până o conduc pe tânăra doamnă

din Anglia în camera ei. Sunt sigură că o să vrea să se spele înainte de masă.

Angelina s-a ridicat și a așezat micuțul ghemotoc într-un leagăn, lângă perete. Bebelușul a început să plângă în semn de protest.

– Las-o să plângă, a spus Paola. Îi face bine la plămâni. S-a întors spre mine. Vino. Să-ți arăt unde o să stai.

Am ridicat geanta de voiaj pe care o pusesem pe jos și am urmat-o pe ușa din spate. Bruno, câinele, mergea la pas pe lângă mine, părând să fi decis că dacă stăpâna sa m-a plăcut atunci sunt în regulă. O cărare cu lespezi de piatră cobora dealul printr-o grădină care parcă era o explozie de flori și legume. Trandafiri care creșteau printre araci de fasole și roșii. Tufe de lavandă și rozmarin care și-au împrăștiat mireasma puternică atunci când le-am atins. Printre plante erau pomi fructiferi bătrâni, cireși și caiși ce păreau gata de cules și meri, încă plini de muguri verzi. Cărarea se oprea în dreptul unei dependințe cu bare la geam. Cătuși de puțin atrăgător. Paola s-a dus într-o parte a clădirii, a luat o cheie mare și a deschis ușa.

– Poftim, te rog, mi-a spus, trăgându-se un pas înapoi ca să intru eu prima.

Camera era extrem de simplă: un pat din fier forjat, un dulap alb cu sertare, un rând de cârlige pentru haine pe perete și o măsuță sub geam. Podeaua era din aceleași dale roșii ca în bucătărie și pe alee. La geam erau perdele curate din tul de culoare albă, iar patul era așternut cu lenjerie din bumbac, tot albă, peste care era așezată o cuvertură matlasată, făcută în casă.

– *Va bene?* a întrebat ea. E bine?

– *Si.* Am dat din cap entuziasmată. Și ca să mă spăl?

– Ah, a exclamat și a deschis o ușă veche spre o baie micuță. Ai apa ta. E de la fântâna de afară, așa că nu e o idee bună să o bei. Dar există încălzitor pentru duș. Uite, se deschide așa. Trebuie să te asiguri că mânerul este ridicat astfel. Mi-a arătat cum. Să ai grijă! Poate să facă apa foarte fierbinte.

Am băgat de seamă drăcia de pe perete și am decis să țin cont de avertisment. Baia avea o chiuveță, o toaletă și un duș foarte mic.

Dar și aici, curat lună. Dacă vreodată fuseseră adăpostite aici vaci, nici nu puteai să-ți dai seama, nu era nici urmă de miros. De fapt, geamul de la baie era deschis și parfumul de caprifoi a fost adus înăuntru de o adiere de vânt de pe zidul vechi de afară. Am simțit pe loc că acesta era un loc în care m-aș fi putut simți ca acasă.

– Mulțumesc. E foarte bine, i-am spus. Cât costă?

Mi-a zis un preț. Am făcut un calcul rapid din miile de lire în lire sterline și penny. Era rezonabil.

– Și vei mânca micul dejun cu noi, în casa mare, a adăugat ea. De asemenea, dacă vrei să mănânci și la cină cu noi, atunci va fi puțin mai mult. Îmi spui dimineața și voi pregăti ceva mai special pentru cina noastră.

– Mulțumesc. Cu siguranță o să vreau să mănânc cu voi la cină, dacă e în ordine.

Brusc m-am simțit copleșită, ca și cum era prea mult de îndurat atâta bunătate după luni în șir de singurătate cruntă.

– Te las să te aranjezi, mi-a zis. O să pregătesc masa. Vino când ești gata.

A deschis ușa, lăsând să intre în cameră o adiere parfumată. Am fost tentată să încerc dușul înspăimântător, dar nu am vrut să o fac pe Paola să aștepte prea mult. Am despachetat câteva lucruri, m-am spălat pe mâini și pe față, am luat pe mine o bluză curată și m-am pieptănat. Apoi am închis ușa și am pornit la deal, pe potecuță. Pe masă erau aranjate farfurii și boluri de ceramică viu colorate. În mijloc era o tavă mare cu roșii, o bucată de brânză albă, câteva bețe de salam, un bol de măsline și o pâine mare cu coajă tare.

Paola mi-a făcut semn să mă așez, apoi mi-a pus în față o farfurie cu supă. Era parcă prea consistentă ca să o numesc supă și mirosea a usturoi și a plante aromatice pe care nu le recunoșteam. Am luat șovăielnic prima înghițitură și am simțit o explozie de gusturi în gura mea. Cum era posibil să iei niște ingrediente simple cum sunt roșiile și ceapa și să le faci să aibă un asemenea gust?

– Este delicioasă, am spus, sperând că „*delizioso*“ era un cuvânt. Foarte bună.

Paola a trecut ușor prin spatele meu și-apoi și-a tras un scaun în capul mesei. Angelina ni s-a alăturat și ea. A luat bebelușul din nou în brațe și, spre surprinderea mea, și-a deschis bluza și l-a pus la sânul mare și rotund înainte să-și ia lingura ei.

- Și uite așa mănâncă toată lumea, a spus Paola cu mulțumire.
- Cum faceți supa aceasta? am întrebat.

A început să râdă.

- Atât de simplu. Este ceea ce noi numim parte din *cucina povera* a noastră, mâncare simplă pentru țărani. În plus, este o metodă bună să terminăm pâinea veche făcută cu o zi înainte. Pur și simplu este pâine uscată înmuiată în supă, peste care adăugăm usturoiul, roșiile, niște morcov și țelină fierte și servim cu ulei de măsline. Asta e tot.

Am mâncat până am șters și ultima urmă de pe marginile farfuriei cu pâine caldă încă, făcută în ziua aceea. Paola a ridicat un vas de lut și m-a întrebat dacă poate să-mi toarne în pahar. Am dat din cap că da și am fost uimită să constat că îmi turna vin roșu și nu apă, așa cum mă așteptasem.

- Nu prea mult vin pentru mine, am spus eu. Nu sunt obișnuită să beau în miezul zilei.

- Dar nu este un vin obișnuit. Nu e deloc tare. Îl dăm și copiilor. Le dă putere. Dacă vrei, îl poți îndoi cu apă.

Mi-a întins o carafă de apă și mi-am turnat puțin din ea.

Mi s-a spus apoi să mă servesc cu ce era pe masă. Am încercat niște salam și niște brânză, iar roșiile erau mai dulci decât orice mâncasem până atunci.

- Cum se numește brânza aceasta? am întrebat-o. Este diferită de toate brânzeturile pe care le-am încercat până acum.

- Ah, asta e din cauză că brânza e de oaie, nu de vacă, așa cum aveți la voi în țară. Este brânza pe care o făceam pe vremuri cu soțul meu. Îi spunem *pecorino*. E bună, nu? Întepătoare și aromată.

- Așa este, am încuviințat.

- Mai servește-te. Și asta este *prosciutto*.

Mi-a tot pus mâncare în farfurie în timp ce mâncam. Paola m-a luat la întrebări. Unde locuiesc? Cine sunt părinții mei?

I-am spus că locuiam în Londra și că amândoi părinții mei erau morți. A clătinat din cap cu tristețe.

– Este tragic să pierzi pe cineva drag. O durere după care nu-ți revii niciodată, mă tem. Dragul meu Gianfranco a murit anul trecut.

– Îmi pare rău, i-am spus. A fost bolnav?

A scuturat din cap furioasă.

– Nu. Camionul a ieșit de pe drum și s-a răsturnat în timp ce mergea spre piață. Vremea era rea. Ploua tare și bătea vântul. Dar Gianfranco era un șofer bun. Câteodată stau și mă întreb...

– *Mamma*. Nu trebuie să spui astfel de lucruri, a întrerupt-o Angelina, făcându-mă curioasă. Mama crede că poate au fost niște oameni cărora nu le-a plăcut de tatăl meu. Era prea cinstit. Nu a vrut să plătească taxă de protecție și nu a vrut să-și vândă pământul.

– E adevărat. Mă întreb, deseori. Tot ce știu este că soțul meu a fost luat de lângă mine. Prea tânăr. Prea tânăr.

– Și-acum vă ocupați de fermă de una singură? am întrebat-o.

– Era prea multă muncă pentru o femeie singură, mi-a răspuns. Am avut oi și capre pentru brânză, dar le-am dat. A trebuit să le vând. Tu stai acum în fosta lor căsuță. Via este dată în arendă. Am păstrat măslinii, pentru ulei, și cresc legume în grădină, după cum vezi. Le duc la piață o dată pe săptămână și fac gemuri din fructe. Ne ajunge cât să ne descurcăm.

Am mâncat în liniște pentru o vreme. Am simțit cum vinul mi s-a urcat puțin la cap și căldura după-amiezii m-a toropit.

– Dacă nu vă supărați, aș vrea să merg să dorm puțin, am spus. Am stat trează toată noaptea în tren.

– Desigur, a spus Paola ridicându-se în picioare.

– Poate mai târziu mă învățați și pe mine să gătesc câteva dintre rețetele dumneavoastră, am rugat-o.

– Va fi o plăcere. Ți place să gătești?

– Mi-ar plăcea să învăț, i-am răspuns. Mama mea era o bucătăreasă bună, dar nu am învățat niciodată să gătesc altceva decât ouă ochiuri.

– Nu te-a învățat niciodată? m-a întrebat Paola.

– Nu. A murit când eu aveam unsprezece ani.

Paola a venit spre mine cu brațele deschise și m-a îmbrățișat. Am mirosit usturoi și transpirație și un iz de parfum de apă de trandafir, dar amestecul nu era deloc neplăcut.

– Nici o tânără nu ar trebui să crească fără mamă.

Mi-am înghițit lacrimile.

Combinația dintre vin și oboseală m-a făcut să dorm mai mult de o oră. M-am trezit amețită și a trebuit să mă spăl pe față ca să reușesc să mă simt oarecum normal. Când m-am întors în bucătărie, am văzut-o pe Paola lucrând la masa mare. M-a întâmpinat cu un zâmbet.

– Ah, micuța care vrea să învețe să gătească. Ai venit la țanc. Vezi? Fac *pici*. Sunt un fel de paste, de aici din zonă, făcute doar cu făină și apă. Fără ouă. Vrei să faci și tu?

– Vai, da, mulțumesc. Mi-ar plăcea, i-am zis.

M-am spălat pe mâini în chiuvetă, apoi mi-a arătat întregul proces.

– Vezi tu, pentru început facem o grămăjoară din două feluri de făină. Îmi place să folosesc făină din grâu dur, dar și făină căreia îi spunem *tipo 00*. Foarte fină, nu? Apoi facem o adâncitură în mijloc și începem să turnăm apă, puțin câte puțin, și amestecăm. Apoi începem să frământăm.

Am încercat să fac și eu la fel cu grămăjoara mea de făină. Nu a fost la fel de ușor pe cât a făcut ea să pară. Făina mi s-a lipit de degete. A devenit un amestec lipicios.

– Mai multă făină, cred, a spus Paola cu blândețe, preluând controlul până când am avut în fața mea un aluat moale.

– Acum urmează adevărata muncă. Frământăm și frământăm. Cel puțin zece minute.

Am continuat. Era destul de greu, dar m-am simțit bine să lucrez cu mâinile, să creez ceva. Am descoperit că mă relaxam... zâmbeam. M-am uitat prin bucătărie în timp ce frământam. Buchete de plante aromatice stăteau la uscat într-un colț, legate de un stativ, iar de-a lungul unui perete erau ulcele din teracotă

pline cu ulei de măsline, plus alte lucruri pe care nu le-am putut identifica de acolo de unde stăteam.

– Acum trebuie să o lăsăm să se odihnească, a zis Paola. Haide o să bem o cafea cu *biscotti* cât așteptăm.

A turnat două cani de cafea neagră și densă și a împins spre mine un platou cu fursecuri.

M-am așezat împreună cu ea și am mușcat dintr-un *biscotti*.

– Sunt buni, nu? a întrebat ea. Și *biscotti* sunt mai buni când îi înmoi în vin Santo. O să-ți arăt mai târziu.

– Sunt foarte buni și așa, i-am zis, cu toate că nu eram obișnuită să beau o cafea atât de tare, care parcă m-a lovit în moalele capului.

– Și acum să terminăm *pici*. Paola s-a ridicat, a luat șervetul de pe aluat. Să-ți arăt cum îl rulăm.

A rupt o bucată și a așezat-o pe masa dată cu făină. Apoi a rulat-o cu amândouă mâinile așa cum făceam șerpi din plastilină când eram mică. Rula înainte și înapoi până când a obținut un fir subțire și uniform. Apoi mi-a întins o bucată. Firul meu nu era la fel de uniform și de neted, dar cu siguranță mi-a plăcut să-l fac.

– Îi mâncăm diseară cu tocăniță de iepure, a zis Paola în timp ce lucra. Iepurii ăștia au devenit adevărați dăunători pentru legumele mele, așa că îi chem pe băieții din sat să vină și să-i împuște pentru mine. Lor le place să împuște, mie îmi place să mănânc iepure. Le dau și lor unul să-l ducă acasă mamei lor și toată lumea e fericită.

A trebuit să mă concentrez destul de tare ca să înțeleg ce mi-a zis, neînvățând cuvântul pentru iepure, dar imediat cum a spus că-i mănâncă legumele din grădină, am reușit să ghicesc ce a vrut să-mi spună.

– Cum faceți tocănița de iepure?

– La fel de simplu. Începi cu *pancetta*, cu ceapă, cu salvie, rozmarin, roșii și usturoi, bineînțeles, și le pui la fiert, pe foc mic, multă vreme. L-am făcut mai devreme de dimineață.

Am decis că era momentul potrivit ca să-l pomenesc pe tatăl meu.

– Signora Rossini, v-am spus că am venit aici pentru că tatăl meu a fost în locul acesta în timpul războiului. M-am oprit. A fost aviator britanic. Avionul lui a fost doborât. Vă amintiți de așa ceva? Un aviator britanic? Un avion care s-a prăbușit prin apropiere?

Mi-a zâmbit cu părere de rău.

– Nu am fost aici în timpul războiului, mi-a răspuns ea. Mama m-a trimis la mătușa mea, peste dealuri, din cauza nemților. Eram fată tânără și nemții... credeau că este dreptul lor să ia ce fată voiau. La fel cum credeau că aveau dreptul să ucidă când aveau chef. Au fost niște animale. Nu pot să-ți spun cât de mult am suferit cu toții.

Am dat înțelegătoare din cap. Apoi am întrebat:

– Vă amintiți o femeie pe nume Sofia Bartoli, din satul acesta?

– Sofia Bartoli? Ah, da, bineînțeles că-mi amintesc de ea. Îmi amintesc când soțul ei, Guido, a adus-o acasă, chiar înainte de război. Nu era de aici din zonă, știi, așa că oamenii din oraș nu au privit-o cu ochi buni. Nu le plac străinii. Era orfană, îmi amintesc, nu avea deloc familie. Eram doar un copil, dar mi-amintesc că mi s-a părut foarte drăguță și amabilă. Am auzit că și-a pierdut soțul în conflictul nord-african.

– Și știți ce s-a întâmplat cu ea?

– Când m-am întors în sat, după ce s-a terminat războiul, ea nu mai era. Nimeni nu prea vorbea despre asta, nu era de bine. A fugit, părăsindu-și fiul care era mic.

Capitolul 13

Hugo

Decembrie 1944

Hugo petrecu o noapte friguroasă și inconfortabilă. Piciorul îi pulsase și îl săgetase de fiecare dată când încerca să se miște, iar pătura nu îl proteja suficient de umezeala rece care se ridica din podeaua de piatră. Luă o înghițitură de *grappa* și parcă simți cum tot corpul îi fu cuprins de flăcări. Se pipăi la buzunarul de la piept, își scoase țigările și bricheta și se lăsă pe spate fumând una, conștient de faptul că cercul mic de tutun incandescent nu reușea să risipească întunericul din preajma lui. Dar măcar fumul inhalat reuși să-l facă să se relaxeze. Se bucură să vadă pe cer primele fâșii de lumină ce anunțau zorii și să audă cântatul cocoșilor care întâmpinau ziua. Ciuguli niște mămăligă și niște brânză, lăsând ceapa pentru mai târziu, și făcu un efort să iasă în curte ca să găsească un loc în care să poată da atenție chemării naturii.

Era o zi senină, răcoroasă, cu puțini nori ce se îngrămădeau pe cer dinspre vest. Reuși să se ducă șchiopătând până la butoiul cu apă de ploaie, cutremurându-se de durere la fiecare pas, iar acolo bău niște apă și se spală pe față și pe mâini. Își luă mai multă apă în cana de aluminiu. De asemenea, luă mai multă umplutură din pernă și găsi și o lingură printre dărâmături. Acea victorie mică

îl binedispuse. După ce se simțea mai în putere, avea să cerceteze mai în amănunțime. Poate găsea vreo saltea sub acele țigle căzute.

Reuși să se întoarcă în capelă cu cana de aluminiu fără să verse prea mult din ea, apoi își dădu pantalonii jos și rupse o bucată din cearceaful Sofiei ca să-ți curețe din nou rana. Încă arăta respingător, cu sânge negru, vâscos care se prelingea, dar picură puțin iod pe bucata de pânză de casă și încercă să curețe cât mai mult sânge posibil. Îl ustură îngrozitor și înjură în barbă, conștient de faptul că Fecioara și alți câțiva sfinți deteriorați se uitau la el. Își legă rana și din bucata de lemn de la Sofia își făcu o atelă. Nu era sigur că îl ajuta. Cu siguranță nu îl sprijinea suficient cât să se lase pe piciorul acela cu toată greutatea. Sub nici o formă nu avea cum să reușească să fugă spre sud. „Trebuie să am răbdare“, își spuse și se rușină că simți un val efervescent de fericire că o va vedea pe Sofia cel puțin câteva zile în plus.

Ea veni din nou în după-amiaza aceea.

– Am noroc, spuse ea, dându-și în grabă la o parte șalul de pe cap în timp ce intră în capelă. *Signora Gucci* a spus tuturor că eu am adus *funghi di bosco* din pădure ieri și că i-am promis că-i mai aduc. Ce doamnă simpatică și binevoitoare sunt! Așa că de câte ori mă vor vedea acum că urc pe deal spre pădure vor spune: „Ah, Sofia! Se duce după ciuperci. Ce femeie minunată!“

– Sper să și găsești câteva. Altfel va deveni suspicioasă.

– Și eu sper. Dar a fost destul de umed în ultima perioadă. O vreme bună pentru ciuperci. Și cred că am văzut mai multe castane. Ceea ce e bine. Folosim la gătit făină de castane în zona asta, mai ales că nu mai găsim făină adevărată. Să vezi ce ți-am adus azi: *fagioli al fiasco sotto la cenere*.

Îi întinse un castron cu ceva ce părea să fie o pastă albă. Nu înțelese cuvintele în dialectul ei, doar „*fagioli*“, care știa că însemna fasole și ce vedea nu arăta deloc a fasole, ci, mai degrabă, a terci. Nu credea să fi văzut ovăz când fusese în Florența și cu siguranță nu văzuse pe nimeni să mănânce terci la micul dejun.

– Ce e asta? întrebă el.

– E făcută din fasole albă, fiartă în apă și apoi gătită cu ulei de măsline, rozmarin, salvie și usturoi în cărbuni, toată noaptea. O punem într-o sticlă de Chianti și o lăsăm să se facă în jar. Apoi o zdrobim. Este foarte gustoasă și hrănitoare. E mâncarea obișnuită în perioada asta, când nu găsim carne sau ouă. Băgă din nou mâna în coș. Și niște pâine, de data asta. *Signora* Gucci ne-a făcut deja o pâine.

Luă colțul de pâine uscată pe care i-l întinse ea și îl folosi ca să mănânce cu el piureul de fasole. *Fagioli* era bună, atât de fină, încât crezu că o făcuse cu lapte sau cu smântână. Ea îl privi cum mănâncă, având pe față expresia unei mame care știa că oferă copilului ei cea mai bună mâncare. După ce termină de mâncat, Sofia dădu din cap mulțumită.

– O să-ți țină de foame o perioadă. Ți-am mai adus și alte lucruri. Poftim, asta e una dintre cămășile lui Guido, pe care obișnuia să le poarte când mergea să lucreze iarna în câmp. E făcută din lână și o să-ți țină cald.

– N-aș putea să-i iau cămașa lui Guido, zise el, nedorind să ia cămașa din mâna ei întinsă.

– Ia-o, te rog. El nu e aici ca să aibă nevoie de ea și, cine știe, poate o mănâncă moliile și atunci nu mai e de nici un folos. Și dacă el se va întoarce înapoi, la mine, voi fi fericită să-i fac una nouă din cea mai bună pânză pe care o găsesc la piață.

– Îți mulțumesc, spuse el și luă cămașa cu reverență.

– Cred că îți este greu aici, în întuneric, noaptea. Așa că ți-am adus o lumânare. Te rog fă în așa fel încât să-ți ajungă. Nu am multe și rămânem destul de des fără curent zilele astea. Ai nevoie de chibrituri?

– Am bricheta.

Se bătu peste buzunar.

– Ai țigări?

– Da. Vrei și tu una? întrebă el, scoțând pachetul din buzunar. Ea scutură din cap.

– Nu fumez, mulțumesc. Dar e păcat că nu pot spune nimănui despre tine. Țigările sunt cele mai bune pentru trocuri. Bărbații

de pe-aici mi-ar găsi un fazan sau un iepure pentru un pachet de țigări. Făcu o pauză, apoi scutură din cap. Dar, vai, ce păcat, nu ar fi înțelept să arăt cuiva țigări englezești.

– Ar trebui să te duci să cauți ciuperci, zise el.

Ea se ridică.

– Ai dreptate. Nu pot să fiu prea mult timp plecată. Fiul meu a plâns de dimineață, fiindcă a vrut să vină cu mine, să mă ajute să găsim ciuperci. Dar a trebuit să-i spun că era prea departe pentru el. Îi este frică de fiecare dată când plec, sărăcuțul. A văzut oamenii luați din sat de la noi. Și se gândește la tatăl pe care nu l-a văzut niciodată.

– Te rog să ai grijă, Sofia, zise el.

Nu realizează imediat că îi spusese pe nume.

Privirile li se întâlneau.

– Nu-ți face griji pentru mine. Sunt mereu atentă.

– Sunt nemți acum în satul tău?

Ea dădu din cap. Se făcu liniște, apoi ea zise:

– Dimineață devreme a venit în sat o mașină nemțească cu ofițeri, pentru că cineva a anunțat că a văzut un avion prăbușindu-se. Le-am spus că am auzit zgomotul, dar că a fost în miezul nopții și nu am văzut nimic. Apoi au plecat.

Hugo oftă ușurat.

– Vin des în sat?

Ea scutură din cap.

– Nu vin prea des în ultimul timp pentru că ne-au cam luat tot ce aveam. Și suntem prea departe de un drum bun. Dar nu știm niciodată. În fiecare noapte mă rog Fecioarei să vină americanii și să-i pună pe fugă spre nord. *Arrivederci*, Ugo. Dumnezeu să fie cu tine!

În cadrul ușii se opri, își aranjă șalul în jurul capului și pe umeri, se uită înapoi la el și zâmbi. El rămase nemișcat, ca o statuie, urmărind-o cum pleacă. „E încă un copil“, se gândi el. Chiar dacă se măritase la optsprezece ani, avea până în douăzeci și cinci de ani și, cu toate acestea, îndura aceste griji și lipsuri cu atâta grație și dârzenie. Fără să-l învinovățească pe Dumnezeu sau să-l

plângă pe soțul ei pierdut. Lua lucrurile cum erau, la fel cum și Hugo fusese crescut să o facă. „Doar un copil“ își reaminti. Mult prea tânără ca să miște inima unui bărbat de treizeci și cinci de ani.

Fâlfăitul porumbeilor ce veniră să se așeze pe grinzile căzute îl făcu să tresară. „O capcană“, se gândi el. „Ar trebui să construiesc o capcană.“ Se duse cu gândul înapoi în copilărie. În vremurile acelea când în pădurile de la Langley erau braconieri. Paznicul animalelor sălbatice se juca la nesfârșit de-a șoarecele și pisica cu ei. O pierdere de vreme, să fiu sincer, gândi Hugo, deoarece majoritatea dintre ei urmăreau să prindă iepuri. Dar fazanii stăpânului trebuiau protejați de eventualele gloanțe. Hugo își aminti cum vizitase proprietatea împreună cu Ellison, paznicul bătrân și morocănos și în tot acest timp bătrânul îi bombănise neîncetat pe toți coate-goale și trântorii, spunând întruna ce i-ar fi plăcut să le facă și oprindu-se numai ca să distrugă capcanele pe care le găsea. Unele erau niște dispozitive pline de cruzime, cu dinți de oțel, suficienți de puternici ca să pătrundă adânc în piciorul unui animal. Altele, făcute probabil de localnici, erau capcane simple, lațuri de sârmă care se strângeau când le agăța un animal. Hugo încercă să-și aducă aminte cum arătau și cum funcționau. Nu prea avea rost, fiindcă nu avea sârmă, dar era ceva cu care să-și ocupe mintea. Se gândi cât de mulțumită avea să fie Sofia dacă îi va oferi un braț de porumbei.

Se ridică în picioare, ceea ce fu mai dificil acum, cu atela la picior, își luă cârja improvizată și se îndreptă șchiopătând spre ușă. Norii pufoși de dimineață fură înlocuiți de unii plumburii, greoi și mai mulți dintre ei, în formație compactă, se îndreptau spre vest. Vântul se întetă și el, lovindu-l cu putere în timp ce încerca să meargă. Nu mai dura mult până începea să plouă: era sigur asta.

Bău din nou din butoiul cu apă de ploaie și încercă să mai găsească alte lucruri printre ruine, dar îi fu imposibil să se cațare pe pietrele instabile și pe cărămizi și nici nu putuse să se aplece ca să ridice resturi de dărâmături ca să vadă ce era sub ele. Nu găsi nici sfoară sau sârmă, dar reuși să scoată de sub dărâmături un sertar vechi de bucătărie. „S-ar putea ca asta să fie numai bun“, gândi

el și porni să-l care înapoi cu el chiar în momentul în care primii stropi de ploaie începură să răpăie peste lespezile de piatră.

Era doar la jumătatea drumului spre adăpost când se dezlănțui furtuna. Parcă se deschiseseră cerurile. Stropii de ploaie săreau de pe geaca lui de piele. Încercă să se miște mai repede și simți că alunecă. Se prinse de o grindă și se opri, stropii de transpirație amestecându-i-se pe față cu cei de ploaie. Până intră în adăpostul lui și-și trase parașuta peste el era deja ud până la piele. Rămase întins, tremurând în timp ce vântul trimitea stropii de ploaie printre scândurile de lemn. Parașuta de mătase nu era atât de impermeabilă pe cât sperase. Se lipi de el, îmbibată de apă. Un fulger străbătu cerul, urmat aproape instantaneu de un bubuit de tunet. Primul său gând se îndreptă spre Sofia. Ajunsese oare cu bine în sat? Rămase ghemuit, sub parașută, făcându-și griji pentru ea ca nu cumva să fi fost lovită de fulger sau cel puțin să nu fi răcit din cauză că fusese udată până la piele. Își blestemă propria neputință. Era bărbat. El ar fi trebuit să fie cel care să o salveze, să îi ia și pe ea, și pe fiul ei să îi ducă într-un loc în care să fie în siguranță.

– La naiba și afurisit să fie piciorul ăsta! zise cu voce tare.

Furtuna vui aproape toată ziua. Pe înserat, perioadele de calm alternau cu perioade de ploaie torențială. Hugo nu voia să-și irosească lumânarea. Înainte să se întunece, își întinse parașuta la uscat, aranjând-o peste adăpostul lui. În timp ce făcu asta, își aminti de firele de la parașută.

– Idiotule, își spuse. Ai la îndemână toată sfoara de care ai nevoie ca să faci o capcană. A doua zi avea să monteze capcana perfectă și să prindă un porumbel.

Mâncă ultima bucată de pâine cu ceapă și le găsi surprinzător de gustoase, apoi se aranjă pentru noaptea ce avea să vină. Pătura nu era foarte udă și o înfășură în jurul lui. „Măine o să trec la treabă.“

Habar n-avea cât de dramatic aveau să se schimbe lucrurile până dimineață.

Capitolul 14

Joanna

Iunie 1973

Inima a început să-mi bată cu putere. Își părăsise băiețelul. Băiatul cel frumos. Era posibil ca el să fie încă aici. Am tras adânc aer în piept și am formulat întrebarea în minte înainte să o spun cu voce tare.

– Și băiatul acesta al Sofiei, mai este în sat?

Paola a dat din cap, zâmbind.

– Da, sigur că da. A fost luat de Cosimo, care l-a crescut ca pe propriul lui fiu.

– Cosimo?

Zâmbetul i-a pierit de pe față.

– Cosimo di Giorgio, cel mai bogat bărbat din comunitatea noastră. Are în proprietate mult teren aici. Ar vrea să-mi cumpere livada de măslini. Scopul lui este să aibă toți măslinii, dar eu nu vreau să vând. Este respectat, dar și temut în locurile acestea. În război a fost un erou, un luptător partizan, singurul care a supraviețuit masacrului nemților. A trebuit să stea întins printre celelalte cadavre, prefăcându-se mort, în timp ce soldații se plimbau printre ei cu baionetele. Îți poți imagina așa ceva?

– Așadar, el l-a adoptat pe copilul Sofiei? am întrebat.

A dat din cap că da.

– Da, și ce noroc a avut băiatul ăsta. Guido și Sofia erau săraci ca noi toți ceilalți, dar acum, Renzo este moștenitorul lui Cosimo. Va fi bogat într-o bună zi. Bogat și puternic.

Din nou am formulat ceea ce voiam să zic cu mare atenție.

– Dacă aș vrea să-l întâlnesc pe acest bărbat, pe Renzo, cum aș putea să fac?

– Dacă mergi în sat pe la șase sau șapte, îi vei vedea pe aproape toți bărbații din sat stând împreună în piață. Se întâlnesc seara în timp ce nevestele lor le pregătesc cina. Sunt sigură că o să știe unde să-i găsești pe Cosimo și pe Renzo. Cosimo a avut un atac cerebral acum câțiva ani, din păcate.

– Atac cerebral?

Cuvântul în italiană nu-mi spunea nimic.

– Când se blochează circulația sângelui și partea stângă nu mai funcționează bine, mi-a explicat ea. Acum merge cu baston și Renzo stă alături de el ca să-l ajute.

S-a întins după prosop și a acoperit cu el vasul, ștergându-se pe mâini pe șorț.

– Am terminat cu *pici*? am întrebat. Mai aveți nevoie de ajutor?

– Deocamdată nu până ne apucăm să-i gătim. Du-te și distrează-te, tânără domnișoară.

Am zâmbit și am dat din cap.

– Poate ar trebui să mă duc la plimbare și să vizitez orașul. Aș vrea să văd casa Sofiei Bartoli.

– Poți s-o găsești și singură. Cum mergi pe stradă, o iei la dreapta pe ultima alee. Casa Sofiei e în capăt.

– Familia ei locuiește încă acolo?

– Ah, nu. Soțul ei nu s-a mai întors din războiul din Africa. Nu a mai rămas decât o bunică, și ea a murit imediat cum m-am întors în San Salvatore.

Am dat din cap, înțelegând ceea ce-mi spusese.

– Vreau să văd și dacă pot să vorbesc cu bărbații din piață, i-am zis. Nu știu dacă îmi pot spune ceva, dar poate l-au întâlnit pe tatăl meu.

– Poate.

Nu a părut foarte sigură.

– Și apoi, dacă se poate, mă întorc și iau masa de seară cu voi. Abia aștept să gust acei *pici* și iepurele.

– Bine. A dat din cap aprobator. Bineînțeles că ești bine-venită să mănânci cu noi. Ar fi frumos ca Angelina să aibă o altă tânără cu care să povestească. Se plectisește numai cu bătrâna ei mamă. I-ar plăcea să afle lucruri noi despre moda englezească, sunt sigură de asta. Și despre muzică. Are încă suflet de adolescentă, a adăugat chicotind.

– Câți ani are? am întrebat.

– Are aproape douăzeci de ani acum, a spus Paola. Este timpul să se așeze la casa ei și să fie mamă și soție serioasă, nu să asculte muzică și să vrea să danseze.

„Aproape douăzeci“, m-am gândit eu. „Și eu iată-mă la douăzeci și cinci gândindu-mă că sunt prea tânără și că am suficient timp să mă gândesc ce vreau să fac cu viața mea.“

M-am întors la mine în cameră, mi-am luat aparatul de fotografiat și geanta. Mi-am pus pe cap o pălărie, deoarece soarele după-amiezii ardea necruțător. Am pornit apoi în sus pe poteca pietruită spre orașel. Tunelul și aleea ofereau o umbră răcoroasă extrem de plăcută după plimbarea la deal cu soarele în spate. Am stat în tunel, uitându-mă la peisajul oferit în capătul său. În orice direcție priveam, erau numai măslini. Dacă acest Cosimo îi deținea pe toți, atunci era, într-adevăr, un om bogat. Și ruina aceea veche pe care am zărit-o dincolo de copaci. Să fie oare un castel? M-am gândit că ar merita să merg până acolo dacă nu m-ar deranja să merg prin livezile de măslini. Gândul acesta m-a făcut să mă opresc și să mă gândesc: cât aveam de gând să stau aici? Dacă nimeni din oraș nu știa nimic de tatăl meu, care ar mai fi fost rostul șederii mele? Dar m-am gândit la Paola și la bucătăria ei luminoasă și primitoare și mi-am dat seama că acest loc era unul în care aș putea să încep să mă vindec.

Piazza era goală la această oră a după-amiezii, soarele dogorea peste cuburile de bazalt, razele lui răsfrângându-se pe

zidurile *stucco* decolorate ale clădirilor. Sicomorii păreau prăfuiți și pleoștiți de căldură. Am urcat scările și am intrat în biserică. Mirosul de tămâie persista greu în aer și firicele de praf dansau în razele de soare ce pătrundeau prin ferestrele înalte și înguste. Pe pereți, de jur împrejur, erau picturi vechi și statui de sfinți.

M-am tras înapoi înspăimântată când am ajuns în fața altarului și, sub el, într-o cutie făcută din sticlă, am văzut un schelet îmbrăcat în haine de arhiepiscop și cu o coroană pe cap. Era oare un sfânt de-al lor? Crescută cu minimă expunere la religia anglicană, bisericile catolice mi se păreau niște locuri înfricoșătoare, nu foarte îndepărtate de magia neagră. Când un preot și-a făcut apariția din spatele altarului, m-am grăbit să ies.

Am mers pe singurul drum care pornea din *piazza*. Am mai văzut câteva magazine și un grup de case lipite una de alta pe coasta dealului. Din când în când începea o alee, unele dintre ele atât de micuțe că dacă îmi întindeam amândouă brațele le ajungeam dintr-o parte în alta. Obloanele erau închise împotriva arșiței după-amiezii. Unele case aveau balcoane împodobite cu și mai multe mușcate. Altele aveau vase mari de lut și ghivece ca acela din fața casei Paolei, toate pline cu flori și plante aromatice care se revărsau pe margini. Câte o pisică mai stătea tolănită la soare. În afară de asta, strada era pustie. Din case se auzea zăngănit de vase și oale deoarece se pregătea cina, plânsete de bebeluși, un radio din care răsună un refren tânguitor.

În fața mea se întindea cerul și vegetația deoarece se terminaseră casele. Am luat-o pe ultima alee în dreapta și m-am trezit în fața casei Sofiei. Era mai mare decât casele din jurul ei și era zugrăvită în culoarea galbenă, dar vopseaua pălise și începuse să se cojească. Avea două etaje și un balcon în partea din față, probabil că avea o perspectivă minunată asupra peisajului în spate. M-am întrebat cine locuia acum în ea, dar mi-a transmis un sentiment de pustiu. Nu avea mușcate, nu avea jardiniere. Am simțit că era o casă tristă și am plecat.

Când am ajuns în cel mai înalt punct din San Salvatore, drumul s-a terminat pe neașteptate și am ajuns într-un parc micuț cu

câțiva copaci mari și bănci sub ei. Un cuplu în vârstă ședea pe una din bănci la umbră. Ea era îmbrăcată din cap până-n picioare în negru, la fel ca femeia din tren. El era îmbrăcat chiar elegant, cu o cămașă albă, scrobită și avea o mustață mare, pătată de nicotină. M-a înduioșat să văd că se țineau de mână. M-au privit curioși. Am dat din cap și am spus:

– *Buongiorno.*

– *Buonasera*, mi-au răspuns, o mustrare blândă, deoarece ziua devenise deja oficial seară.

Mi-am continuat drumul spre un perete care se-ntindea de-a lungul unui parapet și, lângă perete fusese ridicată o cruce mare. Am citit inscripția: „În onoarea fiilor noștri curajoși pe care i-am pierdut în timpul războiului 1939–1945“.

De partea cealaltă se înfățișa o priveriște înălțătoare: șiruri de dealuri împădurite, unele încununate cu sate, ca acesta. Imediat sub zid se deschidea o vale adâncă, unde am văzut un drum. Dar nu era nici o cărare dinspre sat cu care să se întâlnească. Era evident că acest loc fusese construit pe vremuri pentru apărare.

Am stat și am fotografiat împrejurimile. Când m-am uitat în spatele meu, cuplul în vârstă plecase, lăsându-mă să mă întreb dacă nu cumva doar mi-i imaginasem. Ca să fiu sinceră, întregul oraș îmi dădea un sentiment de fantasmă, asemănător unui vis minunat, dar tulburător. Să fi trecut numai o zi de când plecasem din Londra cea ploioasă? Să fi trecut numai un an de când mă mutasem împreună cu Adrian? De când tatăl meu îmi dăduse de înțeles cât s-a putut de clar că nu era deloc de acord? Și-apoi... am închis ochii ca și cum aș fi vrut să alung amintirile dureroase. „Câte se pot întâmpla într-un timp atât de scurt“, m-am gândit. Cât de repede se poate schimba viața. Poate era timpul să se schimbe din nou. Eram într-un loc minunat, locuiam cu o femeie drăguță și prietenoasă și aveam de gând să mă simt bine indiferent de rezultatul acestei vizite.

Acum că am stabilit ce voiam să fac, am pornit înapoi spre oraș. În aproximativ o jumătate de oră lucrurile se schimbaseră. Totul revenea la viață. Niște băieței se jucau fotbal în stradă în timp ce

o fetiță se așezase pe o treaptă, uitându-se la ei. Vânzătorul de la aprozar își căra lădițele cu legume înăuntru, gata să închidă magazinul pe ziua aceea. Un grup de femei stăteau și povesteau împreună, gesticulând sugestiv cum numai italienii știu să o facă. Prin ușile deschise ieșeau arome ispititoare și sunetele radiourilor sau ale televizoarelor. Când am ajuns în *piazza*, aceasta era învăluită de umbră și atmosfera era plăcută și răcoritoare. Am observat că bărbații reveniseră la masa lor de afară, din fața *trattoriei* și discutau atât de aprins și de tare încât m-am temut că aveau să sară la bătaie dintr-un moment în altul.

M-am strecurat înapoi la adăpostul umbrei unui drum lateral, nedorind să-și dea seama că eram acolo într-un moment atât de crucial. Apoi, unul dintre ei și-a ridicat brațele în sus a zădărnice, altul a râs și atmosfera s-a destins. Vinul a început să curgă, turnat dintr-o carafă de pe masă și părea că toată lumea era din nou fericită. Tot drumul până în oraș am repetat cuvintele pentru ceea ce urma să spun. Pe unele le scrisesem de fapt în tren, ca să le memorez în caz că italiana mea de novice mă trăda într-un moment de prea mare solicitare.

A fost nevoie să trag de mai multe aer adânc în piept ca să-mi adun suficient curaj ca să traversez *piazza* și să mă-ndrept spre ei. Ei și-au ridicat privirile când au auzit sunetul pașilor mei.

– Ah, *signorina*, a spus unul dintre ei. Ai găsit-o pe Paola? Stai în hambarul ei?

– Da, mulțumesc, i-am răspuns. E tare drăguț, iar ea e foarte amabilă.

– Paola este o femeie bună, a fost de acord unul dintre bărbați. Te va hrăni bine. Ai nevoie de mâncare. N-ai pic de carne pe oase.

N-am înțeles prea bine ce a vrut să spună, dar l-am văzut că mă examina cu un ochi critic. Nu eram destul de rotofeie ca să fiu o tânără italiancă.

– A trebuit să vin aici ca să aflu ceva despre tatăl meu, le-am zis. A fost aviator britanic. Avionul lui s-a prăbușit lângă orașul acesta în timpul războiului, dar a supraviețuit. Mă întrebam dacă vreunul dintre voi știe ceva despre el sau dacă l-a cunoscut.

Erau la a doua tinerețe, chiar mai în vârstă. Sigur unii dintre ei erau în oraș pe vremea aceea. Dar nu am întâlnit decât priviri dezorientate.

Apoi, un bărbat mai bătrân și mai zbârcit a început să povestească.

– A existat un avion care s-a prăbușit pe câmpul lui Paolo, mai țineți minte? Nemții au venit și ne-au întrebat, dar noi nu știam nimic.

– Îmi amintesc că Marco a fost furios că avionul i-a ars doi măslini buni, a adăugat altul. Dar în avionul acela nu a fost nici un supraviețuitor, sunt sigur. A ars în întregime.

M-am gândit că nu vorbeau de avionul tatălui meu. Poate că avionul lui nu se prăbușise chiar în regiunea asta și el încercase să scape din teritoriul ocupat de nemți luând-o spre sud când a ajuns în San Salvatore. Era clar că nici unul dintre bărbații aceștia nu știau să fi fost vreun pilot britanic în orașul lor. Am hotărât să schimb subiectul.

– Își amintește cineva despre o femeie pe nume Sofia Bartoli?

Asta a produs o reacție imediată. Am fost săgetată de priviri ostile. Unul dintre bărbați s-a întors și a scuipat pe jos.

– Femeia aceasta a făcut ceva rău? am întrebat.

– A fugit cu un neamț, a spus în cele din urmă unul dintre bărbați. Chiar înainte ca Aliații să-i alunge spre nord pe mizerabili-
lii ăia de nemți. A fost văzută plecând cu el în toiul nopții, fugind cu un vehicul al armatei.

– A plecat de bunăvoie cu el? am întrebat eu. Sunteți sigur de asta?

– Bineînțeles. Era cel care locuise la ea acasă. Un bărbat care arăta bine. Ofițer. Soția mea a aflat de la bunica Sofiei, care i-a spus că știa că era îndrăgostită de un bărbat. Doar îți dai seama când o femeie are sentimente pentru un bărbat, nu-i așa?

– E clar că s-a gândit că o să aibă o viață mai bună în Germania decât dacă rămânea aici, să lucreze în câmp în fiecare zi, a bombănit un alt bărbat de la masă. Cu atât mai mult cu cât bărbatul

ei era mort, adăugă în timp ce se auziră și mai multe bombăneli în acord.

– A lăsat un copil? am întrebat eu. Un băiețel?

Cei de la masă au dat din cap aprobator.

– Da, Renzo. Fiul ei. L-a abandonat.

– Și Renzo locuiește încă în oraș?

Unul dintre ei și-a ridicat privirea.

– Uite-l că vine cu tatăl lui.

Capitolul 15

Joanna

Iunie 1973

Doi bărbați veneau împreună spre *piazza*. Unul dintre ei era mare cât un urs, de vârstă mijlocie, bine clădit, cu părul cărunt și buclat și un profil de Cezar roman. Dar, în ciuda înfățișării sale impunătoare, mergea cu ajutorul unui baston. Celălalt era înalt, musculos și deosebit de chipeș. Avea aceeași bărbie puternică, ochii negri și o claie de bucle ciufulite și brune. Era îmbrăcat într-o cămașă albă, deschisă la mai mulți nasturi, cât să dezvăluie un piept bronzat, și pantaloni închiși la culoare, pe corp. Efectul obținut era al unui poet romantic, doar cu un aer mai sănătos. La un moment dat mi-a trecut prin minte că ar fi fost extrem de nedrept ca cel mai atrăgător bărbat pe care-l văzusem vreodată să se dovedească a fi fratele meu, asta până când mi-am reamintim că jurasem să nu mai am de-a face cu bărbații.

Nu mi-am dezlipit ochii de la el, încercând să regăsesc o urmă de trăsătură de-a tatălui meu. Dar nu semăna deloc cu tatăl meu zvelt și blond.

Mă gândeam ce să le spun, când unul dintre bărbați a strigat:
– Tânăra aceasta din Anglia se interesează de fiul Sofiei Bartoli.

Bărbatul mai tânăr, despre care am presupus că era Renzo, mi-a aruncat o privire rece.

– Nenorocirea face să fiu fiul acelei femei, mi-a spus într-o engleză remarcabilă. Dar nu-mi amintesc nimic despre ea. Ce vrei să știi?

– Vorbești engleză? l-am întrebat, surprinsă și impresionată.

Bărbatul a încuviințat.

– Am lucrat un an la Londra. Într-un restaurant.

– Ai fost chelner? am continuat, sperând să risipesc ostilitatea fățișă pe care am simțit-o.

– Învățam ca să devin chef, mi-a răspuns. Dar tata a suferit un atac cerebral. A trebuit să mă întorc acasă ca să-l ajut cu terenurile și cu afacerea. S-a întors ca să facă un semn respectuos din cap spre bărbatul mai în vârstă.

Unul dintre bărbați s-a ridicat și a tras un scaun pentru el.

– Poftim, Cosimo. Stai pe scaunul meu, a zis.

– Nu e nevoie, a spus bărbatul în vârstă. Mergem să mâncăm înăuntru. Masa noastră e pregătită.

Așadar, acesta era Cosimo, cel mai bogat om din oraș, cel care deținea toți măslinii din zonă, mai puțin pe cei ai Paolei.

L-a atins pe Renzo pe braț și a pornit un torent de cuvinte în italiană.

Renzo s-a întors din nou spre mine.

– Tatăl meu dorește să afle de ce te interesează Sofia Bartoli.

Am ezitat.

– Cred că tatăl meu a cunoscut-o mai demult.

Din nou bărbatul mai în vârstă a spus ceva repede în italiană și ceilalți bărbați au rânjit. Renzo a părut jenat când mi-a spus:

– Tatăl meu crede că mai mulți bărbați au cunoscut-o.

Bătrânul a continuat să mă fixeze cu privirea.

– Cred că ești nemțoaică, a spus într-o engleză cu accent.

– Nu, sunt englezoaică.

– Ba cred că nemțoaică, a repetat. Cred că ești copilul Sofiei Bartoli cu gunoiul acela de neamț și ai venit acum ca să-i revendici pământul și livada de măslini.

– Categorical nu! am răspuns furioasă. Tatăl meu a fost pilot britanic. Avionul lui a fost doborât. A fost grav rănit.

Îl priveam în continuare pe Renzo, întrebându-mă dacă ar fi fost posibil ca el să fie băiatul cel frumos ascuns acolo unde numai Sofia și tatăl meu l-ar fi putut găsi. Dar tatăl meu scrisese „băiatul nostru frumos“ nu „al tău“. Asta însemna că băiatul era al lor, nu al ei. Poate că el dezvoltase un atașament sincer față de băiatul cel mic al Sofiei.

– Spune-mi, l-am întrebat, ai fost cumva ascuns în timpul războiului?

– Ascuns? Ce vrei să spui?

– Ascuns undeva să nu te găsească nimeni, unde să fii în siguranță?

– De germani? Se încruntă apoi dădu din cap. Nu-mi amintesc despre așa ceva. De fapt nici nu se poate. Îmi amintesc că la noi acasă a stat un ofițer german. S-a purtat frumos cu mine, nu am nici o amintire urâtă despre el. Îmi dădea dulciuri.

– Câți ani ai? l-am întrebat, dându-mi apoi seama că probabil am fost foarte nepoliticoasă.

– Pui foarte multe întrebări pentru o femeie și străină de aceste locuri, a spus Renzo. Nu văd de ce te-ar interesa asta, dar am treizeci și doi de ani. Și, în caz că te interesează, nu sunt căsătorit? Tu ești măritată?

Am simțit cum mă îmbujorez.

– Nici eu nu sunt căsătorită.

Deci era prea bătrân ca să fie copilul tatălui meu. Știam că tata se prăbușise cu avionul și fusese rănit spre sfârșitul războiului, pe când bărbatul din fața mea se născuse în 1940 sau 1941.

– Și ai avut un frate mai mic? am întrebat.

– Asta nu a fost posibil. Mi-a aruncat o privire nimicitoare. Tatăl meu adevărat a fost trimis în Africa înainte să mă nasc și nu s-a mai întors niciodată. Dacă nu ar fi fost Cosimo, aș fi fost un orfan sărac lipit pământului. Îi datorez totul. Și-a pus o mână pe brațul lui Cosimo. Acum te rog să ne scuzi, tata vrea să bea ceva la masa lui preferată.

Au pășit împreună în *trattoria*. După ce au intrat, bărbatul care stătea cel mai aproape de mine mi-a spus încet:

– Bărbatul acela e Cosimo. Nu e bine să te pui rău cu el. E puternic. Deține mult pământ pe-aici, inclusiv presa de măsline.

Un bărbat mai tânăr mi-a făcut semn să mă așez la masă.

– Vino! Bea ceva cu noi, mi-a zis. Așază-te! Adu-i un pahar, Massimo! Și încearcă niște măsline de-aici. Sunt cele mai bune.

Am ezitat, întrebându-mă cum aș fi putut să refuz și dacă ar fi fost posibil să aflu mai multe de la ei. Bărbatul a insistat și m-am așezat la masă. Un pahar a ajuns în fața mea și a fost umplut cu vin roșu. Un bol cu măsline mi-a fost împins în față împreună cu o pâine cu coajă crocantă și o cană cu ulei de măsline. Bărbatul care m-a invitat, un tip slăbănog cu părul pieptănat pe spate, cu un aer mai insolent, a rupt o bucată de pâine pentru mine și mi-a picurat puțin ulei de măsline în farfurie.

– Țsta e ulei din măslinii noștri, a spus. Ulei toscan bun. Extra virgin, nu? E bine să fie extra virgin.

Felul în care a spus cuvântul „virgin” împreună cu felul în care m-a privit m-au făcut să mă simt stânjenită, dar apoi a început să râdă și mi-am zis că doar m-a tachinat.

– Observi culoare uleiului de măsline? m-a întrebat un bărbat lat în spate care stătea vizavi de mine. Verde-deschis. Verde de primăvară. Asta e culoarea uleiului de măsline din Toscana. Cel mai bun. Sunt sigur că ăsta e din măslinii mei.

– Măslinii tăi? a cerut socoteală un bărbat de la capătul îndepărtat al mesei. Ți-ai vândut majoritatea măslinilor lui Cosimo. Acum e din măslinii lui.

– Nu-i adevărat. Am păstrat cei mai buni copaci pentru mine.

– Am auzit că ți-a făcut o ofertă mult prea bună ca s-o refuzi. Sau te are cu ceva la mână.

– Nu-i adevărat. Minți!

Tonul vocii s-a ridicat din nou și am crezut că încep să se ia la bătaie cu pumnii. Dar un bărbat mai bătrân a început să vorbească.

– *Signorina* va crede că a nimerit în mijlocul unor sălbatici. Purtați-vă frumos. Acum mănâncă, *signorina*. Mănâncă. Bea. Simte-te bine.

M-au privit toți cum îmi înmoi bucata de pâine în ulei și o mănânc cu o expresie plină de mulțumire pe fețele lor.

– Bun, nu-i așa? au întrebat. Cele mai bune măslinile din regiune.

– Și pot fi și mai bune, mi-a spus tânărul cu aer insolent, aruncându-mi o privire pe care nu am putut să o interpretez.

Unul dintre bărbați și-a pus un deget pe buze.

– Nu e înțelept să spui asemenea lucruri, Gianni. Mai ales atunci când cineva poate să ne audă. Ai grijă ce spui sau o să-ți pară rău.

Bătrânul distins cu o claie de păr alb a preluat controlul conversației.

– Și spune-ne, *signorina*. Tatăl dumneavoastră, pilotul britanic, mai trăiește? El v-a trimis aici ca să o găsiți pe Sofia Bartoli?

– Nu, *signor*, i-am răspuns. A murit acum o lună. Am venit aici pentru că am găsit numele ei printre lucrurile lui. Nu ne-a povestit niciodată despre ea, nici mie, nici mamei mele, dar am fost curioasă. Acum îmi dau seama că am greșit să dezgrop trecutul. Tatăl meu nu ar fi fericit să afle ce a făcut. Dar măcar am văzut aceste locuri minunate și mă bucur că am venit.

– Te-ntorci acum în Anglia? m-a întrebat bătrânul.

– S-ar putea să mai rămân câteva zile. Îmi place unde stau la *signora* Rossini. O să mă plimb și o să mă bucur de peisajul extraordinar.

Ideea a fost aprobată în unanimitate.

– Trebuie să mă lași să-ți arăt oile mele, a spus amorezul. Le țin sus în vârf de munte, unde e cea mai bună iarbă. Și fac acolo și propria brânză *pecorino*. Îți arăt cum fac și brânza.

– Ar trebui să ai grijă, *signorina*, a spus distinsul. E cunoscut printre doamne. Nu poți avea încredere în el nici până treci strada.

– Cine, eu? a întrebat bărbatul care mi-am amintit că se numește Gianni, punându-și mâna pe inimă. Nu fac decât să arăt

ospitalitate unei tinere turiste. Sunt în bărbat căsătorit, nu sunt periculos.

– Căsătorit, da, periculos, nu, a comentat cineva de la capătul mesei, provocând hohote de râs.

Gianni a tăcut sfios.

– Ar trebui să o hrănim pe domnișoara. Pâinea și măslinile nu sunt de ajuns. Să le spunem să ne aducă *bruschetta*.

– Ah, nu, nu e nevoie, am ridicat mâna. Mănânc după ce mă întorc la *signora* Rossini.

– Nu va pune masa decât peste câteva ore, a spus Gianni. Nu până când soarele nu a apus de-a binelea. O să leșini de foame până atunci. S-a ridicat de la masă și s-a pierdut în întunericul din interiorul *trattoriei*. S-a întors apoi, părând foarte încântat. Vor aduce un platou pentru noi. Sunt foarte bune aici, vei vedea.

Nu știam ce era *bruschetta*. Cunoștințele mele despre mâncarea italienească erau limitate la *spaghetti bolognese* sau *ravioli* din acelea pe care le găsești de cumpărat în conservă. În curând un platou a fost adus la masa noastră de un tânăr slab cu șorț. Pe platou erau felii groase de pâine prăjită acoperite cu diferite bunătăți. Gianni s-a uitat la mine cu un interes viu și a spus ceva încet unui vecin de la masă. Celălalt bărbat i-a răspuns. S-au uitat unul la celălalt zâmbind. Nu mi s-a oferit traducerea.

– Și-acum încearcă *bruschetta*, mi-a spus bătrânul distins. Fiecare este acoperită cu arome diferite, care ne plac în partea asta a locului. Asta este cu ficat de pui amestecat cu anșoa, asta este cu *tapenade** și aici felii de fenicul cu brânză de capră. Mănâncă. Toate sunt bune.

Eram cât se putea de conștientă că la Paola mă aștepta o cină fără doar și poate mai mult decât consistentă, dar mi-a fost cu neputință să refuz. Au insistat să încerc din fiecare fel, privindu-mă nerăbdători, cu speranță, așa că a trebuit să zâmbesc larg și să dau din cap mulțumită după fiecare înghițitură. Nu a fost greu, deoarece fiecare aromă era rafinată. Crescusem cu mâncăruri simple englezești, friptură și plăcintă de rinichi, plăcinta ciobanului,

* Pastă de măslin tăiate mărunț, capere și anșoa (n.tr.)

pește și cartofi prăjiți, coaste de miel, apoi, în studenție, experimentele mele cele mai îndrăznețe au fost limitate de buget și au inclus mâncare chinezească și indiană (mai degrabă varianta englezească a mâncărurilor chinezești și indiene). Din acest motiv nu eram obișnuită cu usturoiul, cu busuiocul sau cu celelalte arome pe care le-am încercat acum. În cele din urmă, sătulă de mâncare și de vin, am putut să pledez că Paola mă aștepta și că ar fi extrem de nepolitic să întârzii la cină.

Gianni, care se oferise să îmi arate ferma sa de oi și care insistase să mănânc *bruschetta*, s-a ridicat imediat în picioare.

– Voi avea onoarea să o conduc pe tânăra domnișoară acasă, a zis.

– Vai, nu, mulțumesc. Nu este departe și cunosc drumul, în plus, încă nu s-a întunecat prea tare, i-am spus chinuindu-mă să-mi găsesc cuvintele potrivite în italiană după atâta vin.

– Nu e nici o problemă, a spus Gianni. Și eu trebuie să merg acasă prin tunel. Vino!

M-a luat de cot și m-a ajutat să mă ridic. Nu prea mi-a surâs ideea să merg printr-un tunel lung și întunecos cu el, chiar dacă nu credeam că avea să încerce ceva pe o distanță atât de mică de oamenii de la masă. Din fericire lucrurile s-au lămurit înainte să trebuiască să găsesc un motiv de refuz.

– Nu-ți face griji, Gianni, s-a auzit o voce de la capătul mesei. M-am uitat la bărbatul înalt, într-o cămașă ponosită. Trec prin fața casei Paolei și trebuie să plec dacă nu vreau să mi le aud de la nevastă. Vino, *signorina*, vei fi în siguranță cu mine. Am zece copii și o nevastă de speriat care să mă țină în frâu.

S-a râs din tot sufletul la masă, dar bărbatul cu păr alb a spus:

– Da, *signorina*, Alberto va avea grijă de tine.

Le-am mulțumit din suflet pentru ospitalitate și nu am uitat să spun din nou ceva despre calitatea uleiului lor de măsline. Cuvintele mele au fost întâmpinate cu zâmbete largi de toată lumea. Măcar am făcut ceva cum trebuie.

– Pe mâine, așadar, *signorina*! Gianni se învârtea încă pe lângă mine. Când vrei să vezi oile și cum fac brânza, vino și caută-mă,

bine? Îți pot spune multe lucruri interesante, inclusiv din timpul războiului.

– Ce știi tu despre război, a strigat unul dintre ei. Erai doar un copil. Noi am fost plecați să luptăm. Noi îi putem spune cum a fost în război.

– Eram un copil, e adevărat, dar am făcut multe drumuri. Am dus mesaje pentru partizani. Am văzut multe, a spus Gianni. Cred că te va interesa, *signorina*.

– Tu și poveștile tale.

Alberto l-a dat la o parte, m-a luat de braț ca să mă conducă departe de grup.

– Gianni asta își dă numai aere, mi-a zis Alberto. Trebuie să ai rezerve față de tot ce îți spune, *signorina*. În timpul războiului a dus mesaje, dar erau mai degrabă pentru comercianții de pe piața neagră, nu pentru partizani. Nici un partizan nu avea încredere să-i încredințeze mesaje importante. L-ar fi scăpat gura despre asta cui nu trebuia și ar fi turnat tot nemților dacă l-ar fi interogat.

Am traversat în liniște *piazza* și tunelul. M-am gândit că amuțise și că probabil se gândea deja la ce ar fi spus scorpia de nevastă-sa dacă ar fi fost văzut împreună cu o tânără. De partea cealaltă a tunelului am pătruns în lumina trandafirie a ultimelor momente ale asfințitului. Liliicii fâlfâiau înfundat, executând picaje rapide de-a lungul și de-a latul cărării, atacând țânțarii care acum bâzâiau în dreptul nostru. Am ajuns pe poteca din fața casei Paolei.

– Am ajuns, *signorina*, a spus Alberto. Dați-mi voie să vă doresc poftă bună la cină și somn ușor.

A făcut o plecăciune demodată, neobișnuită și apoi a pornit mai departe pe drumul ce ducea în vale.

Capitolul 16

Hugo

Decembrie 1944

În toiul nopții, Hugo se trezi clănțănind din dinți. Tot corpul îi tremura și se zguduia. Se ridică și pipăi în jur după cămașa lui Guido, pe care o înghesuisese în sacul parașutei, de sub capul lui. Îi luă ceva timp până reuși să o scoată de acolo, să-și dea jos geaca de aviator și apoi să pună cămașa pe el. Mirosea a oaie umedă, dar de fapt era plăcută și uscată. Până-și luă din nou pe el geaca, nu mai putu controla tremuraturile. Încercă să se ghemuiască, dar era imposibil cu piciorul pus în atelă.

În cele din urmă tremurăturile se opriră, lăsându-l epuizat și lac de transpirație. Altfel și-ar fi smuls jacheta de pe el. Căzu pradă unor vise negre. Zbura și era înconjurat de țânțari care încercau să-l piște. Apoi țânțarii se transformară în avioane nemțești, avioane mici și răutăcioase care îi bâzâiau în jurul capului în timp ce el încerca să le îndepărteze fără succes.

– Plecați! strigă el în întuneric. Lăsați-mă în pace!

Apoi avioanele se transformară în creaturi fluide, zburătoare care-l părăsiră năpustindu-se pe cerul roșiatic spre locul în care Sofia mergea prin livada de măslini. Și coborâră asupra ei, înhățând-o de șal și de rochie, încercând să o ridice în sus.

– Nu! Nu Sofia!

Striga acum, luptându-se să se ridice și să alerge spre ea. Dar picioarele i se înmuiară și se îndoiră sub el. Privi neputincios cum o ridicară și o purtară în depărtările întunecate.

– Sofia! strigă disperat. Nu pleca! Nu mă părăsi!

– *Sono qui*. Sunt aici, se auzi o voce blândă lângă el.

Cineva îl mângâia pe păr.

Deschise ochii cu greu. Era ziuă și soarele palid ieșea de după zidul știrbit al capelei. Simțea cum încă îi bubuia capul și nu putea să vadă foarte bine, dar treptat reuși să deslușească chipul dulce și delicat, ca de elf al Sofiei care îl privea îngrijorată.

– Strigai, spuse ea.

– Da? Am visat, cred.

Ea se lăsă în genunchi lângă el.

– Și fruntea îți e fierbinte. Ai febră mare. Mă tem că rana ta s-a infectat. Lasă-mă să mă uit.

El era prea slăbit ca să i se împotrivească în timp ce ea îi desfăcu cureaua și îi trase pantalonii.

– Hainele îți sunt ude de transpirație, zise ea, dând din cap. Se apropie cu grijă de pansamentul improvizat, apoi clătină din nou din cap. Ai nevoie de doctor. Arată foarte urât. Se uită la piciorul lui, mușcându-și buzele ca un copil neliniștit, încercând să decidă ce să facă. Cred că dr. Martini e un om bun... S-a purtat frumos cu Renzo când a făcut pojar.

– Fără doctor, spuse Hugo. E un risc pe care nu trebuie să ni-l asumăm. În cel mai bun caz, va fi văzut venind încoace.

– E adevărat. Dădu din cap. Dar dacă nu aducem un doctor, cred că o să mori.

– Așa să fie, răspunse el. Mai bine mor decât să-ți pun viața în și mai mare pericol.

Ea îi luă mâinile într-ale ei.

– Ești un bărbat curajos, Ugo. Sper că soția ta știe ce bărbat bun și atent ești.

Chiar și cu febră, asta îl făcu să zâmbească. Nu credea că Brenda l-ar descrie vreodată ca fiind curajos, bun sau atent. Dar

nu e mai puțin adevărat că acasă se purtase cu totul diferit: arogant, egoist, jucându-se de-a stăpânul casei.

– O să mă străduiesc să fac tot ce pot, spuse ea. Să încercăm să vedem dacă rana poate fi dezinfectată.

Luă sticluta de *grappa*.

– E bine. Nu ai băut-o pe toată.

Rupse o fâșie din cearceaful vechi și o înmuie în *grappa*. El țipă de durere în timp ce ea îi curăță rana, apoi se rușină și își mușcă buza ca să nu mai țipe încă o dată.

– Am făcut cât am putut de bine, spuse ea. Pare să fie curată. Bineînțeles că nu știu cum e înăuntru sau dacă glonțul a spart vreun vas de sânge. Nu putem decât să sperăm.

El o urmări în timp ce ea făcu un alt tampon, din pânză curată pe care i-l legă pe picior.

– Nu mai ai morfină? întrebă ea.

– Mă tem că nu. Doar o singură seringă și am folosit-o.

– Nu mai ai deloc medicamente?

El aruncă o privire în trusa de prim ajutor. Mai erau acolo câțiva plasturi, suficient de mari pentru o tăietură la deget și o folie de aspirină.

– Am găsit asta.

– Aspirină. Îți va scădea temperatura. Asta e bine. Dar nu trebuie să scadă prea mult. Întinse mâna pe sub geacă. Și cămașa îți este foarte udă, dar nu cred că trebuie să încercăm să o dăm jos. Haide să-ți ridicăm pantalonii și apoi te învelesc în pătură și în parașută.

Îl ajută să-și treacă pantalonii peste rană cu mare grijă, apoi sus, peste coapse expeditiv. Apoi se duse să aducă apă și îi ținu capul cât timp el bău din cană și luă patru aspirine.

– Ți-am mai adus supă de fasole, spuse ea. Ai nevoie de hrană. Poți să mănânci puțin?

Descoperi castronul și apoi îl ridică ușor, sprijinindu-l de ea în timp ce-i dădea să mănânce. El încercă să înghită de câteva ori, dar se lăsă pe spate, vlăguit de putere.

– Trebuie să mănânci. Trebuie să te întremezi, îi zise ea.

– Nu pot. Îmi pare rău.

Ea se ridică și îl ajută să își așeze capul pe pernă.

– Mă întorc în sat să văd ce medicamente au la farmacie și să le iau, dar fără să creez suspiciuni. Alcool pentru rană, asta nu ar trebui să fie o problemă. Am folosit toată *grappa*. Nu cred că îmi vor da vreo sulfamidă fără rețetă, dar pot încerca. O să le spun că îl doare gâtul pe Renzo. Chiar așa și e, dar e doar o răceală. Nimic serios. Apoi o să încerc să mă întorc diseară.

– Ești atât de bună cu mine, îi spuse el. Dacă războiul acesta idiot se va termina vreodată și ajung acasă, mă voi revanșa față de tine. Îl voi trimite pe fiul tău la o școală bună. Îți voi cumpăra mai multe capre. Orice îți dorești.

– Să nu vorbim despre viitor, zise ea, zâmbind trist. Cine știe ce ne rezervă. Suntem cu toții în mâinile lui Dumnezeu și ale sfinților. Apoi îl înveli ca pe un copil mic, înfășurând bine parașuta în jurul lui. Odihnește-te acum. Se ridică în picioare. Uite. Îți las apă de băut și restul de supă, dacă vrei să încerci să mănânci. Cred că ar trebui să încerci.

Îl dojeni cu degetul arătător, făcându-l să zâmbească.

– Foarte bine. O să încerc.

În timp ce ea se îndepărtă, el nu putu să nu se întrebe dacă era ultima dată când avea să o mai vadă.

Capitolul 17

Joanna

Iunie 1973

Desigur că Paola mă așteptase. A răsuflat ușurată când am deschis ușa de la intrare.

– Ah, *signorina* Langley, *mia cara*. Ai ajuns. Mi-am făcut griji că ai pățit ceva. I-am spus Angelinei că sigur nu îți place să fii afară, singură, în întuneric. Ce ai făcut?

– Îmi pare rău, *signora*, i-am spus. Am povestit cu bărbații din piață și au insistat să stau cu ei la un pahar de vin. Apoi au comandat *bruschetta* și ar fi fost nepoliticos să refuz. Le-am spus că mănânc la dumneavoastră, dar mi-au zis că nu mâncați decât foarte târziu.

Paola a început să râdă.

– Nu e nici o problemă, micuțo. Nu mi-am făcut griji decât pentru siguranța ta. Nu că aș crede că nu ai fi în siguranță în satul ăsta, dar sunt alei întunecoase unde poți să te împiedici și să te rănești. Acum vino, așază-te. Cina e gata.

Am urmat-o pe coridor și am fost condusă spre o sufragerie, de data aceasta masa fusese aranjată elegant, cu lumânări. Angelina era deja acolo. Bebelușul dormea în leagăn, la picioarele ei.

– Vezi, mama, ți-am spus că nu o să pățească nimic, a spus Angelina. E o fată din Londra. Dintr-un oraș mare. Știe cum să-și poarte de grijă și să nu se pună în pericol.

Am început să râd.

– A trebuit să refuz când un bărbat pe nume Gianni s-a oferit să mă aducă acasă, le-am zis. Mi s-a părut prea prietenos.

Paola a ridicat din umeri.

– Doar vorba e de el. E inofensiv, cel puțin pentru femei. Dacă te-ai fi îndrăgostit de el, ar fi fugit cu zece picioare.

Angelina a râs și ea.

– În afaceri, însă, ei bine, uneori îi cam place să se joace cu focul, a adăugat ea.

– Nu știm asta, a spus Paola. Nu sunt decât zvonuri.

– E ceea ce se zice în sat, a răspuns Angelina. Se spune că e prieten cu cei care ar putea să fie *Mafiosi*. Se spune că ar vinde lucruri furate. Și mai e și presa de măsline...

– Presa de măsline? am întrebat.

Angelina a dat din cap.

– Singura presă de măsline pentru toată comunitatea este deținută de Cosimo. L-ai cunoscut pe Cosimo?

– Da. Mi s-a părut...

Nu am găsit cuvântul potrivit pentru „impunător“.

– E puternic, a spus Paola. Bogat și puternic. Un om prea periculos ca să îl superi. E proprietarul singurei prese de măsline și îi lasă numai pe cei pe care îi place sau cărora le datorează ceva să-și aleagă cel mai bun moment să-și preseze măslinele. Dacă nu te place, dacă refuzi să îi vinzi pomii, așa cum am făcut eu, atunci te trezești că ora la care poți să presezi măslinele e două dimineața.

– Presa funcționează și noapte?

– Da. În sezonul de recoltare, cu cât măslinele sunt presate mai repede, cu atât e mai bine. Așa că toată lumea vrea la presa lui Cosimo.

– Și ce-a făcut Gianni ca să-l înfurie pe Cosimo? am întrebat eu.

– Mai are încă măslini, dincolo de vechea mănăstire. Cosimo nu l-a plăcut niciodată și i-a dat mereu cele mai proaste ore. Uneori

îl face să aștepte zile-n șir. Așa că Gianni a încercat împreună cu câțiva fermieri să facă o cooperativă și să construiască propria lor presă pentru măslină. Nu știu cât a avansat cu această idee, dar cu siguranță Cosimo se supără dacă cineva i se împotrivese.

– Gianni e un măscărici, a spus Angelina. Îi place să se laude. Dar dacă se ajunge să-și pună cărțile pe masă cu Cosimo, o ia la sănătoasa cu coada între picioare.

În timp ce povesteam, Paola a adus farfuriile și le-a pus în fața noastră.

– Sparanghel din grădină, a zis ea. E sezonul sparanghelului. Durează puțin, așa că profităm la maximum și mâncăm sparanghel aproape la fiecare masă.

Mi-a pus în față o farfurie cu bețe albe de sparanghel, a turnat niște dungi subțiri de ulei de măsline peste ele și a ras niște parmezan dintr-o bucată mare. Mai mâncasem sparanghel, desigur nu foarte des, deoarece era considerată delicată în Anglia, dar nu avea gustul acesta. Fiecare înghițitură era divină, iuțea brânzei contrastând cu dulceața legumei.

După ce am terminat primul fel, Angelina a luat farfuriile de pe masă și s-a întors cu o supieră mare. Când Paola a ridicat capacul, mirosul plăcut al plantelor aromatice s-a împrăștiat în cameră. Mi-a pus o porție generoasă, mult mai mare decât aș fi dorit, dar ar fi fost nepoliticos să refuz.

– Iată, *pici* pe care i-ai făcut după-amiază și tocăniță de iepure. Poftă bună!

Și chiar am avut poftă. Cumva am găsit loc ca să golesc farfuria. A fost suficient iepure în sos ca să-i dea gust, dar roșiile și plantele aromatice l-au făcut delicios. M-am hotărât să aflu mai multe despre plantele aromatice de la Paola înainte să plec și, dacă voiam vreodată să am o grădină a mea, aveam să le cultiv eu însămi.

După ce am terminat felul principal, pe masă au fost aduși *biscotti* și pahare cu un lichid de culoarea ambrei.

– Acesta este *Vino Santo*, cel de care ți-am spus, mi-a zis Paola. Vinul sfânt.

Am rămas surprinsă.

– Este chiar vin sfânt de la biserică?

Ea a început să râdă.

– Așa îi spunem. Nu, acum nu mai e de la biserică. Sunt multe povești legate de nume. Unii spun că este vinul care se face din strugurii stafidiți, preferat pentru Liturghie. Dar alții spun că a existat un călugăr sfânt care a folosit vinul rămas de la împărțășanie ca să-i vindece pe bolnavi. În zilele noastre, este un vin gustos pentru desert. Uite așa mănânci *biscotti*. Îi înmoi și apoi îi mănânci.

Angelina s-a ridicat de la masă.

– Mă duc la culcare, *mamma*. Sunt obosită. Micuța m-a ținut trează aproape toată noaptea. Doamne ajută să doarmă mai mult acum.

Paola îi dăruie o îmbrățișare mare și sărutări pe amândoi obrazii, Angelina îmi întinse mâna, zâmbindu-mi timid.

– Măine trebuie să-mi povestești despre viața din Londra, mi-ai zis, despre modă, despre muzică și despre vedetele de film. Vreau să știu totul.

– În regulă, i-am răspuns, zâmbind la rândul meu.

Ea a luat în brațe leagănul mic și l-a dus din cameră. După ce a plecat, Paola s-a aplecat mai aproape de mine.

– Mă bucur să o văd din nou entuziasmată, mi-a spus. O vreme după ce a născut nu părea interesată de nimic. A fost foarte bolnavă, știi? Au trebuit să scoată copilul mai devreme sau ea ar fi murit. Am crezut că am s-o pierd, singurul meu copil. Dar acum, grație lui Dumnezeu și Fecioarei Maria, e pe drumul cel bun și se recuperează.

Și-a așezat o mână pe umărul meu.

– Tu ai pierdut-o pe biata ta mamă, așa că știi cum e să pierzi pe cineva pe care-l iubești. După dragul meu soț, ar fi fost prea mult ca să mai îndur. Este cel mai rău lucru din lume ca o mamă să-și piardă copilul.

Am simțit cum mi s-au umplut ochii de lacrimi și m-am abținut să nu izbucnesc în plâns. Vinul mi-a șubrezit toate zidurile de apărare. Am vrut să îi spun. Am vrut să spun cuiva și să-i simt

brațele în jurul meu, spunându-mi blând că înțelege. M-am oprit în ultimul moment. Nu i-am putut spune nici măcar acestei femei bune și înțelegătoare cum m-am simțit când mi-am pierdut copilul.

– Nu fi atât de tristă, mi-a spus ea, atingându-mă pe obraz. Totul e bine. Suntem puși la încercare și supraviețuim, totul va fi bine din nou.

După aceste cuvinte mângâietoare, i-am zis noapte bună și m-am dus la culcare.

Doar când m-am ghemuit în pat și am simțit atingerea răcoroasă a așternuturilor moi pe obraz le-am îngăduit lacrimilor să vină. Le reținusem până acum, dar nu am mai putut. Am re trăit fiecare moment. Mi-am reamintit surprinderea pe care am simțit-o când doctorul mi-a spus că eram însărcinată. Teama mea inițială a fost înlocuită de încredere. Sarcina nu a fost planificată și venise mai devreme decât sperasem amândoi, dar Adrian urma să facă ceea ce trebuia și să se căsătorească cu mine. Aș fi pus în cui stagiul meu ca avocată, și gata. Dar nu așa s-a întâmplat. Adrian a părut mai întâi speriat, apoi supărat.

– Ești sigură? Nu se putea întâmpla într-un moment mai prost, nu-i așa? Suntem atât de aproape să ne dăm examenele în barou. Categoriec nu ne permitem să ne așezăm la casa noastră și să avem o familie. S-a oprit și s-a încruntat, schimonosind chipul lui atât de frumos. Apoi s-a relaxat din nou și mi-a zâmbit. Nu-ți face griji, mi-a zis. Va fi bine. Cunosce pe cineva care se poate ocupa de asta.

A durat ceva să-mi dau seama că voia să fac avort. Șoc, consternare, repulsie.

– Avort? Asta sugerezi să fac?

Adrian a rămas atât de calm.

– E un tip ca lumea. Știe ce face.

– Adrian, dar e copilul nostru. Cum poți să fii așa?

– Haide, fii serioasă Joanna! Sunt anii șaptezeci. Femeile fac încontinuu avort. Nu mai e mare brânză.

– E pentru copil, i-am zis. Și pentru mine. Tatăl meu nu mi-ar ierta asta niciodată dacă ar afla.

– Tatăl tău nu a fost exact cel mai înțelegător din univers, nu-i așa? În plus, e și teribil de demodat. Nici măcar nu acceptă faptul că locuim împreună, pentru numele lui Dumnezeu.

– Bine, i-am zis, trăgând adânc aer în piept. Nu mi-aș ierta-o niciodată. Gata. Am spus-o. Și dacă îți pasă atât de puțin de mine...

– Sigur că îmi pasă de tine, a spus Adrian. Doar că nu sunt pregătit să distrug două vieți de dragul unui copil pe care nu-l vrem nici unul dintre noi. Și-a pus atunci o mână pe umărul meu. Ești încă în stare de șoc. Mai gândește-te și sunt sigur că îți vei da seama că varianta mea e cea mai bună.

M-am gândit. Mi-am spus că într-adevăr nu era altă soluție. Adrian ar fi pus presiune pe mine dacă aș fi stat cu el. Cu siguranță nu ar fi vrut să-și împartă apartamentul cu un copil care i-ar fi ruinat prețioasa lui reputație. Dacă m-aș fi mutat? Nu aveam nici o garanție că tata m-ar fi primit acasă și, în afară de el, nu mai aveam pe nimeni. Cred că cel mai mare șoc a fost să-mi dau seama că Adrian, Adrian al meu, pe care îl crezusem sufletul meu pereche, iubitul meu, prietenul cel mai bun, nu era nimic din toate acestea. Era cineva pe care nu mă mai puteam baza. Mi-am spus că el avea dreptate. Nu eram pregătiți să avem o familie. Nu era decât o bucătică de țesut în momentul acela, nu un bebeluș. Dar nu am putut să o fac.

Oricât de curios ar părea, Scarlet, cea liberală și cu spirit liber, a fost singura de partea mea.

– Nu o face dacă nu simți că e ceea ce trebuie să faci, mi-a zis ea. Și nu mai sta cu târătura aia de Adrian dacă așa consideră să te trateze. Mă ai pe mine. Te ajut eu să treci peste asta. Și pun pariu că te va ajuta și tatăl tău, odată ce se obișnuiește cu gândul. Du-te să te întâlnești cu el și spune-i. Va tuna și va fulgera probabil, dar o să înțeleagă până la urmă.

– Nu știu, i-am zis. Știi ce tărăboi a făcut când m-am mutat cu Adrian.

- Dar singura lui fiică are probleme. Sunt sigură că nu te va lăsa la greu. O să vrea să aibă grijă de tine.

Am suferit cumplit din cauza asta. Chiar dacă tatăl meu m-ar fi iertat vreodată, nu aş fi putut să locuiesc cu el. Mi-am imaginat privirea oripilată a domnişoarei Honeywell şi chicotelile fetelor. Nu părea să fie nici o cale de ieşire. Aproape că am renunţat şi m-am dus la Adrian să-i spun că avea dreptate. Doar că nu am putut să o fac.

Am răătăcit prin Londra, analizând în minte dacă să merg în Surrey să mă întâlnesc cu tata sau nu, încercând să găsesc o soluţie... Nu am văzut taxiul care venea cu viteză de după colţ când m-am pregătit să traversez King's Road în Chelsea. Îmi amintesc senzaţia de zbor, apoi cum zăceam pe carosabil, feţele care mă priveau, un bărbat amabil care m-a acoperit cu haina lui şi o ambulanţă. Apoi nu mare lucru câteva zile. Scarlet a venit să mă vadă la spital. M-a întrebat dacă să-l sune pe tata, dar nu am vrut să o facă. Mă simţeam prea slăbită ca să dau ochii cu el. Doar după câteva zile am aflat că pe lângă celelalte leziuni, coaste rupte, claviculă ruptă, o lovitură la cap destul de gravă, am suferit şi un avort spontan şi am pierdut copilul. Ar fi trebuit să fiu uşurată, în schimb am plâns.

Adrian a venit şi el să mă viziteze la spital şi a stat pe marginea patului, ţinându-mă de mână stângaci şi mormăind platitudini, cum că e mai bine că s-a-ntâmplat aşa, nu-i aşa?, şi că o să fiu ca nouă cât ai bate din palme. De fapt, a durat destul de mult până m-am vindecat. Am avut ameţeli. Dureri de cap îngrozitoare. Mă durea când respiram. Adrian a venit să mă vadă în fiecare zi la început, apoi tot mai rar. Când a trebuit să ies din spital, a venit, s-a aşezat pe marginea patului şi mi-a zis ca s-a gândit că ar fi mai bine dacă aş merge acasă la tatăl meu să mă recuperez. Mi-a zis că voia să-mi spună ceva de mai demult, dar aşteptase să mă mai întrezărească. Se îndrăgostise de altcineva. Urma să se însoare... cu fiica unui partener de la firma lui de avocatură.

Şi asta a fost tot. Mi-am luat lucrurile şi m-am refugiat în singurul loc unde simţeam că voi fi ocrotită la care m-am putut

gândi: apartamentul lui Scarlet. M-a întâmpinat cu brațele deschise, draga de ea. M-a lăsat să mă ghemuiesc pe canapeaua ei și să mă recuperez. Dar eram încă prea slăbită ca să mă întorc la muncă. Avocații la care lucram au fost înțelegători, în primă fază. Și-au dat seama că am avut un accident urât și mi-au dorit însănătoșire grabnică. În ultima perioadă, însă, au exprimat cât se poate de clar că nu aveau să aștepte la nesfârșit.

Rănile fizice s-au vindecat, dar simțeam încă un gol imens înăuntrul meu, un pustiu de neînlocuit. Simțeam ca și cum băntuisem ca o fantomă a ceea ce fusesem odată, ca o ființă pustiită care nu are nici un scop bine definit și nici prea multă speranță. Nu mi-am dorit decât să o am din nou aproape pe mama. Bănuiesc că tata nu mi-a îngăduit să o jelesc așa cum s-ar fi convenit atunci când a murit. Trebuise să luăm partea bună a lucrurilor, să fim curajoși, ca niște soldați, să facem cinste familiei. Asta mi se spusese și doar acum se întâmpla să o jelesc. Voiam pe cineva ca Paola să mă iubească.

În final, am plâns până am adormit. M-am trezit a doua zi dimineată în sunetele vieții de la țară: cântatul unui cocoș, un cor al zorilor de ciripit de păsărele. Lumina soarelui se strecura printre șipicile obloanelor. M-am ridicat din pat simțindu-mă curios de plină de energie și proaspătă, m-am uitat în oglinda de la baie și m-am îngrozit când am văzut ce față umflată și deformată se uita înapoi la mine. Era clar că aveam nevoie de un duș înainte să-i îngădui Paolei să mă vadă.

Am tras de mânerul dușului. Au căzut câteva picături de apă, apoi s-a oprit. M-am gândit că am manevrat ceva greșit și am încercat să-l întorc în cealaltă direcție. Indiferent ce făceam, nu curgea apă.

Deja enervată, am pus pe mine hainele de cu o zi înainte, m-am pieptănat, am încercat să-mi acopăr cu pudră fața pătată și umflată și m-am dus să mă uit la fântână. Să se fi oprit cumva pompa? Pompa era înăuntrul unei construcții din lemn, capacul era ținut cu o piatră mare. Am luat piatra, apoi am încercat să ridic capacul. Era prea greu ca să poată fi ridicat de o persoană

sau poate era greu pentru mine. Am încercat de mai multe ori, apoi am renunțat, m-am recunoscut înfrântă și m-am îndreptat spre casa mare. M-am întrebat dacă Paola se trezise oare atât de devreme, dar în timp ce mă apropiam de bucătărie, am auzit-o cântând. Am privit-o prin geamul deschis cum frământa aluatul. O imagine atât de caldă și de liniștitoare. Am bătut la ușa din spate, ca să nu se sperie, apoi am intrat. S-a întors spre mine, cu un zâmbet larg și plin de afecțiune.

– A, micuța mea. Ai dormit bine azi-noapte?

Dacă a observat cumva că nu arătam deloc bine la față, nu a spus nimic.

– Îmi pare rău că vă deranjez, i-am zis, dar dușul... Nu vine apă. Am întors mânerul în direcția asta și în direcția asta și tot nu vine apă. Am încercat să văd dacă e vreo problemă la fântână, dar nu pot să ridic singură capacul.

A părut nedumerită.

– Ciudat. Poate s-a defectat ceva la pompa din fântână, dar funcționa perfect când am testat-o acum câteva zile. Haide, o să vedem.

Am urmat-o prin grădină spre un mic adăpost, în spatele căsuței în care stăteam eu.

– Vino, o să ridicăm capacul împreună, a zis ea.

Eu am prins dintr-o parte, ea din cealaltă și am ridicat.

– Acum să vedem care este problema, a spus ea.

Ne-am uitat cu atenție înăuntru. Nu sunt sigură care dintre noi a strigat. Am auzit sunetul străpungându-mi creierul și știu că gura mea a rămas căscată. Corpul unui bărbat fusese înghesuit în gura fântânii.

Capitolul 18

Hugo

Decembrie 1944

Ca prin minune, aspirina îi coborî puțin temperatura lui Hugo. Se simțea ca o cârpă, dar amintindu-și avertismentul sever al Sofiei, se forță să soarbă puțină supă. Apoi se lăsă pe spate, răsuflând greu, cu fruntea plină de broboane de sudoare. „Ce se va întâmpla acum?” se îngrijoră el. Dacă făcuse cangrenă și trebuia să i se amputeze piciorul? Era evident că nu avea cum să treacă de germani și să ajungă la Aliați, iar Sofia avusese dreptate: dacă nemții dădeau de el în situația în care era, aveau să-l considere o piedică și o povară și aveau să se descotorosească de el instantaneu. Realiză că speranțele să supraviețuiască erau mici. Se întrebă dacă nu cumva ar trebui să facă ceea ce trebuia și să încerce să coboare înspre șoseaua de dedesubt, să-și întâmpine soarta decât să mai riște vizite din partea Sofiei.

Când încercă să se ridice, îl copleși senzația de greutate și amețală. Își dădu seama că nu putea merge nicăieri în halul în care era. Atunci își scoase revolverul din dotare și îl studie cu atenție, întorcându-l în mână pe toate părțile. Ar putea să-și curme viața chiar în momentul acela. Ar fi cel mai bun lucru pe care ar putea să-l facă, să aleagă calea nobilă. Simți greutatea revolverului,

își imaginează cum și l-ar duce la tâmplă, l-ar ține nemișcat și pac. Gata. Dar ezită. Nu pentru că i-ar fi fost frică să-și pună capăt zilelor, ci pentru că nu dorea ca Sofia să-i găsească capul țândări. Nu voia să plece fără să spună la revedere.

– Dacă rana de la picior se agravează, își zise el, dacă cangrena se instalează, atunci o s-o fac. Dar o să-i spun ce am de gând să fac și de ce este singura soluție.

Apoi se lăsă pe spate și căzu într-un somn agitat și febril.

Nu era sigur câte zile trecuseră. Vag își aminti că ea venise din nou, că îi curățase rana cu ceva ce îl usturase atât de tare încât strigase de durere. Își aminti că ea îi sprijinise capul, îl făcuse să înghită un fel de medicament, îi ștersese transpirația de pe sprâncene și încercase să îl facă să bea niște supă caldă. Dar își aminti aceste lucruri ca bucăți din niște vise zbuciumate, nu era sigur că aceste lucruri se și întâmplaseră.

Așa că fu o mare surpriză pentru el să se trezească într-o dimineață și să descopere că îi era confortabil de cald și că febra dispăruse. În timp ce își recăpăta tot mai mult cunoștința, realizează că avea o pernă adevărată sub cap, o blană de oaie peste el și ceva legat de încheietură. Ridică mâna și observă că era un pandantiv religios al unui sfânt. „Indiferent cine e, a funcționat“, gândi el.

Încercă să se elibereze din coconul în care fusese înfășurat. Chiar și acest lucru îi fu peste puteri și se lăsă pe spate înainte să încerce din nou. De data aceasta reuși. Se eliberă, răsucindu-se dintr-o parte în alta, până simți pe corp răcoarea lespezii de piatră de sub el. Încercă să se ridice în picioare, dar renunță când camera începu să se învârtă în jurul lui și îi veni să vomite. Bău puțină apă și luă câteva înghițituri din pâinea ce îi fusese lăsată pe banca de lângă el. Când adună suficient curaj să se uite la rană, porni să-și dea jos pantalonii și fu uimit să constate că nu erau ai lui. Erau făcuți din lână aspră, neagră. Și avea și alți chiloți. Ea îl schimbase de hainele vechi în timp ce el dormise ca un bebeluș. Își întoarse fața spre perete, simțind cum îi ard obrajii, îngrozitor de stânjenit și rușinat, cu toate că nu luase parte la ce se întâmplase.

Trase cu grijă cracul pantalonului până când ajunse sub pansament. Nu mai era îmbibat de sânge, ceea ce era un semn bun. Iar rana nu mirosea urât, ceea ce era și mai bine. Desfăcu pansamentul și dezlipi ușor tamponul. Nu era o priveriște plăcută, cea bucata de țesut mort, dar nici nu era îngrozitor de rău. Era evident că se vindeca. Spălă rana cu restul de apă, puse apoi un tampon curat și legă pansamentul la loc.

Îți rearanjă lucrurile în ascunzătoare și așteptă să vină Sofia. Aruncă o privire la ceas, dar acesta se oprise. Bineînțeles că nu-l mai întorsese de zile întregi. După poziția umbrelor de pe perete, putea spune că era dimineață devreme.

În depărtare auzi un clopot bătând, urmat aproape imediat de unul din apropiere. Bătură mai mult decât ora de data aceasta. Clopotele bătură și bătură până când răsună totul în jur. „Duminică“, se gândi el, „sigur e duminică“ și se simți alinat de gândul că în jurul lui oamenii mergeau la biserică să se roage. Nu prea fusese el pentru Dumnezeu. Membrii aristocrației britanice mergeau la biserică în semn de solidaritate cu clasele inferioare din preajma lor, nu pentru că ar fi crezut în Dumnezeu. Cel puțin tatăl lui nu credea. Odată îi spusese lui Hugo:

– Când ești în tranșee și vezi bărbați făcuți bucăți de explozii sau înecându-se în noroi, nu poți să crezi că vreun Dumnezeu ar îngădui să se întâmple acele lucruri și să nu intervină.

Și cu toate acestea Sofia îi legase medalia cu sfântul la încheietura mâinii și păruse să funcționeze. Încercă să se roage.

– Doamne, dacă ești acolo și mă auzi, protejează-o. Ajută-mă să ajung cumva acasă. Protejează Langley Hall și pe toți care sunt acolo. Și, Doamne, protejează-o pe Sofia și pe familia ei.

Voia să mai adauge: „Fă ca soțul ei să mai fie în viață și să se întoarcă la ea“, dar nu putu rosti cuvintele.

Sunetul clopotelor se stinse. El își scoase pachetul de țigări. Mai rămaseră douăsprezece din douăzeci. Aprinse una, se lăsă pe spate și o fumă, urmărind fumul plutind în aerul rece ca gheața.

Ziua era foarte liniștită. Nu se auzea ciripit de păsărele, vuiet de vânt, nu se auzea nici un câine lătrând. Liniște totală. Parcă era singurul om de pe lume.

Se întrebă când avea ea să vină. Se gândi că nu avea să plece după ciuperca duminică. Își aminti de când fusese el în Italia că duminicile însemnau timp petrecut la biserică și împreună cu familia în jurul mesei bogate. Nu că ea ar fi avut multă mâncare sau o familie numeroasă, dar avea să fie obligată să rămână cu ei. Se simți pustiit și flămând, așa că termină pâinea care începuse deja să se usuce. Un porumbel fâlfâi de-a lungul tavanului și își dori să fi avut puterea să se ridice și să pună capcana. Dar nu fu în stare.

Un soare palid se ridică mai mult pe cer. Ziua trecu. Soarele apuse din nou și ea tot nu veni. Încercă să-și înăbușe dezamăgirea. Evident că nu putea veni duminică. Își dăduse deja seama de asta. Poate că avea să se strecoare din nou pe întuneric, deși nu-i plăcea ca ea să se plimbe singură noaptea prin plantațiile de măslini pe unde puteau să colinde după pradă nemți sau partizani sau speculanții de pe piața neagră. Aprinse lumânarea, dar o stinse totuși, temându-se să nu o irosească.

Rămase întins pe spate, treaz, ascultând sunetele nopții, țipătul unei bufnițe, gemetul vântului. „Nu o să vină“, își spuse. Imediat îngrijorarea i se furișă în suflet. Să i se fi întâmplat ceva? Cineva o văzuse strecurându-se printre măslini și o trădase... Încercă să alunge gândurile negre, dar acestea nu-i dădeau pace.

Probabil că alunecase în lumea viselor fiindcă se trezi speriat din cauza unui sunet puternic din apropiere și întinse mâna după armă.

– Sunt doar eu, Ugo, spuse o voce blândă. Nu te teme.

Și el urmări lumina felinarului ei apropiindu-se legănat spre el.

Ea puse felinarul pe bancă și se lăsă în genunchi lângă el, cu chipul strălucind de fericire în lumina lumânării.

– Ești treaz și te poți ridica. Asta e o veste atât de bună. Am fost atât de îngrijorată. De fiecare dată când mă întorceam aici mă așteptam să te găsesc mort. Dar te-am lăsat în grija Sfintei Rita.

– Sfânta Rita? Cine e?

- Este sfânta patroană a răniților.
- Asta este medalia pe care ai legat-o la mâna mea?
- Bineînțeles, zise ea. Ea a avut grijă de tine, nu-i așa?
- Mă simt mult mai bine, spuse el. Nu mai am febră și rana începe să se vindece. Nu-ți pot mulțumi îndeajuns, Sofia. Ai avut atâta grijă de mine. Mi-ai schimbat chiar și hainele, ca unui copil.

Ea zâmbi.

- Nu te puteam lăsa să mori în halul ăla. Ți-am luat hainele și ți le-am spălat. Și le aduc înapoi data viitoare.
- Și hainele de pe mine sunt ale lui Guido?
- Sigur. El nu este aici ca să aibă folos de ele. Mai bine tu decât moliile.

El o luă de mână.

- O să mă revanșez față de tine, îți promit. După ce ajung acasă, o să-ți trimit bani pentru haine noi, haine bune. Din lână bună, moale.

- Haide să nu vorbim despre lucruri din astea, spuse ea. Cine știe ce aduce ziua de mâine? Nimic bun, presimt. Mănâncă. Ți-am adus supă. Trebuie să-ți fie foame.

Ea desfăcu legătura și scoase castronul, iar el mănă totul la-com. Nu era cine știe ce supă. Niște varză. Frunze de morcovi și câteva boabe de fasole. Ca și cum îi citise gândurile, ea zise:

- Știu că nu e mare lucru. Nu am mai avut carne de câteva zile. Dar e ceva cald.

- Ești prea bună să împarți puținul pe care-l ai cu mine, zise el. Ea se întoarse.

- Nu știu cât timp voi mai putea veni aici, îi zise. Nemții au fost azi în satul meu. Ai auzit clopotele bătând?

- Am crezut că e duminică.

- Nu, în fiecare sat bat clopotele când se apropie nemții. În felul acesta tinerii din sat știu că trebuie să fugă să se ascundă în pădure, iar femeile tinere se ascund unde pot. Am stat toată ziua azi în pod, ascunsă într-un dulap vechi. Se opri, uitându-se în ochii lui, implorându-l să o înțeleagă. Bărbații ăștia sunt niște animale, Ugo, spuse ea. Războiul i-a transformat în animale.

Noi, femeile, ne temem pentru onoarea noastră ori de câte ori se apropie. Odată au luat-o pe fata brutarului, o fată tânără, de cincisprezece ani, și au violat-o unul câte unul. Nu a mai fost aceeași de atunci. Minte ei s-a smintit din cauza ororii.

– Este îngrozitor. Îmi pare atât de rău. Te asigur că soldații britanici nu s-ar fi purtat în felul ăsta.

Ridică din umeri atât de minunat și de italianesc.

– Cine poate ști? Unii dintre ei au fost cu siguranță copii buni când erau acasă. Și-au ajutat familiile la câmp sau lucrau la bancă și invitau fete în oraș. Războiul i-a schimbat. I-a distrus.

– Nemții sunt încă aici?

Ea scutură din cap.

– Nu, slavă tuturor sfinților. Au venit să vadă dacă satul nostru e potrivit pentru ei ca să petreacă iarna. Armata a stabilit o linie puțin mai la nord de aici și își caută locuri de unde să-și apere drumurile dinspre sud, de unde vor veni Aliații. Dar mă bucur să spun că nu le-au plăcut locurile de pândă din sat și, pentru că nu mai avem nici ce să merite luat, au plecat. De fapt, nu este adevărat. Au luat ultimele găini ale primarului... de-ar ajunge în iad.

O pală de vânt veni brusc și lumânarea din felinar pâlpâi întinzând pe pereți umbre unduitoare.

– Deci ești în siguranță o vreme?

– Poate. Sperăm să afle că Aliații avansează și să fugă înapoi în Germania, să ne lase în pace. Dar unii spun că Aliații nu vor avansa până în primăvară. Încep ninsorile și drumurile vor fi de netrecut prin munți.

– Asta înseamnă că rămân și eu captiv aici.

– Nu prea ninge la noi. Dealurile noastre nu sunt chiar atât de înalte. Dar sunt munți foarte înalți de aici spre coastă. Poate că atunci când piciorul ți se înzdrăvenește găsim noi un mod să ajungi în sud. Nu avem mașini și nici benzină, dar există căruțe de fermă și cei care cultivă produse, le duc la piață.

– Ce se cultivă iarna? Întrebă el.

– Rădăcinoase. Napi. Cartofi. Conopidă. Varză, deși nemții s-au servit și cu toată varza noastră. Nu știu de ce, dar la place

varza la nebunie. Am și eu napi și păstârnac aproape gata de recoltat pe o fâșie de pământ.

– Asta e bine. Și cum merge căutatul de ciuperci?

Oftă.

– Mă tem că nu mai pot folosi scuza aceasta. Nu vor mai fi ciuperci și cred că le-am adunat pe absolut toate. Va trebui să ies pe furiș noaptea, așa cum am făcut acum.

– Mă simt mai bine. Serios, Sofia, nu trebuie să vii atât de des. Dacă vii din când în când să-mi lași ceva de mâncare, o să mă descurc.

– Nu te prosti. Cum o să te faci bine și o să te pui pe picioare dacă nu mănânci? E lună nouă. În curând îmi va fi ușor să merg fără lanternă și îmbrăcată în haine închise la culoare. Nu mă va vedea nimeni, nu te îngrijora.

– Și totuși, cât e ceasul?

– Trecut de unu. Nu am putut veni până nu am fost sigură că au plecat toți nemții. Au găsit câteva sticle de vin în pivnița primarului și au rămas până târziu, cântând cântecele lor idioate.

– Dar nu o să apuci să dormi. O să te îmbolnăvești.

Îl băt看 pe mână.

– Nu-ți face griji. De cele mai multe ori satul doarme la ora nouă. Sunt numai femeii și copii. Bărbații care-au rămas pleacă împreună cu partizanii noaptea ca să vadă ce probleme le pot face nemților.

– Toți bărbații sunt în rezistență?

– Cine știe? Noi nu întrebăm, ei nu ne spun. Mai bine așa, în caz că nemții interoghează pe cineva. Ce pot spune e doar că în apropiere sunt acțiuni ale partizanilor și că este posibil ca bărbații noștri să fie implicați. Nu că ar mai fi mulți bărbați. Puținii rămași au fost în armată, în sud, luptând alături de nemți, până când am întors armele. Au reușit să scape înainte ca nemții să-i cheme la arme sau să-i trimită în lagăre. Sunt băieți curajoși, sunt siguri, deși mă bucur că pleacă să facă treburile lor distructive. E unul, Cosimo, e parcă prea interesat de mine.

– Cosimo? Întrebă el cu vocea aspră.

Ea dădu din cap.

– Unii spun pe la colțuri că e liderul partizanilor. E un tip curajos, fără-ndoială. Nu arată deloc rău. Un bărbat puternic. Dar i-am spus că până soțul meu nu este declarat oficial mort, eu rămân măritată cu el. Chiar și așa, e tot prin preajmă. Mai aduce din când în când un ou, o butelcuță cu vin și noi nu întrebăm de unde le are. Cred că e doar o scuză ca să mă vadă. Așa că mă bucur că e plecat câteodată zile la rând.

– Nu ar îndrăzni..., vorbi Hugo apăsător.

– Ah, nu. Nimic de felul acesta. Este un bărbat onorabil, sunt sigură. Se poartă frumos cu fiul meu. Dar nu vreau să fiu curtată de el.

– Când fug, trebuie să vii cu mine.

Ea zâmbi trist.

– Și dacă se întoarce Guido și nu mă găsește? În plus, nu o pot lăsa singură pe bunica lui. I-am promis când a plecat că o să am grijă de ea.

El dori să spună mai multe, dar fiecare gând i se păru lipsit de speranță. Așa că întrebă:

– Există câte un sfânt pentru orice?

– Ah, sigur, spuse simplu. Sfânta Ana pentru cei care doresc să aibă un copil. Sfântul Blasiu, care te ferește de bolile de gât. Un sfânt care ferește de reumatism, de degerături...

El râse, apoi întrebă:

– Și unul care protejează femeile și copiii?

– Ne rugăm Fecioarei pentru asta, răspunse ea. Și ea și-a pierdut propriul copil. L-a văzut murind. Știe ce simțim.

– Porți un pandantiv al Fecioarei?

– I-am dat pandantivul meu lui Guido când a plecat, spuse ea. Mă rog să îl protejeze și să fie încă în viață. Dar mă tem că nu e așa. Inima îmi spune că a murit.

Hugo o luă de mână. Ea o strânse pe a lui cu forță și rămase-ră așa, unul lângă celălalt în cercul mic al luminii pâlpâitoare, împărtășindu-și îngrijorarea.

Capitolul 19

Joanna

Iunie 1973

Angelina a fost trezită și trimisă după carabinieri. Doi bărbați în ținute impresionante, ca de armată, au ajuns, roșii la față din cauza alergării la deal. Le-a luat ceva timp să extragă corpul, atât de bine fusese înțepenit. Când l-au întins pe aleea cu pietricele mi s-a tăiat respirația de groază. Era Gianni, bărbatul care se oferise să mă conducă acasă cu o seară înainte, dar care fusese înlăturat în favoarea lui Alberto, care era mai de încredere.

Cei doi carabinieri l-au recunoscut imediat.

– Cu siguranță este Gianni, a spus unul dintre ei.

Au făcut un schimb de priviri pe care nu l-am prea înțeles. A fost chemat un medic care a declarat că Gianni fusese lovit la ceafă cu un obiect contondent. Apoi fusese împins în fântână, cu capul sub apă. Cauza decesului era înecul.

Mi-am dat seama că nu mă puteam opri din tremurat. Era prea oribil ca să mai privesc. Paola s-a uitat la mine, m-a luat de după umeri.

– Sărmana tânără este în stare de șoc. Și nici măcar nu ai mâncat micul dejun. Vino, draga mea, dă-mi voie să-ți torn niște cafea și te vei simți mai bine.

– Cine este această domnișoară? a întrebat unul dintre polițiști.

– Este turistă, din Anglia, a spus Paola. E proaspăt sosită și stă în casa mea de oaspeți.

– Asta este casa de oaspeți? a întrebat ofițerul arătând cu degetul spre ușa mea deschisă.

– Da, a confirmat Paola.

– Atât de aproape de fântână, a spus ofițerul, un individ mai degrabă dezagreabil, mic și rotofei, cu ochi ca de purcel care se holba la mine. Dormiți aici, *signorina*? Și nu ați auzit nimic când a fost omorât bărbatul acesta?

– Nu am auzit nimic, am răspuns.

A mai pus o întrebare. De data aceasta italiana m-a depășit.

– Îmi pare rău. Nu vorbesc decât puțin din limba dumneavoastră, am zis. Voi înțelege dacă vorbiți mai rar.

– Am întrebat cine a găsit corpul, a repetat el.

Creierul meu refuza să funcționeze normal. Nu puteam gândi limpede în engleză, ca să nu mai spunem de italiană.

– Eu și *signora* l-am găsit, m-am bâlbâit, gesticulând așa cum face orice persoană care vorbește într-o limbă străină și nu-și găsește cuvintele. Am vrut să fac un duș. Nu era apă. M-am dus la fântână, dar...

Mi-a luat mult timp să spun aceste cuvinte, apoi cunoștințele de limbă m-au lăsat.

– Nu era suficient de puternică să dea la o parte capacul singură, așa că a venit după mine și l-am ridicat împreună. Am văzut împreună cadavrul, cred că am și țipat în același timp. Am tras amândouă o sperietură.

– Îl cunoști pe bărbatul acesta? a întrebat ofițerul.

– Îl cunosc, a răspuns Paola, la fel de bine ca și tine. A locuit în San Salvatore toată viața. Dar această domnișoară nu îl cunoaște. Ți-am spus, a sosit recent aici.

– Și ai vreo idee de ce Gianni a ales să vină pe la tine pe-acasă noaptea?

Am sesizat o insinuare disprețuitoare în tonul polițistului dezagreabil.

– Nu ca să-mi facă mie curte, asta e sigur, a răspuns Paola pornită. Bineînțeles că nu cunoaștem vreun motiv. *Signorina* Langley, fiica mea, Angelina, și cu mine am mâncat aseară liniștite apoi ne-am dus la culcare. Aceasta este povestea serii noastre. Cât privește felul în care acest bărbat a ajuns în fântâna mea, aş spune că e posibil să fi fost lovit pe drum, în timp ce ieșea din oraș și probabil că atacatorii s-au gândit că fântâna mea ar fi un loc bun în care să-i ascundă corpul, deoarece casa mea era cea mai aproape de drum.

– Nu putem să facem speculații, deocamdată, a spus unul dintre ei. Amândouă va trebui să veniți la secție, în oraș ca să dați o declarație oficială. Mai târziu vor fi și alte investigații. S-ar putea ca inspectorul de la secția municipală să decidă să vină din Lucca, fiindcă este evident că este o investigație a unei crime. Nu aveți voie să plecați fără permisiune, e clar?

Nu am reușit să înțeleg ce spusese, dar mi-am dat seama despre ce a fost vorba în momentul în care Paola a răspuns.

– Nu am intenția să merg nicăieri, dar această tânără va trebui să se întoarcă la ea în țară cât de curând. Doar nu o să fie reținută aici pentru o crimă despre care nu știe nimic.

– Despre asta vom vedea când facem investigații, a spus cel gras. Deocamdată trebuie să rămână aici. Înțeles?

Am dat din cap. Am început să îmi dau seama cam care ar fi implicațiile derivate din tot ce se întâmplase. Bărbații de la masă vor fi și ei interogați mai mult ca sigur. Vor spune că Gianni a vrut să mă conducă acasă, dar eu am refuzat. Ar putea să spună că Gianni a flirtat cu mine. Mi-am dat seama că o imaginație sucită ar putea interpreta mai multe scenarii din cauza aceasta. Poate că toți vor vrea să pună o crimă pe seama unui străin. Am simțit că mi se face rău.

Paola n-a părut deloc perturbată.

– Vă las să vă faceți treaba și să luați cadavrul acestui bărbat din grădina mea, a zis ea. În ceea ce privește fântâna, presupun că apa e acum contaminată. Sărmana *signorina* Langley sigur nu o să mai vrea să facă duș până când nu e tratată. Vino, draga mea, vei

folosi vana din casa mare și vei face o baie lungă în cada mea. Apa noastră vine din magistrala de alimentare.

Spunând acestea, m-a luat hotărâtă de după umeri și m-a condus departe de locul crimei.

– Nu-i lăsa să te necăjească, mi-a zis în timp ce a închis ușa de la bucătărie după noi. Bărbații ăia nu fac decât să intimideze. Nu sunt din zona noastră. Carabinierii sunt doar polițiști de țară, niște troglodiți și niște grosolani. Mulți dintre ei vin din Sicilia și știm ce fel de oameni trăiesc acolo, nu-i așa? Gangsteri. *Mafiosi*. Totuși, legea nu le permite să investigheze crime importante. Dacă avem noroc, vor trimite un inspector din Lucca și totul va fi bine. Dar mai întâi dă-mi voie să-ți torn cafea pentru că ar trebui să mănânci un mic dejun copios înainte să faci baie.

Angelina rămăsese chiar în fața ușii de la bucătărie, uitându-se de la distanță, cu bebelușul în brațe. Pe când ne apropiam, copila a început să plângă. Angelina a început s-o legene încolo și-ncoace.

– Au plecat oamenii aceia îngrozitori, *mamma*? Este adevărat că a fost omorât cineva? Nu am vrut să vin mai aproape ca nu cumva din cauza șocului să nu rămân fără lapte și să nu o mai pot hrăni pe micuță.

– E adevărat, *mia cara*, a zis Paola. Amărâtul care și-a pierdut viața e Gianni.

– Oh, Gianni, Angelina a început să clatine gânditoare din cap în timp ce-și așeza bebelușul pe umăr și îl bătea pe spate. Păi, nu cred că e o surpriză prea mare, nu-i așa?

– Întotdeauna e o surpriză când cineva moare înainte de vreme, a zis Paola. Du-te și pune-o pe micuță în leagăn și haide să mâncăm. Domnișoara noastră tremură sărăcuța de parcă ar fi ieșit în zăpadă.

M-a așezat la masă ca pe un copil neajutorat, mi-a pus în față o cană de cafea cu lapte, apoi a adus pe masă pâine, dulceață și brânză.

– Mănâncă. Te vei simți mai bine.

Parcă aveam noduri în stomac și nu am crezut că sunt în stare să înghit ceva, dar Paola se tot învârtea pe lângă mine și

mă urmărea, așa că a trebuit să iau măcar câteva înghițituri de cafea fierbinte și apoi să întind niște dulceață de caise pe o felie de pâine coaptă în dimineața aceea. Încă era caldă, așa că untul și dulceața proaspătă s-au topit și s-au amestecat astfel că atunci când am simțit combinația de texturi și de arome aproape am oftat de plăcere. Cine ar fi crezut că pâinea și dulceața ar putea avea un asemenea efect? Am mai mâncat o felie, apoi niște brânză iute și deja parcă mă simțeam din nou ca o ființă umană, suficient de puternică să mă măsoar chiar și cu cei mai grobieni dintre carabinieri.

Angelina a venit să mănânce și ea, tăindu-și o felie mare de pâine și acoperind-o cu dăre sănătoase de unt.

– De ce ai spus că nu e o surpriză că Gianni a fost omorât? am întrebat-o.

Ea a ridicat din umeri.

– Se zice că uneori Gianni făcea niște afaceri nu chiar legale, știi? Posibil cu țigări de pe vasele care ajung pe coaste. Lucruri din astea.

– Nu știm asta, a zis Paola. Nu sunt decât zvonuri. E adevărat că nu e prea iubit în oraș. Nu aveau încredere în el. Acum și povestea cu presa de măsline.

– A vrut să-i convingă pe oameni să construiască propria presă de măsline, am dreptate? am întrebat.

Ea a confirmat.

– Și bineînțeles, Cosimo nu ar fi fost foarte încântat dacă s-ar fi întâmplat așa. Nu cred însă că s-ar fi putut realiza. Ceilalți bărbați nu ar fi vrut să riște să-l supere pe Cosimo. Cred că Gianni și-a pus gâtul la bătaie degeaba.

Am încercat să înțeleg ceva din asta, nu doar cuvintele în italiană pe care le spuneau, ci și sensurile lor mai adânci. Gianni fusese implicat în lucruri care nu erau tocmai legale. Și să îndeși pe cineva într-o fântână nu este exact ceea ce ar face gangsterii ca să dea cuiva o lecție? Dar el a îndrăznit să-l supere și pe Cosimo. Mi-am amintit chipul acelui om, atât de puternic, și privirea sa atât de tăioasă când s-a uitat fix la mine și mi-a zis „Cred că ești nemțoaică.” Nu, categoric nu aș fi vrut să îl supăr.

Dar suferise un atac cerebral care evident îl lăsase parțial paralizat, cu siguranță neputincios să ridice acel capac extrem de greu de pe fântână și să arunce un corp înăuntru. Pe de altă parte, însă, se putea presupune că cineva atât de puternic cum e Cosimo avea în jurul lui lingăi care i-ar fi executat toate ordinele. Și avea un fiu adoptiv care era voinic și musculos. Nu trebuia să uit asta.

– Mâine e sâmbătă, a spus Paola. Zi de târg în San Salvatore. Ar trebui să mă ajutați amândouă să vedem care legume și fructe sunt gata de cules și de dus la piață.

– Nu trebuie să mergem în oraș și să dăm declarațiile la poliție? am întrebat.

Paola a făcut un gest indiferent.

– Naa. Lasă-i pe bărbații aceia să aștepte. Nu știm nimic despre acțiunile lui Gianni care ar fi putut să ducă la moartea lui timpurie. Ne va prinde bine să avem ceva de făcut și munca în natura creată de Dumnezeu a fost întotdeauna balsam pentru suflet. A pus o mână pe umărul meu.

– Ce-ar fi să facem asta chiar acum, până nu începe să ardă prea tare soarele și-apoi tu poți să stai în tihnă în baie?

Mi-ar fi plăcut să fac baie mai întâi, fiindcă aruncasem în grabă pe mine hainele din ziua precedentă, dar nu aveam de gând să mă contrazic cu Paola când ea a fost atât de drăguță cu mine. Am urmat-o în grădină.

– Să vedem, a spus ea. Aceste roșii... da, vom găsi destule roșii coapte aici, dar nu le vom culege decât în ultimul moment mâine. Și bobul ăsta. Acestea trebuie mâncate așa fragede cum sunt acum. Fasolea... îi mai trebuie încă două săptămâni. Se opri, aplecându-se spre o plantă care semăna cu o pană. Sparanghelul? Vrem să păstrăm destul și pentru noi, dar planta a fost generoasă cu noi anul acesta. E bine.

A continuat să meargă înainte, mișcându-se în viteză și grațios pentru o femeie corpolentă.

– Ah, privește, Angelina! Flori de dovlecel. Perfect.

M-am uitat cum examina o floare galbenă.

– Ce faceți cu ele? am întrebat. Poți să mănânci flori?

- Dar cum să nu! Flori de dovlecel. Le umplem. Sunt atât de delicioase. O să fac câteva pentru noi, la cină, dacă vrei. Apoi, planta asta ne va răsplăti cu dovlecei cât ține sezonul.

Tocmai ce văzusem ceva ce nu m-am așteptat să găsesc pe un teren atât de bine cultivat. Semăna cu un scaiet giganteu.

- Dar cu siguranță nu poți să mănânci asta, nu-i așa? am întrebat arătând spre ea.

Paola a părut surprinsă.

- Nu aveți anghinare la voi în țară?

- N-am mai văzut niciodată așa ceva.

- Atunci o să prăjesc câteva pentru diseară ca *antipasto*. Ah, dar sunt bune. O să-ți placă.

Am mers mai departe. Am descoperit că cireșele erau coapte, chiar și niște caise, dar că piersicile nu erau încă gata.

- Vom culege fructele după ce apune soarele, sparanghelul poate fi tăiat și el, dar roșiile, florile... vom aștepta până în ultimul moment ca să le culegem pe acestea. Ne-a zâmbit mulțumită. Bine. Vom avea o ofertă frumoasă mâine la piață.

Când ne-am întors, m-am dus înapoi în camera mea ca să-mi iau trusa de cosmetice și prosopul, abia așteptând să mă înmoi bine în cadă. În timp ce răscoleam prin geantă după lenjerie curată, am observat o bucată de hârtie ce ieșea dintre stinghiile de lemn ale oblonului de la fereastra mea. Mai mult ca sigur nu fusese în cameră cu o zi înainte. M-am îndreptat spre geam și am scos-o cu greutate. Era un plic. M-am așezat pe pat și l-am deschis. Când am scos scrisoarea, din plic au căzut pe cuvertură trei lucruri. M-am uitat la ele pe rând. Unul era o insignă mică pentru rever de forma unei stelute cu multe raze. Apoi, o bucată de cârpă maro, murdară de ceva întărit, ce părea să fie vopsea. Al treilea lucru era o bancnotă mică. Pe ea scria „Reichsmark“. Era o bancnotă nemțească din timpul războiului.

Le-am pus înapoi pe cuvertură și am încercat să citesc scrisoarea. Scrisul de mână nu era ușor de citit și nici cunoștințele mele de italiană nu erau grozave. M-am dus să-mi iau dicționarul și am început să traduc încet și cu dificultate.

Vreau să-ți spun adevărul despre Sofia. Eu știu. Am tăcut până acum, pentru că m-am temut pentru viața mea, dar tu ești o străină. Te duc la oile mele și acolo o să-ți spun, acolo nu ne aude nimeni.

Nu era semnată, dar sigur era de la Gianni. Mă invitase la ferma lui de oi seara trecută. Am observat că mâna în care țineam scrisoarea a început să tremure. M-am uitat la lucrurile de pe patul meu. Nu aveam nici cea mai vagă idee ce ar putea însemna, dar eram înspăimântată. Fusese oare Gianni omorât pentru că avea de gând să-mi spună adevărul despre ce se întâmplase în timpul războiului?

Capitolul 20

Joanna

Iunie 1973

Am luat cele trei lucruri de pe pat și m-am uitat cu atenție la ele, întrebându-mă ce ar fi putut să însemne. Lucrurile erau clare cu bancnota. Bani nemțești. Cineva fusese plătit cu bani nemțești. Dar celelalte două lucruri? M-am uitat lung la bucata întărită de material. Era maro-închis. Am ridicat-o și am mirosit-o să văd dacă era vopsea, dar m-am tras oripilată înapoi. Nu era vopsea. Avea un iz metalic. Cu siguranță era sânge.

Am îndesat lucrurile în vârful unui pantof din perechea de rezervă. Acolo aveau să fie bine ascunse. Am împăturit apoi scrisoarea și am pus-o înapoi în plic, iar plicul l-am ascuns cu grijă în paginile dicționarului meu, pentru orice eventualitate.

Nu puteam spune nimănui... asta era clar. Nici măcar Paolei. Nu trebuia să fie pusă în pericol. Mi-am dat seama acum că Gianni încercase să mă prindă singură cu o seară înainte nu pentru o întâlnire amoroasă, ci pentru că dorise să îmi spună ceva. Știa adevărul despre Sofia. Sigur știa ceva despre tata. Și asta a fost destul cât să-i pună capăt zilelor.

M-am uitat printre gratiile de la geamul meu la soarele strălucitor de afară. Fusese oare urmărit până aici azi-noapte? Îl văzuse

cineva vârand plicul printre gratii, în obloane și apoi îl lovise în cap? În acest caz eram în pericol. Mi-a trecut prin minte că ar fi trebuit să las plicul acolo unde îl găsisem, astfel că oricine venea să-l caute avea să-și dea seama că eram complet în necunoștință de cauză în ce privește conținutul său. Dar era prea târziu pentru asta.

Cel mai bun lucru pe care îl puteam face în momentul acela era să mă întorc la Florența și să iau primul tren înapoi spre casă. Afară din țară, aveam să fiu în siguranță. Dar cei doi polițiști spusese că nu puteam să părăsesc zona până când nu mi se dădea voie. Nu exista nici un autobuz cu care să plec, oricine m-ar fi dus cu mașina ar fi avut probleme din cauză că m-a ajutat să fug. Eram prizonieră. Va trebui să mă asigur că stau aproape de Paola. Ea nu va îngădui să mi se întâmple nimic.

Mi-am luat trusa de cosmetice și prosopul și aproape că am fugit înapoi în casa mare.

– Dar chiar că ești nerăbdătoare să faci baie, a comentat Paola, observând că abia mai respiram. Liniștește-te, micuța mea. Uită ce ai văzut. Uită de oamenii aceia. Gianni și greșelile lui nu au nimic de-a face cu noi. Dumnezeu să aibă în pază sufletul lui și să aibă grijă de soția lui, care e acum singură. Va fi acum ca mine, incapabilă să mai aibă grijă de oi și să facă brânză. Va trebui să mă duc și să îi ofer alinare, dar nu azi. Poate că încă nici nu știe adevărul, biata de ea.

Paola m-a condus pe un coridor lung, cu gresie și mi-a făcut semn să intru într-o baie enormă, cu o cadă mare, cu picioare în formă de gheare, care era lipită de un perete. A dat drumul la apă și a lăsat-o să curgă până a ajuns la temperatura corectă. Apoi a dat mulțumită din cap.

– Bine, a spus. Stai cât vrei. Simte-te bine. Lasă grijile să fie duse de apă.

Cât s-a umplut cada, eu m-am spălat pe dinți. În nici un caz nu aveam de gând să folosesc apa din fântână pentru altceva decât pentru tras apa la toaletă! M-am scufundat în apa caldă, m-am lăsat pe spate și mi-am fixat ochii în tavan, dar nu am putut să mă relaxez. M-am bucurat să văd că aici erau bare la geam. Eram în

siguranță, măcar pentru o vreme. După ce m-am îmbăiat, am observat cu ușurare că Paola și Angelina lucrau în grădină, culegând bobii. Erau aproape, mă auzeau dacă aş fi strigat că am nevoie de ele. De asemenea, puteau vedea pe oricine ar fi venit pe drum, din oraș. M-am îmbrăcat, am pus dicționarul în poșetă și am ieșit să văd dacă le puteam ajuta la cules.

– Restul lăsăm pentru diseară, când se mai răcorește, a spus Paola. Presupun că acum trebuie să urcăm în oraș, altfel brutele alea vor veni după noi. Hai să terminăm odată cu asta.

Le-am urmat în casă. Paola și-a dat jos șorțul și și-a pus pălăria înainte să pornim la deal, spre oraș. Când ne-am apropiat de *piazza*, am văzut că vuia de lume. Am fost înconjurată de oameni, imediat cum am fost zărite. Se vorbea mult prea repede ca să înțeleg toate cuvintele, mai ales în dialectul toscan, dar am priceput despre ce se discuta. Era adevărat că Gianni fusese omorât? Găsit în fântâna Paolei? Și ea n-a auzit nimic? Nici un strigăt după ajutor? Cine ar fi putut face așa ceva?

La această ultimă întrebare au fost mai multe schimburi de priviri.

– Ei, Gianni ăsta, a zis o femeie apropiindu-se de noi ca și cum nu ar fi vrut ca vorbele ei să se audă mai departe de micul nostru grup. Poate că și-a căutat-o cu lumânarea. Soțul meu l-a avertizat când bărbatul acela a venit să-l caute. Mai știi că ți-am povestit?

Toată lumea a început să dea din cap.

– Și când a vândut *grappa*. Cine știe de unde era. Cu siguranță nu de aici.

Am văzut destindere pe fețele tuturor. Nu de aici. Moartea lui nu avea nici o legătură cu nimeni din San Salvatore.

– Trebuie să mergem la carabinieri să dăm declarație, a zis Paola.

– Mult noroc cu asta! a spus un bărbat care se tot agita pe la marginea cercului nostru. Odată ce-ai intrat în locul acela, ai noroc dacă mai ieși.

Au început să chicotească, dar am observat că s-au și uitat în direcția clădirii galbene.

– Nu mai spune asta în fața domnișoarei din Anglia, a spus cineva. Nu o să creadă că glumești.

– Spune-i că va fi în regulă dacă dă o mită bună, a spus bărbatul.

– Nu vorbi așa. O femeie în negru s-a întors și i-a dat un brânci puternic. N-ar fi mai bine să-ți vezi de magazinul tău decât să te amesteci în treburile altora?

Bărbatul s-a îndepărtat târându-și picioarele. Paola m-a luat de braț și am pășit împreună spre ușa deschisă a clădirii în care erau carabinierii.

– Nu-l băga în seamă. Bărbatul acela creează numai probleme, a spus ea. E la fel de rău ca Gianni. A vândut și el niște *grappa*, nu? Zice că nu știa că era greșit.

Am urcat trei trepte și am intrat în întunericul răcoritor. Mirosea a fum de țigară stătut. Camera în care am intrat era luminată doar printr-un geam mic, înalt, cu bare. Parcă intrasem într-o celulă. M-am uitat neliniștită la Paola. Ea nu părea deloc îngrijorată.

– Așa, am venit să dăm declarațiile. Haideți să terminăm odată. Am multe de pregătit pentru târgul de mâine, a spus ea.

Unul dintre ofițerii pe care îl văzuserăm de dimineată era așezat la un birou.

– Ah, ați venit. Bine. Nu trebuie decât să spuneți adevărul și totul va fi în ordine, a spus el.

– Bineînțeles că vom spune adevărul pentru că nu avem nimic de spus, a zis Paola. Nu este vina mea că un bărbat a ales să-și găsească moartea pe proprietatea mea. Unde e hârtia? Unde e stiloul? Nu avem timp de pierdut.

A apărut și bucata de hârtie, iar ofițerul i-a arătat Paolei un scaun pe care să se așeze. Când a încercat să-mi dea și mie o foaie de hârtie, am scuturat din cap.

– Nu pot să scriu în italiană, am spus. Nici de vorbit nu vorbesc bine.

M-am gândit că în acel moment ar fi mai bine să mă creadă o străină care înțelege foarte puțin și prin urmare nu putea avea nici o legătură cu ce se petrecuse în San Salvatore.

– Bine. Ofițerul a luat un stilou și și-a ridicat privirea spre mine. De cât timp sunteți în San Salvatore?

– Am ajuns abia ieri, i-am spus. Nu am mai fost niciodată aici. Nu am fost în Italia până acum. Nu cunosc pe nimeni în oraș. Mi s-a spus că *signora* Rossini avea o cameră de închiriat. De aceea stau acolo.

– Și de ce ați venit în San Salvatore? a întrebat el, încruntându-se la mine. Nu avem antichități aici. Nu avem biserici faimoase. Nu suntem Siena, nici Florența.

Am încercat să mă gândesc la un motiv care să nu aibă legătură cu tatăl meu sau cu războiul, un motiv inofensiv. Să zic că eram studentă la științe agronomice și făceam o lucrare despre măslini? Dar apoi mi-am dat seama că cineva le-ar fi putut spune că am pus întrebări despre Sofia Bartoli și tatăl meu. Era mai bine să spun adevărul. Nu aveam nimic de ascuns, exceptând scrisoarea ascunsă în dicționarul meu.

– Tata a fost aviator britanic, am zis, fiindu-mi mult mai ușor acum să spun aceste cuvinte, după ce le repetasem de atâtea ori. Avionul lui a fost doborât lângă orașul acesta. Am vrut să-l văd cu ochii mei, pentru că el a murit de curând.

– Aha. Răspunsul a părut să-l mulțumească. Înțeleg. Și bărbatul acesta care a fost omorât. Nu l-ați cunoscut?

– Sunt aici doar de o zi. Cred că a fost printre bărbații care au fost amabili cu mine când i-am întrebat despre tatăl meu. Mi-au oferit un pahar de vin, aici în *piazza*. Apoi m-am dus la cină, acasă la *signora* Rossini, și după ce am mâncat am fost foarte obosită. Am adormit devreme. De dimineață am vrut să mă spăl, dar nu era apă. Atunci am rugat-o pe *signora* să mă ajute și am ridicat împreună capacul de la fântână, unde am văzut cadavrul. Asta e tot ce știu.

– Foarte bine, *signorina*, a spus el.

Mi-am dat seama după expresia feței că s-a relaxat. Nu eram considerată suspect.

– Sunt liberă să plec dacă vreau? am întrebat.

El a scuturat din cap.

– Trebuie să raportăm asta detectivilor din Lucca. Ei vor trimite un inspector și el va vrea să confirme ceea ce mi-ai spus mie. Este doar o formalitate, înțelegi, dar tu trebuie să rămâi aici până când vine.

– Și când e posibil să vină? am întrebat. Trebuie să mă întorc în Anglia.

Ridică din umeri elocvent.

– Mâine e sâmbătă, nu? Poate va veni atunci sau poate va aștepta până luni. Vom vedea.

Am încercat să-mi spun că nu o să se întâmple nimic dacă mai stau și aștept două zile. Voi fi cu Paola. Voi fi în siguranță. Apoi mâna îmi prinse cu putere geanta. Observase oare cineva că Gianni a împins plicul printre barele de la geam? În acest caz, până unde sunt dispuși să meargă ca să-l recupereze de la mine? „Ar fi trebuit să lipesc plicul la loc și să îl las în cameră“, m-am gândit. Apoi mi-am zis că nimeni nu ar putea intra în cameră decât dacă reușea să dărâme ușa grea.

Am urmat-o pe Paola afară, în soarele strălucitor.

– Am terminat cu asta, mulțumesc Fecioarei, a spus. Acum să trecem la lucruri mai importante. Cred că ar trebui să mergem la măcelărie și să cumpărăm niște vițel pentru cina din seara asta. Ți place vițelul?

– Nu cred că am mâncat vreodată, am răspuns neștiind ce însemna acel cuvânt.

– Ce mâncați în Anglia? m-a întrebat. Întotdeauna friptură de vită?

– Nu, mâncăm miel, cârnați, pește. Și cartofi. Întotdeauna cartofi, nu paste.

Îmi aruncă o privire intensă, plină de milă.

– De aceea ești numai piele și os, a spus ea. Trebuie să rămâi la mine mai mult, ca să te îngraș. Cine crezi că o să vrea să se însoare cu o fată fără puțină cărniță pe ea?

– Nu am fost tot timpul piele și os, i-am spus. Am fost bolnavă anul acesta.

– Ah. Asta explică de ce arăți ca o sperietoare pe două picioare. Rămâi aici, draga mea și o să vezi ce minuni pot să facă pentru tine soarele și mâncarea bună.

Era o ofertă tentantă. În acel moment nu mă puteam gândi la nimic mai bun decât să stau cu Paola, să învăț să gătesc și să fiu răsfățată de ea, ca de o mamă. Doar că un bărbat fusese omorât și era posibil ca acest lucru să se fi întâmplat din cauză că eram eu în San Salvatore. Îmi scrisese că știa adevărul despre Sofia. Să fi însemnat asta că-l mai știa și altcineva din sat și că voia să păstreze secretul în continuare? Am aruncat o privire de jur împrejur prin *piazza*. La ora aceea a dimineții mesele din fața *trattoriei* erau goale. Doar gospodinele erau la cumpărături, cu coșurile pe braț, și câțiva copii care fugăreau porumbeii care se învăteau, fâlfâiau din aripi și apoi reveneau.

În turnul bisericii, clopotul a început să bată. Am crezut că anunță ora fixă, dar a continuat să bată. Paola și-a făcut cruce:

– *Angelus*. E miezul zilei. Vino, trebuie să ne grăbim până nu închid magazinele pentru prânz. Leneșul de măcelar nu mai deschide până cel puțin la patru.

Am pornit într-un ritm alert. Aproape că a trebuit să fug ca să țin ritmul cu ea. Am cumpărat niște coaste deschise la culoare de ceea ce reușisem să înțeleg că era vițel. Apoi, din magazinul de delicatese de alături a ales mai multe bucăți de salam dintre sutele care erau frumos aranjate pe raft și niște brânză.

– Acum mergem acasă ca să mâncăm, a spus, dând mulțumită din cap. O să mă ajuți să umplu florile de dovlecel.

Am ajuns acasă.

– Mai întâi culegem, apoi umplem, a spus ea.

– Mă duc să-mi las geanta, i-am zis. Apoi vin și te ajut.

Am luat cheia și m-am îndreptat agale spre căsuța mea, prin grădina de legume. Ușa era încuiată și neatinsă. Am oftat ușurată. Am intrat și am verificat dacă cele trei lucruri mai erau încă în vârfurile pantofului. Mi-am lăsat geanta și am încuiat ușa după mine. Când am aruncat o privire în dreptul geamului, am

observat o urmă mare de gheață în pământul reavăn. Fusese aici de dimineață? Nu eram sigură de acest lucru, dar nici nu puteam băga mâna în foc că aş fi observat. Să fie oare urma lui Gianni de cu o noapte înainte? Dar mi-am amintit că era destul de elegant îmbrăcat, cămașă albastru-deschis, desfăcută la gât, pantaloni negri, strâmți. Sigur nu fusese încălțat cu ghete de muncitor. Asta însemna că cineva încercase să se uite înăuntru pe geam cât timp noi fuseserăm plecate.

Capitolul 21

Hugo

Decembrie 1944

Piciorul lui Hugo era clar în curs de vindecare. Încă nu se putea lăsa cu toată greutatea pe el, dar cel puțin nu îi mai zvâcnea atât de intens tot timpul și nici nu mai avea febră. Dimineată se forță să se ridice și să facă exerciții de mers cu bățul. Lumina soarelui se revărsa peste zidăria spartă, dar când ieși în curte se opri și rămase cu gura căscată de uimire. Sub el, lumea se scălda într-o mare de ceață albă. Doar vârful clopotniței se înălța deasupra ei, iar în depărtare se vedeau crestele celorlalte dealuri. Părea să fie momentul perfect să încerce să exploreze, știind că nu avea cum să fie văzut de jos. Pământul era înghețat și el înainta cu grijă, șchiopătând în jurul ruinelor, căutând orice i-ar fi fost de folos. Găsi o oală pentru gătit, încă o lingură și o conservă de ceva. Nu își dădu seama ce era înăuntru, deoarece eticheta era distrusă, dar îl încurajă să continue căutările. Își puse sub haină obiectele descoperite și se aventură mai departe. Zări o gheață care ieșea de după o bucată de zid căzut. Perechea ei ar fi putut fi în apropiere. Ar fi o marfă care i-ar prinde bine Sofiei ca să facă schimb. Își folosi toată forța ca să mute dărâmătura la o parte, apoi se trase îngrozit înapoi când văzu că gheata era într-un picior. Uitase că

Aliații bombardaseră una din pozițiile nemților. Era sigur că mai puteau fi și alte cadavre. Asta îi răpi bucuria copilărească pe care o simțise când descoperise lucrurile.

Duse în ascunzătoare noua sa comoară și se pregăti să facă un laț ca să prindă un porumbel. Planul său era destul de simplu: un băț care să sprijine sertarul pe care îl recuperase de sub moloz, o lungime de sfoară de parașută legată de băț și de care să tragă când porumbelul intra să ciugulească firimiturile pe care avea să i le lase. Tăie sfoara de la parașută și, având cuțitul aproape, își aminti că Sofia își exprimase dorința să aibă niște mătase pentru lenjerie nouă. El nu mai avea nevoie de parașută acum că ea îi adusese așternuturi, așa că o tăie în bucăți care să poată fi folosite, zâmbind numai la gândul bucuriei de pe chipul ei când le va vedea.

Își fixă capcana și presără firimituri pe jos, apoi se retrase în ascunzătorea lui. Tot ce trebuia să facă acum era să aștepte. Dimineața trecu. Încercă să nu se miște sau să facă vreun zgomot. De două ori un porumbel fâlfâi pe-acolo și o dată ateriză pe o bârnă, dar apoi zbură din nou. În cele din urmă ateriză în apropiere de capcană. Se apropie de ea, gângurind gutural. Pentru o clipă îi admiră irizațiile din penaj și îi veni greu să-l omoare, dar alungă aceste gânduri din minte. Sofia avea nevoie de carne. El putea să-i facă rost de ea. Porumbelul se îndreptă legănându-se sub sertar și începu să ciugulească firimiturile. El trase de funie. Bățul zbură de sub sertar. Sertarul căzu cu zgomot, prinzând în capcană porumbelul. Funcționase exact așa cum sperase.

Mai mult târât și șerpuit, se apropie, ridică sertarul cât să bage mâna și apucă porumbelul. Acesta dădu din aripi și se zbătu când îl scoase, dar îi suci gâtul și rămase nemișcat. Se uită fix la el, dându-și seama că era pentru prima dată când omora ceva cu mâinile lui. În copilărie, acasă la el, știa că animalele precum purceii și găinile erau omorâte în fermele din jurul lor. Ca aviator pe bombardier, omorâse și el când lansase bombe asupra convoaielor sau depourilor, dar era de la distanță și impersonal. De data aceasta era diferit. Se simți dezgustat de cât de ușor îi venise să ia o viață. Acest gând fu repede înlocuit de imaginea chipului Sofiei când

avea să vadă ce pregătise pentru ea. Era pentru prima dată când el era în stare să-i ofere ceva în schimb.

Acest gând îl făcu să-și reamintească entuziasmul ei față pentru mătasea din parașută. Un cadou dublu. Se simți absurd de fericit. Se lăsă pe spate, extenuat și încercă să-și amintească darurile pe care i le oferise Brendei. Oare ea fusese emoționată de ele? La începuturi, când erau îndrăgostiți, el îi pictase portretul. Îi plăcuse asta. Dar mai târziu? Și înțelese, cu un săcăitor sentiment de rușine, că darurile lui fuseseră doar rutină, fără prea multă preocupare: parfum scump, o pereche de ciorapi de mătase. Faptul că se îndepărtaseră unul de celălalt era și vina lui în egală măsură cu a ei.

„După război am să mă revanșez față de ea. Și față de micuțul Teddy“, se gândi el. „Și Sofia?“ Cuvintele îi susurară undeva în minte. „Să nu o mai văd niciodată? Prostii“, își spuse. „Nu se poate să fii îndrăgostit de Sofia. A fost extraordinar de bună cu tine când ai avut nevoie de ajutor, dar nu o cunoști decât de cel mult două săptămâni. Și ești slăbit și bolnav. Este un lucru obișnuit ca bărbații să se îndrăgostească de asistentele lor...“

Îndepărtă gândul până când ea veni la el în seara aceea. Chipul Sofiei când îi oferi cele două daruri se luminează atât de mult de bucurie, încât inima i se topi complet, ca și cum până atunci fusese ținută în gheață și acum era din nou inima unui Hugo tânăr, gata să pornească în lume, uimit de frumusețe, plin de speranță pentru viitor.

- Un porumbel, zise ea. Cum ai reușit să prinzi un porumbel?
- Simplu, de fapt. Am pregătit o capcană. Porumbelul a venit și a luat momeala. Zâmbi larg. Să sperăm că are frați și surori.
- Pot să fac o tocană bună cu asta. O supă bună, zise ea. Fiul meu Renzo pare atât de fragil în ultimul timp. Nu-i mai trec nici roșul în gât și nici tusea. Asta îi va face bine. Și ție.
- Nu, insistă el. Păstrează-l pentru Renzo, pentru bunica și pentru tine. E un dar.
- Prostii, spuse ea. O să ne bucurăm cu toții de belșug. Pipăi apoi cu degetele bucățile din parașută. Atât de moale. Atât de elegant, spuse ea. O să fac din astea cel mai grozav jupon și

indispensabili. Le ridică în dreptul feței, zâmbindu-i. Păcat doar că nu e cuviincios să ți le și arăt după ce le termin.

Era certă cochetăria din privirea ei.

– Ca să nu mai spunem că e și prea frig, sublinie el, iar ea începu să râdă.

– Și asta. Apoi căzu pe gânduri. Poate reușesc să folosesc puțin din mătasea asta ca să fac schimb pentru lucruri care ne trebuie, mai mult ulei de măsline, de exemplu. Știu sigur că cei din familia Bernardini au borcane ascunse în pivnița lor. Ginei Bernardini îi plac lucrurile frumoase... Se opri și se uită la el. Ce spui?

– Își vor da seama că mătasea e de la o parașută și așa vor afla că sunt aici.

– Dar dacă spun că am găsit parașuta în pădure?

– Vor ști că a evadat un om și că a fost în zonă, cineva le va spune nemților și vor veni să mă caute.

Ea oftă.

– Ai dreptate. Este un risc pe care nu pot să mi-l asum. Apoi se înveseli din nou. Dar după ce pleacă nemții, în sfârșit, și vin Aliații vom putea să facem schimb de mărfuri și voi păstra încă niște mătase, pentru orice eventualitate.

Hugo termină de mâncat mămăliga cu ulei de măsline pe care i-o aduse ea și îi înapoie șervetul în care aceasta fusese învelită. Ea îl împachetă, apoi își ridică privirea și spuse:

– Tu te gândești la soția ta așa cum mă gândesc și eu la Guido al meu?

– Nu, răspunse el. Mă tem că nu. Nu deseori. Nu destul de des.

– Nu ești fericit în căsnicie.

– Nu chiar. Presupun că suntem prea diferiți. Ne-am întâlnit când eram amândoi studenți în Florența. În Anglia probabil că nu aș fi întâlnit-o niciodată. Eu provin dintr-o familie nobilă, ea, ei bine, dintr-o familie de clasă mai joasă, din clasa de mijloc cred că ai putea spune. Tatăl ei lucra într-o bancă. Era funcționar la bancă. Nu e nici o problemă cu asta, dar nu ne-am fi întâlnit niciodată. Dar împărțășim amândoi pasiunea pentru artă. Iar ea arăta bine. Picioare frumoase. Îi plăcea la nebunie să se distreze, să ieșim să

dansăm și să bem vin. Presupun că eram doi străini atrași unul de celălalt deoarece eram într-o țară străină. Se opri din povestit, se uită la ea, vrând ca ea să-l înțeleagă. Probabil că la sfârșitul anului petrecut împreună în Florența ar fi fost de așteptat să ne despărțim și să mergem fiecare pe drumul lui, dar eram tineri și lipsiți de experiență. Când Brenda mi-a spus că aștepta un copil, am făcut ceea ce trebuia: m-am căsătorit cu ea. Am locuit în Londra o perioadă. Eu pictam. Ea lucra într-o galerie de artă. S-a născut copilul. Lucrurile mergeau bine.

– Și-apoi? întrebă ea. S-a întâmplat ceva?

– Apoi sănătatea tatălui meu a început să se șubrezească tot mai mult. Fusese gazat în timpul Marelui Război, știi. M-a chemat acasă și mi-a zis că avea nevoie de mine la Langley Hall pentru că el nu se mai putea ocupa de proprietate. Așa că i-am adus pe Brenda și pe copil să locuiască la țară, într-o casă mare minunată. Ei nu i-a plăcut niciodată. Era prea departe de luminile strălucitoare ale orașului, de viața de la oraș și de distracție. Plus că nu s-a înțeles niciodată cu tata.

– Și ce o să se întâmple când te duci acasă?

– Nu știu, răspunse el. Va trebui să vedem.

– Măcar îi place arta. Țsta e un lucru bun, spuse Sofia. Povestește-mi despre arta ta și despre ce ai studiat. Mi-ar plăcea să aflu mai multe.

– Nu acum. Ai nevoie să dormi. Du-te acasă, îi spuse el.

– Of, dar mi-ar plăcea foarte mult să aud despre artă, spuse ea. Noi locuim într-o zonă cu artă extraordinară. Michelangelo, Leonardo, Fra Angelico, Botticelli.

Rămase surprins. Se întrebă ce fată de la țară din Anglia ar fi putut înșira dintr-o suflare numele pictorilor englezi.

– Te interesează arta?

Ea ridică din umeri.

– Picturile lor sunt în bisericile noastre. Am mers în Florența într-o excursie cu școala înainte de război. Nu mi-a venit să cred că cineva ar fi putut picta lucruri atât de minunate. Și sculpturi? L-ai văzut pe *David* al lui Michelangelo? Călugărițele ne-au spus

că nu avem voie să ne uităm pentru că e gol. Dar e frumos, nu-i așa?

– Deci te-ai uitat, râse el.

Ea zâmbi jenată.

– Nu am făcut decât să admir artă grandioasă. Asta nu e un păcat. Pictezi trupuri goale?

El începu să râdă din nou.

– Mă tem că nu. Oamenii din peisajele mele sunt complet îmbrăcați.

– Aș vrea să pot să-ți văd picturile, zise ea. Dacă aș găsi niște culori și niște hârtie, ai putea să pictezi peisajul de aici. Este foarte frumos, nu-i așa?

– Așa este, încuviință el. Dar vopselele și hârtia sunt cea mai mică problemă a ta acum. O luă de mână, iar ea îl lăsă. Chiar ar trebui să pleci, zise el. Te vei îmbolnăvi dacă nu dormi destul.

– *Nonna* mi-a spus că m-am lenevit pentru că nu m-am trezit până la șapte, spuse Sofia. Ea se trezește mereu la cinci. Așa era pe vremuri. Are optzeci și unu de ani și încă mai vrea să ajute la munca în câmp. Mă tot împinge de la spate să culegem napii, spunându-mi că se simte inutilă, blocată în casă fără să aibă ce face.

– Sunt napii gata de recoltat?

– În curând. Înainte de Crăciun. Asta va fi bine. Poate îi pot da la schimb pentru ce ne va trebui pentru sărbători. E atât de ciudat. Anii trecuți toată lumea s-ar fi pregătit pe vremea asta. Acum vom avea doar tort de castane, dacă avem noroc. Fără fructe uscate, fără frișcă, fără unt. Și probabil fără carne. O masă sărăcăcioasă.

– Să sperăm că va fi ultima masă sărăcăcioasă înainte ca nemții să fie în sfârșit învinși.

Sofia își făcu cruce.

– Să te audă Dumnezeu, spuse ea.

Capitolul 22

Joanna

Iunie 1973

„Este destul de simplu să explic acea urmă de gheață“, m-am gândit. „Cei doi agenți de la carabinieri sigur au vrut să cerceteze la fața locului ca să găsească indicii. Probabil că au dat pe geamul meu cu praf pentru amprente. Dar dacă nu a fost o descindere oficială, asta însemna că cineva supraveghease casa și m-a văzut când am plecat.“ Am aruncat o privire în jur și am fost ușurată să aud vocea Paolei strigând după Angelina să-i aducă un castron. M-am grăbit să merg la ea și curând a început să-mi arate cum să aleg florile de dovlecel și cum să le culeg, asigurându-mă că lujerul era intact. Apoi a tăiat niște anghinare, a scos niște ridichi și a ales niște roșii coapte. S-a oprit în grădina de plante aromatice și a cules mai multe frunze pe care nu le-am putut identifica, dar le-am simțit mirosul înțepător când mi le-a dat să le țin. În cele din urmă ne-am întors în casă. M-am trezit că am început să mă uit în jur să văd dacă nu cumva eram urmărite. Paola a povestit întruna în timp ce mergeam, spunându-i Angelinei despre întâlnirea noastră cu carabinieri și despre ce mai vorbeau oamenii din oraș.

– Vezi? Am avut dreptate, a spus Angelina. Ți-am spus că a fost din cauză că Gianni se învârtea în cercuri suspecte. Îi plăcea să flirteze cu pericolul. De-asta a fost omorât.

– Dar de ce să aleagă fântâna mea? Asta aș vrea să știu, spuse Paola. De ce să nu-l omoare pe proprietatea lui? Este mai izolată, mai puțin probabil să o vezi de toți copacii aceia. De ce nu l-au urmărit acolo?

– Poate că a văzut că era urmărit. Poate că a ripostat și a trebuit să-l omoare în grabă. Angelina ridică din umeri. Haide să începem să pregătim masa, *mamma*. Mi-e foame și sunt sigură că și *signorina* Joanna e flămândă.

– Atunci pune masa și taie pâinea, spuse Paola, luând-o înaintea noastră și intrând în bucătăria răcoroasă. Și scoate salamul și brânza și spală ridichile acelea. S-a întors spre mine. Acum fii atentă dacă vrei să vezi cum umplem frunzele de dovlecel, Joanna.

A pus puțină brânză albă într-un castron, a tocat și a pus deasupra puțină iarbă aromatică de care mi-am dat seama că era mentă, apoi a ras niște coajă de lămâie deasupra. A luat o lingură și, cu grijă, a început să umple cu acest amestec fiecare floare de dovlecel.

A luat cu o lingură dintr-un borcan de ulei de măsline și a aprins focul sub o tigaie.

– Acum aluatul, a spus ea.

A spart un ou în făină, a amestecat și a adăugat apă. A luat apoi o floare de dovlecel și a înmuiat-o în aluat. Când uleiul a început să sfârâie, a pus în el floarea, apoi a repetat același proces cu celelalte, una câte una, întorcându-le de pe o parte pe alta și scoțându-le când erau crocante.

– În seara aceasta facem la fel și cu anghinarea, a spus. Trebuie să le mâncăm când sunt bune și fierbinți.

Ne-am așezat la masă. Pâinea mi-a fost înmănată împreună cu roșii tăiate peste care s-a turnat oțet balsamic. Am luat prima mea înghițitură de flori de dovlecel.

– Delicioase, am spus dorindu-mi ca vocabularul meu italianesc pentru laude să fie mult mai extins.

Am mâncat în tăcere o vreme până când plânsetul bebelușului a făcut-o pe Angelina să se ridice și să meargă să o aducă.

– A rezistat trei ore între mese de data aceasta. E o veste bună, nu, *mamma*?

– Da, este clar că se face tot mai viguroasă, a spus Paola. Cred că putem spune fără să greșim că a venit ca să rămână.

Am încheiat masa cu caise.

– Acum puțină *siesta* înainte să culegem legumele și să încărcăm căruciorul pentru mâine, a spus Paola. Cred că și tu ești obosită, *mia cara*.

Nu mi-a surâs ideea că Paola și Angelina se duc la culcare și mă lasă singură.

– Nu chiar, i-am spus. Cred că o să rămân la umbră pe terasa din față și o să citesc din cartea mea.

– Cum dorești. Eu, una, trebuie să dorm.

M-am dus pe terasa din față și m-am așezat pe bancă la umbră. Era răcoare și liniște. Albinele bâzâiau în jurul iasomieii. Vrăbiuțele ciripeau în timp ce țopâiau de colo colo prin praf. În depărtare am auzit un măgar zbierând. Nu m-am putut relaxa însă. Mi-am ridicat ochii din carte, uitându-mă la drumul care cobora din sat. Am încercat să înțeleg ce se întâmplase. Nimeni din San Salvatore nu părea să-l fi cunoscut pe tatăl meu sau măcar să fi auzit de el. Și cu toate acestea, Gianni se străduise din răspuțeri să mă prindă singură ca să-mi spună ceva important, ceva ce ținuse secret până acum de frică pentru viața lui.

Și-apoi mai era și băiatul frumos, băiatul pe care tatăl meu îl ascunsese undeva unde numai el și Sofia îl puteau găsi. Dar singurul băiat era Renzo, iar el nu-și amintea nici să fi fost ascuns și nici de tatăl meu. Și era prea mare ca să fie copilul tatălui meu. M-am trezit întrebându-mă dacă nu cumva Sofia ascunsese vreo sarcină. Să fi fost posibil așa ceva într-un sat de mărimea asta, cu vecini atât de băgăcioși? Renzo, care la vremea aceea nu avea decât trei ani, nu ar fi avut cum să observe că mama lui se îngrășase. Dar alte femei ar fi putut. Apoi, cea mai importantă întrebare

dintre toate: dacă tatăl meu stătuse în zona asta suficient de mult timp cât să se îndrăgostească și posibil să facă și un copil, atunci unde Dumnezeu se ascunsese? În casa Sofiei? Dar Renzo spusese că la ei fusese cantonat un neamț. Și cu siguranță altcineva l-ar fi văzut. Nu avea nici un sens. De fapt, singurul lucru logic care mai rămânea de făcut era să plec din locul acela cât mai repede posibil. Dacă Sofia Bartoli fugise cu un neamț, frângându-i inima tatălui meu din cauza asta, atunci nu mai voiam să știu nimic altceva despre ea.

După-amiaza a trecut fără nici un incident. Paola s-a trezit din somn și ne-am dus în grădină ca să culegem legumele. Când a apus soarele, aveam deja căruciorul plin cu lădițe de lemn, gata să fie duse la târg de dimineață. M-am uitat la cărucior și m-am întrebat dacă trebuia să-l tragem noi la deal. Părea o treabă foarte grea. Paola l-a lăsat la umbră, într-o parte a casei.

– Dimineață o să vină Carlo după el, a spus ea. Acum să mergem și să mâncăm.

Cina din seara aceea a început cu niște biluțe albe și strălucitoare de brânză care se numea mozzarella, cu felii de roșie și cu frunze proaspete de busuioc. Apoi a sosit anghinarea prăjită. Mi s-a părut că a trebuit să o mestec prea mult și că nu e la fel de bună ca florile de dovlecel. Însă felul principal, costițe de vițel în vin tare și roșu, ei bine, asta a fost de vis.

După aceea am stat la povești până mi-am adunat suficient curaj ca să mă întorc în camera mea. Nu am vrut să o rog pe Paola să vină cu mine, dar am spus însă:

– Nu crezi că suntem în vreun pericol, nu? Un bărbat a fost omorât chiar lângă camera mea.

Paola a dat din cap zâmbind.

– Nu ești în pericol, draga mea. Nu ai avut nimic de împărțit cu acest bărbat, cum nici eu nu am avut. A avut parte de un sfârșit trist, dar mai mult ca sigur că el a căutat-o cu lumânarea. Nu te îngrijora.

Apoi m-a luat de după umeri și a venit cu mine până la căsuță. Am intrat și am încuiat ușa pe dinăuntru. Chiar și așa mi-a venit

greu să adorm. Mi-am imaginat cum ar fi putut cineva să găsească o modalitate să desfacă gratiile de la geam cu o pârghie sau chiar să strecoare o mână cu un pistol și să mă împuște în timp ce dormeam. Am închis obloanele și geamul cu toate că era foarte cald și sufocant, dar am adormit în cele din urmă în camera lipsită de aer.

M-am trezit din cauza unor țipete și am sărit în picioare, cu inima bubuindu-mi. Nu se luminase cu totul de ziuă și capul îmi zvâcnea de parcă băusem prea mult vin. Am deschis ușa și am văzut care era cauza agitației. Un bărbat sosise cu un tractor și se pregătea să remorcheze căruciorul cu legume al Paolei, în timp ce ea îi striga instrucțiunile dând mult din mâini. M-am îmbrăcat repede și m-am grăbit să merg la ei.

– Te-am trezit, micuța mea? a întrebat ea. Îmi pare rău. Voiam să te las să mai dormi și să vii cu mine mai târziu. Eu trebuie să merg în sat acum să-mi pregătesc taraba, dar ți-am lăsat cafea și pâine pe masă. Dacă vrei să vii și tu cu mine la târg, poți să vii mai târziu, când vrei. Baia îți stă la dispoziție și Angelina se va trezi în curând, în caz că ai nevoie de ceva.

Mi-am dat seama că nu am încuiat ușa când am plecat în grabă, așa că am fugit înapoi. Nu fusese atins nimic. Mi-am luat trusa pentru toaletă, prosop și haine curate pentru zi și am încuiat ușa, cu grijă de data aceasta înainte să mă îndrept spre casa mare, să fac baie și să mănânc micul dejun.

Angelina a apărut în timp ce eu încă mâncam, frecându-se somnoroasă la ochi.

– Nu e deloc ușor să fii mamă, a spus ea. Bebelușul plânge și vrea să mănânce tot la două ore, toată noaptea. Ești înțeleaptă că vrei să te concentrezi pe carieră și nu pe măritiș. Îmi doresc să fi învățat mai mult și să nu mă las vrăjită de Mario. Se opri, fața luminându-i-se de un zâmbet melancolic. Dar el e foarte frumos.

– Cred că ți-e tare dor de el, acum că e plecat.

Clătină din cap.

– Bineînțeles. Dar face asta pentru noi, ca să putem strânge bani și, poate, să deschidem o mică afacere. Mă rog să vină ziua aceea.

– Ești norocoasă că o ai pe mama ta ca să te ajute.

– Da, deși uneori e mai autoritară și îmi spune cum să am grijă de copilul meu. Metodele ei sunt demodate, știi. Dar nu vrea să audă de cele noi, despre care am citit în cărți.

– Măcar e aici cu tine, i-am zis. Mie încă mi-e dor de mama. A fost o persoană bună, ca a ta. A avut tare mult grijă de mine și de tata.

– Nu ai frați sau surori?

Am scuturat din cap.

– Mama avea peste patruzeci de ani când m-am născut eu. Pentru amândoi părinții mei a fost o căsnicie târzie. Nu s-a gândit niciodată că ar putea avea un copil și a fost o surpriză când am apărut eu. Îmi spunea că eram mica ei minune.

– Eu am avut un frate, a spus Angelina. Dar a murit când era bebeluș. S-a îmbolnăvit de boala aceea, poliomielită. Foarte trist. Viața îți poate aduce atâta tristețe, nu-i așa? Mama încă mai plânge după tata.

– Așa este, i-am dat dreptate. Viața e plină de tristețe. Dar ai un copil care te face fericită.

– Asta dacă nu vrea să mănânce cât e noaptea de lungă, a spus Angelina și am început să râdem amândouă.

– I-am promis mamei tale că o să mă duc în *piazza* să o ajut, i-am spus.

Imediat după asta, am pornit la deal. Era o dimineată răcoasă, pe cer câțiva nori se alergau pe cer, venind dinspre vest. Poate că vremea avea să se îndrepte. Nu am trecut pe lângă nimeni pe drum și trebuie să mărturisesc că aproape am luat-o la fugă prin tunel, dar când am ajuns în piața orașului, aceasta fremăta de agitație de la primele ore ale dimineții. Paola era deja prinsă în miezul negoțului și a părut bucuroasă să mă vadă.

– Ah, ai venit, a spus ea. O să te pun la treabă. Coșul de caise trebuie umplut din nou. Și roșiile. Și să ai grijă ca busuiocul să nu stea în soare, altfel o să se usuce.

Am făcut cum mi-a zis.

– Și am promis că duc niște pătrunjel la *trattoria*, a adăugat ea.

- Îl duc eu dacă vrei, m-am oferit eu.

A scuturat din cap.

- Nu, ar fi mai bine să mă duc eu. Trebuie să știu de ce ar mai avea nevoie pentru festivalul de mâine.

- E un festival?

A zâmbit.

- Este zi de sărbătoare. Corpus Christi. Facem o procesiune mare, apoi un ospăț aici, în *piazza*. Toată lumea aduce de mâncare pentru toată lumea. O să-ți placă, sunt sigură.

Și dusă a fost. Am avut emoții că nu o să-i înțeleg pe clienți, dar nu a venit nimeni destul de mult timp. Tocmai feream tava cu roșii din soare, când am văzut umbra cuiva care se apropia. Am ridicat privirea și l-am văzut pe Renzo.

- Ah, tu erai, a spus în engleză. De ce mai ești aici?

- Nu am voie să plec încă, i-am răspuns.

- Asta nu e taraba Paolei? a întrebat el, uitându-se de jur împrejur. Ea unde e?

- S-a dus la *trattoria*, să ducă pătrunjel, i-am răspuns. Te pot ajuta cu ceva?

- Da, cred că da. Am nevoie de toate roșiile tale, de busuioc și ceapă, ai și usturoi? Am nevoie de mult usturoi.

- Cred că ți-e tare foame, i-am spus, încercând să fiu mai glumeață.

- Mâine este festivalul, a spus fără să zâmbească. Tata va oferi de mâncare tuturor muncitorilor lui. O să facă miel la proțap, iar mie mi s-a spus să mă ocup de salate și de paste pentru garnitură.

- Are mulți muncitori? l-am întrebat.

- Are mult pământ, a spus Renzo. Livezi de măslini, vie și presa de măsline. Este un om prosper.

- Și tu o să moștenești totul într-o bună zi? l-am întrebat. Nu ai frați sau surori?

- Tata nu s-a căsătorit niciodată, a răspuns. Mi-a spus că fata pe care a iubit-o nu l-a iubit la rândul ei, așa că nu a vrut-o pe alta. O asemenea iubire ar trebui admirată, nu crezi?

– Da, presupun că așa este, am răspuns fără prea multă tragere de inimă. Dar nu cred că aş alege să rămân singură toată viața dacă nu am reușit să fiu cu persoana pe care am dorit-o.

Am fost surprinsă să mă aud spunând acele cuvinte. Oare asta însemna că eram pregătită să-mi continui viața și să uit de Adrian, că se întrevedea o lumină la capătul acelui tunel? M-am uitat la Renzo.

– Deci când vei dori să te căsătorești va trebui să alegi o fată care va dori să locuiască aici, altfel Cosimo va fi singur.

Pe chipul lui a apărut o expresie pe care nu am putut să o descifrez.

– Da, a spus el. Oricine va fi soția mea va trebui să facă parte din viața mea aici. S-ar putea ca acest lucru să nu fie foarte ușor. Cine ar vrea să se izoleze aici, la țară?

– E foarte frumos aici, i-am spus.

– Tot ce se poate.

– Dar ai visat să te faci chef, am continuat. Ai renunțat la visul tău ca să ai grijă de tatăl tău adoptiv. E lăudabil. Eu regret că l-am lăsat pe tata singur atâta timp.

– Tatăl tău a murit?

– Da, a murit acum o lună. De aceea am venit aici, pentru că am vrut să știu ce s-a întâmplat cu el în timpul războiului.

– În acest caz îmi pare rău că nu te putem ajuta, mi-a zis pe un ton mult mai civilizat.

Ne-am oprit din povestit când un bărbat s-a apropiat de tarabă.

– Scuză-mă, i-am spus lui Renzo. Trebuie să mă ocup de clientul Paolei. Sper numai să-l înțeleg. Dialectul local e destul de dificil pentru mine. Bărbatul purta un costum de culoare deschisă și avea o mustață impresionantă.

– Sunteți *signorina* Langley? m-a întrebat.

– *Si, signor*, am răspuns.

– Veniți, vă rog, cu mine. Sunt inspectorul Dotelli, de la departamentul de investigații criminale din Lucca. Trebuie să vă pun câteva întrebări în legătură cu moartea lui Gianni Martinelli.

Capitolul 23

Joanna

Iunie 1973

Am încercat să nu las să se vadă pe fața mea cât eram de speriată.

– Dar am dat o declarație, am spus. De fapt, cu italiana mea care era doar elementară, a ieșit: „Am spus omului ce am văzut“.

Inspectorul și-a desfăcut larg brațele.

– E doar o formalitate, a zis. Veți veni cu mine la secția de poliție.

– Dar am în grijă taraba *signorei* Rossini, am spus. Nu pot pleca până nu se întoarce.

– Poate rămâne acest bărbat în locul dumneavoastră, a zis fluturând mâna nepăsător în direcția lui Renzo.

– Bărbatul acesta este un client important. Cumpără legume pentru festivalul de mâine, am spus, simțind cum îmi ia foc fața de rușine. Nu aș putea să-i cer să piardă mai mult timp. Mă poticneam în cuvintele italienești, roșie la față. Nu știu cum să vă răspund la întrebări, am adăugat. Vorbesc doar puțin italiana. Sunt în vizită, din Anglia.

– Dar vorbeați cu acest bărbat. V-am văzut.

Inspectorul a fluturat un deget acuzator. Își folosea mult mâinile când vorbea, nu glumă.

– Asta pentru că vorbeam în engleză, i-am răspuns. Bărbatul acesta a lucrat în Londra.

– Atunci ar trebui să vină cu dumneavoastră, să vă fie translator, a spus inspectorul.

– Am treburi importante de care trebuie să mă ocup, a intervenit Renzo cu răceală. Nu am timp.

– Nu este o rugămintă, a spus inspectorul. Este un ordin din partea poliției. Nu ar trebui să dureze prea mult. Și-a ridicat privirea. Aha, iată că vine și doamna, se întoarce la taraba cu legume. Bine. Veniți cu mine!

Paola venea în graba mare, pregătită de luptă.

– Ce înseamnă asta? Ce se petrece aici? a vrut să știe.

– Inspectorul din Lucca, i-am spus, arătându-l cu capul. Vrea să-mi pună întrebări.

– Am spus carabinierilor tot ce știm, i-a spus Paola. Tânăra aceasta e străină de locurile acestea. Nu vă poate ajuta și nu vreau să se necăjească.

– N-o să se necăjească dacă îmi răspunde la întrebări și îmi spune adevărul. Haideți, urmați-mă! Este sâmbătă și vreau să rezolvăm problema asta cât mai repede, așa cum vă doriți și dumneavoastră.

Spunând asta, m-a prins de cot și m-a tras după el pur și simplu prin piață, spre clădirea municipală. M-am uitat în spate, după Renzo. Vorbea cu Paola, rezervând probabil lucrurile pe care și le dorea. Încă îi mai dădea instrucțiuni în timp ce se îndrepta după noi spre intrarea întunecoasă. Agentul carabinier tânăr a fost ridicat de la biroul lui doar cu un gest al mâinii. Inspectorul s-a așezat în locul lui.

– Tu o să rămâi și o să iei notițe, i-a spus inspectorul agentului care se pregătea să se furișeze din încăpere. Adu un scaun pentru domnișoara, iar tu poți să stai lângă mine, la birou.

Tânărul s-a întors cu un scaun și și-a luat locul lângă inspector, părând extrem de stânjenit. Nu era nici un scaun pentru Renzo. A rămas în picioare în spatele meu. Nu numai că acum eram stânjenită, eram chiar speriată. Văzusem disprețul lui Renzo față

de mine pe chipul lui. Dacă traducea greșit răspunsurile mele ca să facă să par vinovată de uciderea lui Gianni? Inima îmi bubuia în piept.

– Și-acum, a început inspectorul. Numele, adresa și motivul vizitei.

M-am uitat spre Renzo, dorind să dau de înțeles că nu am priceput nici măcar aceste cereri simple. Am spus rar numele și adresa.

– Am venit aici pentru că tata a fost pilot britanic. Avionul lui a fost doborât lângă zona aceasta în timpul războiului și am vrut să văd locurile cu ochii mei.

Renzo a tradus. Inspectorul a clătinat din cap.

– Și de când ați ajuns în oraș?

– Doar de două zile.

Mi se părea mult mai mult.

– Și dumneavoastră sunteți cea care ați găsit cadavrul lui Gianni Martinelli?

– Eu și *signora* Rossini am găsit cadavrul, am răspuns. Dorm în căsuța din capătul grădinii. Apa vine de la fântâna din spatele camerei mele. Am vrut să fac un duș, dar nu era apă. M-am dus să o caut pe *signora* și să-i spun. Am ridicat împreună capacul greu de la fântână și am văzut cadavrul. Am țipat amândouă și am fost foarte afectate.

Inspectorul a ascultat traducerea, apoi s-a uitat cum nota tânărul ofițer. S-a uitat din nou la mine.

– Ce ați făcut apoi?

– Am trimis-o pe fiica doamnei să-i aducă pe carabinieri. Au venit și au scos cadavrul din fântână. Nu a fost ușor. Cineva l-a împins cu capul înainte, astfel încât capul să-i fie în apă. A fost îngrozitor.

– L-ați recunoscut pe bărbat când l-au scos?

– Da, am răspuns. Îl văzusem cu o seară înainte.

– Aha. Deci îl cunoșteți?

– Nu îl cunoșteam. Era unul dintre bărbații care stăteau la masă în *piazza*. I-am întrebat dacă își aduc aminte de tata, dar nici unul dintre ei nu și l-a amintit.

– Asta e tot?

– Da, am răspuns. A fost singura dată când l-am văzut pe bărbatul acesta.

Pe fața inspectorului a apărut un zâmbet superior, neplăcut.

– Nu asta am auzit, a spus el. Se spune că Gianni era extrem de interesat de dumneavoastră. A flirtat cu dumneavoastră. S-a oferit să vă arate ferma lui.

Acum se citea stânjeneală și pe fața lui Renzo în timp ce traducea.

– Era doar amabil, am răspuns. Le-am spus oamenilor că aş vrea să vizitez zona și bărbatul acesta, Gianni, s-a oferit să-mi arate cum face brânza.

– Cum face brânza? Așa se spune mai nou?

Inspectorul s-a uitat la agentul mai tânăr și a început să chicotească.

Disconfortul meu a început să se transforme în furie.

– *Inspectore*, eram la masă cu mai mulți bărbați. Au râs și mi-au spus că trebuie să am grijă cu Gianni, așa că am știut că nu poate fi de încredere. Atunci când s-a oferit să mă ducă acasă, am refuzat. Din fericire, un alt bărbat care se numește Alberto mi-a spus că mă conduce el, deoarece oricum trebuia să treacă prin fața fermei Paolei în drum spre casă.

– Deci atunci l-ați văzut ultima dată pe Gianni?

– Singura dată.

A urmat o pauză lungă, timp în care inspectorul m-a măsurat din priviri.

– Și spuneți-mi, *signora* Langley. Este normal în țara dumneavoastră ca o fată să se apropie de o masă la care stau doar bărbați și să accepte din partea lor un pahar de vin? Este un comportament acceptat în societate?

– În primul rând, nu sunt o fată. Sunt o femeie în vârstă de douăzeci și cinci de ani care în curând va da examenul să devină avocată, i-am spus. Mi s-a părut că detectez o umbră de reacție când am spus „avocată”. În al doilea rând, am continuat, am vrut să aflu informații despre tatăl meu și m-am simțit în siguranță

când i-am abordat pe oameni în piață. Am acceptat un pahar de vin pentru că ar fi fost nepolitic să refuz.

– Și-apoi?

– Apoi m-am dus acasă. V-am spus deja că un bărbat pe nume Alberto s-a oferit să mă conducă pentru că trecea pe lângă ferma unde stau. Am acceptat oferta sa pentru că se întuneca. M-a condus până la ușa de la intrare. I-am mulțumit și am intrat în casă unde am mâncat împreună cu *signora* Rossini și cu fiica ei. Apoi m-am dus la culcare. Asta e tot ce pot să vă spun.

– Nu ați auzit nimic după aceea? Un om a fost omorât și împins într-o fântână și nu ați auzit nimic? Mi se pare ciudat. Aproape de necrezut.

– Am băut vin, am spus. Nu sunt obișnuită și probabil că am adormit foarte adânc.

A scos un sunet care nu era nici tuse, nici râs.

– Știți ce cred eu? a spus inspectorul. Eu cred că Gianni a fost atras de dumneavoastră. O domnișoară tânără, dintr-un oraș îndepărtat, poate și cu standarde diferite față de fetele noastre. Poate că auzise despre fetele din Londra și despre obiceiurile lor libertine. A vrut să facă o cucerire. A venit în camera dumneavoastră ca să vă vadă, în seara aceea, mai târziu. Poate că a încercat să facă ceva cu forța. Ați opus rezistență. L-ați lovit cu o piatră și-a pierdut cunoștința, apoi, speriată de ce ați făcut, i-ați ascuns corpul în fântână.

– Dar este absurd, am spus, uitându-mă la Renzo, ca să traducă pentru mine. În primul rând nu aș fi suficient de puternică să lovesc în cap un bărbat ca Gianni, cu atât mai mult dacă mă și atacă.

– Foarte bine, să spunem atunci că l-ați împins. O acțiune laudabilă din partea unei tinere integre. S-a împiedicat, a căzut pe spate și s-a lovit cu capul de o piatră. Nu este crimă, ci autoapărare. Orice juriu ar înțelege că v-ați apărat onoarea.

A tăcut din nou.

– Dar nu e adevărat, i-am zis. Și cum aș fi putut să-i pun corpul într-o fântână? V-am spus că nu am avut suficientă putere să ridic singură capacul.

– Așa că v-ați dus după *signora* ca să vă ajute. A făcut semn cu degetul din nou. L-ați împins împreună pe bietul bărbat în fântână, unde s-a înecat.

Am tras adânc aer în piept, încercând să rămân calmă și să mă controlez în timp ce Renzo traducea.

– Dacă aș fi făcut așa cum spuneți și i-aș fi îndesat corpul în fântână, aș mai fi alertat-o pe *signora* că nu aveam apă pentru duș? Am mai fi ridicat capacul, am mai fi găsit cadavrul și apoi am mai fi chemat carabinierii? Nu aș fi zis nimic despre cadavru. Aș fi plecat din oraș, m-aș fi urcat în primul tren înapoi spre Anglia și până găsea cineva cadavrul eu aș fi fost plecată de mult.

Inspectorul a ascultat în timp ce-i era tradus în italiană. Mi-am dat seama că dădeam din mâini în timp ce vorbeam, exact ca un italian. Am observat o expresie ciudată pe fața lui Renzo. Apoi a spus:

– Nu pot să mai pierd timpul cu asta, domnule inspector. Am afaceri de care trebuie să mă ocup. Vă rog să mă scuzați. Este cât se poate de evident că această tânără nu l-a omorât pe Gianni.

– Și atunci, a început să spună inspectorul, de ce amprente ei au fost găsite pe o piatră mare lângă fântână? Răspunde-mi la întrebarea asta.

– Pot eu să răspund, am zis nedorind ca Renzo să traducă. Acea piatră era pe capac. Am ridicat-o prima dată când am încercat să deschid capacul.

– Aha, deci vorbiți italiana, a spus inspectorul.

– Nu suficient de bine ca să spun ceea ce vreau să spun, i-am răspuns. Și nu înțeleg când oamenii vorbesc repede.

– Vom lăsa această problemă pe săptămâna viitoare, a spus inspectorul. Nu sunt convins că este nevinovată. Va trebui să o interoghez și pe *signora* Rossini. E posibil să fie complice la crimă. Dar voi obține de la ea o mărturisire, în caz că este vinovată. Trebuie să facem mai multe teste, să interogăm mai mulți martori. Întreaga zonă va fi cercetată pentru indicii și amprente. Voi fi îngăduitor cu dumneavoastră, *signorina*. Nu vă duc la închisoare în

Lucca. Vă voi permite să rămâneți aici în oraș până când dăm de cap acestei crime. Nu vi se permite să plecați, ați înțeles?

Am dat din cap că da.

– Foarte bine. Puteți pleca, deocamdată.

Ne-a făcut semn să ieșim din încăpere.

Pe când ieșeam din întuneric în lumina strălucitoare a zilei, am simțit dintr-odată că sunt prinsă de încheietură. Mi s-a tăiat respirația, mi-am smucit mâna și am ridicat ochii ca să văd atacatorul. Era Renzo. Mă săgeta furios din priviri.

– De unde ai inelul acela? a vrut să știe. Mi-ai jefuit casa?

Mi-am privit mâna.

– Este inelul meu cu sigiliu, i-am răspuns. Este blazonul familiei mele. Mi l-a dăruit tata când am împlinit douăzeci și unu de ani.

– Dar nu, te înșeli, a spus Renzo. Este sigiliul familiei *mele*. Al familiei mele. Probabil tatăl tău l-a furat când a fost aici.

– Este complet absurd! Am strigat aceste cuvinte, cu teamă și furie deopotrivă. Uită-te la sigiliul de pe el. Este un grifon. Același blazon este încrustat deasupra intrării principale la Langley Hall. E în familia noastră din 1600.

Am văzut îndoiala pe chipul lui.

– Dar am un inel identic acasă, a spus. Este un inel bărbătesc și a fost găsit printre lucrurile mamei mele. Cosimo mi-a spus că era din partea familiei tatălui meu adevărat. Familia Bartoli. Mi-a zis că ar trebui să fiu mândru că familia mea a fost aristocrată pe vremuri.

– În cazul ăsta, Cosimo s-a înșelat, am spus, dându-mi seama în același timp că, de fapt, Cosimo nu știuse adevărul.

Nu știuse de tatăl meu. Acum mă simțeam cu adevărat copleșită de emoție. Aceasta era dovada clară că tatăl meu fusese aici, că o cunoscuse pe Sofia. Mi-am ridicat privirea spre Renzo, care acum era încruntat și derutat.

– Cred că tata i l-a dăruit mamei tale ca simbol al dragostei lui. Acum știm că a fost aici, în locul acesta și că a cunoscut-o

pe mama ta. Ești sigur că nu ți-l amintești? Un englez cu păr șaten-deschis și ochi albaștri, cu o constituție suplă, așa ca mine?

A clătinat din cap.

– Nu l-am văzut niciodată, a spus el. Ce te face să crezi că a cunoscut-o pe mama? Ce te-a adus aici?

– Păi inelul e dovada, nu? Și am o scrisoare pe care i-a scris-o el, i-am spus. O scrisoare de dragoste. I-a scris că imediat cum se termină războiul, se va întoarce după ea. Voia să se însoare cu ea. M-am oprit, simțind emoția intensă a cuvintelor pe care le spuneam. Dar scrisoarea s-a întors nedeschisă. Era șampilată cu cuvintele „adresă necunoscută“. A păstrat-o încuiată într-o cutie mică în toți acești ani.

– Plecase cu neamțul, a spus el. A ales să nu-l aștepte pe tatăl tău.

Am dat din cap, simțind cum ochii mi se umpleau de lacrimi. Am rămas amândoi în bătaia razelor de soare, privindu-ne unul pe celălalt.

– Și așa, și eu, și tatăl tău am fost abandonați.

Capitolul 24

Joanna

Iunie 1973

Ne-am ridicat privirile când am auzit-o pe Paola strigând.

– Roșiile dumneavoastră, *signor* Bartoli. Aveți un cărucior cu care să le transportați?

– O să trimit pe unul dintre oameni mai târziu, a spus Renzo. Dar plătesc acum. Ține-le ferite de soare, te rog.

A scos un portmoneu și a întins mai multe bancnote. Paola s-a luminat la față.

– Ești extrem de generos.

M-am întors spre Renzo.

– Mulțumesc că ai tradus pentru mine. Nu aș fi reușit să fac față acelui interogatoriu dacă nu ai fi fost acolo.

– Nu-ți face griji, a spus el. Sunt sigur că inspectorul își va da seama că ești complet nevinovată. Uneori acestor oameni le face plăcere să-și exercite influența. Sau poate este leneș. Urmărește suspectul care iese în evidență. Dar voi vorbi cu Cosimo și el se va asigura că vei fi eliberată. Tata are o influență foarte mare în zona aceasta.

– De ce crezi că a fost omorât omul acesta? nu am rezistat să nu întreb.

Renzo a ridicat din umeri.

– Mă pot gândi la mai multe motive. Și-a făcut de lucru cu cine nu trebuia. Și-a băgat nasul unde nu i-a fiert oala. Poate că a auzit lucruri pe care nu ar fi trebuit să le audă. Poate că a recurs chiar la șantaj. Nu m-aș mira să n-o fi făcut.

Mi-am spus să tac, dar am continuat:

– Înțeleg că a vrut să-și construiască și propria presă pentru măslina. E posibil să fi vrut cineva să-l oprească să facă acest lucru?

Renzo a dat din cap.

– Doar una dintre marile idei ale lui Gianni. Nu s-ar fi putut realiza niciodată. Toată lumea știe că presa lui Cosimo este cea mai modernă și eficientă din zonă. De ce ar vrea cineva să construiască alta? Mai ales cineva ca Gianni, care cu siguranță ar fi făcut o treabă de mântuială și ar fi construit un lucru prost. S-ar fi stricat încontinuu, chiar dacă cineva i-ar fi împrumutat capital din capul locului. M-a salutat scurt, înclinând capul. Trebuie să mă întorc la treabă. Deja am întârziat. Poate ne vedem mâine la festival? Ar trebui să vii. Cred că îți va plăcea. E foarte neenglezesc.

Și a zâmbit când s-a întors să plece.

L-am urmărit pe când se îndepărta. „Un bărbat atât de atrăgător“, am început să visez. Apoi mi-am reamintit că era fiul adoptiv al lui Cosimo. Era foarte posibil ca el să știe cine l-a omorât pe Gianni. În cazul în care Cosimo ar fi dorit să oprească acea construcție de presă, ar fi avut suficienți oameni care să facă ce le-ar fi spus... inclusiv un fiu. „Nu trebuie să uit că Renzo ar putea avea un oarecare amestec în crima aceasta“, m-am gândit.

M-am înapoiat lângă Paola, lângă taraba ei, în timp ce Renzo s-a oprit să povestească împreună cu niște bărbați în capătul îndepărtat al pieței. Probabil că moartea lui Gianni nu are deloc legătură cu presa de măslina, am încercat să argumentez. A încercat să mă prindă singură ca să vorbească cu mine. A vrut să-mi spună adevărul despre război, despre Sofia. A strecurat plicul prin geamul meu. Iar cineva l-a urmărit și l-a omorât. Ceva se întâmplase aici în timpul războiului. Ceva ce implica sânge și bani nemțești.

M-am ocupat de tarabă împreună cu Paola toată ziua, apoi am ajutat-o să încarce lădițele și legumele rămase. A părut mulțumită.

– Am vândut aproape tot, mulțumită lui Cosimo și Renzo. Acum nu mai e cazul să mâncăm supă de legume o săptămână întreagă!

Ne-am dus împreună acasă. A fost ciudat, însă chiar m-am simțit ca și cum m-aș fi dus acasă.

– Bărbatul acela idiot, acel inspector, a spus ea. Dar așa este poliția în locurile aceste, uneori. Nu au chef să se implice prea mult în lucruri care pot fi prea grave sau complicate, așa că încearcă să impute o crimă celor mai nevinovați. Probabil știe deja foarte bine că Gianni era implicat în activități criminale, dar e clar că vrea să stea departe de bande. Nu te îngrijora, însă, a adăugat ea. Nu se va ajunge nicăieri cu asta. În curând ți se va da voie să pleci, îți promit. Între timp o să te învăț să gătești mâncare italienească astfel încât, atunci când o să ai un soț, să îl mulțumești.

În ciuda a tot ce se întâmplase, asta m-a făcut să râd.

– Povestește-mi despre război, am spus cu prudență. Au fost scandaluri pe-aici? Oameni care au colaborat cu nemții?

– Ți-am spus, nu am fost aici, a spus ea. M-am întors doar după ce au plecat nemții. Dar sunt multe povești îngrozitoare, bineînțeles. Despre fete care au fost violate. Despre sate întregi care au fost masacrate pentru că nemții au crezut că i-au ajutat pe partizani.

– Cine erau partizanii, mai exact? am întrebat.

– Grupuri de oameni extrem de curajoși care au acționat împotriva ocupatorilor, a spus ea. Nu era o organizație legitimă, doar grupări mici, independente care acționau în zonele în care locuiau. Unele erau fasciste, altele comuniste, unele erau formate din foști soldați, altele doar din oameni simpli care voiau să ajute la câștigarea războiului. Au distrus autocamioane și au aruncat în aer șine de cale ferată. Au făcut multe lucruri curajoase și mulți au plătit cu viața lor.

– A fost un grup și în zona aceasta?

– Da, a fost. Până când i-a trădat cineva. Nemții i-au secerat. Cosimo era un bărbat tânăr pe vremea aceea. A fost unul dintre ei. A fost tare norocos. Glonțul nemțesc doar l-a zgâriat. Însă a trebuit să zacă printre celelalte cadavre, prefăcându-se mort, în timp ce nemții se plimbau printre ei cu baionetele. Era pe jumătate înnebunit de durere și plin de sânge când a reușit să ajungă acasă a doua zi, împleticindu-se. Oamenii din San Salvatore au avut noroc că nu au fost executați toți, ca represalii, așa cum s-a întâmplat în celelalte orașe.

– Aveau cum să știe oamenii din San Salvatore cine erau partizanii? am întrebat. Nu și-ar fi păstrat acei oameni identitățile secrete?

– Bineînțeles. Dar oamenii au știut întotdeauna. Se bazau pe fermieri să îi ascundă când erau urmăriți. Se bazau pe alții să le dea de mâncare când erau plecați de acasă. Și uneori purtau o stea mică, pentru ca oamenii să știe că erau cine pretindeau că sunt. Așa că da, oamenii știau.

„Oamenii știau“, m-am gândit. Și unul dintre acei oameni i-a trădat pe băieții din zonă nemților? De ce? Cine a avut de profitat de pe urma unei asemenea fapte? Sau poate că cineva fusese eliberat din custodia nemților oferind această informație. M-am gândit la bărbații din jurul mesei și m-am întrebat cum aș putea afla vreodată ce-ar putea ei să știe.

Am ajuns înapoi la fermă și am așezat lădițele unele peste altele, apoi Paola s-a dus să tragă un pui de somn de după-amiază, cum făcea de obicei. Aș fi vrut și eu să dorm, dar eram prea tensionată. Așa că am rămas cu Angelina, care se ocupa de fetiță.

– Ai vrea să o ții în brațe? m-a întrebat din senin. Poftim.

Și bebelușul a ajuns în brațele mele. Am simțit corpul micuț, cald, surprinzător de greu pentru mărimea sa. O persoană mică, perfectă. O pereche de ochi micuți s-a ațintit asupra mea, privindu-mă cu interes.

– Bună, i-am spus. Nu știi cine sunt, nu-i așa? Am crezut că am detectat strălucirea unui zâmbet. E frumoasă, am spus.

– Da, nu-i așa? Cel mai frumos bebeluș care a existat vreodată, a spus Angelina. Când s-a născut mai devreme, mi-au spus că s-ar putea să nu supraviețuiască. Dar eu m-am rugat. M-am rugat la Sfânta Ana și la Maica Sfântă și m-au auzit. Acum, uită-te la ea. Se face tot mai voinică pe zi ce trece mulțumită laptelui meu bun. Când Mario al meu o să se întoarcă acasă, o să fie încântat să o vadă.

M-am uitat la gâza mică din brațele mele, ai cărei ochișori se închideau tot mai des, grei de somn. Eu nu aș fi putut să fac asta singură, m-am gândit. Ca să crești un copil ai nevoie de un Mario care să se întoarcă acasă și care să fie încântat. Și o bunică, care să aibă grijă de mamă și de bebeluș.

În seara aceea, Paola a spus că era obosită și că vom avea o cină simplă. A bătut niște ouă și a făcut o *frittata* cu legumele puține pe care le aduseserăm acasă: ceapă, dovlecei și fasole. A fost surprinzător de bună.

– Cred că o să ne culcăm devreme, a spus ea după ce am încheiat cina cu brânză și fructe.

– Mâine este o zi importantă. Mai întâi Liturghia la opt dimineața, apoi procesiunea și-apoi ospățul. Vii și tu?

– Oh, da. Bineînțeles. Mi-ar plăcea să văd.

– Tu nu ești de credința noastră, cred, a spus ea.

Nu am vrut să spun că, de fapt, nu prea eram de nici o credință.

– Am fost crescută în credința anglicană, i-am zis. Cred că sunt asemănătoare.

– Am auzit că în Anglia nu există devotament față de religie. Nu onorați sfinții. Nu vă rugați lor.

– Asta este adevărat, i-am spus.

A scos un sunet dezaprobator.

– Și-atunci cum se poate să primești răspuns rugilor tale dacă nu îi chemi pe sfinți în ajutor? Dumnezeu este prea ocupat ca să facă totul de unul singur.

M-am gândit cât de încântător și de simplu părea. Apoi mi-am amintit micul pandantiv de pe panglică pe care îl găsisem în cutia tatălui meu. I-l dăruise probabil cineva, probabil Sofia. M-am

întrebat oare ce sfânt reprezenta? Părea atât de neverosimil pentru tatăl meu distant, rece, englezul tipic să fi purtat un pandantiv pe o panglică. „Probabil că a iubit-o tare mult“, m-am gândit. Mi-am amintit tablourile pe care le pictase înainte de război, atât de luminoase și de pline de viață. Apoi am realizat șocată că, în fond, viața lui se oprise când acea scrisoare se întorsese nedeschisă. M-am întrebat câte încercări mai făcuse tatăl meu ca să dea de urma ei până când a renunțat și s-a căsătorit cu mama mea vajnică și de nădejde.

Capitolul 25

Hugo

Decembrie 1944

Vremea deveni extrem de rece, umedă și mizerabilă. Hugo se zgribuli în adăpostul lui zile la rând în timp ce ploaia și lapovița cădeau împrôscând totul în jurul lui. Sofia veni noaptea, cu părul lipit de frunte și cu hainele îmbibate de apă.

– Nu veni când plouă așa. Supraviețuiesc, fii fără grijă, dar tu o să faci pneumonie dacă mai umbli în frig și în ploaie, o imploră el.

– Sunt puternică, Ugo. Sunt obișnuită cu viața grea. Nu-ți face griji pentru mine, zise ea.

– Dar cum vei explica de ce ai hainele ude? Bunica ta va intra la bănuieli.

– *Nonna* nu mai poate urca scările. Îmi usuc hainele în dulap. Îmi zâmbi poznaș. Nu te îngrijora.

Însă el nu putea să nu se îngrijoreze. Într-o noapte furtuna fusese atât de puternică încât Sofia nu veni. Tunetele bubură deasupra capului. Fulgerul aprinse cerul. Hugo se ridică în picioare, era aproximativ uscat, ferit de restul de parașută pe care îl păstrase și se gândi îngrijorat la ea. Dacă încercase să vină și fusese lovită de fulger? Dacă căzuse peste ea o creangă? De asemenea, simțea și cum foamea îl răcăia în stomac. Acum că se întremase, cresc

și nevoia să mănânce. Se confruntă cu realitatea dură că dacă se întâmplase ceva cu Sofia avea să moară de foame dacă nu reușea să prindă mai multe păsări. Însă gândul să mănânce o pasăre crudă îi repugnă în așa măsură că și-l alungă din minte.

„Trebuie să exersezi mersul“, se gândi. „Trebuie să mă obișnuiesc să-mi folosesc piciorul acesta. O să încerc de dimineață.“ Dar dimineață ploaia continuă să cadă torențial, ca un perete, până când pământul de sub el începu să semene cu un lac mic. Se zgribuli în colț, simțindu-se îngrozitor, în timp ce ploaia bătea în altarul de deasupra capului lui, iar starea lui de spirit se scufunda tot mai adânc. „Să recunoaștem“, se gândi el. „Șansele mele să scap sunt egale cu zero. Nemții sunt încă peste tot. Aliații nu vor încerca să împingă atacul spre nord în munți până în primăvară. Și chiar dacă reușesc să cobor muntele spre șosea, n-aș fi în stare să fug și să mă ascund în cazul în care mă zăresc nemții.“

Dar nu putea să renunțe pur și simplu și să capituleze. Era datoria lui ca ofițer britanic să facă tot ce-i stătea în putere să se realăture escadronului său. Și cât timp exista și speranța de o revedea pe Sofia, atunci avea scânteie îl va ajuta să reziste. După prânz ploaia se opri. Soarele ieși dintre nori și apa de pe jos începu să se evapore. Hugo își făcu apariția din ascunzișul său și desfăcu parașuta ca să se usuce. Pielea de oaie și pătura erau, în mod miraculos, aproape uscate. Ocoli apoi cu grijă balta de pe jos și ieși la aer, bucurându-se de senzația oferită de razele de soare care se jucau pe chipul său. Norii mai zăboveau pe vârfuri de dealuri ici-colo și observă că acum zăpada acoperea și mai mult piscurile munților.

Aflat afară, în curtea interioară, încercă să se forțeze să meargă, punându-și greutatea pe picior. Strigă de durere, iar piciorul i s-ar fi îndoit dacă nu ar fi avut atela. Și cu asta, basta! Își puse sub braț creanga-cârjă și se îndreptă șontâc-șontâc spre butoiul cu apă, de unde bău pe săturate și se spală pe față. „O baie“, gândi el. „O baie lungă și fierbinte.“ Își imaginează cada de baie de la Langley Hall, cu picioarele mari, în formă de gheare și cu apa aburindă. „Nu voi mai lua de bun nimic, niciodată“, hotărî el.

Cugetările îi fură întrerupte de sunet de motoare de mașină ce venea dinspre șoseaua de jos. Mai multe vehicule de armată, mici ca niște mașini de jucărie, se îndreptau spre nord. Instinctiv se feri în spatele unui zid spart. Apoi urechile lui detectară un alt sunet, vuietul pătrunzător și vibrant al unui motor de avion. Nu era un avion german. Nu era nici britanic. Apoi îl văzu venind dinspre sud. Un bombardier ușor american, presupuse el. Acesta coborî până când putu să vadă cum lumina soarelui străluci pe steaua americană. Era chiar deasupra convoiului german, apoi căzu o bombă, și apoi alta. Simți reverberațiile până sus, pe dealul pe care se afla. Apoi se auziră explozii secundare deoarece explodară rezervoarele de combustibil. Fumul de la sfera de foc îi cuprinse nările. Avionul zbură mai departe și tot ce mai rămăsese din convoi erau doar flăcările ce pâlpâiau. Un gând îl readuse cu picioarele pe pământ, că nici măcar aici războiul nu era atât de departe, dar, în același timp, prinse curaj la gândul că Aliații îi vânau pe nemți, distrugându-i în timp ce fugeau spre nord. Poate că într-adevăr războiul avea să se termine în curând.

La întoarcerea spre locul său secret, observă pe jos o pană de la porumbelul pe care-l omorâse. Se aplecă să o ridice. Era un gri-albastru frumos, cu irizări pe margini. Simți din nou o durere în suflet din cauză că trebuise să omoare ceva atât de frumos și atât de inofensiv. Ascunse pana în buzunarul de la piept și traversă șchiopătând capela.

În noaptea aceea își rearanjă patul și se întrebă dacă Sofia avea să vină. Foamea îi rodea stomacul atât de puternic, încât nu se mai putea gândi la altceva. Își plăsmui fantasme cu friptură de vită și chifle Yorkshire, costițe de miel și plăcintă cu rinichi. Scoase conserva pe care o găsisese printre dărâmături și se întrebă dacă o putea deschide cu cuțitul. Intenționase să i-o dăruiască Sofiei, dar ea fusese atât de încântată de porumbel și de mătasea de parașută, că păstrase surpriza pentru mai târziu. O întoarse în mână, apoi o lăsă jos, nu risca decât să strice lama cuțitului. Și dacă era ceva ce nu se putea mânca decât gătit, pastă de roșii, de exemplu?

Cu siguranță ea avea să vină în seara aceea și poate îi aducea puțină tocană de porumbel.

Dar ea nu veni. Rămase treaz aproape toată noaptea, atent la fiecare sunet, dar nu se auzi nimic în afară de adierea lină a vântului printre copaci și prin iarbă. Două nopți fără ea. Ceva se întâmplase cu siguranță. Lăsă mintea să rătăcească printre scenarii: se întorseseră nemții și o luaseră cu ei. Fusesse lovită de fulger în timpul furtunii. Fusesse bolnavă și acum zăcea la pat, pe moarte. Și se trezi că se ruga așa cum n-o mai făcuse niciodată.

– Nu îmi pasă ce se întâmplă cu mine, Doamne, te rog doar să ai grijă de ea.

Apoi spuse și Fecioarei Maria ceva asemănător, ca să fie sigur.

Probabil că adormise pentru că își auzi numele strigat ca din depărtare.

Deschise ochii și o văzu stând în dreptul ușii, o siluetă profilată în lumina strălucitoare a soarelui.

– *Gesù Maria!* exclamă ea. Uite-te câtă apă! Ai noroc că nu te-ai înecat. Veni spre el. Sărmanul meu Ugo, zise ea. Îmi pare așa de rău că te-am lăsat singur atâta timp. În noaptea cu furtuna, când am vrut să mă strecor afară din casă, a fost imposibil.

– Înțeleg, spuse Hugo. Nu am vrut să riști și să ieși pe o asemenea furtună.

– Aș fi venit, spuse ea, dar băiatul meu e bolnav. A avut febră mare. A vrut să doarmă cu *mamma* lui și îi este frică de tunete. A stat treaz și nu s-a dezlipit de mine toată noaptea. Ieri, febra a fost și mai mare. A trebuit să chemăm doctorul. Doctorul spune că are amigdalită și chiar trebuie să-i scoatem amigdalele.

Cuvintele îi fură necunoscute lui Hugo până când ea făcu un semn spre gâtul ei.

– Ah, da. Amigdale, zise el.

– Dar bineînțeles că nu putem să ajungem la cel mai apropiat spital. Nu există mijloc de transport. Așa că doctorul i-a dat niște sulfamidă din aceea și a sperat să se facă mai bine.

– Și a fost vreo îmbunătățire?

Ea clătină din cap.

– S-a ghemuit lângă mine toată noaptea, bietul copil a fost leoarcă de transpirație. Acum de dimineață e slăbit, dar febra a scăzut, slavă sfinților.

– Sunt sigur că ai stat de vorbă cu Sfântul Blasiu, spuse Hugo, încercând să o facă să zâmbească, dar ea se încruntă.

– Să nu râzi niciodată de puterea sfinților, Ugo. Ei sunt cei care intervin pentru noi la Dumnezeu. Și da, m-am rugat la Sfântul Blasiu.

– Îmi pare rău. Nu râdeam. Am vrut doar să te fac să zâmbești, zise el. Dar nu ar fi trebuit să vii în plină zi. Ieri am văzut nemți jos, pe șosea.

– Am văzut și noi. Americanii i-au bombardat. Asta a fost bine, nu? Și partizanii noștri, și ei au prins într-o ambuscadă un vehicul plin de nemți și le-au tăiat gâtul.

– Nu ți-e teamă că nemții se vor răzbuna pentru acțiuni de felul acesta?

– Cum ar putea să afle din ce sat sunt partizanii? Din ce știu ei, pot să fie soldați englezi sau americani care se strecoară prin întuneric.

– Chiar și-așa, nu ar trebui să riști venind pe lumină. Dacă ai fi fost văzută?

– Am fost văzută, zise ea. Benito a spus că a găsit din nou ciuperci după ploaie. *Funghi di bosco*, preferatele noastre. I-am spus că mă duc imediat să caut și eu, așa că mi-am luat coșul și am plecat. *Nonna* are grijă de Renzo, care acum doarme liniștit. Ce bucurie mare va fi dacă o să găsesc ciuperci. O să însemne că pot veni din nou pe lumină cu motivul acesta. Este încă un mic miracol. De obicei nu sunt ciuperci atât de târziu, în decembrie. Dar ploile nu au fost chiar atât de reci și încă nu a ajuns pe-aici înghețul. Acum, dacă am să și găsesc câteva, voi fi eroină la întoarcere. Și o să fac supă de ciuperci pentru data viitoare când vin. Dar mai întâi... Întinse mâna în coș și așeză bolul, acoperit cu o cârpă groasă, pe banca din fața lui. Uită-te să vezi ce ți-am adus azi! Am făcut o supă atât de bună cu bucata noastră de porumbel.

– Bucată? Ai împărțit un porumbel?

O privi lung, neîncrezător, gândindu-se cât de ușor fusese porumbelul mort în mâinile lui.

– Am păstrat destul cât să fac supă și i-am dat puțin și *signorei* Gucci, la schimb pentru niște făină și ulei. Acum o să pot face paste. Nu paste gustoase cu ou, dar pot să fac *pici*, doar cu făină, apă și ulei. Mai bune decât nimic, nu? Noi, italienii, nu putem trăi mult timp fără paste.

Începu să râdă. Hugo își aminti de conservă.

– Iar eu mai am o comoară mică pentru tine. Scoase la iveală conserva. Am găsit asta printre dărâmături. Nu știu ce e, dar măcar e un fel de mâncare.

Ea a luat-o cu mult respect, ca și cum i s-ar fi conferit o mare onoare.

– Îți mulțumesc, Ugo. Vom avea o surpriză când o vom deschide!

– O să merg și o să mai caut, poate sunt mai multe, spuse el. Doar că nu e prea ușor să te miști pe aici.

– Sigur că nu. Trebuie să ai grijă să nu cazi și să te rănești din nou. De Anul Nou poate o să fii suficient de bine să fugi și să te întâlnești cu Aliații care vin spre nord.

– Sper asta.

Îl privi cu ochi visători, iar el simți că ea nu voia ca el să plece, așa cum nici el nu voia să se despartă de ea.

– Mi-ar plăcea să-ți pictez portretul, zise el dintr-odată.

Ea îi zâmbi, stânjenită.

– Mie?

– Da. Ce păcat, nu am vopsea și nici pânză. Dar am să fac o schiță astfel că atunci când ajung acasă să îmi amintesc fiecare detaliu.

– Ai hârtie? întrebă ea.

– Am pachetul gol de țigări. Îl pot desface și să te desenez pe interior.

– Of, ți-ai terminat țigările. Îmi pare atât de rău.

– Ar trebui să renunț la ele. Nu îmi fac nici un bine. Acum așază-te aici, pe bancă.

Sofia făcu așa cum îi ceruse el, privindu-l timidă. El își scoase creionul și îi schiță portretul. Era vizibil stânjenită, dar în același timp, privirea ei era jucăușă, fericită de atenția pe care el i-o dădea și de onoarea ciudată de a i se face portretul.

– Povestește-mi despre marii pictori. Povestește-mi despre artă, îl rugă ea. Mi-ar plăcea să știu mai multe.

– Spune-mi tu despre ce ai văzut când ai fost atunci în Florența. Ea se încruntă, căzând pe gânduri.

– Am văzut ce a făcut Michelangelo, evident. Maestrul. Și în sculptură, și în pictură, nu? *David* al lui parcă era viu. Te așteptai să înceapă să se miște în orice moment. Și Leonardo. *Madonna* lui... lumina și frumusețea...

– Ești norocoasă că trăiești aici, spuse Hugo. În Toscana și în Umbria poți să găsești picturi create de marii maeștri în biserici obișnuite. În Arezzo, Cortona, în Siena, chiar și în orașe mai mici. Lucrări ale lui Il Perugino și Giotto. Fiecare, o capodoperă.

Rămase surprins de disperarea ce apărură pe chipul ei.

– Dacă o să mai fie aici, zise ea. Se spune că nemții pradă tot ce pot. Ar lua și frescele dacă ar găsi o metodă să le radă jos de pe pereți.

– O să câștigăm și o să-i obligăm să le dea înapoi, spuse Hugo cu mai multă încredere decât simțea.

Termină schița și dădu să o pună în buzunarul de la piept.

– Lasă-mă să văd, îl rugă ea.

– Nu, e doar o ciornă.

– Dar vreau să o văd.

Ea se repezi să i-o ia din mână. El o prinse strâns de mână. Râdeau amândoi.

– Ești atât de rău, spuse ea. Nu îmi îngădui această mică plăcere.

Mica lor hârjoneală îl stârnise. „Această mică plăcere“, se gândi și prin minte îi trecu imaginea Sofiei în brațele lui. O alungă în mare grabă.

– Bine atunci. Dacă insiști.

Ea îi luă pachetul de țigări și examinează desenul cu un ochi critic.

- Așa arăt? întrebă ea.
- Așa arăți.
- Dar m-ai desenat chiar drăguță.
- Nu, îi zise el și văzu cum se schimbă la față. Te-am desenat frumoasă. Așa te văd.

Capitolul 26

Joanna

Iunie 1973

A doua zi am fost trezită de sunetul pătrunzător și neîntre-rupt al clopotelor bisericii din apropiere, la care răspundeau, ca un ecou, bătăile clopotelor din alte sate. Era zi de sărbătoare, una dintre cele mai mari din an, îmi spusese Paola. Corpus Christi. Trupul și sângele Domnului nostru Iisus Hristos. Ziua în care co-piii primesc prima împărtășanie.

M-am trezit și m-am pregătit să merg spre casa mare ca să fac baie și ca să mă spăl pe dinți. Am verificat la ușă și lângă fereastră, dar nu am văzut alte urme de tălpi. Era posibil oare ca atacatorii lui Gianni să nu-și fi dat seama că acesta vârase un plic printre gratiile de la geam? Ar fi trebuit să se știe în oraș deja că mă prezentasem ca persoană venită din exterior care nu știa nimic. Urma să plec acasă imediat cum mi se va da voie și totul avea să fie bine.

Cel puțin așa speram. Și nu am renunțat la ideea că voi fi nedez-lipită de Paola toată ziua de festival. M-am spălat, m-am îmbrăcat în cea mai frumoasă rochie, care ar fi avut nevoie să fie puțin călcată, apoi am luat micul pandantiv și mi-am legat panglica la încheietura mâinii. M-am dus apoi în bucătărie și am căutat micul dejun, dar locul era pustiu. Nici urmă de Paola. M-am speriat. Știa

că era o zi importantă și că trebuia să se trezească devreme. Se întâmplase ceva cu ea? Nici nu știam unde era dormitorul. Nu mai fusesem niciodată la etaj în casa aceea. Nu știam ce să fac, dacă să îndrăznesc să verific să nu se fi întâmplat ceva cu ea.

Eram la jumătatea scărilor când a apărut, îmbrăcată, fără nici un dubiu, în cea mai bună ținută a ei de duminică. Fustă roșie, o bluză din dantelă albă și pe umeri un șal negru, cu franjuri. A părut surprinsă să mă vadă.

– Aveai nevoie de ceva, micuța mea?

– Mă întrebam dacă ești bine sau dacă nu cumva ai uitat să te trezești, i-am răspuns.

– Nu, bineînțeles că nu. Nu într-o zi ca aceasta. Am stat mai mult să mă pregătesc. Acesta este costumul din regiunea noastră, știi? Se cuvine să-l îmbraci într-o astfel de zi. Lucrurile astea au fost ale mamei mele.

I-am spus că arăta tare drăguț.

A zâmbit.

– Și, ești gata să mergem la biserică?

Cum aş putea să întreb despre micul dejun? Stomacul meu scoate niște sunete amenințătoare.

– Nu bem cafea înainte? am întrebat.

– Înainte de Liturghie? Vai, nu. Ținem post înainte să primim Sfânta Împărtășanie. Nu mai mâncăm nimic începând cu miezul nopții. Nu se procedează la fel în biserica voastră?

– Nu cred, am spus, dezolată la gândul că nu voi vedea mâncare pentru o vreme.

Paola a dat din cap dezgustată.

– Angelina, grăbește-te! strigă în sus, pe scări. Nu vrem să ne trezim că stăm în stranele din spate, de unde nu se vede nimic din ce se întâmplă.

Angelina și-a făcut apariția, arătând la fel de drăguță într-o rochie simplă înflorată și cu un șal peste umeri. Pe un braț ducea copilul, în celălalt avea o geantă mare. Bebelușul era îmbrăcat într-o rochie lungă, tivită cu dantelă și cu o bonetă elegantă din dantelă pe cap. Dormea și părea o păpușă adorabilă de porțelan.

– Lasă-mă să te ajut, am spus, luându-i geanta din mână.

– Îți mulțumesc, mi-a zâmbit ea fericită. O persoană atât de mică are nevoie de atâtea lucruri. Un șal dacă se face frig. Încă o rochiță dacă varsă pe aceasta. Și scutece. Atât de multe scutece.

Am plecat, mergând una lângă cealaltă pe drumul prăfuit. Bătea vântul în dimineața aceea, destul de tăios. Paola a trebuit să-și strângă bine șalul în jurul umerilor.

– Nu-mi place cum arată cerul, a spus ea. Sper să nu aducă ploaie mai târziu. Meteorologul spunea că o să plouă după-amiază, dar ce știe el? E într-o cămăruță în Florența. Ne vom ruga la Sfânta Clara ca vremea să rămână frumoasă. Ea întotdeauna ne ajută cu vremea.

– Spuneți-mi, *signora* Rossini, am întrebat ridicând încheietura mâinii. Ce sfânt e pe pandantivul acesta?

Ea mi-a ridicat mai mult mâna ca să vadă mai bine pandantivul.

– Cred că este Sfânta Rita, mi-a spus. Ajută la vindecări, mai ales la răni. De unde o ai?

– Era printre lucrurile tatălui meu, i-am răspuns.

– Așadar, tatăl tău a fost rănit?

– Foarte grav, i-am răspuns. Avionul i-a fost doborât. A reușit să se parașuteze, dar piciorul i-a fost rănit. Mereu a mers șchiopăt. A trebuit să mimez partea aceasta, necunoscând cuvântul.

– Acest sfânt l-a vindecat. Paola a părut mulțumită. Deci tatăl tău era un credincios în religia adevărată.

– Nu cred. Bănuiesc că cineva i-a dăruit pandantivul.

S-a uitat la mine lung și bine.

– Crezi că Sofia Bartoli e cea care i-a dăruit-o?

– Da, i-am răspuns. Asta cred.

– A fost o femeie plăcută și bună, așa mi-o amintesc, mi-a zis ea. Păcat că în final totul a fost atât de urât, să-și trădeze satul și să fugă cu un neamț.

„Dar dacă nu a plecat de bunăvoie?” am spus în gând. Dar unul dintre bărbați a spus că fusese văzută urcând într-o mașină de armată împreună cu un neamț în toiul nopții. Doar ei doi. Fără escortă înarmată care să se asigure că nu scapă.

Când am ajuns în *piazza* din oraș, am văzut că fuseseră întinse mese lungi așezate pe capre de lemn. Clădirile au fost împodobite cu steaguri, iar șiruri de stegulețe fluturau pe biserică. Clopotele băteau încă suficient de tare cât să fie imposibil să vorbești. Din toate direcțiile oamenii se scurgeau spre ușile deschise ale bisericii. Bărbații păreau stingheri în costumele închise la culoare, cu gulere scrobite și albe.

Femeile erau îmbrăcate frumos, unele în costume asemănătoare cu al Paolei, dar toate erau gătite cu ce aveau mai bun și mai frumos, cu părul brunet și lucios adunat în vârful capului. Copiii, în cele mai bune haine ale lor, săltau pe lângă adulții care se străduiau cum puteau ca să-i strunească, ținându-i de mână.

Cum am ajuns în dreptul ușii bisericii, un murmur colectiv s-a ridicat din mulțime:

– Părintele Filippo! Părintele Filippo!

Ne-am oprit și am privit în urmă. Un bărbat firav, în sutană închisă la culoare, era ajutat să urce scările de doi bărbați robuști.

– Mă bucur să vă văd, părinte. Dumnezeu să te binecuvânteze, părinte! îl întâmpinau oamenii în timp ce se retrăgeau ca să-i facă loc să treacă.

Paola a zâmbit și a dat din cap.

– Fostul nostru preot, a spus ea. A fost sprijinul nostru și ghidul spiritual în anii de război. Se spune că a ținut piept nemților și a menținut orașul în siguranță. Un gigant spiritual într-o făptură atât de mică.

– S-a pensionat acum? am întrebat.

– Ah, da. Acum câțiva ani a avut niște probleme de sănătate, iar acum trăiește într-un cămin pentru preoți pensionați nu departe de aici. E atât de bine că poate încă să ni se alăture în ziua aceasta de sărbătoare. Nu ar mai fi același lucru fără el.

Am fost luate pe sus de mulțime spre interiorul întunecos al bisericii. Pentru că ne-am apropiat de intrare, Paola a scos o mantilă* și și-a pus-o pe cap. Am văzut că toate celelalte femei își acoperiseră capul și m-am simțit îngrozitor de vizibilă. M-am bucurat că

* Șal de dantelă neagră

stăteam într-o parte, iar eu eram în spatele unui stâlp. Când toată lumea s-a așezat, a intrat o procesiune: băieții în costume negre și fete în rochii albe și voal, arătând ca niște mirese în miniatură.

– Copii la prima împărtășanie, a șoptit Paola. Nu sunt ca niște îngerași? Abia aștept ca Marcella să ajungă suficient de mare pentru Sfânta Împărtășanie.

La sfârșitul procesiunii au intrat băieții de altar, apoi mai mulți preoți, toți înveșmântați în țeșături de brocart. Liturghia a început. Toată lumea din biserică a cântat imnurile și a recitat răspunsurile în cor. Un val uriaș de sunet a înconjurat biserica. M-am gândit cât de diferit era față de slujbele anemice de acasă, la care de-abia dacă venea cineva. S-au spus rugăciuni, s-a oficiat slujba. Apoi a început partea solemnă a Liturghiei. S-a aprins tămâia și fumul aromat a plutit peste congregație. Preotul a psalmodiat cu voce gravă. Clopotele au răsunat. Apoi, unul câte unul, copiii au venit să primească prima lor Sfântă Împărtășanie. După ei, restul enoriașilor s-au dus și ei, pe rând, pe treptele altarului. Părea că nu se mai termină. Am simțit că mi se face rău de foame. „Măcar oamenii aceștia primesc o azimă de mâncare“, m-am gândit.

Când am început și eu să sper că se termină, copiii au fost invitați înapoi, pe treptele altarului, ca să fie prezentați congregației. Apoi părintele Filippo a fost ajutat să urce scările ca să ofere binecuvântarea sa copiilor și tuturor enoriașilor. Un alt imn a fost cântat din răzputeri. Preoții, băieții de altar și copiii care au primit prima lor împărtășanie au ieșit, în procesiune, din biserică și, în sfârșit ni s-a îngăduit să-i urmărim. Am fost încântată să văd că pe mesele de lângă biserică fuseseră aduse rulouri dulci și cafea. Am așteptat răbdătoare să-mi vină rândul, în timp ce Paola povestea cu o altă femeie, prezentându-mă.

– Părintele Filippo o să rămână aici sau se întoarce la căminul în care stă? am întrebat.

– Va rămâne, măcar pentru procesiune, a răspuns ea. Vezi, i se aduce un scaun chiar acum.

Îmi venise o idee în timpul momentelor nesfârșite ale slujbei oficiale într-o limbă pe care nu o înțelegeam. Părintele Filippo

fusese preotul de parohie în timpul războiului, iar preoții ascultau spovedanii. Poate că Sofia îi spusese despre aviatorul britanic. Trebuia să gălesc o cale să ajung să vorbesc cu el.

Dar imediat ce am dat pe gât o cană de cafea și am mâncat un rulou, a sosit fanfara orașului. Membrii ei erau îmbrăcați în costume medievale și au intrat mărșăluind mândri în *piazza*, precedați de stegari care fluturau drapele uriașe. Din mulțime s-a ridicat un „Ah” colectiv. Oamenii s-au grăbit să termine de mâncat, și-au aranjat ținuta, nerăbdători să se alătore procesiunii. Fanfara a terminat de cântat marșul pe care îl intona și a rămas în așteptare, doar toboșarii țineau în continuare ritmul. *Pam para ram para ram pam pam*. Sunetul lor reverbera din clădirile înalte din jur. Copiii primei împărțășanii au plecat de lângă familiile lor și au fost aranjați în două șiruri, băieți și fete unii lângă ceilalți, ceea ce evident nu a fost pe placul unora dintre băieței. Așteptau răbdători în spatele fanfarei.

În aer plutea nerăbdarea. Gorniștii și-au dus instrumentele la gură. O explozie de sunet a răsunat în toată piața și din biserică au ieșit băieții de altar în sutanele lor roșu cu alb, doi dintre ei mișcând dintr-o parte într-alta mingi de alamă din care plutea fumul de tămâie. În spatele lor, părintele Filippo era purtat într-un fel de lectică, apoi au apărut patru bărbați care duceau un acoperământ mare de brocard deasupra capului preotului care acum ținea ridicat un obiect împodobit din aur. Nu m-am putut hotărî ce era, dar Paola și-a făcut cruce, deci probabil erau niște moaște.

S-au așezat în spatele băieților de altar. Trompetele au răsunat din nou, fanfara a început să cânte și procesiunea a început să se deplaseze înainte. Am observat un lucru bizar. Erau puțini bărbați prin mulțimea de pe margine. Apoi am văzut de ce: un grup de bărbați s-a apropiat în pas de marș având în mâini halebarde și cruci. Erau îmbrăcați în mantii albe și pe cap aveau glugi de formă conică ce le acoperea chipurile. Efectul a fost destul de îngrijorător. Mi-am dat seama că singurul lucru asemănător pe care-l mai văzusem era uniforma Ku Klux Klan. I-am aruncat o privire Paolei.

– Societatea Sfântului Gheorghe, o grupare religioasă a bărbatilor din acest oraș. E o onoare să fii invitat să faci parte din ea. Am observat apoi că tunicile lor albe aveau o stea pe piept. O stea cu multe colțuri.

În timp ce procesiunea avansa solemn pe ritmul tobelor, orașenii veneau și ei să se alăture. Ne-am luat locurile lângă celelalte femei. Drumul nostru ne ducea în ritm de melc prin oraș. Cum mergeam așa, am avut timp să mă gândesc. Steaua cu multe colțuri semăna cu acea copie mică pe care mi-o dăduse Gianni. Încercase oare să-mi spună că cineva care era un bărbat influent din oraș fusese implicat în vărsare de sânge? Am aruncat o privire în urmă la bărbații cu capetele acoperite. Care dintre ei avea ceva de ascuns?

Am tot mers prin oraș, în procesiune, până am ajuns la drumul mărginit de chiparoși, apoi mai departe, pe un drum ce trecea pe lângă câmpuri și mai multe ferme, înainte să o cotească înapoi spre oraș. Vremea, care începuse de dimineață înviorătoare și senină, părea acum să se înnoreze. Vântul se întetise, făcând tot mai dificilă transportarea acoperământului. Preotului îi era și lui tot mai greu să-și țină veșmintele la un loc.

– Să ne rugăm să nu plouă, a spus Paola. După două săptămâni numai cu soare, sunt sigură că Dumnezeu nu vrea să plouă azi.

Am străbătut viile, am ajuns înapoi pe drum și din nou în *piazza*. Acoperământul a fost dus pe treptele bisericii. Preotul a spus rugăciuni și a oferit binecuvântarea sa. Fanfara a început să cânte o melodie care cu siguranță era un imn religios și toată lumea a început să cânte și ea. M-am trezit că le urmăream expresiile fascinate de pe chipuri în timp ce cântau. Erau oameni simpli care credeau cu adevărat. Am simțit puțină invidie la gândul că eu nu simțisem niciodată un asemenea sentiment de apartenență.

Imnul s-a încheiat, oamenii s-au împrăștiat. Am observat că părintele Filippo fusese lăsat să stea singur, pe scaunul lui și am profitat de ocazie. M-am dus la el.

– Părinte, vin din Anglia, i-am spus. Am venit aici ca să aflu lucruri despre tatăl meu, care a fost aviator britanic doborât în timpul războiului. I-a scris o scrisoare Sofiei Bartoli, dar nimeni din orașul acesta nu pare să știe ceva despre el. Mă întrebam dacă știți dumneavoastră mai multe și îmi spuneți.

Mi-a zâmbit.

– Războiul. O perioadă atât de nefericită. Atâta suferință. Atâtea pierderi inutile de vieți omenești.

– Vă amintiți de Sofia Bartoli?

Zâmbea încă.

– Sofia? O fată tânără atât de minunată. Cât de trist a fost când soțul ei... cum îl chema? Lasă-mă să mă gândesc... Giovanni? Nu, era Guido. Exact, când Guido nu s-a mai întors acasă și ea și-a dat seama că a murit.

– Dar tatăl meu, am spus. Aviatorul britanic. V-a vorbit vreodată despre el? Știați de el?

S-a încruntat, încercând să se concentreze.

– Nu ești de aici? m-a întrebat.

– Nu, părinte. Din Anglia.

– Anglia. E departe de aici. O țară păgână unde nu au credință adevărată.

În momentul acela mi-am dat seama că nu mai era în toate mințile. Și-a aminti de Sofia, dar, dacă ea îi povestise vreodată despre tata, ei bine, acea amintire era de mult dispărută.

Am încercat să mă gândesc ce aș fi putut să-l întreb ca să-i împrăspățez memoria, dar în acel moment au venit la el câțiva dintre bărbați.

– Haideți, părinte. Să vă ducem la locul dumneavoastră de la masă. Sunt sigur că vă e foame.

Părintele Filippo a zâmbit.

– Mâncarea este singura plăcere care i-a mai rămas unui bătrân, a spus în timp ce ei îl ajutau să se ridice. S-a uitat în treacăt la mine. A fost atât de demult, mi-a zis. Amintirile de demult nu fac decât să deschidă răni de demult. Uneori Îi mulțumesc Celui de sus că amintirile mele au început să pălească.

Capitolul 27

Hugo

Decembrie 1944

Era aproape Crăciunul. Sofia îi aduse la cunoștință cum Cosimo împușcase un porc sălbatic.

– Trebuie să ținem secret, spuse ea, pentru că nu ni se îngăduie să avem armele noastre și dacă nemții găsesc porcul, o să ni-l ia. Le place la nebunie carnea. Dar oamenii noștri o să îl taie în pădure și vor aduce câte o porție pentru fiecare familie din San Salvatore, ca să avem fiecare puțină carne de sărbători. Și ghici ce-o să fac? O să fac tocăniță din carne de porc sălbatic. Conserva pe care mi-ai dat-o era cu roșii! Sunt atât de încântată. Și o să fac tort de castane. Un adevărat ospăț de sărbători.

După ce ea plecă, Hugo își imagină chipul ei, bucuria ei. „Găsește bucurie în lucruri atât de simple“, gândi el. Se trezi că o compara cu Brenda, pe care nimic nu mai părea să o încânte zilele acelea. Știa că viața la Langley Hall i se părea plictisitoare. Peisajul din zonă i se părea plictisitor. Dar nu era ca și cum ar fi trăit în mijlocul deșertului Sahara. Exista un accelerat spre Londra din Godalming și ea mergea destul de des în oraș, slavă Domnului, la cumpărături, chiar și în cluburi. Bea mult, orice fel de cocktail și el era sigur că prizase și cocaină. O vedea ca pe un animal captiv

într-o cușcă frumoasă. Alungă imaginea ei din minte și se gândi în schimb la Sofia. Voia să îi dăruiască un cadou de Crăciun. Nu reușise să prindă un alt porumbel. De fapt, rar mă văzuse păsări acum că temperatura scăzuse, iar noaptea era îngheț. Îi era tot mai greu să se încălzească, deși purta hainele lui și peste ele, pe cele ale lui Guido, și stătea pe blana de oaie. Încerca să facă mai multă mișcare în timpul zilei, mergând sprinten ore întregi, cotrobăind printre dărâmături. Bombardamentul a fost meticolos. Nu scăpase mare lucru, în afară de zidurile capelei. Găsi niște pagini ciudate de cărți, acum atât de distruse de ploaie, că de-abia se mai putea distinge ceva. Găsi o carte aproape întreagă de rugăciuni cu coperte de piele bătută. Voi să o lase acolo, dar apoi se răzgândi. Nu i se părea în regulă să lase acolo ceva atât de vechi și de sacru ca să fie distrus de vreme. O ridică de jos și o puse în jacheta de aviator. Se întrebă ce alte obiecte de valoare și rare mai fuseseră lăsate în urmă de călugări când nemții i-au lăsat pe drumuri. Sofia spusese că nemții luaseră picturile din capelă. Credea că nemții putuseră să-și ia cu ei pocalele și celelalte obiecte prețioase pentru că era evident că nu mai era nimic de preț care să zacă printre dărâmături. „Poate doar cadavre“, își spuse el.

Tocmai făcea calea-ntoarsă, când a văzut-o. Soarele străluccea pe ceva ce părea să fie o monedă. Se aplecă cu greutate și o ridică. Era un pandantiv religios, o femeie cu mâinile întinse și niște cuvinte scrise mic în jurul ei. „*La Madonna*“, se gândi el și realizează că avea cadoul pe care să îl ofere Sofiei de Crăciun. Se întoarse în sanctuarul lui și se așeză ca să lustruiască metalul cu cămașa lui până când pandantivul arată ca nou. Apoi frunzări printre paginile cărții de rugăciuni. Paginile de la sfârșit erau din hârtie marmorată. Rupse una cu grijă și desenă o scenă de Crăciun pentru Sofia: familia sfântă, păstorii cu oile lor, boul și măgarul. Apoi adăugă dealul cu San Salvatore în fundal. Fu chiar mulțumit de rezultat. Împături desenul și puse iconița înăuntru. Apoi le ascunse înăuntrul copertei de piele a cărții de rugăciuni.

– Îmi pare rău că nu voi putea veni în ziua de Crăciun, îi spuse Sofia când îl vizită data următoare. Va fi imposibil. Mergem la

Sfânta Liturghie de la Miezul Noptii în Ajunul Sfânt, apoi sărbătorim cu vecinii cam toată noaptea. Apoi tot satul e din nou în picioare a doua zi. Chef mare, deși Dumnezeu știe că nu avem prea multe motive de sărbătorit deocamdată. Va trebui să aștept până adorm toți în noaptea de Crăciun, sătui de vin, mâncare și fericire. Îmi pare atât de rău să te las singur într-o zi atât de specială, dar voi veni cât voi putea de repede. O să-ți aduc puțin din tocănița de porc sălbatic, deși nu cred că pasteles vor mai fi la fel de gustoase dacă se răcesc. Dar ți-am adus acum destulă mâncare cât să-ți țină de foame, spuse desfăcând șervetul și el văzu că-i adusese o bucată mare de mămăligă, niște pastă de măsline, o bucată mică de brânză de oaie și un măr uscat. Astea o să țină. Pentru acum, poftim niște supă.

O mână, impresionat de figura ei îngrijorată în timp ce el dădea pe gât fiecare înghițitură.

– Ai încercat vreodată să pictezi sau să desenezi, Sofia? o întrebă din senin.

– Eu? Când eram mică. Uneia dintre călugărițe i-a plăcut desenul meu cu un măgar și l-a pus pe perete. Dar cam asta a fost toată cariera mea artistică, spuse ea râzând.

L-a încercat o dorință puternică să fugă cu ea în Anglia, să o ducă în casa lui de la Langley și să o învețe să picteze, dar se opri până să apuce să exprime în cuvinte această idee absurdă. De ce ai oferi cuiva ceva ce nu va putea avea niciodată? De ce ai oferi cuiva speranțe goale? „Ca să treceți de perioada aceasta tulbură“, veni răspunsul.

– Când se termină războiul mă voi întoarce în San Salvatore, spuse el și îmi voi aduce șevaletul și vopselele și o să te las să pictezi ce vrei. Apoi o să agăț lucrarea pe un perete la mine acasă.

Ea chicoti.

– Va fi un alt măgar. Atâta știu să desenez.

– Dar ar putea să fie un măgar albastru. Un măgar cu picățele. Un măgar zburător. Mulți, mulți măgari zburători.

– Te prostesti, Ugo.

Începu să râdă și îl lovi peste mână, în joacă. Apoi o umbră de vină îi întunecă fața.

– Scuze, nu ar fi trebuit să fac asta.

– Nu-ți cere scuze. Îmi place când râzi. Mă face să mă simt că sunt încă în viață, că încă mai există speranță.

– Și pe mine. Când mă gândesc că te voi vedea curând, și eu simt că încă trăiesc.

Pe negândite o prinse de mână.

– Tu ești singurul motiv pentru care eu sunt încă în viață, Sofia, zise el. Tu ești singurul motiv pentru care vreau să rămân în viață.

– Nu, nu spune asta. Soția ta. Fiul tău. Familia ta. Ei sunt motivele tale.

El scutură din cap.

– Nu. Dacă nu mă întorc, vor plânge puțin, vor spune că am fost un tip curajos pentru că mi-am dat viața pentru țară, apoi se vor reîntoarce la viețile lor ca și cum nu s-a întâmplat nimic. Nu cred că este nimeni acasă care să mă plângă cu adevărat.

– Eu aș plânge, spuse ea. Dacă ai muri, te-aș plânge cu adevărat.

Observă că ea nu își retrase mâna. De fapt, îl prinse de mână cu aceeași feroare cu care o prinsese și el.

Se trezi în sunetele clopotelor. Era destul de întuneric și habar nu avea cât era ceasul, dar clopotele răsunau în tot ținutul înghețat. „Nemții“, se gândi. „S-au întors nemții în sat.“ Dar apoi își spuse: „Nu. Clopotele bat pentru Slujba de la Miezul Noptii. E Crăciunul.“ Și se lăsă pe spate, zâmbind și retrăind amintiri dintr-un trecut îndepărtat: Hugo la cinci sau șase ani, trezindu-se în zori reci și mohorâți ca să găsească ciorapul de la piciorul patului său dând pe dinafară de cadouri. Și Nanny, care-și strecura capul pe ușă:

– Și, a venit Moș Crăciun până la urmă?

– Da. Abia putea rosti cuvântul atât era de emoționat. Uite câte lucruri mi-a adus.

– Păi nu ești tu un băiețel norocos? Cred că s-ar putea să mai fie ceva și jos. Ar fi bine să te ajut să te speli și să te îmbraci.

Și jos găsi: un ponei rotofei, de culoarea caramellei. „Ce vremuri fericite“, se gândi el. „Când încă mai trăia mama, și tata nu plecase la război, și mi se promisese un frate sau o soră.“ Doar că se întâmplase o nenorocire și mama și bebelușul muriseră la naștere. Dintr-odată nu mai rămăseseră decât tata și Nanny. Iar în anul următor fusese trimis la școală, iar tata plecase la război și, de atunci, el nu se mai simțise niciodată în siguranță.

Rămase ascultând până când ultimul răsunet de clopot se domoli în liniștea nopții.

– Crăciun fericit! zise cu voce tare, apoi adormi.

Când se trezi a doua zi, auzi zarva din depărtare: sunet de tobe și apoi de trompete. Se gândi imediat la o armată invadatoare, una romană sau medievală. Dar Sofia îi spusese că toată lumea avea să fie pe străzi sărbătorind. Poate că în acel „chef mare“ erau incluse fanfara satului și o procesiune.

Se spală la butoiul cu apă de ploaie și își dori să fi avut un pieptene în buzunar ca să își aranjeze părul. Îl udă și-și trecu degetele prin el ca să-și netezească buclele. Ziua era extraordinar de senină și de luminoasă. Și liniștită, atât de liniște că respirația lui părea să fie singurul sunet de pe pământ. Tobe și trompetele tăcură, așa că își imaginează cum tot satul era adunat în jurul meselor comune, oferindu-și unii altora castroanele cu mâncare, povestind și râzând de parcă nu ar fi avut nici o griją.

„Se vor ospăta până noaptea târziu“, se gândi el. „S-ar putea ca Sofia să nu vină deloc.“ Trebui să se împace cu gândul și să spere că nu va risca să urce când oamenii se îndreptau spre casele lor după petrecere.

Căzu întinericul. Se așază în așternutul lui și se întinse pe spate, tângind după o țigară, un pahar de whisky, o plăcintă de porc, un rulou cu cârnați și o ciocolată, toate acele lucruri mărunte pe care le luase de bune în viață.

I se păru că aude îngeri cântând și deschise ochii, fără să-i vină să creadă.

– Și păstorii sălășluiau în câmp, având grijă de oile lor în noaptea, murmură el cuvintele Evangheliei ce răzbătu până la el.

Își ridică privirea și văzu un înger apropiindu-se de el, cântând cu o voce subțire, clară și frumoasă. Ținea un felinar care îi lumina chipul.

– *Mille cherubini in coro ti sorridono dal cielo*, cânta ea. O mie de heruvimi cântă din cer. Apoi se lăsă jos, lângă el. Ah, ești treaz. Mă bucur tare mult. Vezi? Ți-am adus bunătăți de Crăciun. Hai afară să te bucuri de festinul tău.

El se târi afară din adăpost și se cocoță pe o scândură, lângă ea. Ea scotea mâncarea din șervetul gros.

– Tocăniță de porc sălbatic și paste, spuse ea. Și lapte de oaie cu miere și piper. Și tort de castane. Și o sticluță cu *grappa*. Mănâncă, mănâncă.

Insistența ei îl făcu să chicotească. „Mama italiancă tipică“, se gândi el, „cu toate că e atât de tânără.“ Nu avu nevoie de încurajări. Mâncarea era caldă încă. Mănă, folosind ultima bucată de mămăligă ca să șteargă farfuria. *Grappa* era proaspăt făcută și îl ustură gâtul când o bău, dar îi încălzi tot corpul.

– Ți place? îl întrebă timidă.

– Magnific. Un adevărat ospăț, spuse el și ea râse încântată.

– Ne-am simțit atât de bine astăzi în sat. Mai întâi o minunată Liturghie de la Miezul Noptii. Toată lumea a cântat și părintele Filippo ne-a spus cuvinte de alinare atât de frumoase. Apoi am sărbătorit împreună cu celelalte familii. Mâncarea a fost destulă și toată lumea a fost fericită. Ca pe vremuri. Apoi deveni serioasă. Cosimo mi-a făcut un cadou: o sticlă de *limoncello* pe care o păstrase la el în pivniță. Nu am vrut să o accept, dar era multă lume și nu am vrut să-l umilesc în fața celorlalți. Așa că l-am pus să o deschidă pe loc și să închinăm pentru cei dragi care nu sunt cu noi, pentru cei care nu s-au întors încă acasă.

Deveni melancolică. Apoi zâmbi din nou.

– Și ți-am adus un mic cadou, pentru că de Crăciun toată lumea trebuie să ofere cadouri. Îi întinse un înger micuț sculptat din lemn. A fost în scena noastră de Crăciun, zise ea.

– Ar fi trebuit să-l lași la locul lui, Sofia, spuse el în timp ce ea i-l puse în palmă.

– Dar mai sunt și alți îngeri și am vrut ca un înger să aibă grijă de tine. Leagănul este foarte vechi, de multe generații, și fiecare a adăugat ceva până azi. Îi strânse degetele în jurul statuetei. Păstrează-o și să știi că mereu mă rog ca îngerul tău păzitor să te aibă în grija sa.

Hugo simți cum i se umplu ochii de lacrimi și încercă să le îndepărteze clipind.

– Și eu am un cadou pentru tine, spuse el.

– Un cadou? Pentru mine?

– Bineînțeles. E Crăciunul. Trebuie să facem cadouri. Doar tu ai spus asta.

– E un alt porumbel? O conservă?

– Mă tem că nu e ceva atât de folositor. Poftim. Îi întinse cartea de rugăciuni. Este o carte veche.

Ea privi mirată.

– Am găsit-o printre dărâmături, zise el. Pare să fie aproape intactă. Deschide-o.

Ea o deschise și găsi hârtia împăturită.

– Cu grijă, o instrui el.

Ea despături hârtia și exclamă de atâta încântare.

– Este un pandantiv miraculos, ca acela pe care l-am pus în buzunarul lui Guido când a plecat la război. De unde ai știut?

– L-am găsit printre dărâmături, zise el. L-am curățat puțin. Mi-am amintit că ai zis că nu ai nici un pandantiv cu Fecioara. Și ți-am făcut și un desen.

Când vorbi își dădu seama că rostise acele cuvinte ca un băiețel plin de speranță.

Sofia desfăcu hârtia și o ridică în dreptul felinarului.

– E o scenă de Crăciun! exclamă ea. Fecioara și Sfântul Iosif și Pruncul Iisus. Și păstorii și oile. Ah, e casa mea. Uite și turnul bisericii. E minunat! Ești un artist adevărat, Ugo. Îl voi prețui mereu.

El se simți absurd de fericit. Ea veni să se așeze lângă el și îl mângâie ușor pe mână.

– Ești un om blând și bun. Sper ca soția ta să învețe să te prețuiască.

Își ridicară amândoi privirile când auziră vibrația joasă a unui avion care se apropia.

– Alianții. Au venit să bombardeze din nou linia de iarnă a nemților.

Părea surescitată.

Zgomotul crescuse în intensitate, de făcu să huruie pietrele care abia se mai țineau. Apoi se auzi un șuierat brusc urmat de o bufnitură intensă, răsunătoare.

– Aruncă bombe, zise ea. Probabil că pe șosea e un convoi. Tresări speriată când se auzi a doua bubuitură ce făcu să se zguduie tot dealul.

– Prea aproape, exclamă ea. Ține-mă în brațe, Ugo. Sunt speriată.

Se ghemui lângă el, iar el o luă în brațe, părul ei mătăsos mângâindu-i obrazul.

– Nu te teme. Ești în siguranță cu mine, zise el. „Aș putea să rămân așa pentru totdeauna.“

Nici nu apucă să-și ducă gândul până la capăt, când se auzi un alt șuierat chiar mai aproape. Bufnitura exploziei făcu pământul să se cutremure. Sofia țipă și se agăță de Hugo, ascunzându-și fața în gulerul jachetei lui în timpul exploziei. Pietrele cădeau din pereții distruși, rostogolindu-se cu zgomot în jurul lor. Hugo se aruncă deasupra ei ca să o protejeze. Apoi pământul se clătină. Felinarul căzu trosnind și ei rămaseră complet în întuneric. Putea să simtă și să audă pietrele alunecând pe lângă el. Parcă toată capela făcea implozie. Începură să alunece, luați pe sus de pietrele ce cădeau în cascadă. Sofia țipă. Hugo se prinse de o margine a altarului și se ținu din răputeri în timp ce lumea se prăbușea în jurul lui.

Capitolul 28

Joanna

Iunie 1973

Pe când procesiunea se împrăștia în *piazza*, am rămas uitându-mă cum oamenii se duceau grăbiți în toate direcțiile. M-am uitat la Paola, întrebându-mă dacă și noi aveam să mergem acasă.

– Se duc să aducă mâncarea pentru ospăț. Noi am fost invitate la masa familiei Donatelli anul acesta. Maria Donatelli a fost amabilă și ne-a invitat pentru că e prea mare distanța să mă întorc acasă și-apoi să vin din nou cu mâncarea în *piazza*. Le vom aștepta la masa lor.

Am traversat împreună *piazza* spre masa cu o față de masă albă. Pe un carton era imprimat „*Famiglia Donatelli*“. Am observat că fiecare familie avea rezervată o masă. M-am uitat în jur să văd unde aveau să stea Cosimo și Renzo.

Bărbați treceau printre mese purtând tăvi cu bucăți feliate de miel. I-am văzut cum au așezat tăvile pe mesele din fața clădirii primăriei. Nu era nici urmă de Cosimo sau Renzo deocamdată. Mi-am dat seama că mai mult ca sigur au fost printre bărbații în mantii și cu glugi. Oamenii au început să vină la masa noastră, aducând cantități impresionante de paste, risotto, platouri cu salate, pâini și o bucată uriașă de șuncă. Am fost prezentată și m-am

trezit în mijlocul unei mulțimi gălăgioase alcătuite din mai multe generații. Cea mai mică era fetița Angelinei și cel mai în vârstă era un bărbat micuț, uscățiv, fără dinți, a cărui mâncare era tăiată în bucățele. Toată lumea râdea și vorbea tare și scena asta se repeta la toate celelalte mese. Gălăgia din piață era copleșitoare. Am privit în jurul meu întrebându-mă dacă exista în Anglia vreo ocazie care ar fi putut produce o asemenea bucurie vădită și celebrare a familiei. Mă simțeam stânjenită între ei, deși au fost drăguți să mă includă și pe mine, oferindu-mi mereu mâncare și având grijă ca paharul meu să fie întotdeauna plin.

Am simțit brusc că trebuie să plec de acolo. M-am scuzat, folosind pretextul că trebuia să găsesc o baie. Când am pășit în zona umbrită de la marginea pieței, am văzut că cineva m-a ajuns din urmă. M-am dat la o parte ca să-l las să treacă, dar el s-a oprit și s-a pus în fața mea. Era Renzo. M-a luat din nou de încheietură, mi-a ridicat mâna și a comparat-o cu a lui, în care avea de data aceasta inelul.

– Da, sunt identice, a spus el. E incredibil.

Ne-am uitat la inele, comparându-le. El s-a încruntat, nevenindu-i să creadă ce vedea.

– În al meu sunt litere, a continuat el. Le-am observat doar ieri. HRL. Știi ce înseamnă?

– Da, știu. Hugo Roderick Langley. Sunt inițialele tatălui meu, i-am spus.

El a dat din cap.

– Așadar, trebuie să fiu de acord cu faptul că acest inel e de la tatăl tău. E greu de crezut că a fost aici și că a cunoscut-o pe mama, dar acum avem dovada că ce ai spus tu trebuie să fie adevărat. Trebuie să-mi cer iertare pentru comportamentul meu nepolitic de mai devreme.

– Nu e nevoie să-ți ceri scuze. Sunt bucuroasă că mă crede cineva.

Renzo m-a privit și eu am dat din cap. A început să râdă.

– Și când te gândești că n-am avut nici cea mai mică idee. Când o să-i spun tatei, va fi atât de surprins.

- Nu-i spune, am zis repede.

Mă privi curios.

- De ce? De ce nu ar trebui să știe?

- Pentru că... am ezitat. Pentru că nu știm ce s-a întâmplat cu adevărat și, până când vom afla, aș vrea să păstrăm totul doar pentru noi.

Încă nu eram sigură ce voiam să fac și nici dacă puteam avea încredere în Renzo. Învățasem pe propria piele că nu toți bărbații erau de încredere. Apoi mi-am dat seama că nu aveam cum să aflu mai multe despre tata și Sofia dacă nu împărtășeam din ceea ce știam.

- Aș vrea să-ți arăt ceva, i-am spus. I-am arătat încheietura. Iconița aceasta de pe panglică era printre lucrurile tatălui meu. Sunt sigură că mama ta i-a dat-o. El nu era religios și niciodată nu ar fi ales să poarte așa ceva.

Renzo m-a prins din nou de mână, ridicând-o ca să poată vedea mai bine. Eram îngrozitor de conștientă de atingerea sa, dar el nu a părut să observe că era atât de aproape de mine.

- Interesant, a spus. Nu sunt sigur ce sfânt e.

- Paola a spus că e Sfânta Rita, i-am zis.

El a ridicat din umeri.

- Nu mă pricep prea bine la sfinți. Generațiile mai vechi cred că există câte un sfânt pentru fiecare problemă. Sincer, nu mi s-au părut eficienți când a fost vorba de problemele mele.

- Ai avut probleme? am întrebat.

Renzo a ridicat din umeri.

- Am avut și eu partea mea. Mici necazuri comparativ cu suferințele mondiale, presupun. În general probleme în dragoste. S-a oprit și s-a încruntat din nou. Nu te voi plictisi cu ele *signorina* Langley.

- Nu, te rog. Continuă. Și spune-mi Joanna.

- Foarte bine, Joanna. Ridică din umeri. Era în oraș o tânără când aveam optsprezece ani. Am fost trimis la Florența și când am venit acasă i-am spus tatălui meu că vreau să mă fac chef. El a spus că e o idee proastă. Că o să moștenesc tot acest pământ, viile prospere. El voia să studiez agricultură, așa că a trebuit să fiu de

acord și am făcut un curs de viticultură la universitatea. Apoi am venit acasă și m-am îndrăgostit. Am crezut că poate Cosimo va fi fericit, dar nu i-a plăcut de ea. Ea voia să se facă designer de modă și, ca prin minune, a primit o bursă la Institutul de modă din Milano. Dusă a fost și bineînțeles că nu s-a mai întors niciodată. Am înțeles că e chiar renumită acum. A tăcut și s-a uitat la mine. Nici nu știu de ce îți spun povestea vieții mele.

– Poate pentru că simți că și eu am trecut printr-o experiență similară.

– Chiar așa?

– Da. Bărbatul cu care credeam că o să mă căsătoresc m-a părăsit pentru cineva care-l putea ajuta să avanseze în carieră.

– Mereu mi s-a spus că englezii sunt sobri și fac ceea ce trebuie, a zis el. Apoi s-a corectat. Nu toți englezii, trebuie să recunosc. Am cunoscut o englezoaică pe când lucram în Anglia. Era tare drăguță, amuzantă și caldă, deloc înțepată, așa cum se presupune că sunt englezii. Am crezut că aș putea rămâne la Londra și să mă căsătoresc cu ea. Dar Cosimo a făcut atunci atacul cerebral și a trebuit să o las și să vin repede acasă. Am sentimentul că de câte ori mă îndrăgostesc, relația e sortită eșecului.

– Mai e suficient timp, i-am spus.

– Poate pentru tine. Eu am împlinit deja treizeci de ani. În cultura noastră sunt un caz fără speranță. Un burlac tomnatic, la fel ca tata.

Ne-am plimbat în umbra străduței înguste și am văzut că pârcalețul era chiar în fața noastră.

– Mai e ceva ce aș vrea să vezi, i-am zis. Putem să stăm în parc și să-ți arăt? Poate mă ajuți să-mi dau seama.

Am lăsat casele în urmă. Renzo m-a urmat de-a lungul cărării de nisip până în dreptul băncii de la umbra sicomorului sub care a stat cuplul în vârstă. El s-a așezat lângă mine și eu am deschis geanta. Am scos pachetul de țigări pe care tatăl meu desenase femeia.

El a exclamat surprins când i l-am întins.

– Da, este ea. Mama. Exact cum era. Zâmbetul ei. Tatăl tău a desenat asta?

- Sunt sigură că da.
- A surprins-o atât de bine.

Nu se mai auzea decât gânguritul unui porumbel în copacul de deasupra noastră și ciripitul unor vrăbiuțe care ciuguleau în praf. Parcă eram singuri la capătul universului.

- Nu înțeleg, a început el. Tatăl tău i-a dat mamei mele inelul, la care cred că ținea ca la ochii din cap. S-a străduit să-i facă un portret. Deci este clar că a avut sentimente pentru ea. Iar ea i-a dăruit un pandantiv. Asta înseamnă că și ea a avut sentimente pentru el. Atunci ce s-a întâmplat? Ce nu a mers? A părăsit-o și s-a întors în Anglia, așa că ea a ales o viață mai sigură în Germania?

- Mai e ceva ce vreau să vezi, scrisoarea de care ți-am povestit. Am scos scrisoarea pe care o scrisese tatăl meu.

Renzo examinează plicul.

- Da, adresa e corectă, a spus el. Acolo era casa în care m-am născut. A fost trimisă... după ce ea a plecat. Nu la adresa aceasta. A oftat.

- Acum citește ce a scris tata.

A deschis scrisoarea. A început să citească, apoi a ridicat privirea.

- Scria bine în italiană.

- A studiat artele plastice în Florența înainte de război, am spus.

- A fost artist?

- Nu când l-am cunoscut eu. Preda arte la școală, dar nu am aflat că pictase decât după moartea lui, când am găsit niște tablouri foarte frumoase.

S-a întors să citească scrisoarea mai departe. Am auzit răsuflarea scurtă când a ajuns la sfârșit.

- „Băiatul nostru frumos“? a întrebat, uitându-se la mine.

- M-am întrebat dacă nu cumva era vorba despre tine, dacă nu cumva a trebuit să te ascundă pe tine în acele vremuri periculoase.

Scutură din cap.

- Ți-am mai spus și înainte. Nu am fost ascuns niciodată. Am locuit cu mama și cu bunica până când m-a părăsit mama. Apoi

am stat cu *nonna* până a murit, imediat după ce s-a terminat războiul. Atunci m-a luat Cosimo la el. A preluat pământurile mamei și a reușit să le cumpere și pe cele ale bărbaților care au fost uciși în război. Astfel a devenit suficient de prosper cât să-mi ofere o educație bună.

– Este posibil ca mama ta să mai fi avut un copil? Un copil cu tatăl meu?

– Cum ar fi posibil ceva așa? A scuturat din cap. Am fi știut.

– Câți ani aveai? Trei? Patru? Poate că un copil de vârsta aceea nu observă dacă un adult se îngrașă.

– Dar *nonna* ar fi observat. Fiecare femeie din oraș ar fi văzut. Nu trece nimic neobservat de femeile din San Salvatore. Te asigur. Știu totul. Și să zicem că ar fi născut, unde ar fi putut face asta?

– Ceea ce ne readuce la întrebarea cum de tatăl meu a fost aici și totuși nimeni nu a știut despre asta. Ar fi posibil să-l fi ascuns undeva acasă la voi?

Renzo s-a încruntat când a auzit asta.

– Presupun că ar fi fost posibil. Aveam un pod mare și trebuia să te urci pe o scară ca să ajungi în el. Mama urca acolo ca să aducă jos lucruri de care am fi putut avea nevoie. Aveam și o pivniță. Nu îmi plăcea să cobor acolo pentru că erau șobolani și era întuneric. Dar acolo se păstrau vinul și uleiul de măsline.

L-am privit plină de speranță.

– Deci cineva s-ar fi putut ascunde acolo.

– Da, dar cum ar fi putut fi adus tatăl tău înăuntru? Singura ușă pe care intri în casă e din stradă.

– În spate ce e?

– Geamuri și zidul orașului, dedesubt. În plus, *nonna* ar fi trebuit să ia și ea parte și, din câte mi-o amintesc era o persoană strictă, corectă și severă. Nu cred că ar fi permis ca un străin să fie ascuns în casa ei. S-ar fi dus direct la preot și s-ar fi spovedit.

– Nu ar fi făcut și mama ta același lucru? am întrebat. Probabil că era evlavioasă, altfel nu i-ar fi dat tatălui meu iconița.

– Bănuiesc că așa este. Și preotul nu trebuie să dezvăluie secretul sfintei spovedanii.

– Am vorbit cu părintele Filippo, i-am zis, în caz că poate mama ta îi spusese ceva important. Și-a amintit cu drag de ea, dar detaliile erau cam în ceață.

– Da, am auzit că a început să aibă probleme cu memoria. Mare păcat. Un om extraordinar.

– Mama ta și-ar fi asumat un risc îngrozitor de mare ca să ascundă un pilot inamic în casa ei, ar fi riscat viața fiului ei și a bunicii, i-am zis.

– Nu numai asta, dar mai era și neamțul acela, îți amintești? Neamțul cu care a fugit? Poate că a venit la noi acasă după ce plecase tatăl tău. Cum a fost salvat tatăl tău? Poate că au venit Aliați, l-au găsit și l-au luat cu ei în camioane, lăsând-o pe mama.

– Da, presupun că e posibil.

Ne-am uitat unul la celălalt, storcându-ne mințile ca să înțelegem ce se întâmplase.

– Îmi pare rău că nu te pot ajuta, a spus Renzo în cele din urmă. Sincer să fiu, nu-mi amintesc aproape nimic din perioada aceea. Știu că am fost bolnav o perioadă și mama a avut grijă de mine. Mi-l amintesc pe neamțul care a stat la noi acasă, cel cu care a fugit. Îmi amintesc că mâncam iepure și castane și orice altceva mai putea ea să găsească pentru noi. Obişnuia să plece cu coșul și căuta în pădure de mâncare pentru că nemții ne luaseră tot ce aveam. Acum trebuie să cred că ea și tatăl tău s-au întâlnit, iar el a crezut că s-au îndrăgostit. Dar băiatul frumos... nu am idee ce ar fi vrut să spună cu asta. Și mă tem că nu vom ști niciodată. S-a uitat la mine ca și cum încerca și el să înțeleagă. Dacă a existat un copil și a fost ascuns, atunci cu siguranță a murit. Nu poate ieși nimic bun din căutarea asta. Ar trebui să te întorci acasă. Părăsește locul acesta. Am sentimentul că nu ești în siguranță aici.

Un vânt rece a început să bată, încercând să-mi smulgă scrisoarea din mână. Peste dealuri au început să se adune norii. Dintr-odată m-am simțit neliniștită acolo, alături de el, doi oameni pe bancă fără nimeni altcineva în jur. Am vrut să-l întreb ce a vrut să spună cu „nu ești în siguranță”. Știa ceva sau voia să-mi spună că poliția ar vrea să-mi pună crima în cârcă?

M-am ridicat de pe bancă.

– Ar trebui să mă întorc. Paola o să-și facă griji pentru mine.

– Da. S-a ridicat și el. Plus că ar trebui să-l ajut pe Cosimo. Nu va fi încântat că am vorbit cu tine. El crede că vrei să ne faci probleme.

– Nu vreau să fac nici o problemă, i-am zis. Nu am vrut decât să știu adevărul. Dar acum se pare că nu o să-l aflu niciodată.

Am plecat împreună.

– Crezi că poliția o să mă lase să plec în curând? l-am întrebat.

A ridicat din umeri.

– Cine știe? Dacă mă-ntrebi pe mine, ar trebui să fii idiot să crezi că ai fi avut vreun motiv ca să-l omori pe Gianni sau că ai fi suficient de puternică să-l pui într-o fântână. Din nefericire, însă, unii dintre polițiștii noștri sunt idioți. Dar stai fără griji. Vom face tot ce putem pentru tine, îți promit. Nu te porți așa cu turiștii.

Sunetul pașilor noștri răsună între zidurile ce mărgineau străduța îngustă. Din depărtare auzeam râsete și cineva începuse să cânte la acordeon. Vocile s-au înălțat în cântec.

– Par să se simtă bine, am zis.

A încuviințat.

– Într-un loc ca acesta, oamenii au așteptări mici și se bucură de lucruri mărunte. Nu ca în Londra, unde oamenii trebuie să cheltuiască bani ca să se distreze și nu râde nimeni. În restaurantul în care am lucrat era o liniște de mormânt. Oamenii șopteau. Nu râdea nimeni.

Am reflectat puțin la ce a spus.

– Ai dreptate, i-am zis. Dacă cineva ar vorbi tare sau ar râde, toți s-ar uita la el.

– Cu toate acestea, tu locuiești acolo.

– Trebuie să-mi dau examenul pentru barou*?

– Bar? Vrei să faci oamenilor băuturi?

Am început să râd.

– Nu, așa se numește examenul pe care trebuie să-l dai ca să devii avocat. Să intri în Bar(ou). Caraghios, nu?

* În limba engleză, cuvântul pentru „barou” și „bar” este același – bar

– Atâtea expresii caraghioase în engleză, a spus el. Mereu am fost uimit de sensurile pe care le dădeau oamenii lucrurilor. Așadar, dai examenul ca să te faci avocată?

Am dat din cap.

– Și după ce-l voi fi trecut... dacă îl voi trece, atunci pot să practic avocatura oriunde vreau. Dar nu am găsit încă un loc în care să mă simt acasă.

– Nu unde ai crescut?

Am scuturat din cap.

– N-am simțit niciodată că aparțin aceluși loc, i-am răspuns. Tata a provenit dintr-o familie nobilă. A fost Sir Hugo Langley. A fost proprietarul unei case minunate care s-a numit Langley Hall și a avut mult pământ înainte să mă nasc eu, dar tata a trebuit să vândă tot din cauza taxelor pe care trebuia să le dea statului. Așa că am locuit în căsuța îngrijitorului și el a fost profesor de arte la școala care a preluat proprietatea.

– Cred că a fost tare greu pentru el, a spus Renzo, să i se reamintească în fiecare zi ce a pierdut.

– Da, sunt sigură că i-a fost. Mama a provenit dintr-un mediu mult mai puțin nobil și el a fost fericit să aibă grijă de noi. Dar ea a murit când eu aveam unsprezece ani și apoi viața a fost cam lipsită de veselie. Am făcut școala acolo, dar restul fetelor erau bogate. Și nu erau interesate să învețe. Ori mă tachinau, ori mă disprețuiau. Așa că nu, nu cred că aș vrea să mă reîntorc acolo.

– Deci amândoi am crescut fără mamă. Nu e deloc ușor. Mereu simți că îți lipsește ceva, a spus el. Uneori mi se întâmpla să mă trezesc noaptea după ce visam că mama mă săruta pe obraz așa cum o făcea când dormeam.

– Mama ta te-a iubit cu adevărat, i-am zis. Chiar crezi că te-ar fi abandonat așa, din senin dacă nu ar fi fost forțată să o facă?

S-a oprit, cu ochii ațintiți drept înainte la oamenii care râdeau și cântau în *piazza*.

– Asta mi s-a spus. Asta crede toată lumea, a spus el. Acum nu mai sunt atât de sigur.

Capitolul 29

Joanna

Iunie 1973

Am ajuns pe străduța unde era vechea casă a lui Renzo. Și-a dat seama că mă uitam la ea.

– Crezi că ar trebui să ne uităm în vechea mea casă să vedem dacă există un loc în care s-ar fi putut ascunde cineva?

– Dar cei care locuiesc aici nu sunt la ospăț în *piazza*?

Mi-a zâmbit conspirativ.

– Exact. Nu există un moment mai bun ca ăsta.

– Dar nu putem intra fără permisiunea cuiva. Și ușa n-o să fie încuiată?

– Mă-ndoiesc, a spus el. Nimeni în San Salvatore nu-și încuie ușa de la intrare. Orice străin care intră în oraș vine pe strada asta și ar fi observat. Plus că nimeni de aici nu și-ar jefui vecinii. E împotriva codului nostru. Vino! Hai să încercăm. Dacă suntem prinși, voi spune că arăt tinerei domnișoare din Anglia unde am locuit. Nu e nimic rău în asta, nu-i așa?

Am coborât în grabă pe alee și Renzo a încercat clanța de la ușa din față. Era făcută din lemn sculptat și părea foarte veche. Ușa s-a deschis cu ușurință.

– Bună ziua? E cineva aici? a strigat Renzo. Vocea lui a răsunat în casa scării. Nu a răspuns nimeni. Mi-a făcut semn din cap că e în regulă. Să mergem.

Mai întâi mi-a arătat parterul. O cameră de zi convențională în față, cu vedere la aleea de afară. Era plină de mobilier greu, închis la culoare, iar atmosfera mi s-a părut apăsătoare. În spate era sufrageria, care avea o privesc extraordinară asupra viilor care alunecau ușor spre o vale mică și asupra livezilor de măslini ce urcau pe dealul următor. M-am dus la geam și am privit afară. Da, avusese dreptate. Geamul se deschidea spre povârnișul stâncos al zidului orașului, nici pe departe un loc pe care să vrei să te cocoți.

Lângă încăperea aceasta era o bucătărie demodată, cu o sobă mare din fontă și vase de cupru atârdate în șir. În partea cealaltă a bucătăriei era o cameră în care acum erau fotolii și un televizor. Deci San Salvatore a intrat în epoca modernă!

– Țsta a fost pe vremuri dormitorul mamei, a spus el. Cel puțin în perioada pe care mi-o amintesc. Dormeam aici jos pentru că era mai cald și nu aveam suficient combustibil să încălzim sus. Dormitorul meu mic e în spate.

M-a condus într-o cameră ca o cutie care avea vederea spre alea. A început să mă conducă tot mai repede, probabil din cauză că începuse să se simtă neliniștit că își vâra nasul în casa cuiva, dar eu am aruncat o privire pe geamul camerei care fusese dormitorul lui. Geamul acesta se deschidea și el spre un perete, dar partea de sus a peretelui fusese puțin reparată astfel încât să se poată coborî pe ea. Nu era de mare ajutor, fiind tot un povârniș.

Am urcat și ne-am uitat rapid în cele trei dormitoare. Renzo a arătat spre un pătrat în tavan despre care a spus că ducea în pod. Ar fi fost posibil oare să fi rămas cineva ascuns acolo sus? Dar Sofia ar fi trebuit să născocească niște motive foarte bune pentru care să tot urce și să coboare. Și dacă i-a dus de mâncare tatălui meu, nu ar fi observat bunica lucrul acesta?

Am coborât și Renzo a deschis o ușă mică ce ducea spre un rând de scări ce coborau în întuneric. Am ezitat.

– Nu cred că vreau să cobor acolo, i-am zis. Pare îngrozitor. E lumină?

– Nu sunt sigur. Nu cred că am fost vreodată jos.

Un curent de aer rece, de umezeală și mucegai a ajuns la noi. Renzo s-a uitat la mine și a dat din cap.

– Trebuie să-ți dau dreptate, pare complet scârbos. Și se aplică același lucru ca în cazul podului, bunica mea ar fi văzut-o pe mama coborând cu mâncare. Cred că mai bine am pleca de aici înainte să fim prinși.

Tocmai terminase de spus cuvintele acestea când s-a auzit un zgomot ca și cum un camion ar fi intrat într-un perete al casei, urmat de un huruit. Totul în jur a început să se zgâlțâie. Am auzit lucruri căzând și spărgându-se. La un moment dat am simțit că pereții stăteau să se dărâme peste noi. M-am prins de Renzo.

– Ce se întâmplă?

– Doar un cutremur, a spus el.

Zgâlțâiala s-a oprit și mi-am dat seama că eram la el în brațe.

– Doar un cutremur? am repetat. Doar?

A început să râdă și mi-a dat drumul.

– Sunt destul de obișnuite în zona asta a Italiei, a zis el. Gata. S-a terminat. Suntem bine. Să ne întoarcem la ceilalți.

Am ajuns înapoi în *piazza* în plin haos. Cănille de vin se vărsaseră peste fețele de masă albe. Bebelușii plângeau. Femeile bătrâne se rugau și suspinau. Altele curățau repede mizeria.

– S-a terminat, a spus mulțimii bărbatul cu părul alb care povestise cu mine cu două seri în urmă. Dat uitării. Să ne simțim bine din nou.

– Primarul, mi-a zis Renzo. Cel mai important om din orașul acesta. Este foarte respectat aici. Ne-a condus în timpul războiului și a fost suficient de practic cât să dea impresia că se poate înțelege cu nemții. Cred că asta ne-a salvat de multe necazuri.

L-am privit pe bătrân cu interes. Cineva care s-a înțeles bine cu nemții? Să-și fi trădat oare oamenii ca să-și salveze pielea? Am mers un pas mai departe. Să o fi trădat oare pe Sofia, știind că ascundea un aviator britanic?

Nu am mai avut timp să-mi duc gândul până la capăt, pentru că Paola venea spre mine.

– Unde ai fost? Am fost atât de îngrijorată. Apoi cutremurul...

– Îmi pare rău, i-am zis. Renzo m-a dus să-mi arate casa în care a locuit împreună cu mama lui în timpul războiului.

Paola s-a întors și l-a fixat pe Renzo cu privirea.

– Înțeleg, a spus ea. Ei, bine atunci. Nu face nimic.

În momentul acela cineva l-a strigat pe Renzo, mai bine zis a urlat după el, din partea cealaltă a pieței. Cosimo îi făcea semne.

– Unde ai fost, băiete? a strigat el. Dispari așa și-l lași pe bătrânul tău tată să se descurce de unul singur?

– Tată, ești în mijlocul a o sută de persoane. Oricare dintre ei te-ar fi putut ajuta, i-a spus Renzo.

– Și în timpul cutremurului? Dacă ar fi trebuit să mă mișc repede ca să scap? Ce s-ar fi întâmplat atunci?

– Cred că *piazza* e probabil cel mai sigur loc din oraș, a spus Renzo.

– Oh, deci acum ți-ai găsit să fii obraznic și lipsit de respect față de tatăl tău, nu-i așa? Cosimo s-a apropiat de el, săgetându-l din priviri. E influența fetei ăleia din Germania? Am știut că va face probleme din secunda în care a venit în oraș.

– Nu e din Germania, tată, e din Anglia. Și nu am vrut să fiu lipsit de respect. Am spus doar adevărul. Și oricum cutremurul a trecut și tu nu ai pățit nimic, așa că totul e bine. Ne putem întoarce să sărbătorim în continuare.

Îl luă pe bătrân de braț și-mi aruncă peste umăr o privire în care am întrezărit o umbră de zâmbet. Pe când se îndepărtau, l-am auzit pe Cosimo spunând:

– Cu cât pleacă mai repede din locul acesta, cu atât mai bine.

M-am alăturat grupului Paolei. Femeile vorbeau despre cutremur, amintindu-și de cele din trecut, de satele distruse, de oamenii care fuseseră îngropați de vii. Vorbeau repede cu accentul lor distinct, așa că nu am înțeles mai nimic, dar am dat din cap ca și cum aș fi înțeles. M-am întrebat cât durează de obicei un astfel

de festin, dar problema a fost rezolvată pentru mine de bebelușul Angelinei, care a început să plângă.

– *Mamma*, cred că trebuie să o duc acasă, a spus Angelina. Se face frig și cred că o să plouă.

– Bine. Paola s-a ridicat în picioare. Venim și noi cu tine. Mă asigur că ajungeți cu bine acasă, apoi mă gândesc să-i fac o vizită Francescâi. Nu cred că a venit. Înțeleg de ce stă acasă în aceste momente triste. Dar o să-i duc niște legume de la noi, poate și niște *biscotti* ca să se bucure, biata de ea!

– Cine e Francesca? am întrebat.

– Văduva lui Gianni. Cred că sărăcuța de ea a suferit mult în timpul căsătoriei. S-ar putea chiar să se bucure că a scăpat de el, dar, pe de altă parte, cum o să trăiască acum? Cine mai are grijă de oi și o să facă brânza? E prea mult pentru o singură femeie și nu cred că-și permite să plătească un om care să facă toată treaba, chiar dacă reușește să găsească pe cineva care nu lucrează pentru Cosimo.

Ne-am luat la revedere de la oamenii de la masa noastră. N-am mai fost niciodată îmbrățișată și pupată de persoane pe care nu le cunoșteam. A fost o senzație ciudată, dar nu pot spune că a fost neplăcută, că aparțin unui grup mare, de oameni prietenoși.

Am mers împreună spre casă și am lăsat-o pe Angelina acasă la fermă ca să o hrănească pe cea mică.

– Acum o să merg la Francesca, a spus Paola. Ar trebui să dormi puțin. Am avut o zi lungă.

– Ah, nu, am spus. Nu sunt obosită. Ai vrea să vin cu tine?

Un zâmbet mare i-a luminat fața.

– Sigur că da. Mi-ar plăcea asta foarte mult. Întotdeauna îmi place să am companie și Francesca se va bucura să vadă un chip nou.

Ca să fiu sinceră, faptul că mă oferisem să merg cu ea nu a fost complet dezinteresat. Voiam să am ocazia să vorbesc cu văduva lui Gianni. Poate îi spusese câteva lucruri pe care voia să mi le împărtășească.

Paola a pregătit un coș mare cu mâncare: fructe și legume din grădină, niște bunătăți pregătite în cuptor și un rest de tocăniță.

– Nu o să aibă chef să gătească, sărăcuța de ea, a spus Paola.

Am plecat pe drumul care se depărta de oraș, apoi am cotit-o și am urcat pe dealul din dreapta noastră. Era un drum pieptiș. Mă oferisem să duc eu coșul și acum regretam. Mi-am dat seama cât de slăbită fizic eram încă. M-am hotărât ca, dacă mai stăteam acolo, să fac mai multe plimbări în aer liber. Apoi mi-am dat seama că nu voiam să plec, în ciuda neplăcerilor pe care le aveam cu poliția. În ciuda faptului că nu ajungeam nicăieri în aventura mea în căutarea adevărului, îmi plăcea să fiu aici. Îmi plăcea să fiu cu Paola și să simt că fac parte dintr-o familie.

Casa lui Gianni era la marginea pădurii care acoperea dealul. Era o casă modestă, construită din piatră, cu un acoperiș din ardezie care părea să se prăbușească din moment în moment. Găinile rătăceau prin jurul casei. Un câine era legat în curte. S-a ridicat și a început să mârâie când ne-am apropiat.

– Francesca, a strigat Paola cu vocea ei răsunătoare. Sunt eu, Paola Rossini, am venit să-ți fac o vizită.

Ușa de la intrare s-a deschis și în cadrul ei a apărut o femeie subțire, îmbrăcată în negru. Arăta ca și cum nu se oprise din plâns de mult timp. Dar a reușit să schițeze un zâmbet.

– Paola. Ce frumos din partea ta că ai venit!
– Mi-am făcut griji când am văzut că nu ai venit la sărbătoare.
– Cum aș fi putut să vin și să mă bucur când unul din oamenii care mâncau și beau acolo l-au omorât pe soțul meu? a întrebat ea.
– Nu ai de unde să știi asta, Francesca. Putea foarte bine să fie cineva din afară.

– Cine din afară? Cine din afară ar fi știut de fântâna ta? Mi-au zis că a fost înghesuit acolo, cu capul în jos și lăsat să se înece. Ce monstru ar face asta?

– Poate că Gianni și-a făcut dușmani, a spus Paola. Nu și-a ales mereu cu înțelepciune oamenii cu care s-a asociat.

– Gianni umbla mereu după afaceri, e adevărat, a fost de acord. Dar s-a ferit de criminali, de Mafia sau de găști. Au fost zvonuri despre el care chiar nu erau adevărate. Știi că îi plăcea să se dea mare. Îi plăcea ca oamenii să creadă că trăiește în mijlocul pericolului și al intrigilor. Dar pur și simplu nu era adevărat. Era chiar

un tip timid. Dar nu mai are nici un rost să vorbim despre asta, nu-i așa? Nu cred că vor da de capăt crimei. Și cu mine ce o să se întâmple? Fără un bărbat care să aibă grijă de oi, care să ridice vasele grele în care se face brânza. O să trebuiască să vând, dacă o să vrea să cumpere cineva. Va trebui să mă limitez la găini și la cei câțiva măslini. După ce și-a terminat tirada a părut să mă observe și pe mine pentru prima dată, stând la umbra unui cireș. Și ea cine e?

– Ea e tânăra din Anglia care stă la mine, a spus Paola. A fost drăguță și mi-a cărat coșul la deal.

Am simțit o pereche de ochi negri care mă examinau cu mare atenție.

– Cea care... a început să spună.

– Exact, i-a răspuns Paola. Cea care a găsit cu mine corpul soțului tău.

– Cred că a fost un șoc pentru ea, a spus Francesca.

– A fost pentru amândouă. Am crezut că n-o să mai înceapă niciodată să-mi bată inima. Sărmanul om! Ce sfârșit!

– Exact așa. Ce sfârșit! Treabă făcută de unul dintre cei mai violenți și răi oameni. Și pentru ce? Pentru că Gianni nu era întotdeauna chibzuit când vorbea? S-a oprit, tot răsucind cu mâinile șorțul pe care-l purta peste rochie. Mai bine haideți înăuntru să bem împreună un pahar de vin.

– Sigur, a răspuns Paola.

Mi-a făcut semn să o urmez și am intrat în întunericul în care era cufundată casa. Era înghesuită și austeră, dar totul strălucea de curățenie. Ne-am așezat într-un colț, pe o bancă. Francesca a luat un vas de lut de pe raft și ne-a turnat niște vin roșu în pahare. Apoi a pus pe masă o farfurie cu măslini și niște pâine cu coajă groasă.

– În sănătatea ta, *signorina*, a spus ea, privindu-mă curioasă de parcă eram o creatură de pe Marte.

„Poate că sunt prima persoană dintr-o țară străină pe care o întâlnește“, mi-am spus în sinea mea, dar mi-am reamintit apoi că văzuse destui nemți în timpul războiului. Probabil că acest lucru

a făcut-o să fie circumspectă când era vorba despre străini. Cele două femei au început să povestească. Vorbeau repede, cu accent toscan, de n-am prins aproape nimic. M-am trezit că mă uit prin jur curioasă. Privirea mi-a zburat pe geam, în spatele lor. De aici, San Salvatore se vedea foarte bine. Am zărit fosta casă a Sofiei cu vopseaua galbenă, cojită. Apoi m-am uitat mai atent. Geamurile din spate se deschideau spre un parapet. Dar, de unde mă uitam, se vedea ca și cum o scară cobora pe exteriorul zidului exact în dreapta casei sale. Așadar, exista o cale să aduci pe cineva pe care voiai să-l ascunzi. Abia așteptam să-i spun lui Renzo.

În cele din urmă și spre ușurarea mea, Paola s-a ridicat de pe scaun.

– Ar trebui să mă întorc la fiica și la nepoata mea, a spus ea.

– Vă duceți la dansul din *piazza* diseară? a întrebat Francesca, uitându-se și la mine, și la Paola.

Paola a chicotit.

– Cred că zilele mele de dans au cam apus. Dar dacă tânăra domnișoară vrea să meargă, eu nu mă opun.

– Ah, nu cred că e bine să merg singură diseară și să dansez cu străini, am spus. Deja inspectorul de poliție crede că am un caracter îndoielnic doar pentru că am băut un pahar de vin cu bărbații din oraș fără însoțitor.

– De ce a vorbit un inspector de poliție cu tine? m-a întrebat Francesca. Și de ce era nevoie să-și facă el griji de caracterul tău?

Mi-am dat seama brusc de faptul că deschisese un subiect jenant. Cum aș fi putut să-i spun că încerca să mă facă pe mine vinovată de crimă pentru că a crezut că Gianni a vrut să mă agreseze și eu l-am omorât în autoapărare? Am încercat să vin cu un argument rezonabil.

– S-a purtat dezagreabil cu toată lumea, am spus. A încercat să mă facă să recunosc că l-am omorât pe soțul dumneavoastră pentru că eu am găsit cadavrul.

– Ridicol, a spus ea. Polițiștii ăștia sunt niște idioți. De ce ai avea vreun motiv să omori un bărbat pe care nu l-ai întâlnit niciodată?

– Era printre bărbații de la masă, presupun, am zis. Am schimbat cu el câteva cuvinte. I-am spus că mă interesează să vizitez locurile și s-a oferit să-mi arate oile și cum face brânza.

– Înțeleg. A rămas încruntată. Și de ce ați venit în San Salvatore, *signorina*?

– Tata a fost aviator britanic și avionul lui a fost doborât în zona aceasta. M-am întrebat dacă știe cineva despre el.

– În timpul războiului?

– Da. Nu știu alte detalii. De aceea am venit, ca să aflu.

A dat din mână, scoțând din discuție subiectul.

– Nu eram decât niște copii în timpul războiului. Am învățat să supraviețuim și să ne ascundem.

– Da. Se pare că nimeni nu a știut niciodată nimic despre vreun pilot britanic care a supraviețuit unui accident aviatic.

– Și a fost luat de aici de nemți?

– De ce spui asta? Am simțit cum îmi creștea pulsul. Știi să se fi întâmplat așa?

– Parcă Gianni a spus ceva mai demult: „Au venit după el. Sunt sigur de asta“.

– Era sigur?

– Nu știu. Pe vremea aceea eram sus la ferma unchiului meu. Dar ceea ce mi-ai zis mi-a reamintit ceva ce a spus Gianni. Era doar un băiețel pe vremea aceea, dar era trimis încolo și-ncoace după tot felul de treburi și a văzut multe lucruri pe care alții nu le-au văzut. Mereu i-a plăcut să-i spioneze pe alții și uite ce a pățit din cauza asta.

Și-a dus o mână la gură și a început să plângă. Paola a venit lângă ea să o liniștească.

– Nu-ți face griji, Francesca. Ai prieteni aici. O să facem tot ce putem ca să-ți fie bine, a spus ea. Acum trebuie să plecăm. Dar ești bine-venită la noi acasă oricând dorești.

– Ești o femeie bună, Paola. Fie ca sfinții să te vegheze!

Am lăsat-o în pragul ușii, uitându-se după noi cum coboram dealul.

Capitolul 30

Hugo

Decembrie 1944

Au rămas așa o clipă ce dură cât o eternitate, ghemuiți unul în celălalt în întuneric complet, până când mișcarea din jurul lor încetă.

– Ești bine? o întrebă în șoaptă.

– Cred că da. Mi-e doar tare frică. Ne-ai salvat. Ce s-a întâmplat? S-a simțit de parcă toată clădirea se ducea în jos, în iad.

– Probabil că bomba a slăbit fundația.

Vocile lor păreau să aibă ecou în întuneric.

– Oare e sigur acum? șopti ea. Au plecat?

– Da, au plecat. O mângâie pe păr și ea se ghemui la pieptul lui.

– Cum voi ajunge acasă dacă nu-mi găsesc felinarul?

– O să-l găsim. Nu te îngrijora.

Se sprijini și pe el, și pe ea ca să se ridice ușor, scoase bricheta din buzunar și ridică mica flacăară ca să vadă în jur. Felinarul căzu pe o parte și se rostogoli la câțiva metri de ei. Îl ridică și reaprinsă lumânarea.

– De ce au aruncat o bombă peste noi? a întrebat ea în timp ce el așeză lumânarea în picioare și ținu flacăra brichetei în dreptul ei. Cum au putut face așa ceva?

– Probabil că pilotul a văzut lumina de la felinarul tău și a crezut că aici este încă o poziție inamică, zise Hugo.

– Felinarul meu cel mic? Un pilot a crezut că asta e periculos?

– Ai fi surprinsă cum se poate vedea din avion o lumină cât de mică, zise el. Apoi adăugă. Uneori un aviator nu mai vrea decât să se întoarcă și să meargă acasă, așa că lansează ultima bombă acolo unde crede că nu poate face rău, în pădure sau în câmp.

– Tu ai făcut vreodată asta?

– Sunt pilot. Treaba mea e să pilotez avioane, nu să arunc bombe, spuse el. Și am zburat doar cu bombardiere ușoare, cu foarte puține bombe. Am încercat să fim eficienți.

Așeză lumânarea aprinsă înapoi în felinar, apoi îl ridică să evalueze dezastrul din jur. Flacăra mică arunca umbre prelungi peste zidăria prăbușită. Pereții erau încă în picioare, deși acum se căscau găuri în ei. Dărâmăturile de pe jos își schimbaseră locul și podeaua întreagă era acum înclinată.

Sofia se ridică de jos.

– Sper că e suficient de solidă ca să pot merge pe ea. Făcu câțiva pași, apoi se opri. *Gesù Maria!* exclamă ea.

– Ce s-a întâmplat?

Se ridică cu greu în picioare.

– Uită-te aici.

Își făcu drum spre locul spre care arată ea. Jos, lângă peretele lateral al capelei se căsca o gaură imensă și un rând de scări coborau în întuneric.

– Sigur este un fel de criptă, spuse Hugo. Ai vizitat-o vreodată?

– Nu. Am venit aici doar o dată, la o sărbătoare. Nu prea interacționam cu călugării. Erau complet izolați de lume.

– Până i-au gonit nemții și au aflat ce înseamnă viața adevărată, adăugă el.

– Oare să coborâm și să vedem ce este acolo? întrebă ea. Ar putea fi uscat și mai tihnit pentru tine.

Lui Hugo îi venea greu să coboare în acel dreptunghi întunecat. De jos se simțea aer rece, greoi și mirosea a igrasie.

– Cred că ar trebui să așteptăm și să coborâm pe lumină, zise el. Nu știm cât este de stabil acolo jos. Poate stă să cadă tot tavanul.

– O să mă întorc dimineață dacă reușesc să scap. O să le spun că trebuie să verific cultura de napi. S-ar putea să-i recoltăm săptămâna aceasta. În plus, e ziua de după sărbătoare. Toată lumea va dormi până târziu.

– Bine. Descoperi că zâmbea cuprins de nerăbdarea de a o revedea în curând, deși nu-i împărtășea entuziasmul de a explora o pivniță veche. Ar trebui să mergi acum acasă și să dormi. Fii foarte atentă cum mergi spre ușă. Podeaua s-ar putea să nu mai fie atât de rezistentă.

– Voi avea multă grijă, zise ea. Și voi fi tare nerăbdătoare să mă întorc ca să aflăm ce este sub noi. Crezi că e o comoară?

– Mă îndoiesc. Mă aștept că acești călugări ai tăi au fost niște oameni simpli. Îți spun cu mâna pe inimă că nu am găsit vase de aur și nici inele cu rubine cât am căutat prin dărâmăturile de afară. Iar vasele și farfuriile erau doar din lut simplu.

– Nu contează, spuse Sofia, e incitant, nu-i așa?

– Da, a fost el de acord, dorindu-și ca ea să aibă în sfârșit un lucru pe care să-l aștepte cu nerăbdare. E incitant.

Hugo nu putu să închidă un ochi toată noaptea. Era conștient că stătea într-un loc instabil care se putea prăbuși în orice moment și se întreba dacă nu ar fi trebuit să se mute afară. Dar vântul crâncen de rece care se răzvrătea formând vârtejuri afară, printre ruine, nu făcea din asta o perspectivă atrăgătoare. Se ridică, dorindu-și cu disperare o țigară. Găsi în schimb sticluța plată cu *grappa* și luă câteva înghițituri cu o poftă nebună. Îl încălzi, dar nu făcu nimic să-i potolească starea de neliniște. Se luptă să nu adoarmă și se bucură să vadă primele semne ale zorilor pe peretele dinspre est.

Hugo așteptă până se făcu ziua, apoi înaintă cu atenție în jurul peretelui exterior și reuși să ajungă cu bine la intrarea din față. Văzu atunci că bomba nu aterizase direct pe clădirea deja distrusă. Lovise dealul, îndepărtând o bucată mare de pământ și piatră

astfel că acum, mănăstirea era cocoțată pe marginea unui abis. „Măcar acum nici un camion nemțesc nu mai poate urca de pe drum“, gândi el. Rândul de trepte rămase neatins.

Se spală, bău multă apă și apoi se întoarse în capelă. Rămase pentru multă vreme în fața intrării în criptă. Sofia avusese dreptate, era incitant, dar și alarmant în același timp. Un curent de aer rece se ridica dinăuntru, deși Hugo nu-și putea imagina de unde putea să vină un curent de aer din adâncul pământului.

Sofia îl găsi acolo, în picioare, privind fix când ajunse cu respirația întretăiată și roșie în obraji.

– Azi e vânt puternic, zise ea. A fost greu să urc dealul. Și, uite, am scos unul din napii mei. O să-l spălăm și apoi îl poți mânca.

– Nap crud? se strâmbă.

– Oh, sigur că da. Va fi bun. Crocant și revigorant. Îl așeză pe o bârnă căzută. Ai fost deja jos?

– Nu, te-am așteptat. Am vrut să facem descoperirea împreună.

– Am mai adus o lumânare, zise ea. Va fi foarte întuneric acolo jos. Îi zâmbi entuziasmată. Ești gata? Sunt atât de curioasă ce o să găsim.

– Probabil e un subsol în care călugării își păstrau cărțile vechi de rugăciune, veșmintele și mobila veche, zise Hugo.

– Ba nu. Este o capelă subterană. Poate e mormântul unui sfânt. Sau moaște sfinte. Am văzut capul Sfintei Ecaterina în catedrala din Siena.

– Doar capul? Ce s-a întâmplat cu restul? A fost decapitată?

– Nu, capul a fost luat după ce a murit și a fost pus într-o cutie de aur și cristal. Încă se păstrează miraculos și îl poate vedea toată lumea. Face miracole.

– Săraca Sfânta Ecaterina, zise el. Mă bucur că nu o să fiu niciodată un sfânt. Nu aș vrea să mi se taie capul după ce mor.

Asta îi făcu să râdă. Ea dădu să îl lovească ușor, dar se răzgândi, intimitatea din seara precedentă făcându-se uitată.

– Bricheta ta, te rog. Aprinse lumânarea. O să merg eu mai întâi, să verific dacă țin scările.

– Fii atentă, strigă el în urma ei, dar ea deja coborâse în beznă.

– E bine, zise ea. Scările nu sunt foarte abrupte și sunt destul de curate. Te poți ține de perete când cobori. Vino încet.

El o urmă, făcând câte un pas pe rând, simțind răceala peretelui de piatră pe palmă. O auzi tresărind, dar se concentrează cu totul să nu se rostogolească și să nu se lase cu toată greutatea corpului pe piciorul cu atelă. Nu-și ridică privirea până nu ajunse jos. Răsuflă ușurat și se uită în sus. Apoi văzu ce o făcu pe ea să tresară uimită.

Era o capelă perfectă cu tavan sculptat și cu arcade. La pereți erau aliniate ceea ce păreau mormintele călugărilor morți, cel mai probabil. La baza scărilor zăceau mai multe plăci groase de zidărie. Sofia ținea lumânarea ridicată încercând să ajute lumina să pătrundă și în colțurile mai îndepărtate. La capătul celălalt era un altar pe care se înălța un crucifix înalt și foarte realist. În nișe erau sfinți și de pereți erau agățate multe tablouri mari.

– De asta nemții nu au jefuit capela asta, spuse Sofia, luminând cu lumânarea pe bucățile mari de piatră din jurul scărilor. Uite! Probabil că asta a blocat intrarea de sus pe scări și acum s-a dărâmat. Probabil capela asta nu a mai fost folosită de secole. Sau poate călugării aveau o intrare secrete din celelalte clădiri. A luat-o înaintea lui, uitându-se în sus la pereți. Uită-te la asta! Sofia ridică lumânarea ca să lumineze unul dintre tablouri. Nu e minunat? Îi arată pe cei trei magi care vin la Pruncul Iisus. Trecu mai departe. Și aici e Sfântul Sebastian, săracul.

Hugo își întoarse fața de la cel din urmă. Se vedea mâna unui artist, dar imaginea unui cadavru legat de un stâlp și străpuns de săgeți era mult prea explicită.

– Cred că sunt foarte vechi, spuse Sofia.

– Da. Din vremea Renașterii, spuse Hugo. Mă întreb dacă sunt semnate. Tabloul cu magii pare să fie o lucrare a lui Il Perugino.

– Nu ar fi grozav? Opere ale maeștrilor pictori aici și noi suntem singurii care știu de ele.

– Da, aprobă el. Grozav.

Instinctiv, ea își așeză mâna pe brațul lui, își ridică privirea spre el și zâmbi.

– Sunt atât de fericită că împărtășim acest moment.

El își dori cu disperare să o ia în brațe și să o sărute, dar îi întoarse doar zâmbetul. Continuă să meargă de-a lungul peretelui, Sofia uitându-se cu atenție la fiecare mormânt, citindu-i cu voce tare ce scria în latină ca el să poată traduce.

– Albertus Maximus, stareț, 1681 până în 1696, zise el despre una dintre inscripții.

– Ești un bărbat atât de educat, zise ea. Știi latină.

– Ni s-a băgat pe gât la școală șapte ani, zise el. Liturghia noastră este în latină. Și vorbești italiana, care este foarte asemănătoare. Ea ridică din umeri.

– Nu ascult ce zice preotul, zise ea. Când părintele Filippo îmi dă dezlegarea de păcate după spovedanie, habar n-am dacă-mi spune că sunt iertată sau că mă duc în iad.

– I-ai spus despre vizitele la mine?

Ea ezită puțin.

– Nu chiar. Doar că te-am găsit și te-am ajutat o dată. Nu i-am spus că vin în fiecare zi și îți aduc de mâncare. Pentru că nu e un păcat, nu? Iisus a spus să îi hrănim pe cei flămânzi și să-i primim pe străini, iar eu le fac pe amândouă.

– Chiar așa, răspunse el, pornind mai departe. Uită-te la asta, strigă spre Sofia, oprindu-se în dreptul unei uși mici înfundate în perete. Ai avut dreptate. Mai este o intrare în criptă. Probabil că treptele acelea au fost blocate de ani buni.

– Încearcă. Să vedem unde duce. Ea întinse mâna spre clanță înaintea lui. O zgâlțâi, dar nu se mișcă. E încuiată, spuse ea dezamăgită. Cine știe unde ne-ar putea duce?

– Oriunde ar duce, acum e morman de moloz, zise el și se îndepărtă.

Sofia mai rămase cu ochii la ușă, ca și cum ar fi vrut să o deschidă, apoi oftă și se duse după Hugo. În spatele capelei era un paravan de piatră, laborios sculptat, iar în spatele lui, o capelă mică, laterală cu un altar pe care era încă acoperământul și, în fața lui, un scaun de rugăciune. Deasupra altarului era o altă pictură. Sofia ridică lumânarea și de data aceasta amândurora li se tăie respirația de uimire. Era un tablou mic, în ramă poleită cu aur.

Subiectul picturii era unul previzibil: Pruncul Iisus în brațele mamei sale. Dar era cu totul diferită de toate celelalte picturi re-nascentiste pe care le văzuse Hugo până atunci. În loc de copilul stilizat, deseori proporționat precum un adult, cu figură inexpressivă, mai degrabă o față matură, acesta era un bebeluș autentic. Avea fața rotundă, cu o claie mare de bucle aurii. Fața micuță era luminată de fericire în timp ce-și întindea mânuțele grăسune spre doi heruvimi adorabili, cu aripile deschise, plutind lângă el, cât să nu-i poată ajunge, ca și cum l-ar fi tachinat.

Sofia rupse mai întâi tăcerea.

– Ah, ce băiat frumos! spuse ea. Nu este cel mai frumos băiat pe care l-ai văzut vreodată?

– Da. Hugo de-abia fusese în stare să pronunțe cuvântul, gâtuit fiind de emoție. Este cea mai uluitoare reprezentare a Fecioarei cu Pruncul pe care am văzut-o vreodată. Din anumite privințe este atât de modernă, datorită felului în care folosește lumina și a realismului picturii. Dar, știi, mă întreb dacă nu s-ar putea să fie chiar Leonardo. Chipul Fecioarei are acea serenitate extraordinară, regăsită și în *Fecioara între stânci*.

– Leonardo da Vinci? șopti Sofia. Ar putea fi.

– În cazul acesta trebuie să avem grijă de ea. Trebuie să fim siguri că nemții nu o s-o găsească niciodată.

– Da, așa trebuie, aprobă și el. Ar fi posibil să o iei la tine acasă și să o ascunzi în pod?

Ea făcu o față îngrozită.

– Nu este a mea ca să o pot lua. Și dacă nemții se hotărăsc să facă percheziții în sat și o găsesc? Va fi pierdută pentru totdeauna. Nu, mai bine încercăm și o ascundem aici. Cine ar vrea să urce până aici, acum, când tot locul este o ruină?

– Și totuși, zise el în timp ce nu-și putea lua ochii de la pictură. Poate ar trebui să blocăm din nou scările și să le ascundem.

– Dar tu ar trebui să stai aici, jos. Este uscat și mai cald decât sus și îl ai și pe băiatul frumos al cărui chip te va veghea în timp ce dormi. Am afla din timp dacă vin nemții și te-ai putea gândi

la un loc bun în care să ascunzi pictura. Îl pot lua pe Sfântul Sebastian, în schimb.

El râse când auzi asta.

– Da, și eu îl găsesc de-a dreptul înfiorător.

– Așadar, de-acum rămâi aici jos, nu? întrebă ea. O să-ți fie mai cald și vei fi binecuvântat de toți sfinții și de Pruncul Iisus.

– O să încerc să dorm aici, zise el. Vântul a fost atât de rece în ultimul timp.

– O să-ți aduc aici lucrurile.

– Nu e nevoie. Pot să urc și să le aduc unul câte unul. Pot să arunc pătura.

– Nu vreau să risc să cazi. Pot să o fac. Tu rămâi jos și prinde-le.

Așeză lumânarea pe unul din mormintele călugărilor, apoi își ridică fusta lungă și alergă ușor în sus, pe scări.

Capitolul 31

Joanna

Iunie 1973

M-am uitat cu atenție la oraș de pe deal, în timp ce mergeam. Într-adevăr, părea să fie o cale să cobori de pe zidul din apropierea casei Sofiei. O persoană agilă ar fi putut urca pe geam, să meargă pe zid și apoi să coboare în vie fără prea multe șanse să fie observată. Mi-am amintit că Renzo a spus că mama lui plecase cu coșul ca să caute ceva de mâncare în pădure. Am mers cu privirea prin vie, apoi în sus, prin livada de măslini spre pădurile ce acopereau vârful dealului. Dincolo de ele, deasupra copacilor, se ridica o porțiune stâncoasă pe care am văzut niște ruine. M-am oprit ca să mă uit mai bine. Părea să fie mai mult decât o grămadă de dărâmături și era greu să-ți dai seama ce fusese pe vremuri clădire și ce fusese doar stâncă.

M-am dus cu gândul la Sofia și la coșul ei. Ar fi fost posibil să ascundă pe cineva acolo sus?

– Ruina aceea, am început eu. A fost un castel pe vremuri?

– O mănăstire, a spus Paola. Îmi amintesc de călugări, erau acolo când eram copilă. Așa o capelă minunată aveau!

– Când erai copilă? am izbucnit. Încă era mănăstire când erai mică?

- Ah, da. Până a fost bombardată în timpul războiului.
- Nemții au bombardat o mănăstire? am întrebat îngrozită.
- Nu, nu nemții. Aliații. Americanii, cred.
- Au bombardat o mănăstire? Dar asta e îngrozitor. A fost din greșeală?

- Nu. Nemții îi goniseră pe călugări și au folosit locul pentru tunurile lor. Aveau de acolo o perspectivă bună asupra drumului din vale și a avioanelor care zburau deasupra. Așa că normal că Aliații au trebuit să o elimine. Păcat că au distrus un așezământ sfânt, dar nu au avut de ales, nu-i așa? În vremurile acelea ori omorai, ori erai omorât.

Am rămas cu ochii încă în zare, încercând să-mi imaginez acele urme de ziduri statornice care fuseseră odată o mănăstire frumoasă. Ar fi fost simplu să ascunzi pe cineva acolo sus, dar cu siguranță nu s-ar fi putut proteja de vreme printre acele stânci. Cu toate acestea era un loc pe care trebuia să-l văd cu ochii mei. Dar nu în ziua aceea!

Paola se opri și adulmecă aerul.

- Ar trebui să ne grăbim. Tunetul nu e departe de noi, zise ea și grăbi pasul. Eram încă la distanță destul de mare de casa Paolei când am auzit prima bubuitură, în depărtare. Vântul ne-a luat pe sus, dintr-odată rece și insuportabil. Cerurile s-au deschis și a început să plouă. Într-un minut am fost leoarcă până la piele și am ajuns acasă ude ca niște șobolani.

- Vai, *mamma!* a strigat Angelina când ne-a întâmpinat în hol. Uită-te la voi! M-am îngrijorat când am auzit tunetul.

- Suntem doar puțin ude, draga mea, dar nu e ceva ce niște haine uscate și un pahar bun de *grappa* nu poate îndrepta. Du-te și pune pe tine niște haine uscate, Joanna, apoi o să agățăm rochia în baie și se va usca repede.

- Bine, i-am răspuns. Era o perspectivă descurajantă. Ploua atât de tare că stropii de ploaie băteau darabana și de acolo săreau înapoi pe pământ. Am alergat prin grădină pe poteca devenită acum un șir neîntrerupt de bălți. Am ajuns în dreptul căsuței în care stăteam, am ridicat ivărul și am intrat, răsuflând ușurată. După

ce am închis ușa, am înghețat... eram sigură că îmi încuiasem ușa când am plecat dimineață devreme. Nu se putea să fi fost atât de neglijentă... și totuși, cheia era încă în geanta mea. Apoi mi l-am amintit pe Renzo spunându-mi că nimeni din San Salvatore nu-și încuie ușile de la intrare. Sigur era atârnată o cheie de rezervă în casa Sofiei, ușor de găsit.

„Poate îmi fac griji degeaba“, m-am gândit. Poate Angelina avusese nevoie de ceva din căsuță, în dulapul mare era lenjerie de rezervă. Se mai putea să se folosească cineva de faptul că știa că suntem plecate și să vadă dacă îmi putea căuta prin cameră. Ar fi putut fi carabinieri. Sau nu. Am deschis cu grijă un sertar. Da, hainele mele fuseseră mutate. Mi-am scos perechea de pantofi pe care o aveam în plus și am găsit la locul lor, în vârf, lucrurile pe care mi le trimisese Gianni. Așadar, cel care a căutat nu a făcut o treabă prea bună, nu? Sau poate că găsise acele lucruri, dar nu a considerat că era cazul să le deranjeze, lăsându-mă cu impresia că eram în siguranță. Un gând îngrijorător. Mi-am verificat celelalte lucruri, dar nu lipsea nimic altceva. Bineînțeles scrisoarea acuzatoare, împreună cu pașaportul și portmoneul meu erau în siguranță, în geantă. Așadar, era posibil ca cineva să știe despre ce dorise să vorbească Gianni cu mine. În același timp, era posibil să știe că nu apucase să ia legătura cu mine și că, probabil, eu nu aș putea interpreta cele trei obiecte.

Am luat niște haine uscate, le-am învelit într-un prosop și am fugit înapoi în casa mare. După ce m-am încălzit, m-am uscat și am băut un pahar de *grappa*, m-am simțit mult mai bine. Nu ne era foame după atâta ospăț, așa că am mâncat doar un rest de supă și pâine. M-am asigurat că ușa era încuiată când m-am dus la culcare. Am stat întinsă în pat, ascultând cum se îndepărta furtuna, până când am auzit ultimul tunet, răsunând în depărtare.

În dimineața următoare m-am trezit și cerul era albastru și senin, așa cum eram obișnuită să îl văd. Aerul era proaspăt și culorile atât de strălucitoare după ploaie, că a trebuit să-mi acopăr ochii ca să pot să admir împrejurimile. Paola a anunțat la micul dejun că trebuia să lucreze în grădina cu legume. Observase că

insectele începuseră să se înfrupte din ele. Dacă vinetele erau coapte, avea să facă la cină vinete cu parmezan.

– Cred că ar fi bine să văd dacă inspectorul din Lucca s-a hotărât dacă sunt liberă să plec, am spus.

– Oh, se întristă Paola. Atât de repede? Vrei să pleci atât de curând, tocmai când mi-am mai găsit o fiică?

– Chiar îmi place aici, i-am spus. Dar trebuie să știu că poliția nu mă consideră suspectă în cazul morții lui Gianni. În plus, ar trebui să mă întorc curând acasă. Trebuie să-mi reiau studiile.

– Dar rămâi măcar pentru o săptămână, zise ea.

Lucrul acest a venit ca o surpriză pentru mine. Stătusem aici mai puțin de o săptămână? Parcă locuisem acolo vreme îndelungată.

– Ah, desigur. Măcar o săptămână, am spus.

– Cum pot să te învăț să gătești mâncare toscană dacă tu fugi atât de repede? M-a cuprins de după umeri și m-a strâns. Și trebuie să te îngrășăm. Ai nevoie să pui niște carne pe oasele alea, altfel nu te ia nimeni de nevastă.

– Poate că deja are un bărbat la care se gândește, *mamma*, a spus Angelina, ridicându-și privirea de unde își alăpta bebelușul.

– E adevărat? Există un tânăr care să-ți fie în grații? a întrebat Paola.

Am scuturat din cap.

– Nu, nici un bărbat.

– Într-adevăr. Mai întâi trebuie să treci de acele examene. Când o să fii o avocată bogată, bărbații o să stea la coadă ca să se însoare cu tine, a zis Paola.

– Dar nu vrea ca ei să se însoare cu ea pentru bani, *mamma*, a spus Angelina. Vrea să se căsătorească din dragoste. Doar vezi că e o persoană romantică, nu una interesată.

– Nici banii nu strică, a zis Paola. Dar poate provii dintr-o familie cu bani, așa că nu e nici o problemă.

Am clătinat din cap.

– Mă tem că nu poate fi vorba de banii familiei. Tata era sărac lipit pământului când a murit. Va trebui să mă descurc de una singură sau să mă mărit cu un bărbat bogat.

– Ar trebui să-i faci ochi dulci lui Cosimo, zise Angelina chicotind. Cincizeci și cinci de ani, încă necăsătorit și are și toate pământurile astea.

– Cosimo? Ar trebui să-și pună-n gând să-l cucerească pe Renzo, moștenitorul. Mult mai plăcut la vedere, nu-i așa, Joanna? Am simțit că mă îmbujorez. Ea a chicotit. Observ lucruri. Văd cum te uiți când el vorbește cu tine. Și ați fost împreună la *festa*?

– Am vorbit despre mama lui și l-am întrebat dacă își amintește să-l fi întâlnit pe tatăl meu.

– Și își amintește?

Am scuturat din cap.

– Nu, dar suntem siguri de faptul că cei doi s-au cunoscut. Iar acum, am aflat de la văduva lui Gianni că tata a fost luat de nemți. Poate că asta s-a întâmplat. El a fost luat de dușmani, iar ea a cedat de disperare și a ales protecția unui german. Sau... ea a fost trădată și luată de aici. Presupun că nu vom afla niciodată.

– Nu l-ai întrebat niciodată pe tatăl tău despre asta? Nu a vorbit deloc despre ea?

– Niciodată, am spus. Mama mi-a povestit că a fost doborât și rănit grav în război și că aproape și-a pierdut viața, dar nu m-am gândit niciodată să aflu mai multe detalii. Și sunt sigură că tata nu i-ar fi povestit niciodată mamei despre Sofia.

„De aceea și-a păstrat amintirile încuiate într-o cutie mică, în pod“, mi-am spus în gând.

Am terminat micul dejun. Paola și-a pus pălăria și șorțul și a ieșit să lucreze în grădină. M-am oferit să ajut, dar m-a dat la o parte.

– Ai venit aici în vacanță. Distrează-te! Du-te!

Am lăsat-o să lege fasolea și am plecat pe deal. Se pregătea o zi toridă. Deja simțeam căldura soarelui pe ceafă. „O să încerc să mă întâlnesc cu Renzo“, m-am gândit, „și o să-i sugerez să vină cu mine la mănăstire.“ Gândul acesta m-a făcut să mă simt bine. Am scuturat din cap. N-o să mă învăț minte niciodată? Renzo era fiul unui bărbat despre care se spunea că era primejdios, un bărbat care ar putea comanda moartea cuiva care l-a supărat. Se întâmpla și să locuiască într-un sat din Italia. În nici un caz nu avea stofă

să fie iubitul meu, chiar dacă s-a dovedit într-un final că nu era fratele meu. În plus, nici nu păruse să observe când m-am agățat de el în timpul cutremurului.

Am ajuns în *piazza*. Resturile benchetuielii din ziua precedentă erau încă vizibile. Steaguri și stegulețe atârnav triste după atâtea ploaie de pe acoperișuri sau zăceau pe mesele care nu fuseseră încă strânse. Am intrat în biroul carabinierilor și am aflat că inspectorul nu sosise încă și nici nu se știa când venea. Când am ieșit, am observat că acea clădire galbenă de la marginea pieței era oficiul poștal. Mi-a trecut prin minte că poate ar trebui să-i telefonez lui Scarlet și să-i spun că eram încă în pericol să fiu arestată. Pentru orice eventualitate...

Am intrat, am plătit și mi s-a arătat cum să folosesc telefonul. Angajatul de la poștă a fost tare entuziasmat că trebuie să facă o legătură într-o țară îndepărtată, așa cum era Anglia. A insistat să facă numai el totul și a durat destul de mult până când mi-a înmănat, în sfârșit, telefonul. Am auzit soneria de la celălalt capăt al firului. Am așteptat mult timp și eram pe punctul să închid când am auzit o voce spunând:

– Ai idee cât naibii e ceasul? Bineînțeles că am realizat că Italia era cu o oră înainte față de Anglia. Aici era ora zece, dar era doar nouă acolo, miezul nopții în ceea ce o privea pe Scarlet.

– Eu sunt, Joanna. Îmi pare rău. Probabil că te-am trezit, am spus. Am uitat de diferența de fus orar.

– Jo? S-a-ntâmplat ceva? a întrebat ea. Tu nu prea arunci banii ca să dai telefon. Ești încă în Italia?

– Da.

– I-ai găsit pe fratele tău demult pierdut și pe fosta iubită a tatălui tău?

– Nu, dar sunt tot mai aproape, i-am spus. Cât privește dacă s-a întâmplat ceva, voiam să fiu sigură că ești la curent, în caz că urmează să fiu aruncată în pușcărie.

– Pușcărie? Ai jefuit o bancă?

– Nu, sunt suspectă într-un caz de crimă.

– A naibii de treabă! zise ea. Despre ce este vorba?

– S-a găsit cadavrul unui bărbat lângă camera în care dorm, i-am zis. Cred că poliția vrea să-mi pună crima în cârcă, pentru că este mult mai convenabil așa decât să afle adevărul.

– Mâna Mafiei, presupun. Nu asta se întâmplă mereu acolo?

– S-ar putea să fie ceva asemănător. Tipul era implicat în chestii destul de dubioase după câte mi s-a spus. Nu i-am spus nimic despre scrisoare. Trebuie să mă întâlnesc astăzi din nou cu inspectorul și va hotărî dacă am permisiunea să plec sau nu.

– Sărăcuța de tine. Nu poți să sari repede în primul tren spre Elveția și să ajungi acolo în siguranță până să se prindă ei că ai plecat?

– Nu e chiar atât de simplu, i-am spus. Sunt într-un loc în care vin două autobuze pe săptămână. Și nu e un drum bun, așa că sunt blocată. Așadar, dacă primești un mesaj cifrat în care te rog să hrănești hamsterul sau ceva asemănător, du-te și caută-l pe Nigel Barton și spune-i că am probleme.

– Asta-i amuzant, a spus Scarlet.

– Ce, că o să fiu acuzată de crimă? am exclamat.

– Nu. Nigel Barton. Cred că-i cam leșinat după tine. M-am trezit cu el săptămâna trecută și mi-a spus că are noutăți despre tablourile pe care i le-ai dat, ceva legat de faptul că au fost curățate cu succes. I-am spus unde ești și că nu știu cât stai. S-a oprit. Cred că tablourile nu au fost decât un motiv.

– Ei, asta-i bună! i-am zis. Asta-mi mai trebuie, un avocat leșinat după mine.

– Se putea mai rău. Tatăl și bunicul lui au cabinetul de avocatură.

– De ce toată lumea e nerăbdătoare să mă mărite cu cineva care o să moștenească ceva într-o bună zi? am sărit eu.

– Hei, ce-ți veni? m-a întrebat ea. Doar am glumit. Totuși, în afară de faptul că ai fost acuzată de crimă, te distrezi?

– Oricât de ciudat ar suna, să știi că da, i-am răspuns. Mă simt bine. Învăț să gătesc mâncare italienească. Iar ieri a fost un festival mare. Îmi place aici.

– Câteva zile în Toscana și fata se transformă într-o gospodină italiancă, m-a tachinat Scarlet. Dar să ai grijă te tine, auzi? Dacă

cineva a fost ucis, asta înseamnă că ucigașul e încă în libertate. Probabil că nu e decât o *vendetta* locală și nu are nici o legătură cu tine, dar cineva ar putea crede că știi mai multe.

– Da, voi fi atentă, i-am zis, gândindu-mă cât de aproape era de adevăr. Am vrut să-i spun asta, dar am aruncat o privire în afara cabinei și am văzut dirigințele de poștă făcându-și de lucru pe-acolo și o femeie mai în vârstă care aștepta cu brațele încrucișate, nerăbdătoare. Trebuia să tac pentru moment.

– Sună-mă când ai mai multe informații, a spus ea. Și data viitoare nu așa de dimineață. Am făcut grevă în set până la două dimineața.

– Îmi pare rău. Te mai sun, deși singurul telefon din sat pare să fie cabina asta telefonică.

– Poate ar trebui să-l trimit pe Nigel Barton să te salveze, chioti Scarlet. Parcă-l și văd cum vine călare pe un cal alb.

– Ha, ha. Foarte amuzant. Să ne vedem curând.

– Da. Ne vedem curând.

Am rămas cu ochii pironiți în telefon după ce am închis. Ea îmi fusese singura legătură fragilă cu casa și acum eram din nou singură, într-o lume despre care nu știam nimic. Auzisem despre mită, corupție și intimidarea din Italia. Despre locuri în care Mafia făcea legea.

Dacă inspectorul fusese plătit de adevăratul criminal și i s-a spus să mă facă pe mine responsabilă de crimă? Era cât se putea de plauzibil. Paola era aliata mea, dar câtă influență putea ea să aibă în oraș? Și singura persoană la care puteam apela pentru ajutor era fiul adoptat al bărbatului care ar fi putut foarte bine să comande crima.

Am ieșit din oficiul poștal și l-am văzut pe unul dintre carabinieri făcându-mi semn cu mâna.

– A sosit inspectorul, a strigat el. Vrea să vă vadă.

Am tras adânc aer în piept și m-am dus după el. Inspectorul era așezat tot la birou.

– *Signorina* Langley, m-a întâmpinat în italiană. Ați avut un sfârșit de săptămână bun?

A zâmbit, scoțând la iveală doi dinți de aur.

– Da, mulțumesc, i-am răspuns. Am participat la festivalul din oraș. A fost foarte frumos.

Am bâlbâit cuvintele cât de rar am putut, cu un îngrozitor accent englezesc. Am vrut ca el să creadă că dacă avea nevoie să-mi pună mai multe întrebări, ar fi trebuit să-l caute din nou pe Renzo.

– Sunt liberă să plec acasă? am adăugat.

El își depărtă mâinile.

– Nu sunt încă mulțumit că nu am descoperit nici o legătură cu această crimă. De ce ai venit în San Salvatore? Mă întreb. Nu e un oraș turistic frumos. Poate ai fost trimisă aici ca să-l ademenești pe bietul domn Martinelli spre sfârșitul lui. Poate ai fost plătită?

Mi-am lăsat timp să înțeleg ce a spus.

– Cum am spus și înainte, nu cunosc pe nimeni în acest oraș. Am venit să aflu mai multe lucruri despre povestea de război a tatălui meu. Dar nimeni de aici nu pare să-l cunoască pe tata. Asta e tot. Acum îmi doresc să pot pleca acasă, în țara mea.

– Astăzi voi interoga mai multe persoane. Se pare că omul acesta a avut multe afaceri cu străini, mulți mai presus de lege. Dar nu te îngrijora. O să-i dau de capăt. Poate sunt și alte amprente pe fântâna aceea. Poate nu. Dar dacă ești nevinovată, așa cum spui, atunci o să fii liberă să pleci acasă în câteva zile.

Era pe punctul să mă lase să plec când din holul de afară s-au auzit voci ridicate. Agentul cel tânăr și-a băgat capul pe ușă, extrem de jenat.

– Domnule inspector, afară este un domn și spune...

– Spune că trebuie să vorbească imediat cu inspectorul, s-a auzit o voce gravă, tunătoare și Cosimo însuși și-a făcut apariția în cameră. În ciuda faptului că umbla în baston, se mișca remarcabil de repede.

– *Signor di Giorgio*, nu-i așa? a întrebat inspectorul alb la față.

– În persoană, a spus Cosimo. Sunt foarte cunoscut de superiorii dumitale din Lucca. Am venit pentru această nefericită tânără. Fiul meu mi-a spus că a vorbit cu ea și că este sigur că nu are nici o legătură cu această crimă. Nu vrem să-și facă o părere proastă

despre Toscana, nu-i așa? Nu vrem să se întoarcă acasă și să spună că oamenii legii din Toscana sunt niște idioți, că nu știu să rezolve o crimă așa cum o rezolvă Sherlock Holmes. Așa că am venit să-ți spun că trebuie să-i dai drumul să plece când vrea ea. Poate că vom afla adevărul despre Gianni Martinelli într-o bună zi. Poate că nu. Genul de oameni care înfăptuiesc astfel de crime nu sunt întotdeauna ușor de depistat, după cum bine știți.

A urmat o pauză lungă. Inspectorul părea stânjenit. Nu părea să vrea să renunțe al autoritatea sa, dar nici nu voia să i se împotrivească lui Cosimo.

– Mai dați-mi câteva zile, vă implor, a zis el. Tânăra domnișoară va fi în siguranță aici. Se poate bucura de soarele din Italia.

– Fiul meu trebuie să meargă în Florența mâine, a spus Cosimo. Este dispus să o ducă pe domnișoară cu mașina, ca să prindă trenul.

– Voi lua în considerare acest lucru, a spus inspectorul. Asta este tot ce pot să vă promit.

Cosimo și-a pus o mână pe spatele meu și m-a condus afară din încăpere.

– Nu te îngrijora tânăra mea domnișoară, a spus el. Îți promit că vei putea pleca împreună cu fiul meu dimineață. Bucură-te de ultima ta seară în San Salvatore.

Ultima propoziție mi s-a părut de rău augur, deși sunt sigură că am înțeles mai mult decât s-a intenționat. Am ieșit în soarele orbitor și m-am întrebat în ce direcție s-o apuc. Apoi am luat o hotărâre. Trebuia să vorbesc cu văduva lui Gianni. Ea era singura persoană care auzise, de fapt, de tatăl meu. Poate știa mai multe. Poate că știa chiar motivul pentru care Gianni a venit să mă vadă în seara aceea și și-a aflat sfârșitul.

Capitolul 32

Joanna

Iunie 1973

Câinele s-a ridicat în picioare, lătrând când m-am apropiat de casa Francescăi. Arăta atât de amenințător că am evitat să mă apropii mai mult. Nu eram sigură cât de lung era lanțul. Am sperat că ea avea să audă zgomotul și iese să vadă ce s-a întâmplat. În cele din urmă o draperie s-a dat la o parte și apoi s-a deschis ușa de la intrare.

– E domnișoara din Anglia, a spus ea. Sigur ai venit după coșul Paolei. Va avea nevoie de el. Și după castron. Tocănița a fost excelentă. Te rog să-i mulțumești pentru amabilitatea ei.

Accentul ei era atât de puternic încât îmi era foarte greu să o înțeleg.

– Intră, te rog.

Mi-a făcut semn să merg spre ușă. Câinele nu și-a luat ochii de la mine nici o secundă când am intrat în casă.

– Vrei să bei o cafea cu mine? m-a întrebat ea.

Nu mă omoram eu prea mult după espresso-ul tare care se bea pe-aici. Părea că laptele se amesteca în cafea doar la micul dejun. Din acel moment încolo era un semn de slăbiciune să lungești cafeaua.

– Mulțumesc.

Aveam măcar o scuză să rămân și să povestim.

M-a condus spre banca de la masă. M-am așezat în timp ce ea turna lichidul într-o ceșcuță.

– *Signora*, am început cu timiditate. Am vrut să vorbesc cu dumneavoastră despre tata și despre război. Cred că știți mai multe decât mi-ați spus ieri de față cu *signora* Rossini.

A părut încurcată.

– Nu știu decât ce mi-a spus soțul meu... că văzuse cum nemții au luat un prizonier cu mașina. A crezut că acel prizonier era un aviator din rândul Aliților. Purta o jachetă de piele precum cei care pilotează avioane.

– Soțul dumneavoastră v-a spus ceva despre Sofia Bartoli? am întrebat-o.

De data aceasta a părut cu adevărat surprinsă.

– Sofia Bartoli? Cea care a plecat cu ofițerul german? Ce are ea de-a face cu asta?

– Cred că l-a ajutat pe tata să se ascundă, am spus cu prudență. Ea a scuturat din cap.

– N-am știut nimic despre asta.

Pe drumul ce urca dealul cumpănisem dacă aveam să o pun în pericol în cazul în care îi arătam conținutul plicului. Am decis să risc.

– Soțul dumneavoastră mi-a strecurat un plic printre gratiile de la geam în noaptea în care a fost omorât, am spus. Cred că era pentru mine.

I-am întins biletul. L-a citit, apoi a început să râdă cu jumătate de gură în timp ce dădea din cap.

– Bărbat idiot! I-am spus că ar fi trebuit să nu-și bage nasul unde nu-i fierbe oala.

– Știți la ce se referea?

– Știu foarte puțin, a zis ea. Știu că obișnuia să ducă mesaje pentru partizanii din zonă. Era mândru de asta. Era doar un băiat și își aducea și el contribuția ca să câștigăm războiul. Mi-a zis odată, când era beat, ceea ce se întâmpla destul de des, Dumnezeu să-l ierte, că dacă oamenii din San Salvatore ar ști adevărul, lucrurile

ar sta cu totul altfel. „Ce adevăr?“ l-am întrebat eu. „Despre război“, a spus el. Mi-a povestit că într-o zi o să găsească o modalitate să scoată adevărul la iveală și că apoi totul o să se schimbe.

În timp ce vorbea, se juca cu obiectele de pe masă, mutând zaharnița și lingurița dintr-o parte în alta, fără să mă privească. Era evident că nu se simțea în largul ei vorbind despre asta, dar am fost nevoită să insist.

– Știți cumva ce a vrut să spună?

– Nu chiar. Când era băut, pierdea șirul discuției. Iar a doua zi, când era treaz și-l întrebam despre ce vorbise cu o seară înainte, mă lovea peste față și îmi spunea să-mi văd de treaba mea, nu de lucruri care nu mă privesc. A făcut o pauză și și-a ridicat privirea. Mă lovea destul de des. Era un bărbat pe cât de idiot, pe atât de violent.

– Îmi pare atât de rău. Probabil vă simțiți ușurată acum, că nu mai e.

– Ușurată? M-a fulgerat cu privirea. Să fiu părăsită în sărăcie? Cum să mă ocup în continuare de fermă de una singură? Măcar era folositor în unele privințe. Făcea brânză bună.

Absurditatea situației mai că m-a făcut să zâmbesc. Mi-am înăbușit impulsul.

– Deci Gianni ducea mesaje în timpul războiului și a văzut ceva important, ceva despre care ceilalți oameni nu au știut nimic.

– Asta e ceea ce cred eu, mi-a spus ea.

Mi-am deschis geanta și am scos cele trei lucruri. Le-am pus pe masă.

– V-a arătat vreodată lucrurile acestea? Știți ce înseamnă?

S-a uitat lung la ele.

– Păi, asta e steaua Societății Sfântului Gheorghe. Este ordinul din care fac parte bărbații respectabili din oraș.

– A fost un semn secret al partizanilor în timpul războiului? am întrebat-o.

– Se poate. Eram doar o fetiță. Nu știam despre lucrurile astea. Dar ăștia, a ridicat bancnota, ăștia sigur sunt bani nemțești. Iar cârpa? O bucată veche de cârpă murdară? Ce vrea să însemne asta?

– Cred că este sânge uscat, i-am răspuns și am văzut cum lasă rapid cârpa jos. Poate că Gianni a vrut să-mi spună că cineva a oferit o informație soldată cu un omor și că a fost plătit cu bani nemțești.

– Ah! M-a privit, încercând să digere aceste informații. Deci asta a încercat el să dea de înțeles, că cineva nu era chiar eroul care pretindea că e și că într-o bună zi Gianni avea să se asigure că plătește pentru tăcerea sa.

– Cosimo? am întrebat. Crezi că se referea la Cosimo?

– E posibil. A privit în jur neliniștită în caz că cineva ar fi putut asculta pe la geam. Cu toții am auzit de eroismele sale din timpul războiului. Și cu siguranță a profitat după aceea. Dar dacă soțul meu a fost atât de nesăbuit încât să-l șantajeze, atunci a plătit acest lucru cu viața. A oftat. I-am spus să lase lucrurile astea în pace. Nu m-a ascultat niciodată.

Mă împăcasem deja cu asta. Am auzit de faptul că în trecut Cosimo supraviețuise masacrului partizanilor. Dar dacă nu îi supraviețuise, ci, de fapt, orchestrase totul și fusese bine plătit? Probabil că Gianni se gândise că acum ar fi fost momentul potrivit să-mi spună mie și, în acest fel, să afle și ceilalți din sat. Apoi, când eu eram deja departe de sat, să îl șantajeze pe Cosimo. Așa cum spusese și Francesca, nesăbuit.

– Vreți să păstrați lucrurile acestea? am întrebat.

– Nu. Ia-le tu. Le-a împins spre mine. Distruge-le dacă ești înțeleaptă. Nu pot aduce altceva decât durere. Trecutul e îngropat. Soțul meu e îngropat. Și acum aș vrea să pleci și tu. Du-te acasă în țara ta și uită de locul acesta.

Nu a mai rămas nimic de spus. M-am ridicat, i-am mulțumit pentru cafea și am ieșit pe ușă. Câinele s-a ridicat în picioare, cu blana încă zbârlită, dar nu a mârâit când am trecut pe lângă el. Am început să cobor dealul, dar apoi m-am întors și am început să urc spre pădure. Nu știam ce speram să găsesc. Dacă tata construise acolo un adăpost mic, probabil că fusese de mult găsit și distrus. Iar localnicii ar fi vorbit despre asta... Dacă nu cumva... M-am oprit la marginea pădurii. Dacă nu cumva știau cu toții ce se întâmplase cu tatăl meu. Dacă nu cumva țineau cu toții un

secret și căzuseră de acord să păstreze tăcerea. Caz în care aveam să mă duc acasă și să nu aflu niciodată.

Am intrat în zona răcoroasă și verde a poienii. Era chiar plăcut printre copaci, stejari impunători și castani încă în floare. Cântecul păsărilor răsună în jurul meu. Un porumbel a găngurit melancolic pe o creangă deasupra capului meu. Am pornit pe-o urmă de cărare de-abia vizibilă printre copaci, încercând să-mi pun ordine în gânduri.

Cosimo devenise cel mai bogat om din oraș. Probabil că Gianni fusese suficient de nesăbuit cât să profite de ocazia sosirii mele în oraș și să-l fi amenințat că-l șantajează, de aceea Cosimo era atât de nerăbdător ca eu să plec din oraș înainte să pun mai multe întrebări. Și Renzo... Renzo era fiul și moștenitorul lui Cosimo. Mai mult ca sigur știa ce se întâmplase în timpul războiului, dar și ce i se întâmplase lui Gianni. Am văzut cum asculta de orice dorință a tatălui său, plecând în grabă de la Londra ca să vină acasă, să-l ajute.

Cel mai bun lucru pe care l-aș putea face ar fi să accept oferta lui Cosimo și să-l las pe Renzo să mă conducă la gară cât mai repede cu putință. Indiferent ce se întâmplase cu tatăl meu, nimeni nu avea de gând să împărtășească acea informație cu mine. Dintr-odată, pădurea mi-a stârnit un sentiment de neliniște, de parcă toate creaturile vii din ea erau cu ochii pe mine, atente. Mi s-a făcut frică. Dacă am fost urmărită în tot timpul acesta? Dacă cineva trăsesese cu urechea la discuția dintre mine și Francesca Martinelli și mă urmărise în pădure? Cât de convenabil ar fi ca trupul meu să nu fie găsit zile în șir...

Am grăbit pașii orbește printre tufe. Ramurile copacilor îmi zgâriau obraji și rugii de mure mi se agățau de fustă, dar nu m-am oprit până nu am ajuns în dreptul livezilor de măslini, răsuflând greu, dar fericită să văd ferma Paolei pe dealul vecin. Cred că am alergat până am ajuns acasă.

Capitolul 33

Hugo

Decembrie 1944

Hugo petrecu noaptea în criptă. Nu era deloc încântat să stea în prezența unor călugări morți, a unui crucifix și a tot felul de sfinți, dar era bine că nu mai era în bătaia vântului. Își făcu patul de partea cealaltă a paravanului sculptat, știind că îl putea vedea pe Pruncul Iisus printre găurile pietrei sculptate. Se culcă și avu parte de cel mai bun somn de când plecase din baza lui de lângă Roma.

Se bucură că se afla în noul lui adăpost când izbucni următoarea furtună violentă în toiul nopții. Vântul vuiă în jos pe scări și auzi mai multe bubuituri și bufnituri de la bucățile de zid ce se dislocau și cădeau. Sofia nu veni în seara aceea. Se hrăni cu napul (care fusese surprinzător de gustos) și cu ce rămăsese din mâncarea de Crăciun.

La lumina zilei urcă scările și examinează situația. Ploaia intensă spală mult pământ din deal și treptele se agățau acum de o pantă impresionantă. Trebuia să o avertizeze pe Sofia să nu încerce să urce când bătea tare vântul. Era atât de ușoară și de delicată, că ar fi putut fi aruncată în jos. O așteptă toată dimineața, dar ea nu veni. Urmări atent drumul ca să nu-i scape nici un semn al vreunei posibile mișcări de-ale Aliaților spre sud, dar munții mai înalți

dinspre nord erau acum bine acoperiți de zăpadă și își dădu seama că Sofia ar fi putut avea dreptate: Aliații nu ar fi riscat să avanseze până când vremea nu se mai desprimăvăra puțin.

Se retrase la adăpostul criptei. Se întunecase când auzi sunet de pași traversând pavajul de deasupra. Se ridică în picioare ca să o întâmpine pe Sofia. Ea coborî grăbită scările și își puse un deget în dreptul buzelor.

– Cuțitul sau pistolul tău, șopti ea. Pregătește-le. Cred că am fost urmărită.

El se duse să le găsească, verificând pistolul să fie încărcat.

– Poate ar fi mai bine cuțitul, șopti ea. Focul de armă ar putea fi auzit de departe.

El se uită cu atenție la cuțitul din mână sa. Nu înjunghiase niciodată pe nimeni și nu își putea imagina cum ar fi putut să o facă atunci. Încercă să-ți imagineze cum înșfacă un soldat german de la spate, ținându-l de cap și tăindu-i calm beregata. Ar putea face asta?

Probabil că Sofia înțelese la ce se gândea pentru că spuse:

– Dă-mi-l mie. Am omorât porci la fermă. Nu mi-e frică să omor un neamț.

Îi smulse cuțitul din mână, apoi urcă scările. Hugo se simți ca un laș și urcă și el în urma ei cât putu de departe. Soarele tocmai apusese, iar cerul era brăzdat de dăre roșii ca sângele. Cu cuțitul în mână și cu zidurile strălucind în culoarea roz a apusului, ea reprezenta o imagine cât se putea de dramatică.

Se întoarse spre el.

– Rămâi ascuns. S-ar putea să reușesc să scap basma curată din asta. Să vedem cine e.

Se poziționă lângă intrare. El auzi pași în curtea interioară, apoi Sofia ieși.

– Gianni, o auzi spunând cu ton surprins. Ce faci aici?

– Nu e treaba dumneavoastră, *signora* Bartoli. Ce faceți dumneavoastră aici?

Hugo scoase discret capul și văzu un băiat slăbănog de vreo unsprezece sau doisprezece ani, cu vocea încă în schimbare și care părea insolent, dar și temător în același timp.

– Dacă vrei să știi, am venit să văd dacă ultima bombă a mai descoperit ceva din bucătăria călugărilor. Am mai urcat aici de câteva ori și am găsit conserve cu mâncare și gemuri de fructe. Am crezut că s-ar mai putea găsi și alte lucruri noi.

– Vă ajut să căutați, zise el. Mama s-ar bucura tare mult de un borcan cu gem de fructe.

– Ești tare drăguț, dar nu cred că mama ta ar vrea să-ți riști viața urcând aici. Uite cum bomba a aruncat în aer o bucată mare din deal. Ești atât de ușor că ai putea aluneca.

– Sunt puternic, spuse el. Mă descurc.

– Și, ce faci aici? Întrebă ea. Ai urcat până aici pentru că ai fost provocat să o faci?

– Nu, răspunse el. Am crezut că s-ar putea să-i găsesc pe băieți aici sus.

– Pe băieți?

– Da, îi știi, pe partizanii de aici. Am auzit pe cineva spunând că pun la cale ceva important. Știți, un atac pe drum poate și cred că s-ar putea să se întâlnească aici. Vreau să intru în rândurile lor.

– Tu? Să intri în rândurile partizanilor? Dar ești doar un copil. Nu te-ar vrea.

– Dar le-aș putea fi de folos. Aș face tot felul de comisioane pentru ei. Aș cerceta în secret locuri pentru ei.

– Gianni. Sofia își puse mâna pe umărul lui. Din tot ce am auzi până acum, sunt oameni necruțători care riscă foarte mult. Mai degrabă te-ar omori decât să-și facă griji că îi dai de gol.

– Sunt oamenii noștri, vecinii noștri, sunt de partea noastră.

– N-aș spune chiar așa. Partizanii din unele grupuri sunt comuniști. Vor ca nemții să plece de aici, dar în același timp vor să dea jos guvernul și să conducă oamenii în legea comunistă.

– Dar cei cu care am vorbit sunt bărbați de aici. Îi cunoaștem.

– Părerea mea e să stai departe de ei. Nu iese nimic bun din trasul cu urechea, zise Sofia. Dar dacă tot ești aici poți să mă ajuti

să caut mai multe lucruri care ne pot fi de folos... Vocea ei se auzi tot mai slabă pe măsură ce se îndepărta împreună cu băiatul. Hugo așteptă nerăbdător și chiar când ultimele raze de lumină ale zilei se stingeau, le auzi din nou pașii și vocea Sofiei spunând:

– Du-te acum acasă până nu se face complet întuneric. Îmi pare rău că nu am găsit nimic de mâncare pentru mama ta. Spune-i că o să-i aduc niște napi de la mine, după ce îi culeg.

– Nu veniți cu mine? întrebă el, cu o voce care acum părea tânără și nesigură.

– Desigur. Coboară scările cu grijă și te ajung din urmă jos. Mi-am uitat coșul în capela veche, unde mă rugam când ai venit. E încă o casă a Domnului, chiar dacă zidurile au fost distruse. Mergi cu grijă acum.

Sofia veni repede înapoi în capelă, direct la Hugo.

– Trebuie să merg cu el. În coș ai mâncare. Și s-ar putea să fii în mare pericol. Partizanii...

– Am auzit, zise el. S-ar putea să plănuiască să se întâlnească aici.

– O să fiu atentă dacă aud ceva, spuse ea, și o să încerc să vin să te avertizez. Dar și tu trebuie să stai la pândă și să fii pregătit să te ascunzi. Dacă ai putea deschide ușa aceea, poate ai avea o ieșire prin care să fugi.

– Am încercat, zise el. Nici nu se clintește.

– Atunci poate că nici nu ar mai trebui să stai aici jos. Ai putea rămâne blocat. Măcar în locul acela micuț sub altar erai ascuns.

– Așa este, aprobă el. Ar trebui să pleci sau copilul acela o să se întoarcă să te caute.

– Ai grijă, Ugo!

Se ridică pe vârfuri și îl sărută pe obraji. Apoi ieși în fugă.

– Îmi pare rău, Gianni, o auzi strigând. Nu mi-am găsit coșul în întuneric. Nu sunt decât dărâmături. Și nici nu e sigur. O să trebuiască să vin din nou dimineată.

Se lăsă în întunericul. Hugo își scoase bricheta și își croi drum pe scări în jos ca să aprindă lumânarea. Se simțea îngrozitor de vulnerabil, captiv. Dacă stătea aici, jos, nu avea cum să fugă dacă

ar fi fost găsit. Își aprinse lumânarea și își cără toate lucrurile sus, înapoi în fosta ascunzătoare. Era frig, umed, deloc ispititor, dar își făcu culcușul și apoi puse deasupra mai multe așchii de lemn ca să se ascundă. În timpul zilei va trebui să facă o treabă mai bună, poate chiar să închidă cripta la loc. Gândul că partizanii ar putea găsi tabloul, poate chiar să-l scoată la vânzare sau să-l folosească pentru vreun schimb îl făcu să vrea să coboare și să îl dea jos de pe perete chiar în momentul acela. Dar lumânarea era pe sfârșite, cine știa cât lichid mai rămăsese în brichetă? Nu putea să riște să se trezească acolo în întuneric și probabil blocat. Recuperă coșul și mănăca supă pe care o adusese Sofia pentru el. Îi veni în minte un alt gând sumbru. Dacă, într-adevăr, partizanii aveau să folosească acel loc pentru întâlnire, atunci Sofia nu putea risca să mai urce acolo. Trebuia să ia o hotărâre și să acționeze în curând. Acum putea să-și lase greutatea pe piciorul rănit. Poate era momentul să aibă încredere în norocul lui.

Se aranjă în spațiul strâmt și petrecu o noapte groaznică în timpul căreia rămăsese vigilent și la cel mai mic zgomot. La un moment dat, în timpul orelor nesfârșite de întuneric, i se păru că aude focuri de armă sau poate fusese tunetul. Noaptea păru să dureze o eternitate și se simți ușurat când zări primele semne ale răsăritului. Era sigur că nu aveau să urce până acolo în timpul zilei. Locul era prea deschis și prea expus. Asta îi dădu timp să se gândească și să facă planuri. Coborî scările și se duse în fața tabloului cu Pruncul Iisus. Chiar și în semiîntuneric părea să strălucească de atâta lumină interioară. Încă îl lăsa mut de uimire. „Trebuie să găsesc un loc sigur în care să-l ascund“, gândi el. Se plimbă prin cripta mică. Era loc în spatele unor morminte, dar orice căutare mai atentă l-ar fi scos la iveală. Mai era o deschizătură în spatele altarului. „O posibilitate“, gândi el.

Se afla încă jos când auzi pași deasupra sa. Înjură în barbă, dându-și seama că își uitase revolverul și cuțitul ascunse printre lucrurile sale. Uitându-se în jurul său, descoperi că nu avea unde să se ascundă decât în spatele paravanului de piatră sculptată, care nici de departe nu era un loc sigur de ascunzătoare.

– Prins ca un șobolan în cursă, mormăi el.

Auzi pașii în capul scărilor și văzu o siluetă care bloca lumina zilei. O voce îl strigă încet.

– Ugo? Ești acolo jos?

– Sofia? Răsuflă ușurat și se grăbi să-i iasă în întâmpinare. Nu te așteptam atât de curând și în timpul zilei. Nu mai trebuie să riști așa, te rog frumos.

– Vești proaste, spuse ea, abia trăgându-și respirația ca și cum alergase tot drumul până acolo. Vești îngrozitoare, Ugo. Gianni a avut dreptate când a spus că partizanii au pus la cale un atac. Dar cineva i-a avertizat pe nemți. I-au așteptat și i-au măcelărit pe toți, în afară de Cosimo.

– Cum de a reușit să scape?

Hugo, care de la început nu îl plăcuse pe Cosimo fără chiar să-l întâlnească, deveni pe loc suspicios.

– A fost un miracol. Primul glonț i-a zgâriat doar umărul. S-a aruncat la pământ și corpul unuia dintre camarazii săi a căzut peste el. A spus că a rămas acolo în timp ce soldații se plimbau printre ei împungându-i cu baionetele ca să se asigure că sunt morți cu adevărat. Nu a îndrăznit să se miște ore în șir. Când s-a făcut ziuă, s-a târât afară și s-a dus acasă. N-am văzut în viața mea un bărbat să arate mai epuizat și mai tulburat.

– Deci cineva i-a avertizat pe nemți. Asta înseamnă că aveți un spion printre voi.

– Poate că nu în San Salvatore. Bărbații aceștia vin și din alte sate. Unii nici măcar nu sunt originari din zona asta, sunt soldați care au preferat să dezerteze din regimentele lor decât să fie luați prizonieri de război de germani. S-ar putea ca unul dintre ei să fi fost pus ca spion.

– Prea simplu, spuse el. Dar măcar asta e o veste bună pentru noi, nu-i așa? Nu vor folosi locul acesta ca punct de întâlnire.

Ea scutură din cap. Plângea acum.

– Dar este mai rău decât îți imaginezi. Camioanele germane au intrat în sat încă de la prima oră de dimineață. Au interogât pe toată lumea despre partizani și au spus că o să identifice toate

cadavrele și că dacă găsesc vreunul care provine din satul nostru, atunci o să ne împuște pe toți.

– Și Cosimo? Pe el l-au găsit?

– Nu. A reușit să fugă în câmp când cineva a văzut camioanele. Va trebui să stea ascuns, cred.

– Asta e îngrozitor, zise Hugo.

Ea dădu din cap.

– E mai mult decât îngrozitor. Maiorul de la comandă ne-a întrebat și despre un aviator englez. Au spus că avionul tău tocmai a fost descoperit, că înăuntru nu erau decât două cadavre și că nu au găsit pe nimeni pe locul pilotului. Au întrebat dacă a văzut sau a auzit cineva ceva despre un englez care se ascunde. Nimeni nu a văzut nimic. Nimeni nu a spus nimic. Apoi germanul acesta a spus că dacă se află că cineva dintre noi a ajutat dușmanul, atunci vor avea de suferit toți din sat. Să-i fi văzut fața. Parcă abia așteaptă să ne masacreze pe toți, sunt sigură.

Se uită lung la el, cu o privire tristă, fără speranță.

– Atunci trebuie să fug acum, zise Hugo. Iar tu trebuie să vii cu mine, Sofia. O luă de mână. Ea își întoarse privirea.

– Nu-mi pot părăsi fiul și nici pe bunica soțului meu.

– Ia-l pe Renzo cu tine. Vrei să-ți salvezi fiul, nu? Vecinii vor avea grijă de bătrână și nu va dura mult. Vom merge înspre sud. Vom găsi o soluție.

– Dar cum poți să mergi? Piciorul nu-ți este suficient de puternic.

Asta era cât se putea de adevărat.

– Unde este cel mai apropiat loc de transport? Nu sunt autobuze? Trenuri?

– Este o linie de tren în valea Serchio, cam la șaisprezece kilometri de aici. Trenul merge spre Lucca. Nu știi dacă mai este teritoriu controlat de nemți. Și nu știi nici dacă merg trenurile. Și ca să călătorești, trebuie să arăți documente. Te vor găsi.

– Atunci trebuie să încercăm să furăm un camion nemțesc sau un tractor.

– Și cum e asta mai puțin periculos decât să stăm aici unde sunt eu și mă rog să nu mă fi văzut nimeni? Întrebă cu o voce ezitantă.

– Și dacă se hotărâsc să împuște pe toată lumea din sat? spuse ea răstit.

– Vreau să te salvez, Sofia. Vreau să te protejez. Aș putea să mă predau. Aș putea spune că m-am ascuns prin împrejurimi și că nu m-a ajutat nimeni.

– Nu. Îl prinse de mână. Nu, nu pot să te las să faci asta. Nu o să te las să faci asta.

– Dar voi fi prizonier de război. Și sunt ofițer. Oficial, trebuie să se poarte respectabil cu mine și să mă ducă într-un lagăr de ofițeri prizonieri de război.

Ea scutură cu atâta putere din cap, că șalul îi căzu pe umeri.

– O să te omoare pe loc, sunt sigură. Se retrag și sunt speriați. Nu vor să ia prizonieri cu ei. Nu vreau să te pierd, Ugo.

– Nici eu nu vreau să te pierd.

O luă în brațe. Ea își ascunse capul în jacheta lui așa cum făcuse când căzuse bomba. Au rămas așa, fără să scoată un cuvânt. El o mângâie pe păr, ca pe un copil mic.

– Trebuie să existe o cale, izbucni furios.

Ea își ridică privirea spre el.

– Nu mai este nimeni pe-aici care să aibă o mașină sau un camion? Întrebă el.

Ea ridică din umeri.

– Ni s-au luat toate. În plus, nu avem benzină. Unii fermieri mai au câte un cal sau un măgar. Știu un fermier care are un cărucior cu care își duce produsele la piață în Ponte a Moriano. Am auzit că a dus și produse de pe piața neagră. Dar cere mulți bani, iar eu nu am deloc și nici nu am ce să vând.

Hugo se încruntă, gândind disperat. Apoi își scoase de pe deget inelul cu blazon.

– Ia asta. E din aur. I-l puse în palmă și-i adună degetele peste el. Nu știu dacă e de-ajuns, dar spune-i că nu vrem decât să împrumutăm căruciorul. O să-l lăsăm undeva unde să îl vadă și de unde să-l poată lua.

Ea încuviință solemnă.

– Nu știu exact unde stă, dar sigur știe cineva din sat. Cosimo ar ști, păcat că el trebuie să se ascundă. Știe cum merg afacerile pe piața neagră, sunt sigură de asta.

– Cosimo nu trebuie să știe nimic, spuse Hugo tăios. Nu vrem să știe nimeni. Nu putem risca să mergă la nemți.

– Poate că ai dreptate, aprobă și ea. Foarte bine, o să încerc. O să fac tot ce pot. Dar nu va fi ușor. Nu cred că nemții ne vor lăsa acum în pace. Și dacă identifică printre oamenii aceia pe vreunul care e de la noi din sat, se va termina totul. O să ne omoare ca pe niște animale.

– Sunt sigur că nu o să ducă planul acesta până la capăt, zise el. Nu și femeile și copiii!

– Ba da. Au făcut-o în alte orașe. Toată populația a fost măcelărită pentru că oamenii aceștia au ajutat dușmanul. Sunt sigură că o vor face.

– Atunci pentru numele lui Dumnezeu, du-te și găsește-l pe omul acela azi. Mă voi pregăti să plecăm. Și voi sta de pază. Pot vedea drumul de aici. Dacă văd vehicule germane, o să cobor în pădure, să te aștept.

Ea dădu din cap, încercând evident să se împace cu povara atâtor griji dintr-odată. Hugo o prinse de mână. Și, Sofia, nu este sigur să mai vii încoace. Salvează-te. Salvează-l pe Renzo. Doar asta contează. Te iubesc. Știu că nu ar trebui pentru că ești femeie măritată, iar eu sunt însurat, dar te iubesc. Aș face orice ca să te protejez.

– Și eu te iubesc, Ugo, zise ea șoptit.

Îi cuprinse fața în mâini și o sărută tandru pe buze. Simți cum dorința pune stăpânire pe el, dar se îndepărtă de ea în grabă.

– Du-te acum, cât mai e timp.

Lacrimile se rostogoleau pe chipul ei.

– Dumnezeu să te protejeze, Ugo, spuse ea.

– Și pe tine, strigă el în timp ce ea dispăru alergând în noapte.

Capitolul 34

Hugo

Decembrie 1944

După ce plecase Sofia, el rămase neclintit locului, încercând să gândească clar. Era ofițer britanic, antrenat pentru luptă. Ar trebui să fie în stare să facă un plan bun. Avea șase gloanțe în camerele revolverului. Măcar îi putea omorî pe primii șase nemți care îl luau prin surprindere. Dar apoi ei aveau să se răzbune pe săteni. Sofia trebuia să-l găsească pe omul cu căruciorul și să-l convingă să i-l împrumute. Inelul era unul bun. Aur greu de douăzeci și două de carate. Era foarte valoros. Un fermier simplu ar fi fost tentat cu siguranță. Apoi privirea rătăci spre tabloul cu Pruncul Iisus. Trebuia să-l protejeze și pe acesta. Nici un german nu trebuia să-l jefuiască. Îl ridică de pe perete cu destul de multă greutate, surprins cât de greu era. Se întrebă dacă nu cumva rama era în întregime făcută din aur, nu doar suflată cu aur. Ținut aproape, în fața lui, copilul părea să-i împărtășească un secret. Îl cuprinse o dorință copleșitoare să ia pânza din ramă, să o ruleze și să o îndese în jachetă sau în rucsacul parașutei. Însă anii de educație artistică nu îi îngăduiră să facă așa ceva. Și era și mult prea mare și prea greu ca să-l care cu el. Trebuia să fie ascuns până când nemții aveau să se retragă complet în cele din urmă spre nord.

Se întoarce la ușa micuță din perete. Era făcută din lemn masiv, cu plăci sculptate și cu o broască suficient de mare pentru o cheie veche. Își aduse cuțitul și încercă să desfacă încuietoarea, apoi să taie o secțiune din ușă, dar încercările îi fuseseră zadarnice. Lemnul era prea gros, iar ușa era bine înfiptă în zid. Îi veni greu să care tabloul sus, pe scări, unde ar fi fost expus la vânt și la intemperii. În cele din urmă îl vârî în spatele altarului. Cel puțin nimeni nu avea să-l găsească dacă nu îl căuta bine. Apoi urcă înapoi, ca să stea de pază.

Era o zi în care vântul bătea aprig și norii se îngrămădeau pe cer dinspre vest, promițând și mai multă ploaie. Hugo cercetă atent împrejurimile din toate direcțiile, dar nu mișca nimic pe drum, iar câmpurile înconjurătoare erau pustii și golașe. „Un peisaj pustiu“, gândi el. Rezona cu starea lui de spirit. Privi înspre recenta alunecare de teren care cuprinsese poteca pe de-a-ntregul. „Oare aş reuși să ajung jos, la drum dacă Sofia trebuie să aducă acolo căruciorul?“ se întrebă el. O voce micuță în mintea lui îi șopti că ar trebui să fugă în momentul acela și să nu o mai pună pe Sofia în pericol.

Se întoarce la dărâmăturile de lângă capelă să vadă dacă putea salva ceva ce putea fi de folos, ceva ce ar fi putut folosi pe post de armă, poate. Dar zidurile se prăbușiseră deja la primul bombardament. Nu se mai schimbaseră mare lucru când căzuse a doua bombă. De fapt, nu mai rămăsese nimic de distrus.

Aplecându-se cu greu, întoarce alene câteva bucăți mai mici de zid, fără să știe ce spera să găsească de fapt. Apoi descoperi că se uita la un inel mare de fier care se vedea de după pietre. Curios să afle despre ce era vorba, ridică mai multe bucăți de zid și trase afară inelul de metal cu mai multe chei atârinate de el. Rămase cu el în mână, holbându-se în timp ce inima începu să-i bată mai repede. Sigur nu fusese într-atât de norocos cât să găsească cheia de la ușă!

Se întoarce înăuntru, mișcându-se cât putu de repede, fără să bage măcar în seamă durerea din piciorul rănit. Își recâștigă echilibrul mental când aproape se împiedică pe treptele ce coborau

în criptă. Trebui să se țină de perete ca să se echilibreze, așa că ultimii pași îi făcu într-un ritm mult mai grijuliu. Încercă cheile în broască una câte una și, în sfârșit, cea mai mare dintre ele se potrivea. O întoarse și auzi încuietoarea deschizându-se cu un clic. Împinse ușa, dar aceasta nu se clinti. Probabil se blocase când clădirea se deplasase în timpul dărâmării sale. Se înfipse din nou cu umărul în ea și simți că se mișcă, dar tot nu se deschisese. Strângând nervos din dinți, încercă din nou. În sfârșit, ușa se deschise frecându-se de podeaua din piatră cu un scrâșnet puternic care răsună alarmant de tare în criptă. Degrabă, băgă mâna în buzunar după brichetă și își vârî capul pe după ușă. Apoi închise bricheta și suspină. Fusesse pe vremuri un pasaj, dar acum era blocat de dărâmături la câțiva centimetri de ușă. De-abia era loc pentru o persoană subțirică, așa ca el, să se strecoare acolo. O ușă spre nicăieri.

Hugo înghiți în sec dezamăgit, dar apoi îi veni o idee. O ușă spre nicăieri. Se strecură în spatele ușii pe jumătate deschisă și se uită la dărâmături. Pasajul era blocat complet. Se uită cu atenție în spatele ușii și dădu din cap. Ar fi putut merge. Cea mai bună soluție de până acum.

Ieși din nou de acolo și urcă înapoi pe scări, deși piciorul îi dădea deja semnale că făcuse destule lucruri și că era cazul să se odihnească. Era destul lemn din care să aleagă. Strane și scăunele de rugăciune sparte, mese de altar sfărâmate distruse și bucăți de lemn sculptat care fuseseră probabil părți din altarul mare. Alese patru lungimi relativ drepte și zdrene apoi se munci să smulgă cuiele din lemnul stricat. Muncă de durată și obositoare. Apoi cără materialele jos pe o bucată rotundă de marmură care făcuse probabil parte din statuia vreunui sfânt. Se strecură în spatele ușii, remarcând sec ce bine îi prinsese faptul că mâncase foarte puțin în ultima lună și că acum era îngrozitor de slab. Apoi se puse pe treabă să construiască o ramă nefinisată în care să încapă tabloul, ca să fie pus pe spatele ușii. Nu avea cine știe ce experiență ca tâmplar, nu avusese nevoie de asta, cu atâția servitori care să facă munca de jos, așa că se lăsă cu multe înjurături când încerca să

bată cuiele ruginite în lemnul lăcuit și în ușa solidă. Dar, în cele din urmă, obțin ceea ce își propusese. Ridică pictura și o împinse în rama anexată ușii.

– *Va bene*, zise cu voce tare în italiană.

Începu să bată bucățele mai mici de lemn, în diagonală, peste colțuri, ca să țină tabloul prins. Chiar dacă cineva ar fi reușit să forțeze ușa și să o deschidă, nu aveau să vadă decât un pasaj blocat. Pictura avea să fie în siguranță, până când se întorcea Sofia și germanii se retrăgeau.

Hugo se simți foarte mulțumit de el însuși în timp ce urca oboșit scările. Își dorea să fi putut proteja și celelalte lucrări de artă din cripta mică. Își imagină nemții prădând cu plăcere celelalte tablouri mari, dând jos crucifixul, doborând chiar sfinții și celelalte statui din marmură din criptă. Apoi îi veni altă idee. Fosta ușă de la capelă, care căzuse când lovise ultima bombă, s-ar fi putut potrivi numai bine în deschizătura care ducea spre criptă. Înaintă cu atenție printre dărâmăturile instabile spre locul în care se afla și încercă să o tragă pe jos. Era mare și incredibil de grea. Piciorul îl săgeta în valuri de durere de fiecare dată când se apleca și trăgea de ușă. Fruntea i se acoperi în curând de broboane de transpirație și îi veni să verse. Trebui să se dea învins și își dădu seama că trebuia să o aștepte pe Sofia. Dar nu știa când putea ea să vină sau cât de repede trebuia el să plece după ce ajungea ea acolo. Se duse să se întindă, cu revolverul și cuțitul la îndemână lângă mâna dreaptă.

Trecu și restul zilei și Sofia nu veni. Se tortură gândindu-se ce ar fi putut însemna acest lucru. Nu îl găsisese pe fermierul cu căruciorul sau nemții erau încă în zonă și o urmăreau. Putea fi ceva simplu ca de exemplu faptul că fiului ei îi era frică și nu o lăsa să plece de lângă el. Asta îi oferi puțină încredere. Trebuia doar să aibă răbdare și să se roage ca nemții să nu fi identificat vreunul dintre acele cadavre ca fiind al unei persoane din San Salvatore.

Se lăsă întunericul. Hugo era deja disperat de foame. Îndesă resturile de parașută în rucsac. Mătasea ar putea fi un start bun pentru negociere, dacă era să țină cont de entuziasmul Sofiei pentru asta. Dimineață avea să împrăstie lucrurile pe care le adunase

peste ruine pentru ca urmele șederii sale să fie îndepărtate. Ațipea, dar se trezea tresărind la cel mai mic zgomot. Dar probabil că adormi în cele din urmă fiindcă se trezi dintr-odată cu Sofia lângă el. Îi simți părul mătăsos mângâindu-i obrazul. Deschise ochii, neștiind dacă era aievea sau era doar un vis cu ea.

– *Ugo, mio caro*, șopti ea, la doar câțiva centimetri distanță de el.

Instinctiv o luă în brațe și îi simți căldura trupului lipit de al lui. Apoi o sărută cu poftă, dorința stăpânită amestecându-se cu teamă, iar ea îi răspunse, lipindu-și trupul firav de al lui. Mâna lui bâjbâi prin fustele ei, îi simți pielea de pe coapsă și îi trase jos desuurile. Și își dădu seama că și ea îi desfăcea pantalonii. Apoi se rostogoli deasupra ei, uitând de durerea din picior, uitând de nemți, uitând de război.

După aceea rămaseră întinși, fără să scoată o vorbă, respirând în același ritm.

– Ugo, trebuie să mă mișc, zise ea în cele din urmă. Pietrele îmi intră în spate.

– Data viitoare când o s-o facem va fi într-un pat mare, frumos, cu o saltea din puf, îi șopti el în ureche în timp ce o ajută să se ridice. Mult mai confortabil.

– Poți să crezi că va mai fi o dată viitoare? îl întrebă ea.

– Da, pot. Vom fugi, Sofia. Tu și cu mine. Și dacă Guido al tău este mort cu adevărat...

Ea îi atinse buzele cu degetele.

– Nu continua. Cine se poate gândi la viitor?

– Cum a rămas cu căruciorul? L-ai găsit pe fermier?

– Nu încă. Nu aș putea pleca din sat. E atât de rău, Ugo. Nemții nu o să ne lase să ieșim. Unul dintre ei a venit să stea la noi acasă. S-a instalat în dormitorul de sus.

– În casa ta? Of, e groaznic, Sofia! Pentru numele lui Dumnezeu, ia-l pe Renzo, du-te și găsește căruciorul și vom pleca imediat.

– Am vrut să merg ieri, dar neamțul m-a întrebat unde mă duc. I-am spus că napii mei sunt aproape gata de cules. Că mă duceam

să verific pe câmp și, dacă sunt gata, să aranjez pentru un cărucior ca să-i duc la piață.

– O mișcare deșteaptă.

Ea dădu din cap.

– Mi-a zis că trimite pe unul dintre oamenii lui să mă ajute să scot papii. Făcu o pauză și oftă. I-am zis că nu era nevoie, că sunt puternică, obișnuită cu efortul. Dar el a spus că voia să ajute în schimbul cazării.

– Deci pare să fie un om de treabă, atunci.

Ea își întoarse privirea.

– Cine știe? Poate e așa doar pentru că li s-a spus să nu ne scape pe nici unul din noi din priviri. Și nu-mi place felul în care s-a uitat la mine. S-a uitat după mine când am urcat scările. I-am simțit privirea.

– Ai riscat extraordinar de mult venind aici, acum, zise el. Dacă te verifică la noapte?

– Am încuiat ușa de la dormitor, zise ea. L-am luat pe Renzo să doarmă cu mine. Mă rog să nu se trezească înainte să ajung înapoi.

Hugo simți cum îl stăpânește o furie neputincioasă.

– În cazul ăsta trebuie să te întorci imediat.

– Mă tem că nu am putut să-ți aduc decât puțină mămligă și câteva boabe de fasole rece, zise ea, neamțul a mâncat două porții din tocănița pe care am făcut-o. I-am spus că nu avem aproape deloc mâncare, dar a zis să nu ne facem griji, că mai aduce. A spus că oamenii lui erau cumsecade cu cei care cooperează. I-am zis că nu am de ales. Că trebuie să-mi protejez fiul și pe bătrână. Apoi a zâmbit și a spus: „Nu ai nici un motiv să te temi de mine“. Aș vrea să-l pot crede.

– Crezi că va fi la tine acasă toată ziua?

– Știe că trebuie să merg în câmp. Dacă trimite un om cu mine, o să-i spun să sape cât timp mă duc să aranjez pentru căruciorul pentru piață. Și chiar dacă insistă să vină cu mine la fermierul cel bătrân, nu va înțelege limba și sigur nu vorbește în dialectul meu toscan. Pot rezolva pentru cărucior de față cu el.

Hugo își puse brațul pe după umerii ei:

– Ești foarte curajoasă, Sofia. Mă simt atât de neputincios și inutil, cum sunt blocat aici. Ar trebui să te protejez. În schimb, tu riști totul pentru mine.

– Și pentru mine. Îmi dau seama că trebuie să-mi duc fiul undeva unde să fie în siguranță. Și pe mine. Se ridică, își aranjă fustele și se înveli cu șalul. Să sperăm că pot lua căruciorul mâine. Apoi îl încarc cu napi și tu te poți ascunde între ei și apoi vom fi liberi.

– Faci să pară totul atât de ușor.

– Trebuie să avem încredere în Dumnezeu. Doar asta putem face, zise ea.

Hugo se ridică și el în picioare, lângă ea.

– Înainte să pleci, am nevoie să mă ajuți cu ceva. Ușa aceea veche... putem să o folosim ca să acoperim intrarea în criptă și să o ascundem.

– Și pictura?

– Am ascuns-o, Sofia. O ascunzătoare perfectă. Pe spatele ușii secrete.

– Ușa din perete?

– Da, am cheia. O să o iau cu mine și o să ți-o dau când va fi sigur pentru tine să te întorci aici.

– Ești atât de deștept, Ugo! Băiatul nostru frumos va fi în siguranță și la loc uscat aici.

– Într-adevăr, aprobă el.

Se duse spre ușa cea mare. Ea se aplecă lângă el și împreună au manevrat-o peste dărâmături până au reușit să o așeze peste deschizătură. Se potrivi perfect. Se uitară unul la celălalt și schimbă un zâmbet complice.

– Du-te, îi spuse el. O voi acoperi cu pietre și cu lemn și nimeni nu va ști că a fost aici.

– Da, spuse ea. Se apropie de el și îl sărută tare și apăsă pe buze.

– Pe mâine, *amore mio*!

Capitolul 35

Joanna

Iunie 1973

– Ah, iată-te! a spus Paola, ridicându-și privirea dintre vrejii de fasole pe care îi lega din nou. Începusem să-mi fac griji. Am crezut că te-ai dus în oraș, dar apoi a venit Renzo să te caute și a zis că nu erai acolo.

– A venit Renzo? am izbucnit eu.

– Da, te-a căutat. A interpretat greșit agitația mea. Cred că ai făcut o cucerire, *mia cara*.

Mi-a aruncat un zâmbet de cunoscător.

– A spus ce voia?

– Nu. Dar poate că voia să se bucure de compania ta, să te cunoască mai bine.

– Ah, nu. Nu e așa, i-am zis. Probabil voia să stabilim ora la care să ne întâlnim ca să mă ducă mâine la gară.

– Mâine? Deci chiar pleci atât de curând?

– Cred că așa e înțelept, i-am zis. Dacă stau mai mult, mă tem că inspectorul va încerca în continuare să spună că eu l-am omorât pe Gianni. Ar putea chiar să încerce să spună că dumneata m-ai ajutat. E mai bine pentru toată lumea că plec acum când pot. Și

Cosimo mi-a zis că fiul lui trebuie să meargă mâine cu mașina până în Florența și că o să mă ducă și pe mine la gară.

– Atât de curând. A ocolit masa și a venit să mă îmbrățișeze. O să-mi fie dor de tine, micuț. Ai devenit o a doua fiică pentru mine. Și Angelina s-a simțit bine în compania ta. Spune că eu sunt bătrână și plictisitoare și că îi prinde bine să stea la povești cu cineva de vârsta ei.

– Știu. M-am bucurat de fiecare minut petrecut împreună și mai ales de mâncarea gătită de dumneata. Și îmi pare rău că nu mai am cum să învăț să devin o bucătăreasă italiană.

– O să facem ceva bun pentru seara asta, dacă este ultima petrecută cu tine, zise ea. Categorie, un *risotto* de ciuperci, poate, înainte de vinetele cu parmezan și *panna cotta*. Mă poți ajuta să le pregătesc, dacă vrei. Vom începe cu *crostini*. Poate *signor* Renzo o să vrea să ne ajute și el?

– Renzo? am întrebat.

– Da, l-am invitat și pe el la cină și știu că îi place mult să gătească.

Am citit pe fața ei la ce se gândea: făcea pe pețitoarea cu Renzo și cu mine. În orice altă situație aș fi fost încântată de ajutorul ei, dar acum că știam ceea ce știam, nu mai voiam să am de-a face cu el. Discuțiile amicale cu el, faptul că m-a dus la vechea lui casă, toate fuseseră probabil puse la cale ca să afle ce știam și ce nu. Nu a făcut decât să urmeze instrucțiunile lui Cosimo. Am mers chiar mai departe și m-am gândit: oare văzuse când Gianni a strecurat plicul în camera mea și acum voia să recupereze conținutul lui sau să afle ce era în el?

Nu-l puteam opri să vină, dar trebuia să trec peste această seară cu multă grijă. Mi-am dus geanta înapoi în cameră, am încuiat din nou ușa și m-am întors să o ajut pe Paola în grădină. Mai târziu m-am odihnit, încuindu-mă pe dinăuntru, dar am dormit neînțoarsă și m-am trezit simțindu-mă revigorată. Îndreptându-mă spre casa mare să văd dacă au început pregătirile pentru cină, am fost surprinsă să-l văd pe Renzo stând aproape de ușa mea.

– Ah! am exclamat și involuntar am făcut un pas înapoi.

– Îmi pare rău dacă te-am speriat, Joanna, a spus el. Paola a vrut să culeg niște sparanghel și să văd dacă s-au mai copt niște roșii. Am venit mai repede ca să o ajut să pregătească mâncarea. Face un adevărat festin pentru tine.

– Știu. Mi-a zis. E atât de drăguță!

– S-a atașat mult de tine, a zis el. Îi pare rău că pleci atât de repede.

– Și mie, dar e cel mai bine, nu-i așa? i-am zis. Aș prefera să fiu cât mai departe de inspectorul acela. Încă pare să aibă impresia că aș fi implicată în vreun fel în omorârea lui Gianni, ceea ce ridicol. Am schimbat, poate, douăsprezece cuvinte cu omul acela, la o masă plină de alți bărbați.

– Chiar ridicol, zise și el. Dar și mie îmi pare rău că o să pleci. Aș vrea să fi aflat adevărul despre tatăl tău și mama mea. Și despre băiatul cel frumos. Nu mă gândesc decât la asta. Dacă tatăl tău a stat aici suficient de mult timp cât mama să facă un copil, atunci cum au reușit să păstreze secret lucrurile acestea? Și ar fi ascuns el un copil într-un loc unde să nu-l găsească nimeni, doar ca să-i scrie mamei despre el câteva luni mai târziu?

– Poate copilul a fost dat unei familii dintr-un sat de pe dealuri care să aibă grijă de el? am sugerat eu. Poate că ea voia să îl ia mai târziu, dar nu a mai apucat.

– Atunci de ce nu știe nimeni despre asta? Sunt sigur că familia aceea ar fi spus cuiva despre asta. Ar fi spus: „Un aviator britanic a lăsat un bebeluș la noi. Acum trebuie să-i găsim mama“. S-ar fi vorbit despre asta. Amintirile mai vechi ar fi fost reîmprospătate.

– Așa este, i-am spus. Și totuși, nimeni din San Salvatore nu pare să știe nimic despre un aviator britanic. Și toată lumea crede că mama ta a fugit cu un neamț.

– E ciudat, a zis el, ridicându-se în picioare în locul din care tocmai culesese o roșie mare, coaptă, dar am început să-mi amintesc unele lucruri. Îmi aduc aminte că am fost bolnav o vreme. Nu sunt sigur ce am avut. Pojar? Ceva de genul ăsta. Oricum, nu puteam să ies din casă și mama pleca în fiecare zi ca să caute ceva să mâncăm. Ciuperci, castane, o dată a adus un porumbel, îmi

amintesc asta. Am vrut să merg cu ea, dar a spus că trebuie să stau în casă din cauza problemelor mele respiratorii. O urmăream cum urca dealul cu coșul pe braț. Era îngrijorată din cauza mea și ura faptul că trebuia să mă lase acasă. Dar trebuia să mâncăm, nu?

– Era îngrijorată din cauza ta? l-am privit direct în ochi. Renzo, tot ce spui îmi arată că mama ta te iubea din tot sufletul. Nu te-ar fi abandonat, sunt sigură. Nu ar fi fugit, iar pe tine nu te-ar fi părăsit. Sunt sigură că a fost forțată să plece împotriva voinței ei.

– Dar toată lumea a spus... a început șovăielnic. Mereu mi s-a spus...

– Știi ce cred eu? i-am spus. Cred că cineva i-a trădat pe mama ta și pe tatăl meu, poate pentru bani, poate din gelozie, poate ca să-și salveze propria piele. Și nemții au luat-o cu ei.

Pe măsură ce îi spuneam asta, mi-am dat seama că nu făceam decât să-i provoc și mai multă durere. Dacă persoana care a trădat-o era Cosimo? Apoi mi-am amintit că Gianni îl văzuse pe aviatorul britanic care era urcat de nemți în mașină, dar el era un oportunist și un șantajist mărunț. Poate că el vânduse pontul nemților că un aviator se ascundea.

– Ai văzut-o când a plecat sau era deja plecată când te-ai trezit în dimineața aceea?

S-a încruntat, încercând să-și amintească.

– Nu, eram acolo, sunt sigur. Da, a venit lângă mine, m-a sărutat, mi-a spus să fiu băiat cuminte și că se va întoarce curând. Plângea. Avea lacrimi pe obraji. Apoi a vrut să mai spună ceva și m-a mai sărutat o dată, dar soldatul a strigat la ea și... S-a oprit, pe față citindu-i-se surprinderea. Nu era soldatul care stătea la noi acasă, cel cumsecade. Era un alt soldat. Un bărbat solid. Îmi amintesc că era cât ușa. Și striga cu o voce teribilă.

– Vezi? am zâmbit triumfătoare. Mama ta și tatăl meu au fost nevinovați. S-au iubit și au fost trădați.

– Da, a spus el abia auzit. Trebuie să te cred.

– Primesc odată roșiile alea pentru cina din seara asta? S-a auzit vocea puternică a Paolei, peste straturile de legume.

Renzo mi-a zâmbit.

– Supraveghetorul de sclavi ne solicită. Vino să ne ajuți să pregătim mâncarea.

L-am urmat pe cărarea îngustă, mai confuză acum ca nicio dată. Să o fi trădat Cosimo pe mama lui Renzo și apoi se simțise atât de vinovat încât l-a adoptat? Poate că Renzo nu știa mai multe decât știam eu.

Renzo a încetinit ca să mă aștepte.

– M-am gândit, a spus el. Mama mea urca mereu cu coșul pe deal. E posibil ca tatăl tău să se fi ascuns undeva în pădure sau poate chiar în vechea mănăstire. Ar trebui să mergem mâine să aruncăm o privire înainte să pleci.

– Și eu m-am gândit la mănăstirea veche, i-am spus. Dar pare să fie numai mormane de ruine de piatră. Ar fi putut cineva să găsească adăpost acolo sus?

– Am fost acolo de câteva ori când eram copil, a spus Renzo. Tot locul e împrejmuț cu gard și nimeni nu are voie să meargă acolo pentru că există pericolul ca dealul să se surpe. Dar bineînțeles că atunci când eram copii trebuia să mergem acolo, ne provocam să o facem. Chiar nu erau multe de văzut. Pereții vechii capele erau încă în picioare, dar acoperișul nu mai era. Iar pe jos erau grămezi uriașe de dărâmături. Încăperile erau complet ruinate. Dacă tatăl tău s-a ascuns acolo sus, atunci cred că i-a fost groaznic.

– A fost la școală englezească cu internat, i-am spus. Probabil era obișnuit să-i fie groaznic.

Asta l-a făcut pe Renzo să-și dea capul pe spate și să înceapă să râdă.

– Voi, englezii, și școlile voastre cu internat, a spus el. Și școala ta a fost la fel?

– Eu nu am dormit în școala despre care ți-am povestit, dar cu siguranță nu a fost o experiență frumoasă pentru mine. Abia așteptam să plec.

– Deci și tu ai avut parte de momentele tale în care te-ai simțit groaznic.

– Da, poți spune și așa.

Și-a pus o mână pe umărul meu.

– Poate, în timp, vei reuși să uiți ce a fost în trecut și să privești spre viitor. Vei fi o avocată bogată și de renume. Vei călători și te vei căsători cu un bărbat la fel de bogat ca tine, veți avea doi copii perfecți și veți trăi fericiți într-una din acele case englezești în care trage curentul.

Mi-am ridicat privirea spre el, îngrozitor de conștientă de mâna lui, caldă și liniștitoare de pe umărul meu.

– Nu sunt sigură că asta este ceea ce vreau, i-am zis.

– Și atunci, ce îți dorești?

– Nu sunt sigură. Voi ști când voi găsi.

Renzo mi-a dat drumul și s-a oprit lângă mine ca să mă lase să intru prima în casă.

– *Allora*. Acum să trecem la treabă, a zis Paola. Cu atâtea feluri de mâncare am nevoie de mult ajutor. Mai întâi pregătim ce punem peste *crostini*.

– Ce sunt *crostini*? am întrebat.

– Sunt ca niște *bruschette*, dar în loc să fie coapte în cuptor, feliile de pâine sunt prăjite pe grătar, a spus Renzo. Le mesteci mai mult și nu sunt așa sfărâmcioase. S-a întors spre Paola. Și la ce ingrediente te-ai gândit?

– Sparanghel proaspăt, firește...

– Învelit în *prosciutto crudo*, firește? zise el. Și fenicul? Văd că ai fenicul în grădină. Să mă duc să scot un bulb și să-l tai felii subțiri și apoi punem niște *pecorino* peste el?

– Asta este o idee minunată, a zis ea. Și am aici niște *tapenada* foarte bună.

– Și îmi îngădui să fac eu *risotto*? a întrebat el. Era una dintre specialitățile mele când am fost ajutor de bucătar într-un restaurant din Soho.

– Cu plăcere, a spus Paola. Dar trebuie să-i arăți domnișoarei cum se prepară. Vrea să învețe să gătească mâncare de-a noastră, italienească, știi?

S-a uitat plin de interes la mine.

– Vrei să înveți să gătești? Avocații nu au nevoie de astfel de abilități. Sunt sigur că își pot angaja bucătari.

– Nu avocatul acesta, i-am răspuns. În prezent sunt doar un funcționar sărac, care-și face ucenicia și nu câștigă aproape nimic până când nu își dă examenul. Și chiar dacă îmi găsesc o slujbă bine plătită, cred că ar fi extrem de relaxant să vin acasă și să-mi gătesc ceva bun de mâncare.

– Ai dreptate, a spus el. Când gătesc, nu mă mai gândesc la nimic altceva. Parcă toate problemele din lume nu mai există și nu mai sunt decât eu și mâncarea.

Paola s-a încruntat și Renzo i-a tradus și ei ce a spus.

– Vorbește în italiană cu tânăra domnișoară, a spus ea. Cum altfel să se perfecționeze? Deja înțelege chiar bine.

– Bine. De-acum înainte, doar italiană, Joanna, *capisci*? m-a întrebat, aruncându-mi o privire provocatoare.

Mi s-au dat verdețurile ca să le tai pentru sosul care se pregătea pentru vinete, oregano și o groază de pătrunjel pe care să-l toc. Mă concentram din greu când Renzo a venit prin spatele meu.

– Nu, nu așa ții cuțitul, mi-a spus. Degetele lui le-au acoperit pe ale mele. Drept. Sus și jos. O mișcare rapidă, așa ca asta. Înțelegi?

– Renzo, o să distragi atenția tinerei domnișoare de la ce are de făcut dacă mai flirtezi așa cu ea, a zis Paola.

– Ce înseamnă cuvântul acesta? am întrebat.

Când Renzo mi-a tradus am simțit cum mă îmbujorez.

– Flirtez? Cine flirtează? a vrut el să știe. Nu vreau decât să corectez felul în care taie pătrunjelul. Dacă vrea să gătească bine, trebuie să-și dezvolte abilități bune.

– N-ai decât să spui ce vrei, a zis Paola, chicotind. Eu spun ce văd. Vezi, acum e chiar roșie în obraji.

– Dar nu m-a dat la o parte, așa că poate i-a plăcut, a răspuns el. Acum să te văd cum tai, Jo.

Mi-am dat seama că a folosit abrevierea numelui meu pe care doar câțiva oameni din viața mea au rostit-o. Scarlet era unul dintre ei și Adrian era altul. Venind din partea lui Renzo, a sunat așa cum trebuia să sune. Am început să tai, cu mișcări line și egale. El mă urmărea, dând din cap.

– Înveți repede.

– E păcat că nu stă mai mult. Noi doi am fi putut să o învățăm multe, a spus Paola. În loc de asta, se întoarce la Londra, la dieta ei cu fripturi și cârnați.

– Da, e păcat, a spus Renzo.

A trebuit să fiu de acord cu ei. Am reluat tocatul verdețurilor.

Capitolul 36

Joanna

Iunie 1973

Pe la opt seara masa a fost gata.

– Cred că afară, nu? a întrebat Paola. Dacă tot e o seară atât de frumoasă.

Prin urmare, o masă așternută cu față de masă albă a fost așezată în grădină, sub cireș. De data aceasta nu mai erau vase din ceramică, ci tacâmuri din argint și pahare de cristal. M-am așezat în așa fel încât să rămân cu ochii în patru și să cuprind împrejurimile până la fermă. Soarele apunea peste dealurile din vest și liliiecii pluteau în lumina trandafirie a amurgului. Aerul era îmbibat cu parfum de caprifoi și iasomie. Parcă eram într-un vis.

Angelina a venit și ea alături de noi, aducând ulei de măsline și o farfurie cu măsline. Am aflat că Renzo adusese vin din podgoria tatălui său. Am început cu unul alb, răcoros, deoarece Paola a venit cu tava de *crostini*. A trebuit să gust din fiecare umplutură, așa cum făcusem în prima mea seară în San Salvatore, în *piazza*. Sparanghelul învelit în felii subțiri de șuncă crudă și stropit cu ulei de trufe; felii subțiri de fenicul, o altă aromă nouă pentru mine; brânză iute de capră, servită cu dulceață de smochine. Toate aveau

un gust nemaipomenit, de mici miracole, și ar fi fost suficiente doar ele pentru o masă extraordinară.

Dar a urmat *risotto* făcut de Renzo, orez cremos cu ciuperci fierte într-o supă consistentă. Când a văzut gestul meu apreciativ, Renzo a spus:

– În Londra, obișnuiam să-l fac cu fructe de mare. Ar trebui să încerci. Supa de pește, midiile și creveții sunt pur și simplu perfecte. Păcat că nu pot să fug până pe coastă ca să aduc ingredientele și să-ți fac.

– Nu-mi imaginez că poate fi cu mult mai bun decât acesta, i-am zis. Am crescut forțată să mănânc budincă de orez în școală și, de atunci, mă feresc de orez.

A început să râdă.

– Din păcate, englezii nu prea știu câte lucruri interesante se pot face din ingrediente simple. Dă-le niște varză sau varză de Bruxelles și le fierb până nu mai rămâne nimic din ele.

– Poate te întorci în Londra într-o bună zi, îți deschizi un restaurant și instruiеști pe toată lumea, i-am spus.

Am văzut cum bucuria i s-a topit de pe față.

– Poate, a zis el. Dar nu văd cum o să se întâmple asta. Starea de sănătate a tatălui meu nu se îmbunătățește și, sincer, are nevoie de mine aici. Familia e pe primul loc, nu-i așa?

Am căzut pe gânduri. Pentru mine era o noțiune necunoscută. Eu în nici un caz nu l-am pus pe tata pe primul loc, în nici una din deciziile mele. Poate că l-am dezamăgit. Nu-mi plăcea să mă gândesc la asta, dar mi-am imaginat corpul lui zăcând rece, în iarbă. Iar acum era prea târziu ca să mai spun că îmi părea rău.

– Putem însă îndrepta aceste gânduri triste, a spus Renzo, cu un alt vin bun. Acesta este mândria podgoriei. În Anglia, singurul vin pe care îl știți este Chianti sec, pe care-l cumpărați în sticle învelite în paie. Dar acesta e făcut din struguri de cea mai bună calitate și învechit desăvârșit în butoaie de stejar. Vei simți diferența.

Vinul alb își făcea deja simțite efectele și am ezitat să iau o înghițitură din cel roșu. „Nu am mult de mers până acasă“, mi-am

zis. Prima senzație a fost delicată și intensă, ca și cum aș fi băut catifea roșie.

– Ah! am exclamat și Renzo a zâmbit.

– Acum o să te întorci acasă și o să fii un snob al vinului și o să le spui prietenilor: „Nu e ca acel Chianti ieftin, vinul din sticla cu ambalaj din paie“ a adăugat el.

– Mă îndoiesc că mi-aș putea permite să cumpăr așa ceva în Anglia, i-am spus. Vinul este foarte scump.

– Ai dreptate. Nu poți să cumperi așa ceva în Anglia, mi-a răspuns. Nu producem decât câteva cutii din vinul acesta și merge direct la clienții noștri preferați, în Roma și în Milano: stele de cinema, piloți de curse și milionari.

– Sunt cu atât mai onorată.

Privirea mea a întâlnit-o pe a lui și am simțit un fior de-a lungul șirei spinării. Am încercat să nu-i dau prea mare importanță.

– Dar nu-mi umple paharul, fiindcă s-ar putea să nu mai pot ajunge acasă.

– Stai fără griji, o să te conducă Renzo, a spus Paola.

Asta m-a adus înapoi la realitate. Să mă conducă Renzo până la căsuță, pe lângă fântâna în care Gianni fusese îndesat cu capul înainte, plus probabilitatea foarte mare ca Renzo să aibă cunoștință despre asta. Fusese oare trimis ca să mă îmbete? Să poată intra în camera mea și să găsească plicul pe care Gianni îl strecurase prin oblonul de la geamul meu?

– Ce s-a întâmplat? m-a întrebat Renzo, de parcă mi-ar fi citit gândurile.

– Sunt doar tristă că trebuie să plec din minunăția aceasta de loc mâine.

– Și eu sunt trist că pleci, a spus el. Poate te întorci într-o perioadă mai puțin agitată?

– Puțin probabil, i-am răspuns. S-ar putea ca inspectorul să inventeze niște acuzații noi dacă mă întorc aici.

El a început să râdă, dar am avut sentimentul că nu eram foarte departe de adevăr.

Am dat să mă ridic de la masă ca să o ajut pe Paola să strângă farfuriile, dar ea mi-a făcut semn să rămân așezată.

– Pentru ce am o fiică? a spus ea. Tu ești oaspetele. Stai jos. Povestește cu Renzo.

După ce au dispărut în casă, am zâmbit și am zis:

– Mă tem că Paola încearcă să facă pe pețitoarea.

– Are o inimă mare, a spus. Și nici cu discernământul nu stă rău deloc.

Am chicotit, cuprinsă de neliniște, pentru că mi-am dat seama cât de tare mă intimidă prezența lui la masă vizavi de mine, îmbrăcat în cămașa ireproșabil de albă, descheiată la gât, buclele negre rebele și ochii care-i străluceau de parcă erau în flăcări. Am pus impulsul pe seama vinului, dar mi-am dorit să mă ia în brațe și să mă sărute.

Gândul ridicol mi-a fost alungat de Paola care s-a întors cu o farfurie imensă cu vinete cu parmezan. Nu am crezut că mai eram în stare să înghit ceva, dar cum am luat prima înghițitură, am știut că trebuia să termin tot ce aveam în farfurie. Erau atât de consistente, atât de cremoase. Vinetele parcă erau o carne cu un gust extrem de plăcut.

La sfârșit, porțiile mici de *panna cotta*: cremoasă, albă, care aluneca lin pe gât și, pentru a o însoți, un pahar de *limoncello*, lichiorul local. Întunericul blând și mângâietor învăluise ținutul. Cântecele greierilor și al broaștelor umplea aerul nopții. Renzo s-a ridicat în picioare.

– Cred că ar trebui să plec acasă, a spus el. Tata se va întreba unde sunt. S-a uitat la mine. Pot să te conduc mai întâi la camera ta?

– Vai, nu, i-am spus râzând. Trebuie să le ajut pe Paola și pe Angelina la spălat vasele. Cred că au rămas multe farfurii murdare.

– Ba nu e deloc nevoie să faci asta, a spus Paola. Lasă-l pe tânărul domn să te conducă, dacă se oferă să facă asta. Eu, una, nu aș spune nu dacă un tânăr chipeș s-ar oferi să mă conducă în cameră. Din păcate, însă, nu mai primesc astfel de oferte, a adăugat râzând.

Nu am avut de ales. Renzo mi-a oferit brațul său. Am acceptat, zâmbind ușor încordată.

– Sincer, Renzo, pot să ajung și fără ajutor în cameră, i-am zis. Sunt sigură că deja Cosimo măsoară camera în lung și-n lat, nerăbdător, așteptând să te întorci acasă.

– Să se plimbe, a zis Renzo. Nu ți-ai dat seama că poate aș vrea să petrec puțin timp doar cu tine?

M-am uitat la el. Îmi zâmbea șovăielnic.

– E ceva la tine, nu știu ce, a început să spună. Mă simt atras de tine, indiferent cât de straniu ar părea asta. Poate că îmi amintești de o fată pe care am cunoscut-o în Londra, cea cu care m-aș fi căsătorit dacă lucrurile ar fi stat altfel. S-a întors și s-a oprit în fața mea. Detectez greșit că și tu ești puțin atrasă de mine?

– Poate, puțin, i-am răspuns, încercând să ignor alarma declanșată în mintea mea: „Fiul lui Cosimo, nu uita!”

– Înseamnă atunci că este istoria comună pe care o împărtășim, a spus Renzo. Poate că este povestea mamei mele și a tatălui tău care, în sfârșit, este împlinită. Este soarta. Destinul. Nu putem face nimic în privința asta.

– Crezi asta? l-am întrebat.

– De unde să știu? a spus și el, zâmbindu-mi. Știu doar că vreau să te sărut chiar acum. Pot să fac asta?

Nu a așteptat să răspund. M-a luat în brațe și buzele lui s-au apropiat de ale mele. Am simțit cum inima mi-a luat-o la galop, frisonul fin, abia simțit de teamă amestecându-se cu dorința pe care a deșteptat-o. Nu știu unde ar fi condus, dar, brusc, pământul de sub picioarele noastre a început să se miște. A durat doar câteva secunde, dar Renzo m-a ținut strâns în brațe până s-a oprit zgâlțâirea.

– A fost un alt cutremur? am întrebat.

– Doar e replică, mi-a zis. Nu te îngrijora.

– Nu e un cântec care spune așa: „Am simțit cum se clatină pământul sub picioare?”

Am râs zguduindu-mă din tot corpul.

– Acum știi că se întâmplă cu adevărat.

– Joanna? Renzo? E totul în regulă? A fost doar un cutremur mic, a strigat Paola din pragul ușii deschise.

- Totul este bine, a răspuns Renzo, dându-mi drumul din brațe. Cred că ar fi mai bine să plec, a spus, înainte ca pământul să se clatine din nou sub picioarele noastre. M-a atins pe obraz. Ne vedem dimineață. Somn ușor.

Apoi a plecat. Am intrat în cămăruța mea, am încuiat ușa, m-am dezbrăcat și m-am întins în pat, cu ochii țintă în tavan. Era oare posibil, doar posibil, ca Renzo să aibă sentimente pentru mine?

Capitolul 37

Hugo

Decembrie 1944

De îndată ce a plecat Sofia, Hugo a început să care bucăți de zid, cât de mari și de grele putea duce, ca să le îngrămădească peste ușa cea veche. Încă nu terminase când răsări soarele. Își admiră realizarea: porțiunea respectivă semăna acum cu restul dărâmăturilor de pe jos. Nimeni nu ar fi bănuît că dedesubt se deschidea o intrare spre o criptă. Băiatul cel frumos era în siguranță.

Atacă apoi faza următoare: ascunderea oricărei urme a lui în capelă. Era deja îmbrăcat cu toate hainele pe care le avea, ca să îi țină de cald, așa că începu să-și demonteze adăpostul, azvârlind bucățile de lemn prin capelă. Luă pătura, blana de oaie, bolul și lingura și le împrăștie peste dărâmături, apoi aruncă peste ele niște pietre, ca să fie sigur. După ce termină, privi cu satisfacție în jur. Nimeni nu avea să-și dea vreodată seama că el fusese acolo.

Nu mai avea altceva de făcut decât să aștepte. Nu credea că Sofia avea să fie în stare să vină cu căruciorul chiar în ziua aceea. De asemenea, nu credea că avea să riște să iasă seara din casă. Ar fi fost mult prea suspect și, în plus, cum ar fi putut vedea să conducă prin întuneric căruța fără felinare? Dar a doua zi, la primii zori de zi, ar fi fost logic să meargă la piață cu o căruță încărcată cu napi.

Mâncă ultimele firimituri de pâine, bău niște apă și își plăsmui fantasme despre cum avea să ajungă într-un oraș din sud, într-o tabără a Aliaților, cu mâncare caldă, un pat adevărat, siguranță pentru el, pentru Sofia și pentru fiul ei.

Când se lăsă întunericul, se duse și-și recupără blana de oaie ca să se așeze pe ea și adormi stând în capul oaselor. Noaptea i se păru o eternitate. Când primele licăriri ale zorilor se întrezăriră la răsărit, se trezi și-apoi se întrebă dacă nu ar fi mai bine să coboare scările și să o aștepte pe Sofia în pădure. Se răzgândi, în cazul în care ea avea să urce pe cealaltă parte a stâncii, pe drumul spre prăpastie, iar el să coboare ținându-se de ramuri și de rădăcini ca să o întâlnească. Nu era sigur că era în stare de o asemenea faptă și hotărî să facă un ocol, să cerceteze care ar fi fost cele mai bune căi prin care putea coborî, pentru orice eventualitate.

Când ieși din capelă și rămase cu ochii pe jumătate închiși din cauza luminii strălucitoare a zilei, văzu o mișcare printre copaci. Inima îi tresăltă și făcu semn cu mâna. Pe neașteptate, doi soldați germani își făcură apariția, cu armele îndreptate asupra lui. Unul dintre ei se apropie, urcând treptele cu agilitate.

– Tu ești englezul? întrebă el.

Hugo se gândi să mintă. Era deja fluent în italiană, chiar prinsese puțin din dialectul toscan al Sofiei. Dar ei aveau să-i ceară apoi actele. Aveau să-l percheziționeze și i-ar fi găsit jurnalul de bord și plăcuțele de identificare.

– Da, zise el. Sunt pilot englez. Ofițer.

– Dă-mi arma, apoi ridică mâinile.

Nu avea alternativă decât să se supună. Le predă revolverul. Neamțul nu îi ceruse și cuțitul.

– Vii cu noi acum. *Schnell**. Fugi.

– Am un picior rupt, zise el, ridicându-și pantalonul ca să le arate atela. Piciorul *kaputt***. Nu pot să merg repede.

Cei doi bărbați purtară o conversație rapidă. Chiar și cu puținele sale cunoștințe de germană, căpătate cu ocazia unor

* Repede, rapid, în limba germană în original

** Rupt, stricat, în limba germană în original

vacanțe la schi, Hugo înțelese că unul dintre ei voia să-l împuște pe loc. Celălalt nu păru să fie de acord și lui Hugo i se păru că înțelesese că ofițerul lor superior, care era colonel, ar fi vrut să-l interogheze mai întâi.

Neamțul care stătea în fața lui îi făcu semn cu arma să se miște. Hugo coborî pe scări cât de încet îndrăzni să o facă, ținându-se de bară și lăsându-se în jos cu fiecare treaptă. Avea cuțitul în buzunar. Exista o speranță mică să îl poată folosi. La capul scărilor, cei doi bărbați începură din nou să povestească aproape în șoaptă, iar el și-a dat seama că nu reușeau să se pună de acord. Dar cel care rămase în capătul scărilor avu câștig de cauză.

– Ține-ți mâinile pe cap. Înaintează! urlă soldatul mai mare în grad.

Îl forțară să meargă înaintea lor printre copaci, unul dintre ei împungându-l în spate cu țeava armei. Începu să-l doară piciorul și se împiedică de câteva ori.

– Să nu-ți treacă prin cap să faci vreo șmecherie, că te împușcăm pe loc, zise unul dintre ei.

După copaci îi aștepta un vehicul militar descoperit. Soldații îi dădură ordin să se așeze pe locul din spate.

– Ține-ți mâinile pe cap! Nu încerca să fugi! Heinrich o să fie bucuros să te împuște, îi spuse cel care vorbea engleză.

Se urcă la volan, iar celălalt soldat trecu în spate, lângă Hugo, împungându-l cu arma într-o parte. Au plecat, săltând peste fâgașele dintre măslini.

Pentru prima dată după șocul capturării sale, creierul lui Hugo începu să funcționeze. Cercetă cu atenție câmpul, doar-doar zărea vreo căruță. O capturaseră oare și pe Sofia și o făcuseră să le spună unde se ascundea? O dăduse de gol fiul ei fără să vrea? Inima îi bătea în piept atât de puternic încât simți că abia mai putea respira. Nu-și dori decât ca ea să fie în siguranță, nimic altceva nu mai conta.

Ei nu o cotiră pe drumul ce ducea în vale. În schimb, urcară prin podgorii și o luară pe drumul pe care el îl zărise pe deal când ajunsese pentru prima oară, drumul cel îngust și prăfuit străjuit

de chiparoși care ducea în sat. Hugo se rugă să nu fie dus în sat și plimbat ca la bâlci până când cineva mărturisea că îl ajutase sau să nu fie forțat să se uite cum tot satul era măcelărit sub ochii lui înainte să-și găsească și el propriul sfârșit.

Răsuflă ușurat când ei se îndepărtară de oraș, luând-o spre nord, de-a lungul crestei. Scrută împrejurimile în amândouă părțile. Nici urmă de vreo căruță, nici de vreun cal. Nici picior de om pe câmp. Dacă ar fi întâlnit un ofițer mai înțelegător, un soldat de școală veche, ar fi avut o șansă să fie tratat ca un ofițer și prizonier de război, ar fi avut o șansă minimă să fi rămas în viață.

Încercă să se gândească la Langley Hall, la tatăl lui, la soție și la copil. În schimb, nu văzu decât chipul Sofiei, atât de minunat, atât de blând și inima începu să-l doară la gândul că nu avea să o mai vadă niciodată.

După câțiva kilometri intrară pe un drum mai larg, asfaltat și fără copaci. Vântul care bătea dinspre nord era crâncen. Hugo văzu un oraș profilându-se pe dealul din față. Mai multe vehicule militare erau trase la marginea drumului. Mașina lui Hugo opri și se petrecu un schimb scurt de replici. În timpul discuției, Hugo observă că bărbații își ridicară ochii, agitați. Nu putu să se întoarcă, dar auzi motivul îngrijorării lor: zbârnâitul profund al unor avioane care se apropiau.

În curând bâzâitul slab deveni un vuiet prelung. Soldați germani care stătuseră în picioare alergară spre vehiculele lor sau fugiră să se adăpostească pe câmp, în vița-de-vie. Primul val trecu peste capetele lor, aparatele lăsând pe câmp umbre în formă de cruce. Bombardiere mari americane.

Se auzi un șuierat și o bombă căzu, lovind lângă capul convoiului de vehicule nemțești. Un rezervor explodează și Hugo simți cum explozia îi supse parcă aerul din plămâni. O a doua bombă ateriză chiar în fața lor. Șoferul vehiculului în care era înjură, schimbă în marșarier, făcându-i pe Hugo și pe soldatul care-l păzea să se dezechilibreze. Nu dură decât o fracțiune de secundă, dar Hugo hotărî să riște și să fugă.

Pe când încerca să se coboare cu greu din camionul militar, auzi deasupra capului vuietul asurzitor al unui avion. Unul dintre avioanele de vânătoare din spatele formației se îndepărtase de aceasta și se apropia vertiginos de pământ. O mitralieră începu să scuie o rafală de gloanțe. Șoferul său fu proiectat în sus, lovit fiind, apoi se prăbuși în față. Vehiculul își pierdu complet direcția. Al doilea glonț îl lovi pe bărbatul de lângă Hugo. Vehiculul se ciocni de un camion care ardea și se răsturnă. Hugo se trezi aruncat la pământ. Era conștient încă și încercă să se îndepărteze, târându-se, când rezervorul explodează, iar el își pierdu cunoștința.

Capitolul 38

Joanna

Iunie 1973

Imediat cum m-am trezit a doua zi de dimineață, primul lucru la care m-am gândit a fost că plecam din San Salvatore în ziua aceea. Renzo mă ducea la gară și după aceea nu îl mai vedeam niciodată. Și mi-a venit în minte faptul că era posibil să fi înțeles greșit dorința lui Cosimo de a scăpa rapid de mine. Poate că nu se temea din cauză că știam ceva ce ar fi reprezentat un pericol pentru el, ci, poate a simțit că Renzo era tot mai atras de mine. Era prea mare coincidența că toate fetele de care se îndrăgostea Renzo erau într-un fel sau altul îndepărtate rapid de lângă el.

„Să fie la mijloc mâna lui Cosimo?” m-am întrebat. Să fi aranjat el ca fata din sat să se poată înscrie la cursurile școlii de design pe care nu și le-ar fi permis? Era de înțeles că l-a adus înapoi din Anglia după ce făcuse atacul cerebral, dar să-l țină aici, să aibă nevoie de el la fiecare pas, oare chiar era nevoie de asta? Cosimo era, fără-ndoială, una dintre acele persoane care se credeau centrul universului și care îi vedea pe cei din jur doar atunci când considera că îi erau de folos.

Gândul acesta m-a condus la altul, la ceva ce pomenise Renzo: Cosimo fusese îndrăgostit, dar fata îl respinsese. Era posibil ca

acea fată să fi fost Sofia, iar el, în semn de răzbunare, să fi dezvăluit totul nemților despre ea și despre tatăl meu? Asta ar fi explicat fără echivoc de ce Cosimo îi mănjise reputația și de ce voia ca eu să plec de acolo cât mai repede.

Încă încercam să înțeleg aceste gânduri pe când mă îndreptam spre casa mare ca să fac o baie și să mănânc micul dejun împreună cu Paola și cu Angelina. Masa a fost una solemnă. Paolei parcă-i venea să izbucnească în plâns în orice moment.

– Și nu am apucat să te învăț nimic despre ciuperci încă, a spus ea. Ciupercile mici din pădure, sunt atât de delicioase. Și *ravioli*... nu am învățat să facem *ravioli*. Se întinse peste masă și mă luă de mână. Promite-mi că o să te întorci, *cara* Joanna. Ne vom simți atât de bine, nu?

– Sper, i-am zis. Sper că se va putea, după ce va trece toată perioada aceasta nefericită cu Gianni.

– Păcat că nu ești avocată aici, în Italia, a spus ea. Ai ști cum să vorbești cu inspectorul acela de poliție ca să îl faci să te asculte și să înțeleagă adevărul.

– Din păcate nu știm adevărul, i-am spus.

– Indiferent care este, nu are nici o legătură cu tine, a spus apăsător.

„Aici te înșeli“, m-a gândit, dar nu am spus-o cu voce tare. Am terminat de mâncat.

– Trebuie să mă duc să împachetez, i-am zis.

M-am întors în cameră, mi-am împachetat lucrurile și le-am așezat cu grijă în geamantan. În curând aveam să mă întorc în Londra cea mohorâtă și ploioasă, cumpărând pentru cină friptură și plăcintă cu rinichi, semipreparate de la Sainsbury* și întrebându-mă ce avea să-mi rezerve viitorul.

Nu terminasem când am auzit o bătaie în ușă.

– Intră, am strigat și am rămas uimită când am văzut că în cameră a intrat Renzo, nu Paola.

– Ești gata? m-a întrebat. Trebuie să ne grăbim dacă vrem să vedem și mănăstirea înainte să plecăm spre Florența. Tata insistă

* Lanț de magazine (al doilea ca mărime) din Marea Britanie

să mă întâlnesc cu un tip și să vorbesc cu el despre strugurii noștri înainte ca omul să plece să-și facă siesta.

– Trebuie să mai împachetez ultimele lucruri, i-am zis. Să le las până ne întoarcem?

– Sau termină acum. Cum vrei, a spus el și s-a așezat pe pat.

Faptul că Renzo ședea pe pat, uitându-se la mine cum îmi îndesam lenjeria în geamantan, ar fi fost intimidant oricum. Acum, știind ce știam, temându-mă de ce mă temeam, era absolut insuportabil. Am luat de jos pantofii, cei cu lucrurile de la Gianni ascunse în vârf, și i-am vârât printre desuuri și ciorapi. Renzo nu a scos nici un cuvânt când i-am pus în geamantan. Am terminat, am aruncat o privire prin cameră și am închis geamantanul.

– Gata, am spus. Totul e pregătit, sunt gata de plecare.

– Bine. Acum să plecăm în aventura noastră.

Am tăiat drumul prin podgorie, printre rândurile de viță-de-vie și am luat-o pe un drum care urca dealul printre livezile de măsline. În depărtare am auzit un strigăt și am văzut o căruță urcând dealul pe un alt drum, bărbatul îndemnându-și calul să meargă mai repede. Renzo s-a uitat fix la el, încruntându-se.

– O căruță, a spus el. Ceva legat de o căruță.

– Ce anume?

– Un crâmpei de amintire. Ceva legat de o căruță. Un bărbat a venit la noi la ușă și a spus că a adus căruța și că voia banii mai întâi. Dar mama plecase deja, așa ca s-a dus.

– Crezi că ea plănuia să fugă cu căruța aceea? l-am întrebat, privindu-l plină de speranță. Poate că ea și tatăl meu aveau de gând să fugă împreună sau poate că aranjase să ia căruța ca să-l ducă pe tata într-un loc sigur.

El ridică din umeri.

– Cine știe? Nu mai e nimeni în viață ca să ne spună acum. De asta e atât de frustrant, că îți dai seama că nu o să știi niciodată.

Am dat din cap, fiind de acord. Am continuat drumul fără să mai scoatem o vorbă.

– Ai dormit bine azi-noapte? m-a întrebat.

– Foarte bine.

I-am zâmbit timid. A zâmbit și el.

– Îmi pare rău că ne-a întrerupt cutremurul. Acum nu mai este timp. A făcut o pauză. Mă întrebam, dacă reușesc să ajung la Londra într-o bună zi. Aș putea să te revăd?

– Dacă o să te scape Cosimo din ochi atâta timp, i-am spus fără să mă gândesc.

S-a încruntat.

– Nu sunt prizonierul lui tata, să știi. Doar că din cauza mobilității sale restrânse, trebuie să fac lucruri pe care, altfel, le-ar fi făcut el. Dar ocazional mai merg în Florența. Și la Roma. Așa că de ce nu aș merge și la Londra? Sunt sigur că vinurile lui nu sunt suficient de bine reprezentate la Harrods.

– De ce nu? am început să râd. Și da, mi-ar plăcea dacă ai veni să mă vizitezi.

– Trebuie să-mi dai adresa.

– Nu știu unde voi fi, i-am spus. Am dormit pe canapeaua unei prietene de când... a fost cât pe ce să spun „de când am ieșit din spital și iubitul meu m-a părăsit ca să se însoare cu altcineva“... de când a trebuit să renunț al ultimul apartament, am spus în schimb. Dar tocmai ce am moștenit puțini bani de la tata. Sper să fie destul ca avans pentru un apartament mic undeva.

– În Londra?

– Da.

– Dar urăști orașul acela, a spus el. Îmi dau seama că urăști orașul acela.

– Trebuie să lucrez și m-aș simți prea singură să locuiesc undeva departe, la țară.

– Înțeleg. S-a uitat la mine și o clipă am crezut că avea de gând să-mi spună ceva, dar și-a mutat privirea și a pornit călcând apăsător la deal. E un drum lung, a continuat el. Nu-mi vine să cred că mama urca până aici în pădure cu coșul în fiecare zi. Erau oameni puternici în generația ei.

Avea dreptate. Urcușul abrupt m-a făcut să transpir și mi-era tot mai greu să conversez. M-am bucurat când cărarea a intrat în pădurea de pe creasta dealului. Aici era răcoare și liniște,

pământul de sub picioare era moale și înmiresmat. Linia pădurii nu era foarte extinsă, totuși, așa că am ieșit repede în partea cealaltă, unde vârful de munte se ridica semeț în fața noastră. De jur împrejur era un gard cu semne care avertizau la fiecare pas: „Pericol, Nu intrați. Căderi de pietre“.

M-am uitat la Renzo.

– E în regulă?

– O să vedem, nu? a spus. Haide, putem intra pe aici prin gard. M-a condus spre o porțiune în care te puteai strecura. În fața noastră erau trepte tăiate în iarbă. O explozie de maci încânta privirea alături de alte flori sălbatice. Lângă piscul ce se înălța sub ochii noștri se crea un spectacol admirabil și asta m-a făcut să mă gândesc că tatălui meu i-ar fi plăcut să picteze scena aceasta.

Primii pași au fost chiar ușori. Apoi, al doilea rând de scări urca aproape vertical pe peretele de stâncă. Acele trepte se făcuseră bucăți în anumite locuri, iar stânca de lângă trepte căzuse, astfel că acum stăteau complet atârinate deasupra unei râpe. Am înghițit în sec dar nu aveam de gând să-i spun lui Renzo că mi-era frică.

– Mergi tu în față și eu vin în spatele tău să te prind, a spus el.

Asta a declanșat o alarmă în mintea mea. Să fi fost acesta planul tot timpul? Du fata din Anglia într-un loc în care nu e nimeni și arunc-o de pe stâncă.

– Nu, mergi tu în față, i-am zis. Vreau să văd care trepte sunt stabile și care nu.

– Aha, deci vrei ca eu să risc să cad și să mor, nu? S-a întors spre mine, râzând.

– Mai bine tu decât eu, i-am răspuns.

– N-ai zice că-i iubire adevărată, nu crezi? Cum rămâne cu Romeo și Julieta.

– Erau prea tineri și necopți, i-am răspuns.

– Bine. Merg eu primul. Rămâi pe partea dreaptă a scărilor, a zis și a început să urce.

Dinspre munte venea o adiere de vânt aspră. Mult dedesubt, pe partea stângă, am văzut ceea ce rămăsese dintr-o potecă mai veche, ce ducea spre drumul din vale. Pe el se vedeau în mișcare

camioane mici și mașini care parcă erau de jucărie. După ce Renzo a urcat trei sau patru trepte, m-am dus după el, ținându-mă strâns de balustrada ruginită din partea dreaptă. Amândoi am ajuns cu bine în vârf și am stat să admirăm priveliștea. În toate părțile, numai culmi de deal înverzite. Orașe de munte, ca San Salvatore, se vedeau cocoțate de parcă stăteau să cadă de pe vârful unora dintre ele. Fortărețe antice se așteptau de prin păduri. Te simțeai ca și cum ai fi privit spre capătul lumii.

– Frumos, nu-i așa? m-a întrebat, luându-mă de după umeri.

Ar fi trebuit să fie cel mai magic moment cu putință, să stau aproape de el și să admirăm împreună peisajul, dar nu puteam să scap de tensiunea ce pusese stăpânire pe mine.

– Nu ar trebui să stăm prea mult, i-am spus. Am putea fi văzuți și să dăm de necaz.

– Și ne-ar amenda cu o sută de lire pentru încălcarea proprietății. Și ce dacă? A râs. Relaxează-te, Joanna, bucură-te cât mai poți.

Din nou alegerea cuvintelor lui m-a făcut să mă uit la el, dar l-am văzut cum privea în zare, cu o expresie de pură încântare pe chip.

– Nu ai fi fost fericit dacă ai fi rămas la Londra, i-am zis. Iubești locurile astea.

– Așa e, mi-a răspuns. Dar vreau și să mă ocup de propria carieră. Dacă m-aș fi întors acasă realizat ca chef, mi-aș fi putut deschide restaurantul meu. Aș fi putut transforma orașelul nostru într-o destinație turistică.

– Încă mai poți face asta, i-am zis. Gătești foarte bine. Mâncarea pe care o pregătești e delicioasă.

– Dar nu am certificatul care să spună că am absolvit o academie de gastronomie, nu? E nevoie de bucata aceea de hârtie.

M-am gândit la examenul meu de intrare în barou. E nevoie de acea bucată de hârtie. Era adevărat.

– Haide să explorăm zona, i-am spus.

– Mergi cu grijă, m-a avertizat Renzo. Pietrele astea de pavaj sunt neregulate și unele se mișcă. Uite, ia-mă de mână.

Mâna lui era caldă și mă ținea bine. Am lăsat încordarea să dispară puțin câte puțin. Am înaintat spre clădiri. Copaci mici și tufe încolțiseră printre crăpăturile pietrelor și pe grămada de moloz din stânga noastră creșteau deja copaci mai mari. O plantă agățătoare, cu flori de un albastru-deschis acoperea în mare parte dărâmăturile. Ne-am oprit, uitându-ne în jur.

– Nimeni nu s-ar fi putut ascunde aici, a spus Renzo. Sigur a stat în capelă.

În partea dreaptă se ridicau ceea ce pe vremuri fuseseră patru ziduri. Trepte rotunjite de marmură duceau spre o deschizătură unde odată fuseseră ușile de la intrare. Am pășit înăuntru. Era răcoare și întuneric unde stăteam, dar lumina soarelui bătea pe perețele de vizavi, unde erau încă vizibile urmele unei picturi murale. O femeie cu o coroană pe cap, zâmbind cu blândețe. Nori. Îngeri. M-am uitat în jos, gata să merg mai departe, dar podeaua era acoperită de moloz. Bârne uriașe zăceau peste țigle și pietre căzute.

– Nu cred că tata ar fi găsit vreun loc unde să se adăpostească aici, nu? l-am întrebat.

– Dar măcar ar fi fost ferit de vânt, a răspuns el. Ar fi putut să-și construiască un adăpost mic cu toate pietrele astea.

– Și atunci unde este? l-am întrebat.

S-a uitat în jur și a ridicat din umeri.

– Au mai fost cutremure de când a fost el aici. Totul s-ar fi prăbușit. Să mergem. Să aruncăm o privire.

Din nou m-a luat de mână și ne-am cățărat pe muntele de dărâmături. Dar nu era nimic. Nici urmă de conserve goale aruncate sau de pachete de țigări care să indice că pe acolo ar fi fost un englez. Am oftat.

– Nu cred că are rost să mai stăm aici. Dacă s-a ascuns aici sus a fost găsit de nemți. A scăpat și a reușit să ajungă înapoi în Anglia. Dar nu se vede nicio dovadă că mama ta ar fi urcat aici.

– Poate că ne-am gândit greșit, a spus Renzo. Poate că el s-a ascuns în pădure, unde și-a construit un adăpost mic din crengi. Sau poate că a riscat și l-a ascuns la noi în pivniță.

Am scuturat din cap.

– În cazul acesta, oamenii din San Salvatore i-ar fi văzut pe nemți când l-au luat. Și probabil că toți ați fi fost executați pentru că ați ascuns un englez.

– Adevărat. Acum, am venit până aici. Am văzut. Mă tem că e timpul să te duc la Florența. Măcar atât să fac, să te invit la masă înainte să te urci în tren și să te duci acasă.

– Îți mulțumesc, am șovăit, nedorind încă să plec.

Am simțit cumva prezența tatălui meu aici? Poate dacă aș fi fost mai apropiată de el...

Când am vrut să o iau din loc, am simțit cum îmi fuge pământul de sub picioare. Primul meu gând a fost că probabil se mișcase vreuna dintre bârnele de sub dărâmături. Dar când m-am prăbușit la pământ, sprijinindu-mă-n mâini, am simțit cum se zgâlțâia pământul.

– Un alt cutremur! a strigat Renzo. Reușești să ajungi la ușă? Nu vrem să ne trezim că încep să ne cadă zidurile în cap.

Dar era imposibil să stai în picioare. Pământul se mișca de parcă palpita de viață. Auzeam în jurul meu pietre prăvălindu-se cu zgomot de pe ziduri. M-am ghemuit, acoperindu-mi capul, așteptând să treacă. Am auzit apoi un vuiet din adâncurile pământului și o bufnitură. În mod miraculos, zgâlțâiturile s-au oprit. M-am uitat în sus și l-am văzut pe Renzo încercând să-și păstreze echilibrul.

– Aoleo! Țsta a fost unul puternic. Ești în regulă?

– Așa cred. A fost imposibil să faci vreo mișcare, nu-i așa?

El a dat din cap.

– Sper că în oraș nu sunt stricăciuni. Apoi a adăugat: Sper că nu a căzut scara și să ne trezim că am rămas blocați aici.

– Să vezi atunci veselie, i-am zis și a început să râdă.

M-am ridicat și am încercat să merg spre el. Pietrele se rostogoleau în timp ce călcam pe ele. Apoi m-am oprit, mirată.

– Renzo. Aici. Privește.

A venit în dreptul locului pe care i l-am arătat. Pe podea, lângă peretele din partea dreaptă se căsca acum o deschizătură. Mai mult decât atât, niște trepte coborau sub pământ.

– Probabil era fosta criptă, a spus Renzo.

– Crezi că e posibil ca tatăl meu să se fi ascuns aici jos?

– Și atunci de ce a fost din nou acoperită?

– Un cutremur după ce a plecat?

– Posibil. Vrei să coborâm să vedem? Podeaua de aici de sus s-ar putea să fie extrem de instabilă. S-ar putea prăbuși dacă urmează o replică.

– Să mergem doar puțin și să vedem ce e acolo, am spus. Fumezi, nu-i așa? Ai chibrituri la tine?

– Da, în buzunar. Eu mă bag, dacă te bagi și tu.

S-a îndreptat spre deschizătură și a început să coboare scările. Acum erau acoperite cu moloz, din podeaua de sus care se prăbușise. Renzo a împins pietrele cu piciorul, ca să-mi facă loc să trec. L-am urmat pas cu pas. Când ne-am trezit complet în întuneric, Renzo a aprins un chibrit. L-am auzit spunând ceva ce a sunat ca o înjurătură în italiană.

Am văzut la ce s-a referit. Era o capelă mică perfectă cu un altar sculptat în capăt, cu statui de sfinți în nișe și mai multe tablouri mari pe pereți.

– Uită-te la astea, a spus Renzo, ridicând chibritul în dreptul celui mai apropiat tablou. Sunt minunate! Ce noroc că soldații germani nu le-au găsit! Au prădat tot ce a însemnat artă și pe care au reușit să pună mâna. Chibritul s-a stins. Am așteptat la jumătatea scărilor până a aprins un altul și am venit lângă el. Mirosea a umed. Un curent rece ni se încolăcea jos, pe picioare, făcând ca totul în jur să pară ciudat și fantomatic. Am venit mai aproape de Renzo.

– Vreo urmă lăsată de tatăl meu?

El făcuse mai mulți pași în jurul încăperii.

– Aici e o ușă. Poate duce undeva unde tatăl tău s-ar fi putut ascunde.

Ne-am luptat și am reușit. S-a deschis numai cât să bagi un picior.

– S-ar putea ca pasajul din spatele ei să fie blocat, a spus el.

– Lasă-mă să văd dacă pot eu să mă strecur înăuntru. Eu sunt mai subțire decât tine.

– Ai grijă!

M-am strecurat pe după ușă.

– Ai avut dreptate, i-am zis. Culoarul de trecere din spatele ei e blocat, dar e ceva ce împiedică ușa asta să se deschidă. Stai puțin. Mai aprinde un chibrit.

Renzo a aprins chibritul. M-am aplecat ca să ridic obiectul care era la picioarele mele.

– Pare să fie un tablou, i-am spus. M-am chinuit să îl ridic, deoarece era înțepenit între ușă și grămada imensă de moloz. Nu pot să-l mișc de-aici, am strigat. Să văd dacă pot să dau eu niște pietre la o parte.

În timp ce încercam să dau câteva pietre la o parte, și mai multe cădeau în cascadă spre mine. Exista pericolul să pornesc o avalanșă mică și să rămân blocată în spatele acelei uși. Nu o să... am început să spun în timp ce am zgâlțâit bine tabloul. Apoi mai că am căzut când am rămas cu el în mână. L-am luat! am strigat triumfătoare.

– Dă-mi-l mie, a spus Renzo.

Când am vrut să i-l dau, am simțit din nou teamă. Dacă era și asta parte din plan? Avea să ia tabloul, m-ar fi încuiat și nu m-ar mai fi găsit nimeni niciodată. „Ridicol“, mi-am spus. Trebuia să încep să mă încred din nou în cineva, să am încredere. I-am dat tabloul. Când m-am strecurat înapoi pe după ușă, l-am auzit exclamând uimit.

– L-am găsit, Joanna. E băiatul lor frumos.

Capitolul 39

Joanna

Iunie 1973

Am dus tabloul unde razele de lumină luminau scările.

– Ah. Nu aveam cum să spun mai mult. Copilul care radia de fericire, care râdea în timp ce-și întindea mânuțele durdulii spre îngerășii care zburau în jurul lui... nu mai văzusem niciodată ceva mai deosebit.

– Deci au fost aici jos, am spus. Sunt sigură că au ascuns tabloul ca să nu-l fure nimeni până se termina războiul și urmau să se întoarcă după el.

– Da, a spus Renzo. Așa ar fi fost. În spatele unei uși care nu ducea nicăieri. Și numai cineva subțire așa ca tine se putea strecura pe după ea. În siguranță, într-un loc în care nu l-ar fi găsit nimeni niciodată.

– Exact cum spui, în siguranță, s-a auzit o voce de sus.

Cosimo era în capul scărilor, statura lui masivă blocând lumina soarelui.

– Tată, cum ai ajuns aici? l-a întrebat Renzo.

– Cu greu, dar am reușit. Am venit cu Land Roverul și m-am târât pe scări. Am vrut să fiu sigur că nu ai pățit nimic după

cutremur. Vorbea calm, cu același ton, dar eu de-abia mai puteam respira. Dă-mi tabloul, băiete.

– E minunat, tată! Mai sunt și alte tablouri aici, dar acesta... este cel mai frumos lucru pe care l-am văzut vreodată. Renzo a început să urce scările cu tabloul în mână. Uite. Nu e minunat?

L-a ridicat să-l vadă și Cosimo.

– Într-adevăr, este. Trebuie să ne hotărâm ce facem cu el. Acum vino sus, repede.

Mi-am ridicat privirea și am observat că avea un pistol în mână.

– Tânăra domnișoară va avea din nefericire un accident. A fost avertizată să nu urce până aici. E atât de periculos.

– Despre ce tot vorbești, tată? Lasă chestia aia jos! a exclamat Renzo. Mi-am dat seama că era șocat. De ce te porți așa?

– A pus prea multe întrebări, a spus Cosimo. Vrea să știe adevărul despre ce s-a întâmplat în război. De ce pune aceste întrebări?

– V-am spus. Am vrut să aflu ce s-a întâmplat cu tata, i-am strigat.

– Nu, nu te cred. Nu a existat nici un aviator englez. Sofia a fugit cu un neamț.

– Nu, a fost luată de aici pentru că tu ai trădat-o! am strigat la el.

Renzo a rămas nemișcat la mijlocul scărilor, între mine și Cosimo.

– Nu e adevărat. Am iubit-o. M-a nesocotit, dar l-am luat pe fiul ei din iubire pentru ea.

– Eu cred că i-ai vrut pământul, i-am spus. Te-ai simțit vinovat, așa că l-ai luat pe Renzo.

– Vorbești prostii, a spus Cosimo. Hai sus, băiete, acum!

– Nu, tată. Lasă arma jos. Joanna nu știe nimic ce ți-ar putea face rău.

– Întreabă-l cine l-a omorât pe Gianni Martinelli! am strigat până să-mi dau seama că ar fi fost mai înțelept să tac. Vocea mea a răsunat în toată cripta. Gianni era singurul care știa adevărul despre ce s-a întâmplat.

– Care adevăr? a vrut să știe Renzo.

M-am uitat la Renzo, încercând să mă hotărăsc dacă să tac, dacă aş fi putut să am încredere că mă apăra de tatăl lui.

– Lui Gianni îi plăcea să ducă mesaje şi să spioneze oamenii, am continuat, vorbind repede şi în engleză. A văzut masacrul. A văzut cum Cosimo i-a trădat pe partizani nemţilor.

– Nu, nu poate fi adevărat. Nu se poate, a spus Renzo.

– Vino sus imediat, băiete! a strigat Cosimo din toţi răunchii, agitând arma.

– Nu o să te las să împuşti pe nimeni, tată. Ai înnebunit?

– Nu am de gând să pierd tot ce am făcut prin muncă în toţi anii aceştia.

Am auzit clicul când a armat pistolul.

– Nu, a spus Renzo. Am bănuir lucruri despre tine, dar nu am spus nimic din loialitate. Dar nu o să îngădui să se întâmple asta. Nu îi vei face rău.

A lăsat tabloul din mână şi a urcat în salturi ultimele trepte. Eu am prins tabloul care venea spre mine, izbindu-se de scări. Băiatul cel frumos mi-a zâmbit. L-am strâns la piept în timp ce am început să urc scările. Deasupra mea am auzit sunete înfundate şi un mârâit ca de animal.

Renzo şi Cosimo erau încheşti în luptă. Renzo era mai înalt, dar Cosimo era un bărbat mare cât un taur şi încă foarte puternic, în ciuda atacului cerebral. Renzo l-a prins pe Cosimo de încheietură, încercând să-l facă să scape arma. Aceasta s-a descărcat, sunetul glonţului ricoşând din pereţi. Porumbeii şi-au luat zborul, speriaţi. Renzo şi Cosimo se clătinau pe podeaua denivelată, alunecând peste pietre şi bârne de lemn. Cosimo a încercat să-l izbească pe Renzo de perete. S-a auzit un geamăt şi un urlet de durere, dar Renzo nu i-a dat drumul.

Am ajuns în capul scărilor şi am început să mă furişez pe lângă perete, să ajung spre ieşire. Eram suficient de aproape cât să-mi văd libertatea cu ochii, când am auzit un strigăt.

– Aloo? E cineva aici? Joanna?

Cosimo a ezitat o secundă. M-am repezit pe uşă afară şi l-am văzut pe Nigel Barton stând jos, la capătul scărilor. I s-a luminat toată faţa când m-a văzut şi mi-a făcut cu mâna.

– Bună, Joanna. Oamenii mi-au spus că ai urcat aici, așa că m-am gândit să vin și să-ți fac o surpriză cu veștile bune pe care le am. Dar e totul în regulă? Mi s-a părut că am auzit ceva ce semăna cu o împușcătură. Dar sunt sigur că a fost...

– Nigel, l-am întrerupt în timp ce coboram scările cât de repede îndrăzneam. Aleargă înapoi în oraș și întoarce-te cu ajutoare. E aici un bărbat cu o armă. Fugi!

Nigel a rămas cu gura căscată de uimire.

– Ești sigură? Chiar este un bărbat cu o armă? Atunci vino lângă mine chiar acum și lasă-mă să te duc departe de locul acesta îngrozitor.

– Nigel, fugi! am strigat. Nu mă aștepta.

În momentul acela, Cosimo și-a făcut apariția, clătinându-se, în dreptul ușii. Arma era încă în mâna lui. M-am uitat în jur după Renzo, dar nu l-am văzut. Inima îmi bubuia atât de tare că mi s-a tăiat respirația. Cosimo a ochit și a tras spre Nigel, dar nu l-a nimerit. Glonțul a șuiert pe lângă pietre. Nigel a strigat speriat și a coborât în fugă ultimele trepte, dispărând în pădure. Cosimo a îndreptat arma spre mine.

– De data asta nu o să mai ratez, a spus el.

S-a auzit un sunet profund, care venea din pământ. Pietricelele au început să se rostogolească pe scări. Piatra pe care stătea Cosimo a început să se clatine. Cosimo s-a întors, ca să se ferească, dar piciorul lui afectat nu l-a ascultat.

– Renzo, ajută-mă! a strigat.

Ca și cum ar fi fost filmat cu încetinitorul, bucata de deal s-a desprins. Cosimo încerca să se agațe de ceva, fluturând brațele în aer, cu disperare. A țipat când a căzut în jos, de pe stâncă, trupul prăvălindu-se împreună cu celelalte bucăți de pământ și pietre. Renzo a apărut în dreptul ușii. Sângele îi șiroia pe o parte a feței. A venit clătinându-se spre mine.

– M-a lăsat lat, a spus el. Propriul lui fiu. Ești bine?

Am dat din cap, nefiind în stare încă să-mi găsesc cuvintele.

– A căzut, am spus în cele din urmă. Stânca s-a prăbușit și el a...

Renzo s-a apropiat cu grijă de marginea parapetului. Trupul lui Cosimo zăcea întins, jos în vale, pe jumătate acoperit de pietre și bucăți de pământ cu iarbă. Renzo și-a făcut cruce.

– A fost un om diabolic, știu asta acum, mi-a zis. Dar a fost întotdeauna bun cu mine. Cel mai bun tată. Odihnească-se-n pace!

– Te-ai bătut pentru mine, i-am spus. Nu ai vrut să-l lași să mă omoare. Ai fost foarte curajos. Nu mi-a venit să cred că ar fi putut să o facă.

– Mi-am dat seama că afacerile lui nu erau tocmai curate. Dar n-am avut nici cea mai mică idee... ba nu, nu e adevărat. Când am aflat că Gianni a fost omorât, cumva am simțit că el ar avea o legătură. Dar partizanii din timpul războiului... chiar a fost diabolic, nu-i așa?

Mi-am așezat cu blândețe mâna pe brațul lui.

– Dar a fost tatăl tău și l-ai iubit. Îmi pare rău că a trebuit să treci prin asta. Haide. Să ne întoarcem în oraș și să punem niște copci pe tăietura asta.

– Nu-l uita pe băiatul nostru frumos, a spus Renzo.

– De parcă aş putea. Mi-am dat seama că mâinile mele țineau încă strâns, la piept, tabloul. Renzo m-a ajutat să cobor scările și ne-am croit drum spre vale, de unde am văzut că mai mulți bărbați se îndreptau alergând spre noi.

– Era un englez nebun, a spus unul dintre ei. Nu am înțeles despre ce striga, dar a spus ceva despre Joanna și un pistol și am venit repede să.... S-a oprit când l-a văzut pe Renzo cu sângele șiroindu-i pe față. Unde e nebunul cu armă?

– A fost Cosimo, a spus Renzo. A încercat să o omoare pe *signorina* Joanna. Ne-am bătut. M-a lovit cu arma și mi-am pierdut cunoștința.

– Unde este? Trebuie să-l oprim, a spus unul dintre bărbați.

– E mort. A căzut de pe culme. Dealul s-a prăbușit și a căzut împreună cu el.

Bărbații și-au făcut cruce. Am observat că nici unul dintre ei nu a spus „Odihnească-se-n pace“.

Apoi privirile lor s-au îndreptat spre ce ducea Renzo în brațe.

– Am găsit asta în cripta de sub mănăstire. Renzo a ridicat tabloul și toți au rămas muți de uimire.

– Magnific! O operă a unui maestru de demult, a murmurat unul dintre ei.

– Îmi aduc aminte că erau niște picturi deosebite în mănăstire, înainte de război, a spus cel mai bătrân dintre ei. Am crezut că naziștii le-au luat pe toate.

– Sunt mai multe în criptă, a spus Renzo, dar nici unul atât de frumos ca acesta.

– Crezi că o să îmbogățească orașul San Salvatore? a întrebat unul dintre ei.

– Cum poți să vorbești așa? a sărit altul. Apartține patrimoniului nostru. Locul lui e într-un muzeu în Florența.

– Florența? De ce nu în Lucca? Lucca nu e la fel de bun ca Florența?

Și au pornit o dispută înflăcărată. Renzo mi-a zâmbit din toată inima. Am pornit-o pe deal, spre oraș. Doctorul i-a curățat rana lui Renzo și i-a pus trei copci.

– Ai noroc că nu ți-ai pierdut un ochi, a spus el. Sau că nu ai sângerat până să mori din vena de la tâmplă.

– Da, am avut noroc, a spus Renzo.

Am sesizat amărăciunea din tonul vocii sale.

În momentul acela s-au auzit voci ridicate afară și soția doctorului a intrat, părând foarte îngrijorată.

– E un străin nebun afară, a spus ea. Spune că e avocatul *signorinei* și...

Nu a avut ocazia să termine ce avea de spus, fiindcă Nigel a dat buzna înăuntru.

– Ah, aici erai, Joanna. Slavă Domnului că ești bine! Ce naiba s-a întâmplat acolo sus? Cine era nebunul care trăgea cu arma? L-au prins deja? Mafia, nu-i așa? Pe-aici e plin de gangsteri, așa se aude. Hai să-ți luăm lucrurile. Sunt cu o mașină. Te duc la Florența și de-acolo putem merge acasă.

– E drăguț din partea ta, Nigel, i-am spus, dar, după cum vezi nu am pățit chiar nimic. În ceea ce-l privește pe bărbatul cu arma, a murit.

– Slavă Domnului! a spus el. Acum putem pleca? Putem lua trenul de seară spre casă.

M-am uitat la Renzo, care părea destul de palid, rândul de copci trasându-i o linie neagră deasupra ochiului.

– Nu cred că mi se va îngădui să plec chiar acum, i-am spus. Sunt sigură că va fi o anchetă în care va trebui să dau o declarație.

– Nu și dacă nu mai ești în țară înainte să vină poliția, a spus Nigel.

– Dar vreau să dau declarație, i-am zis. Cred că e important ca toată situația aceasta să se lămurească. Are legătură cu tatăl meu, știi?

– Ah, înțeleg. A devenit serios. Ei bine, presupun că trebuie să rămân și eu, să te apăr la tribunal dacă e nevoie.

M-am uitat la el cât era de serios și mi-a venit să râd.

– Nigel, ești calificat în drept internațional? Sunt sigură că nu am nevoie de nimeni să mă apere pentru că am fost victimă, nu suspect. Domnul Bartoli, aici de față, poate traduce pentru mine.

Nigel s-a uitat la Renzo, apoi la mine.

– Deci nu vrei să rămân, pentru orice eventualitate?

– Ești drăguț și apreciez oferta, i-am spus, dar mi-ar plăcea să lămuresc lucrurile înainte să vin acasă și sunt sigură că tu ai prefera să te întorci în Anglia.

– În cazul acesta, dacă într-adevăr nu vrei... ah, bine atunci.

A părut descurajat.

– A fost tare drăguț din partea ta să vii aici atât de repede după ce i-am dat telefon lui Scarlet, i-am spus. Cred că și-a făcut griji că am probleme cu legea.

Acum a părut nedumerit.

– Nu știu despre ce telefon vorbești. Săptămâna trecută m-am dus la Scarlet la apartament ca să te caut și, când am aflat că ești în Italia, am aranjat să-mi iau niște zile libere ca să vin să-ți spun chiar eu veștile bune.

– Vești bune?

A zâmbit.

– Despre tablourile tale.

– Tablourile făcute de tata? Valorează până la urmă ceva?

A scuturat din cap.

– Nu, din păcate nu tablourile făcute de tatăl tău. Vorbesc de portretele de familie. Le-am dat cuiva să le curețe și unul dintre ele a necesitat o analiză mai amănunțită din partea unui expert: portretul străbunicii tale cu același nume, Joanna Langley. Am aflat că a fost pictat de Thomas Gainsborough. Un portret necunoscut, nedescoperit până acum.

– Gainsborough? Ești sigur?

A dat din cap, cuprins de frenezie.

– Imediat după ce tabloul a fost curățat, s-a văzut și semnătura mai bine, în colțul de jos. Iar în jurnalul lui pomenește de faptul că o anumită J.L. i-a pozat și că avea o structură osoasă frumoasă.

– Ei, asta-i bună! am spus.

– Chiar așa. E o descoperire importantă. Ar putea aduce mulți bani la licitație. Câteva sute de mii de lire, cel puțin.

– Câteva sute...

Nici măcar nu puteam pronunța cuvintele. El a încuviințat.

– Cel puțin.

A fost cât pe ce să spun din nou „ei, asta-i bună“, dar m-am oprit.

– Așadar, îmi dai permisiunea să-l scot la licitație la Christie's? a întrebat Nigel. Cred că ar trebui să punem lucrurile în mișcare imediat, cât încă e proaspătă descoperirea și de ultimă oră.

Pentru o clipă am fost tentată să păstrez tabloul, să pun portretul sosiei mele pe un perete de unde să mă privească. Dar a prevalat în cele din urmă latura rațională.

– Sigur că da. Categorie.

– Grozav! Ei bine, cam asta e, cred. Ne vedem când te întorci în Anglia, a spus Nigel încurcat. Și, dacă ai nevoie de orice altceva, uite cartea mea de vizită. Nu ezita să mă suni.

– Îți mulțumesc, i-am spus. Îți mulțumesc pentru tot ce ai făcut.

A roșit ca un școlar.

După ce a plecat și după ce am ieșit împreună cu Renzo din cabinetul doctorului, Renzo m-a privit întrebător.

– Englezul acela este iubitul tău?

– Vai, Doamne, nu. Este avocatul tatălui meu. El se ocupa de proprietate. Și unul dintre tablouri e de valoare. Nu e extraordinar?

– Cred că te place, a spus Renzo. Ție îți place de el?

– Sunt sigură că este o persoană cumsecade, i-am răspuns, dar nu este genul meu.

– Bine, a zis Renzo. A ridicat tabloul de pe o măsuță laterală, unde a stat până atunci. Presupun că asta trebuie trimis primarului. El va hotărî ce trebuie făcut cu el.

Am privit tabloul cu dor. Știam că trebuia să renunț la el, dar nu voiam să fie atât de curând.

– N-am putea să îl păstrăm, măcar până se lămuresc lucrurile? Renzo rămăsese și el cu privirea pierdută la tablou.

– Cred că putem. Vom avea grijă mare de el, nu-i așa? Acum nu mai sunt atât de sigur că nu ar trebui să sunăm la Ministerul de Artă și Antichități. La urma urmelor, a fost proprietatea călugărilor.

– Crezi că unii dintre călugări ar mai putea fi în viață?

– Știu că mulți dintre ei au fost uciși când au încercat să reziste ocupanților, a spus el, iar ceilalți sunt bătrâni acum. Erau călugări franciscani. Mișună numai franciscani în zona asta a Italiei. Depinde de ei dacă vor dori să doneze tabloul statului și să îl expună într-o galerie de artă, ca Uffizi, de pildă.

Am dat din cap, încercând încă să mă obișnuiesc cu ideea de tablouri celebre, unul aici, celălalt, acasă, în Anglia. Era prea mult dintr-odată, ținând cont de șocul pe care încă îl resimțeam.

– Mai vrei să mergi la Florența? l-am întrebat.

– Ah, Florența. Uitasem complet de asta, mi-a răspuns. Nu, îl voi suna pe furnizorul de vinuri și va trebui să aștepte.

Mi-am dat seama că vinurile și măslinile, împreună cu toate celelalte afaceri ale lui Cosimo erau de-acum ale lui Renzo. M-am întrebat dacă și el realizase acest lucru.

– Vii la mine acasă? m-a întrebat. Cred că ne-ar prinde bine un pahar de vin.

– Da, te rog.

Am pornit-o agale prin sat. Renzo a respins întrebările care curgeau prin rețeaua de zvonuri, deja activată. Le-a spus oamenilor că era întors pe dos și avea nevoie să fie singur, iar săraca Joanna era șocată și nu putea vorbi.

Am lăsat în urma noastră strada principală și am urcat pe o alee pietruită mărginită de chiparoși. În spatele porților din fier forjat, nu precum cele de la Langley Hall, se vedea o vilă impunătoare în stil venețian. În curte, înconjurată de portocali și lămâi, era o fântână arteziană din care țășnea apa. Porumbeii își fluturau aripile pe buza fântânii. Am intrat într-un hol din marmură. A apărut o slujnică și Renzo i-a spus ceva ce nu am prea înțeles. Apoi m-a condus printr-un salon bogat decorat spre o terasă, afară. O viță-de-vie, pe o împletitură de nuiele, făcea umbră. Renzo mi-a oferit un scaun-balansoar din nuiele. M-am așezat. Dedesubt, panorama se întindea cât vedeai cu ochii.

Renzo s-a așezat lângă mine. O vreme, nici unul nu a scos nici un cuvânt.

– Mi-ai salvat viața astăzi, i-am spus. Îți mulțumesc. Și, în ciuda celor întâmplate, îmi pare rău de ce s-a întâmplat cu tatăl tău.

A dat din cap, încercând să-și înăbușe emoția.

– Indiferent de ce fel de om a fost, a fost tatăl meu și a fost bun cu mine. Sigur că o să-mi fie dor de el, dar n-am avut nici cea mai mică idee, nici cea mai mică idee. Știam că afacerile lui nu erau tocmai curate. Știam că era autoritar și făcea tot ce îi stătea în putință ca să se asigure că obținea ce își dorea. Dar că a fost un trădător și un ucigaș? Nu. Niciodată. Și-a șters o lacrimă ce i-a căzut pe obraz. Apoi a tras adânc aer în piept. Și am bănuț că a fost amestecat în moartea lui Gianni. Nu știu dacă l-a omorât chiar el sau dacă a pus pe vreunul din oamenii săi să o facă pentru el. Dar

a doua zi, când l-am văzut la micul dejun, părea foarte mulțumit. Ca și cum își luase o grijă de pe cap.

M-am întins peste masă și mi-am pus o mână pe a lui.

– Nici nu-ți dai seama cât de ușurată mă simt să știu că nu ai nici un amestec în ce s-a întâmplat. În tot acest timp m-am temut că poate ai avut și tu un rol în uciderea lui Gianni sau că ai știut de ea.

– Asta ai crezut despre mine?

– Doar până mi-am dat seama care este adevărul, i-am spus. Când te-ai năpustit asupra tatălui tău și te-ai luptat să-i iei arma din mână, am știut că am înțeles totul greșit.

Ne-am ridicat privirile când am auzit sunet de pași, în spatele nostru pe terasă. Slujnica venea cu o tavă pe care era o sticlă de vin, pahare și nelipsita farfurie cu măslina. A așezat-o pe măsuta din fața noastră și s-a retras fără să spună un cuvânt.

– Încă nu știe, a spus Renzo. Nu m-a lăsat inima să-i spun. L-a venerat pe tata. S-a oprit puțin. Mereu s-a purtat frumos cu angajații lui. Vor fi devastați când vor afla ce s-a întâmplat. Mi-a turnat un pahar de vin. Cred că trebuie să ne calmăm nervii, nu-i așa? m-a întrebat.

Sinceră să fiu, nu prea îmi venea nici să beau, nici să mănânc. Încă aveam noduri în stomac. După un timp, m-am întors spre Renzo.

– Când se va pune problema unei anchete, ce o să le spui?

– Vrei să spui dacă ar trebui să fie făcut public adevărul despre tatăl meu?

– Exact asta vreau să spun. O să le spui că el e responsabil pentru moartea multor oameni, a lui Gianni, că aproape m-a omorât și pe mine?

Renzo a oftat.

– Cred că trebuie să fac asta.

– În cazul morții lui Gianni, fac legătura cu tranzacțiile lui cu lumea interlopă, nu-i așa? Și nimeni nu știe că partizanii au fost trădați în masacrul nemților.

Renzo s-a uitat cu atenție la mine.

– Vrei să spui că nu ar trebui să spun nimic ?

– Depinde de tine. Tu ai spus că tatăl tău era îndrăgit de muncitorii săi, respectat în oraș. Poate că aceasta este amintirea pe care ai vrea să i-o duci mai departe.

– Va trebui să mă gândesc la asta, a spus. Am putea spune și că a venit după noi și că dealul s-a surpat. Dar englezul tău a fugit strigând despre un nebun cu o armă.

– E posibil ca englezul meu să se fi panicat și nu a înțeles.

Renzo a oftat.

– Cred că adevărul trebuie să iasă la iveală, indiferent cât de dureros va fi pentru mine. Prea mulți oameni au suferit din cauza tatălui meu.

– Ești un om bun, Renzo. Mă bucur că te-am întâlnit, i-am spus.

O umbră de îngrijorare i-a întunecat pentru o clipă chipul.

– Doar nu pleci acum, nu?

I-am zâmbit.

– După cum i-am spus și lui Nigel, s-ar putea să fiu solicitată să dau o declarație dacă se face vreo anchetă și cine știe cât va dura asta? Suficient cât să învăț cum să fac tocănița Paolei, în orice caz.

Renzo a zâmbit, la rândul lui. Apoi i-a venit o idee.

– Măcar acum știm. Cosimo nu a trădat-o pe mama. A iubit-o. Așa că, poate, nu a fost trădată de unul din ai noștri. Poate că, pur și simplu, neamțul care a fost încartiruit la noi acasă a văzut-o urcând pe deal într-o zi și a urmărit-o.

– Da, i-am răspuns. Probabil că asta s-a întâmplat. Deci nemții i-au prins pe amândoi. Tata a reușit să scape, dar cine știe ce s-a întâmplat cu mama ta? Crezi că am putea afla în vreun fel după atâta timp? Din acte mai vechi, poate?

– Bănuiesc că au împușcat-o, a spus el. În sufletul meu am știut mereu că a murit. A oftat adânc. Dacă ar fi venit căruța aceea puțin mai repede. Dacă ar fi reușit să scape...

– Atunci s-ar fi căsătorit și eu nu aș fi apărut pe lume, i-am spus. Și nu aș fi fost acum și aici cu tine.

– Deci ceva bun tot a ieșit, a spus el.

Capitolul 40

Hugo

Începutul anului 1945

Hugo deschise ochii, trezit de o atingere blândă pe obraz. O femeie tânără, cu părul negru și cu un chip plăcut stătea aplecată deasupra lui.

– Sofia? șopti el.

– Eu sunt Anna, îi răspunse în engleză. Te-ai trezit, în sfârșit. Asta este o veste bună.

– Unde sunt?

Cuprinse dintr-o privire tavanul alb și perdelele albe din jurul patului său.

– Ești într-un spital de lângă Roma.

– Cum am ajuns aici?

– Ești un bărbat norocos. Ai fost găsit când americanii au avansat spre Florența. Dumnezeu știe cât timp ai zăcut acolo. Aproape că te-au pronunțat mort, dar au simțit bătăi de inimă și te-au dus repede într-un spital de campanie. Te-au transferat aici după câteva zile, după ce te-ai stabilizat. Ai fost în comă două săptămâni. Rană la cap, un plămân perforat și un picior în stare foarte gravă. Da, aș spune că ești norocos că ești în viață.

El încercă să se miște și descoperi că nu era în stare.

– Am nevoie de cineva care să mă ajute să scriu niște scrisori. Ea puse o mână pe umărul lui.

– Toate la timpul lor.

– Știi cumva, Aliații au eliberat zona de la nord de Lucca?

– Nu știu exact cât de departe au ajuns. Știu doar că avansăm constant și nemții se retrag cât pot de repede. Dar cred că nu au fost complet goniți din zona aceea de munte încă. Mai e multă zăpadă.

– Trebuie să aflu ce s-a întâmplat în satul San Salvatore, a spus el. Trebuie să știu dacă sunt în siguranță.

– O să încerc să aflu pentru tine. Îi zâmbi. Acum odihnește-te și eu o să întreb dacă ai voie să bei ceva.

– Whisky și apă minerală, zise el.

Ea începu să râdă.

– Ai vrea tu să ai norocul ăsta.

Se întoarse mai târziu.

– Satul despre care ai întrebat se află încă în teritoriul disputat. E aproape de linia fortificată a nemților.

– Deci n-aș putea trimite acolo un mesaj încă?

– Mă tem că nu. Dar toată lumea e optimistă că ne apropiem de sfârșit, cel puțin în Italia. Cu puțin noroc, tu ai putea pleca acasă dacă faci în continuare progrese. Ce zici de asta?

El încercă să zâmbească.

A doua zi veni să-l vadă un chirurg din armata americană.

– Te-am aranjat cât de bine am putut, îi spuse el, dar la piciorul ăla al tău e o treabă tare urâtă. Mă gândesc că este o rană mai veche care s-a vindecat rău. Va trebui să te curețe cineva de bucățile de os și să repună piciorul în poziția corectă. Îmi imaginez că vor vrea să facă asta într-un spital din Anglia, nu să încerce ceva aici. Așa că nu e decât o chestiune de timp până când se găsește un vas care să te ducă acasă.

Cu fiecare zi care trecea se simțea tot mai în putere. I se îngădui să se ridice, să meargă cu cârje. Scrise o scrisoare acasă, tatălui său, soției și băiatului. În fiecare zi cerea informații despre luptele de pe front și dacă zona de la nord de Lucca era deja în mâinile Aliaților, dar răspunsurile erau mereu nesigure.

Tânjea să-i scrie Sofiei, dar nu îndrăzni să riște. Dacă mai era încă vreo prezență nemțească în zona ei și ea primea o scrisoare din partea unui pilot englez, acest lucru ar fi însemnat pedeapsa cu moartea.

Așa că așteptă nerăbdător să se întâmple ceva. La mijlocul lui februarie a fost dus în portul Civitavecchia și de-acolo pe un vas englezesc, cu destinația Portsmouth. Călătoria a fost lungă și anostă, întâi ferind vasele inamice, apoi luptând cu vijelia în golful Biscaya.

Îl transportară direct la spitalul din Portsmouth, unde piciorul i-a fost operat. Le scrisese din nou tatălui său și soției.

La începutul lunii martie, primi un răspuns, dar nu din partea familiei sale.

Dragă domnule Hugo,

Mi-am permis să vă scriu deoarece în momentul acesta la Langley Hall nu este nici un membru al familiei care să vă răspundă la scrisoare.

Dați-mi voie să vă spun că sunt fericită și ușurată să aflu că ați ajuns cu bine înapoi în Anglia și că nu sunteți în vreun spital din străinătate. Am vrut să vă știu în putere și că vă recuperați înainte să vă spun veștile. Tatăl dumneavoastră a murit acum două luni. Problemele sale cu plămânii s-au agravat tot mai mult și la începutul lunii ianuarie, când a fost crâncen de frig, a făcut pneumonie. Cred că și îngrijorarea provocată de faptul că ați fost dat dispărut a contribuit la moartea sa. Îmi pare rău că nu a mai apucat zile ca să știe că sunteți bine și că vă întoarceți acasă. Așa că acum sunteți oficial Sir Hugo Langley, deși nu cred că asta vă aduce multă alinare.

Se vorbește că regimentul de soldați s-ar putea retrage de la Langley Hall, în sfârșit. Slavă Domnului pentru asta, deși mă tem că au făcut un dezastru în locul acela. Lucrurile chiar par să arate că războiul se va termina în curând. E greu de crezut, nu-i așa, după atâția ani de greutăți și griji.

O să mă interesez să văd dacă aveți voie să primiți vizitatori și, dacă da, o să-mi iau libertatea să vă vizitez. Nu mai sunt restricționate chiar așa de mult călătoriile în perioada asta. O să vă aduc ceva de mâncare. Mă gândesc că aveți nevoie să vă întremați după atâta vreme în care v-ați ascuns, fără să aveți ce mânca. Bucătăreasa a făcut minuni cu rațiile noastre limitate și cu ce mai produce proprietatea, deși, sinceră să fiu, abia aștept ziua în care n-o să văd în fața ochilor plăcintă cu iepure.

Ei bine, nu vreau să vă obosesc mai mult, dar sper să vă vizitez în curând.

*A dumneavoastră,
Elsie Williams, menajeră*

Hugo împături scrisoarea, cu mintea într-un vârtej de gânduri. Zâmbi cu afecțiune când își aminti de domnișoara Williams. Pe vremea când el era doar un copil, ea fusese Elsie, fata cea nouă din casă, o tânără pusă pe șotii care se purtase frumos cu el după ce mama lui murise. Apoi, ani mai târziu, fosta menajeră se retrăsese și Elsie îi luase locul. Mereu binevoitoare și veselă, așa și-o amintea. Atât de diferită de Soames, majordomul, mereu bătos, rigid și fără simțul umorului.

Apoi, gândurile i se îndreptară spre tatăl lui și se întrebă dacă simțea vreo durere. Moartea lui nu fusese ceva neașteptat, până la urmă, și tatăl lui fusese întotdeauna genul mai distant, care evitase orice semn de afecțiune sau de apropiere. Datoria, onoarea, să faci întotdeauna ceea ce trebuie: acestea erau lucrurile care contaseră pentru tatăl lui. Și acum nu mai era. Hugo încercă să se închipuie stăpânul conacului. Sir Hugo Langley. Părea atât de neverosimil. „Cât ar mai râde Sofia“, își spuse. „Măcar dacă...”

Elsie Williams veni să-l viziteze câteva zile mai târziu. Era tot rotofeie, voioasă, cu chipul proaspăt, care nu-i trăda vârsta, de parcă războiul nu o afectase deloc. Aduse un coș de nuiiele plin cu bunătăți: piftie de vițel, o plăcintă cu vânat, vin de soc făcut în casă și un borcan de dulceață de căpșuni din cultura din vara de dinainte. Începu să râdă când ridică acea comoară.

– Am economisit rațiile noastre de zahăr pe o lună întreagă ca să fac asta, zise ea. Vai, dar ce cultură record am avut anul trecut. Am ajutat-o pe bucătăreasă să adune toate căpșunile acelea. Am ajutat-o destul de mult în ultima perioadă, pentru că nu avem ajutor în bucătărie. N-am știut niciodată cât de mult îmi place să gătesc.

– Mă bucur pentru tine, Elsie, zise el. Deși trebuie să îmi cer iertare. Ar trebui să-ți spun doamna Williams.

– Numai dacă vrei să vă spun și eu Sir Hugo, răspunse ea. Apoi se întunecă la față. Îmi pare rău că a trebuit să fiu eu cea care v-a dat veștile proaste despre tatăl dumneavoastră. Ca să fiu sinceră, starea lui se deteriorase tot mai mult în ultimii ani. Și l-a îndurerat mult și faptul că adăpostea în casa lui o gloată de mitocani.

– O gloată de mitocani?

– Regimentul din armată. Ar trebui să vedeți ce dezastru au făcut. Cred că aproape i-au frânt inima tatălui dumneavoastră. Știți cât de mândru era de casă și de grădini.

Hugo își dădu seama că exista un subiect pe care nu-l deschiseseră.

– Și soția și fiul meu? Nu ai pomenit nimic de ei.

– Asta pentru că sunt plecați din casă de ceva vreme, spuse ea.

– Plecați? Unde?

– N-aș putea să vă spun, domnule. Știu că v-a lăsat o scrisoare, dar nu era treaba mea să o deschid. I-a spus tatălui dumneavoastră că pleacă, dar el nu mi-a spus niciodată unde. Probabil că s-a simțit prea speriată să fie atât de aproape de coasta de sud când au început să bombardeze cu cărăbuși* și rachete V2. Nu mi s-a părut niciodată fericită și era greu de mulțumit.

– Și fiul meu? E plecat la școală?

– Nu, domnule. A mers la școală în sat, până de curând. Tatăl dumneavoastră a fost cât se poate de iritat. A vrut ca Teddy să meargă la aceeași școală la care ați fost și dumneavoastră, dar doamna Langley nici nu a vrut să audă. A spus că dacă se lipsește de soț, nu are de gând să se lipsească și de copil.

* Poreclă dată de britanici bombelor V1 nemțești în timpul celui de-al Doilea Război Mondial, din cauza sunetului caracteristic scos de motorul pulsoreactor

– Pot să înțeleg asta, zise el. Ei bine, după ce ajung în sfârșit acasă, mă gândesc că le voi rezolva. Și, după ce se termină războiul, putem să alegem atunci o școală pentru Teddy.

– Chiar credeți că se va termina în curând?

– Sunt sigur de asta, spuse el. Nemții se retrag în toată Europa. I-am învins, Elsie. E doar o chestiune de timp.

– Slăvit fie Cel de sus pentru asta și pentru că v-a adus cu bine acasă, zise ea. Am fost atât de îngrijorată pentru dumneavoastră, domnule Hugo. Când am primit telegrama în care ni s-a spus că ați fost dat dispărut, ce să mai zic, ne-am temut de ce era mai rău. Și ce vești grozave când, în cele din urmă, ați scris că sunteți în viață.

– Doar că, a spus el, am fost extrem de norocos. Faptul că trupele americane m-au găsit în mijlocul unui convoi german și, mai mult decât atât, au descoperit că eram încă în viață, ei bine, a fost pur și simplu un miracol.

– Probabil că ați avut un înger ce a vegheat asupra dumneavoastră, spuse ea.

Mâna lui Hugo se duse instinctiv acolo unde ar fi fost buzunarul lui de la piept.

I se îngădui să plece acasă în aprilie. Culmile erau acoperite de primule. În grădinile caselor înfloriră narcise și brândușe, iar pomii fructiferi erau puzderie de flori roz și albe. În timp ce taxiul urca spre Langley Hall, observă ce voise Elsie să spună când îi povestise că locul fusese distrus de o gloată de mitocani. Vehicule grele de armată erau parcate pe toată peluza dinspre sud, cauciucurile lor lăsând urme adânci în ceea ce odată fusese iarbă imaculată. Peluza dinspre nord fusese arată, iar acum, acolo, creșteau legume. Casa părea să aibă nevoie de un strat de vopsea proaspătă și câteva geamuri fuseseră acoperite cu placaj. Coborî din taxi și urcă scările, spre ușa de la intrare. Imediat îl interceptă o santinelă.

– Hei, unde crezi că te duci? ceru să știe.

– Unde mă duc? Hugo îl privi cu dispreț. Eu sunt Sir Hugo Langley și aceasta este casa mea.

- Nu și partea asta din ea, amice, spuse omul. Acum este proprietatea guvernului Majestății Sale și a regimentului Sussex de Est. Partea ta e în aripa de acolo.

Hugo își stăpâni furia.

- Parcă trebuia să plecați de aici.

- Așa este. Voiau să ne trimită în Franța, dar se pare că nu mai e nevoie. Se descurcă foarte bine și fără noi. Așa că bag de seamă că o să plecăm în curând acasă.

Pe când Hugo dădu să se îndepărteze, bărbatul strigă după el:

- Și zi, pe unde ai fost? Te-ai distrat pe Riviera?

- Am zburat în misiuni de bombardament. În Malta, din 1941, apoi în Italia, apoi am fost în spital trei luni, timp în care mi-au reconstruit piciorul.

Bărbatul luă poziția de drepti și salută.

- Îmi pare rău, domnule. Nu am văzut uniforma. Nu mi-am dat seama.

Hugo ocoli pe după casă și intră pe intrarea care odată fusese a servitorilor. I se păru atât de greșit să se furișeze în felul acela, în propria casă. Se plimbă fără țință, recunoscând piese de mobilier, dar trăind un sentiment șocant de nălucire că nimic nu era la locul lui și nici una dintre camere nu îi erau cunoscute. Pe masa din camera care acum era pe post de salon, găsi scrisoarea adresată lui.

Dragă Hugo,

Îți scriu aceste rânduri fără să știu dacă mai ești sau nu în viață. Ne-au spus că ai fost dat dispărut. Trebuie să cred că asta înseamnă că ești mort. Am stat aici din datorie, dar acum trebuie să mă gândesc la fericirea mea și la cea a fiului nostru. Am întâlnit pe cineva. Este maior în armata americană. O persoană extraordinară, îi place să râdă, să danseze și mă face să simt că trăiesc din nou. O să plec în America împreună cu el, imediat cum îmi găsesc și mie un loc pe vapor. Am lăsat instrucțiuni avocatului tău să înceapă procedura de divorț. Voi recunoaște bucuroasă că sunt

partea vinovată, așa că nu va rămâne nici o pată pe reputația ta sau a familiei tale elevate.

Nu a mers, de fapt, niciodată, nu-i așa? Am văzut latura ta amuzantă și creativă când am fost amândoi studenți în Florența, dar când ne-am întors în Anglia ai încercat să fii tatăl tău, pedant, plictisitor și corect, iar eu nu am simțit niciodată că locul meu e la Langley. Nu era genul de viață pe care aș fi ales-o. Iar sărmanul și micuțul Teddy, atât de singur și mereu luat peste picior de băieții din sat. Îmi doresc o viață mai bună și pentru el.

Te rog să mă ierți.

Îți doresc numai bine,

Brenda

Hugo rămase cu ochii pierduți în scrisoare vreme îndelungată. Mai întâi simți indignare că soția lui îl înșelase cu un american. Dar apoi puse stăpânire pe el exaltarea. Dacă soțul Sofiei nu se întorsese, era liber să se însoare cu ea. Imediat cum se termina războiul și avea voie să călătorească, avea să se întoarcă în Italia să o aducă acasă. Se așeză imediat la birou și îi scrisese o scrisoare.

Capitolul 41

Hugo

Primăvara lui 1945

Trecuseră săptămâni și încă nu venise nici o scrisoare de la Sofia. Hugo își tot spuse că poșta în Italia nu începuse încă să funcționeze. Poate că scrisoarea ei se pierduse la poștă. Avea să aștepte până când se termina oficial războiul și îi scria din nou. Sau, și mai bine, avea să se ducă acolo, să-i facă o surpriză.

Dar într-o zi primi o vizită de la avocatul familiei, domnul Barton.

– Îmi pare rău să ne întâlnim în asemenea circumstanțe neplăcute, zise el. Înțeleg că nu veți contesta divorțul cerut de soția dumneavoastră?

– Nu voi face asta, spuse Hugo.

– În cazul acesta, problema se va rezolva simplu. Moartea tatălui dumneavoastră a creat, însă, problema serioasă a datoriilor după deces. Mă tem că sunt destul de substanțiale dacă ținem cont de mărimea și valoarea proprietății.

– La ce vă referiți când spuneți destul de substanțiale? întrebă Hugo.

– Aproape un milion de lire sterline.

– Un milion de lire sterline? exclamă el. De unde o să fac eu rost de atâția bani?

– Dacă nu reușiți să-i strângeți, mă tem că proprietatea va trebui să fie vândută.

– Dar așa ceva este de neconceput! se răsti el. Este injust!

– Mă tem că așa este legea.

– S-ar putea vinde ceva pământ pentru a acoperi costul clădirii?

– Este posibil, deși mă îndoiesc că va aduce suficient.

– O să găesc eu o soluție, a spus Hugo. Nu am de gând să vând o casă care a fost a familiei timp de patru sute de ani. O să văd dacă reușesc să obțin un împrumut ca să construiesc case pe terenul de la marginea proprietății. Oamenii vor avea nevoie de case după ce se termină războiul.

Treptat însă, trebui să înfrunte realitatea. Nici o bancă nu voise sau nu fusese capabilă să îi împrumute bani ca să ridice case și nimeni nu dorise să cumpere pământ atât de departe de gară. Regimentul se retrase de la Langley Hall, lăsând în urmă pagube și în casă, și pe proprietate. Hugo făcu un tur împreună cu Elsie Williams, menajera, prin camerele proaspăt abandonate. De jur împrejur numai degradare și distrugere. Oamenii împușcaseră la întâmplare statuile și smulseseră tapetul de pe pereți. Merseseră chiar până acolo încât folosiseră dulapurile pe post de pisoar, podelele erau pătate și începuseră să putrezească. Acoperișul curgea și apa se infiltraseră în tavanele de la etaj. Centrala termică principală se stricase. Mobilierul bun fusese stivuit la întâmplare în dormitoarele mici, unde îl dibuiră larvele carilor.

– E fără speranță, nu-i așa? o întrebă pe Elsie.

Pentru prima dată ea nu reuși să îi ofere un răspuns voios. Părea că și ea se lupta să-și stăpânească lacrimile. Din instinct, el își puse o mână pe umărul ei. Ea îi zâmbi.

Mai târziu, scrisoarea către Sofia se întoarse fără să fi fost deschisă. „Adresă necunoscută. Returnat expeditorului“ scria pe ștampila de pe plic. Își zise că probabil ea aflase că soțul ei era în viață și hotărâse să rămâne împreună cu el. Un final fericit pentru ea. Încercă să creadă asta. Voia să se întoarcă în San Salvatore

și să afle el însuși ce se întâmplase. Nu dură mult să afle cât de imposibil avea să fie acest lucru.

Războiul se terminase oficial în Europa când nemții au capitulat în 7 mai, dar Europa era în fierbere și nici o călătorie civilă nu era aprobată. Hugo fusese lăsat la vatră pe motive de sănătate și acum era civil. Apelase la vechii colegi din Forțele Regale Aeriene să vadă ce puteau afla ei, dar nici unul dintre ei nu era staționat pe undeva pe lângă San Salvatore. În cele din urmă îi scrisese primarului și, de data aceasta, primi un răspuns scurt.

Signora Bartoli nu mai este în satul acesta. A plecat cu un ofițer german și de atunci nu se mai știe nimic despre ea.

Fusese ultima picătură. Vorbi din nou cu avocatul.

– Foarte bine, zise el. Scoate casa la vânzare.

Mai târziu în vara aceea, Hugo admira Langley Hall în timp ce ultimele piese de mobilier erau cărate afară. Servitorii pleaseră. Se simți îngrozitor de singur, de parcă murise. Pe drept cuvânt își dori să fi murit în primăvara aceea. De ce fusese descoperit printre nemții morți, doar ca să îndure apoi atâta suferință? Nu avea nici un sens.

Elsie Williams ieși pe ușa servitorilor, ducând o valiză. O privi cum se apropie de el, deloc veselă de data aceasta, dar stoică și hotărâtă. Se gândi cât era de trist că trebuia să plece să lucreze în altă parte și că nu va mai avea ocazia să o vadă. Pe timpul verii, apucase să se bazeze pe judecata ei clară și pragmatică de femeie de la țară și pe felul ei optimist de a fi.

– Îmi pare atât de rău că trebuie să se întâmple asta, Sir Hugo, spuse ea când ajunse lângă el. Pur și simplu nu e cinstit după tot ce ați îndurat.

– Ai dreptate, Elsie, îi răspunse el. Nu e cinstit. Să nu uităm însă că nimic nu a mai fost cinstit de multă vreme, nu-i așa? Toți băieții cu care am zburat și care s-au prăbușit în flăcări. Amărății aceia care stăteau la cină în casele lor și care au fost aruncați în

aer în mii de bucăți de bombe. Și nefericiții aceia din lagărele de concentrare. Nici unul dintre ei nu a meritat să moară.

Ea a dat din cap.

– Aveți dreptate. Urmă o pauză lungă, apoi spuse: Am înțeles că vă gândiți să rămâneți aici.

El oftă.

– Școala mi-a oferit cazare în casa mică a îngrijitorului, dacă accept poziția de profesor de arte plastice. Cât nu am altă variantă momentan, a părut cel mai simplu lucru pe care îl puteam face. Cel puțin până mă pun din nou pe picioare. Se uită la valiza ei, deplorabil de mică.

– Ce se va întâmpla cu tine, Elsie? Unde o să te duci? Nu există cu adevărat un domn Williams, nu-i așa?

Începu să râdă.

– Vai, nu, domnule. E doar o convenție, nu-i așa? Știți asta. Se folosește întotdeauna „doamna“ ca formulă de adresare pentru menajere și bucătărese, din respect. În ceea ce privește unde mă duc, nu sunt sigură. Mă aștept să găsesc o altă poziție, altundeva, deși se aude că multe case mari se închid sau se demolează. Sper că voi găsi ceva.

– Nu ai familie, nu-i așa? Parcă îmi amintesc că erai orfană când ai venit la noi.

– Așa este, domnule. Nu am familie. Nici măcar nu știu cine erau părinții mei.

Hugo o privi și simți o compasiune fără margini. Stătea în fața lui, aruncată în lume, fără să aibă încotro s-o apuce, dar fără să se plângă, gata să ia viața în piept cu stoicism. Deschise gura și se surprinse chiar și pe el când se auzi:

– Știi, Elsie, ai putea rămâne aici.

Ea păru surprinsă, apoi scutură din cap.

– Să rămân aici? Ah, nu, domnule. Au fost cât se poate de clari când au spus că ei vor angaja personalul pentru școală.

– M-am referit aici, cu mine, spuse el.

– Cu dumneavoastră? În casa mică? Râse agitată. Nu cred că e destul loc, în primul rând, și apoi, nu aveți nevoie de slujnică.

El simți că se îmbujorează.

– Nu m-am exprimat cum trebuie. Am vrut să spun că noi doi ne-am înțeles întotdeauna bine. Ești o persoană bună și la locul tău. De curând mi-am dat seama cât de mult prețuiesc faptul că te am lângă mine. Mi-ai fost un sprijin extraordinar. În plus, nu ai unde să te duci, eu nu am pe nimeni. Dacă ne căsătorim, rezolvăm situația pentru amândoi.

– Să ne căsătorim, domnule? Căscă ochii mari de uimire, apoi clătină din cap. Nu va merge niciodată, nu-i așa? Sunt cu mult mai mare decât dumneavoastră. Nu puteți avea mai mult de, cât, treizeci și patru de ani?

– Treizeci și cinci, spuse el.

– Iar eu am deja patruzeci și doi, domnule.

– Cu siguranță, nu e o diferență peste care să nu se poată trece.

– Nu cred că ar trebui să luați în grabă o decizie legată de ceva atât de important, nu când ați avut atâta de suferit și vă reveniți după ce v-a părăsit doamna Langley. Și nici nu aș vrea să faceți o asemenea ofertă doar pentru că vă e milă de mine.

– Nu mi-e milă de tine, Elsie, zise el. De fapt, te invidiez. Pari să vezi întotdeauna partea luminoasă a lucrurilor în cele mai întunecate situații. Cred că ești tot ce am eu nevoie acum. Dar firește s-ar putea ca tu să nu mă consideri cine știe ce partidă...

Ea roși atunci.

– Mereu am zis că sunteți un bărbat chipeș, domnule Hugo. De fapt, când eram mai tânără, aveam o fotografie de-a dumneavoastră în camera mea. Se opri, mișcându-se când pe un picior, când pe celălalt. Și-apoi, mai e și problema legată de clasă. Dumneavoastră sunteți baronet, un aristocrat. Eu sunt o servitoare. Gândiți-vă la vorbe.

Hugo puse o mână pe umărul ei.

– Presimt că războiul a mai schimbat lucrurile. S-a terminat cu diferența de clasă. Și oricum, cui îi pasă dacă se vorbește? N-au decât să bârfească. Eu zic că vom fi destul de fericiți, nu crezi?

– Întotdeauna mi-a fost drag de dumneavoastră, domnule Hugo, zise ea. Și propunerea să am propria casă, să nu locuiesc sub

acoperișul altcuiva, ei bine, trebuie să recunosc că este interesantă. Dar nu vreau să faceți ceva ce ați putea regreta mai târziu.

Îi zâmbi și îi ridică ușor bărbia cu un deget.

– Nici un regret, Elsie, îți promit. Și pentru Dumnezeu, lasă jos afurisita aia de valiză ca să-ți pot da un sărut.

Capitolul 42

Joanna

Iunie 1973

O săptămână mai târziu, mă pregăteam fără prea multă tragere de inimă să plec acasă ca să particip la licitația tabloului meu, când bărbatul de la poștă a venit la mine și la Renzo.

– Am primit un telefon de la căminul în care locuiește părintele Filippo, ne-a zis. Se pare că starea lui de sănătate se degradează tot mai repede și ar vrea să stea puțin de vorbă cu *signor* Bartoli și cu tânăra domnișoară din Anglia.

Muți de uimire, ne-am urcat în Alfa Romeo a lui Renzo și am plecat spre orașul învecinat. Căminul era într-o clădire încântătoare, modernă, aflată puțin mai departe de centrul orașului. Am fost conduși în camera părintelui Filippo de o măicuță tânără, roz în obraji.

– Este foarte slăbit, a spus ea și se chinuie tare mult. S-ar putea ca mintea să-i mai rățăcească din când în când, dar sper să îi aduceți liniștea de care are nevoie înainte să se stingă.

Într-adevăr, omul era aproape străveziu, întins în pat sub așternuturi albe. Ochiul îi erau închiși. Renzo i-a șoptit ușor:

– Părinte, sunt eu, Renzo Bartoli. Am venit, așa cum ați dorit, și am adus-o cu mine și pe tânăra din Anglia.

Pleoapele bătrânului preot au început să tremure ușor înainte să deschidă ochii.

– Bine, a spus el. Vreau să-mi auziți mărturisirea înainte să mor, amândoi, și tu, și tânăra domnișoară, deoarece o privește și pe ea. Sunt responsabil de moartea mamei tale și de cea a englezului. I-am trădat și lucrul acesta mi-a apăsât conștiința în toți acești ani.

– Cum ai fi putut face asta, părinte? l-a întrebat Renzo cu blândețe.

– A trebuit să cântăresc ce era mai bine, a spus bătrânul, cu respirația tot mai greoaie. Comandantul neamț a venit la mine. Mi-a spus că suspecta faptul că cineva din sat ascundea un aviator englez. Avea de gând să ne execute pe toți, până la unul, bărbați, femei, copii, dacă nu mărturisea nimeni. Sofia îmi spusese în confesional despre englez. Știu că taina spovedaniei este sacră, dar în cazul acesta erau multe vieți în joc, vieți nevinovate, pe de-o parte, și a ei de cealaltă parte. I-am spus ce știam, dar l-am implorat să cruțe viața Sofiei și să mă ia în schimb pe mine. Nu a fost de acord. N-am avut ce face, cu sufletul greu a trebuit să le-o dau pe mama ta, Renzo, astfel încât ceilalți să poată rămâne în viață. Nu am știut niciodată, de atunci, dacă am făcut ceea ce trebuia sau nu.

– Ai făcut cum ai crezut că e mai bine, părinte, a spus Renzo. Nu exista o soluție corectă.

– Adevărat. Totuși... Femeia aceea tânără, draga de ea. Cât am mai plâns pentru ea toți anii aceștia și m-am rugat să fie un înger în ceruri.

– Sunt sigur că este, părinte.

Vocea lui Renzo era gâtuită de emoție.

– Și tânăra din Anglia. Nemții l-au luat și pe tatăl ei. Îmi pare atât de rău.

– Dar a scăpat, părinte, i-am zis. A venit acasă și s-a căsătorit din nou, iar eu sunt fiica lui.

– Asta e bine. A zâmbit abia deslușit. Deci ceva bun tot s-a întâmplat.

Pleoapele i-au tremurat, închizându-i-se.

Renzo s-a aplecat și l-a sărutat pe frunte.

– Du-te în pace, părinte! Nu e nimic ce trebuie să fie iertat.

Un zâmbet blând s-a înfiripat pe chipul preotului. A durat ceva până ne-am dat seama că nu mai respira.

În seara aceea, am stat împreună cu Renzo pe terasă. De data asta am băut un pahar de *limoncello*, după o cină pe care a pregătit-o el pentru mine: midii și scoici în sos cremos, mușchi de vită florentin și o prăjitură de migdale cu înghețată la desert. Eram mulțumită, cum nu mă mai simțisem de ani întregi.

Dealurile din depărtare se scaldau în lumina trandafirie a apusului. Undeva, departe, răsună un clopot. Altfel era liniște.

– Așadar, totul este al tău acum, i-am zis arătând spre vița-de-vie și livezile de măslini. Vei fi un om bogat.

El a privit în jurul său.

– Da, presupun că voi fi. Dar acum că știu adevărul, cred că trebuie să înapoiez pământurile pe care tata le-a luat după război, pământurile acelor bărbați curajoși care și-au pierdut viața în masacrul. Așa este corect, nu crezi?

– Da, am încuviințat. Și eu cred că așa e corect.

– Voi avea în continuare viile și presa de ulei de măsline, a spus el. Nu cred că voi fi chiar sărac. M-a privit direct în ochi. Se pare că nici tu.

– Așa e, ai dreptate. Încă încerc să mă împac cu ideea.

– Ai putea cumpăra înapoi proprietatea familiei tale. Ai putea deveni stăpâna de la Langley Hall.

Pentru o clipă, mi-a fulgerat prin minte o imagine în care m-am văzut spunându-i domnișoarei Honeywell: „Îmi pare rău, dar va trebui să plecați la sfârșitul trimestrului. Mă întorc să locuiesc aici“. Apoi am început să râd.

– E straniu, dar toată viața asta am visat că voi face. Eram pornită să mă realizez ca să pot cumpăra casa tatălui meu înapoi, pentru el. Acum el e mort, iar eu nu mă văd stăpâna castelului. Nu prea știu ce vreau să fac deocamdată.

– Joanna, a spus el încet. Nu a fost nevoie să rămâi aici, ai fi putut pleca acasă împreună cu avocatul englez. Dar l-ai trimis de

aici, spunând că va fi nevoie să dai declarații pentru anchetă. M-am întrebat dacă nu cumva asta a însemnat că nu ai vrut să pleci.

– Ai dreptate, i-am spus. Nu vreau să plec. Îmi place aici. Îmi place să stau cu Paola, să învăț să gătesc și să simt că cineva ține la mine.

– Și eu? m-a întrebat. E posibil ca puțin din faptul că nu ai vrut să pleci să însemne că nu ai vrut să mă părăsești?

– Da, am zis cu precauție.

S-a aplecat spre mine, mi-a pus o mână sub bărbie și m-a tras spre el. Apoi m-a sărutat apăsător și pătimaș. Când ne-am îndepărtat, a început să râdă stânjenit.

– Avem noroc că suntem pe terasă, în ochii lumii, altfel cine știe ce se putea întâmpla.

– Sunt o tânără englezoaică respectabilă, i-am răspuns. Mă aștept să fiu curtată așa cum se cuvine.

A început să râdă, dar privirea îi era jucăușă.

M-am uitat la el, venindu-mi brusc o idee.

– Te-ai putea întoarce la Londra ca să-ți termini studiile și-apoi să-ți deschizi restaurantul.

– Am putea face din Langley Hall hotel și restaurant, a spus el.

– Am putea?

– Mă mișc prea repede? Poate doar ca parteneri de afaceri.

– De ce Anglia? Plouă prea mult. Ai putea să-ți deschizi restaurantul aici, așa cum ai visat dintotdeauna. Ai putea transforma casa aceasta în restaurantul visurilor tale. Imaginează-ți clienții stând aici pe terasă, încântându-și ochii cu împrejurimile, înainte să fie încântați de mâncărurile tale.

– Va trebui să mă întorc în Anglia să-mi termin ucenicia, a spus el. Iar tu ar trebui să-ți iei examenul. După aceea, cine știe?

S-a întins peste masă și m-a luat de mână. Am stat unul lângă celălalt pe terasă, fără să spunem un cuvânt în timp ce soarele apunea în spatele dealurilor dinspre vest și, una câte una, luminițele au început să strălucească în lumea de dincolo de noi.

Nota autoarei

San Salvatore nu e pe nici o hartă. Există doar în imaginația mea, deși este inspirat de orașele de munte din Toscana, pe care le-am vizitat.

Linia Gotică germană de la nord de Lucca a fost adevărată.